

VOORTGANGSRAPPORT MESTBANK 2013
OVER DE MESTPROBLEMATIEK IN VLAANDEREN



Inhoud

| | |
|---|-----|
| Voorwoord | 4 |
| 1 Vlaamse mestbalans..... | 5 |
| 1.1 Mestproductie..... | 5 |
| 1.1.1 Vee­stapel..... | 5 |
| 1.1.2 Mestproductie in 2012 | 7 |
| 1.1.3 Nutriëntenaanpak aan de bron in 2012 | 12 |
| 1.1.4 Nutriëntenemissierechten in 2012..... | 15 |
| 1.2 Mestafzet..... | 31 |
| 1.2.1 Mestafzet op landbouwgrond | 31 |
| 1.2.2 Mestverwerking..... | 36 |
| 1.2.3 Mesttransporten | 44 |
| 1.3 Mestbalans en mestgebruik | 49 |
| 1.3.1 Dierlijke mestbalans in Vlaanderen..... | 49 |
| 1.3.2 Gebruik van meststoffen in Vlaanderen..... | 53 |
| 1.3.3 Acceptatiegraad voor dierlijke mest | 56 |
| 2 Milieueffecten | 59 |
| 2.1 Waterkwaliteit..... | 59 |
| 2.1.1 Kwaliteit van oppervlaktewater | 59 |
| 2.1.2 Kwaliteit van grondwater | 75 |
| 2.1.3 Focusgebieden voor een gebiedsgerichte aanpak van waterkwaliteitsproblemen..... | 88 |
| 2.2 Nitraatresidu in landbouwgronden | 91 |
| 2.2.1 Waarom wordt het nitraatresidu opgevolgd?..... | 91 |
| 2.2.2 Opbouw staalnamecampagne 2012..... | 92 |
| 2.2.3 Resultaten nitraatresidumetingen 2012 | 92 |
| 2.2.4 Evolutie van het nitraatresidu | 94 |
| 2.3 Fosfaattoestand van landbouwgronden | 95 |
| 2.3.1 Evolutie van de fosfaattoestand in landbouwgrond | 95 |
| 2.3.2 Fosfaatver­zadiging..... | 95 |
| 2.4 Ammoniakemissie en -depositie | 97 |
| 2.4.1 Ammoniakemissie in Vlaanderen | 97 |
| 2.4.2 Ammoniakdepositie in Vlaanderen | 100 |
| 3 Opvolging door de Mestbank..... | 105 |
| 3.1 Opvolging van de mestproductie | 105 |

| | | |
|-------|---|-----|
| 3.1.1 | Administratieve opvolging van de dierbezetting | 105 |
| 3.1.2 | Opvolging van de dierbezetting op het terrein | 110 |
| 3.2 | Opvolging van de bemesting | 111 |
| 3.2.1 | Aanwending van dierlijke mest | 111 |
| 3.2.2 | Lozing van meststoffen..... | 112 |
| 3.2.3 | Controle van bedrijven en percelen met derogatie | 114 |
| 3.3 | Opvolging van de mestverwerking | 122 |
| 3.3.1 | Administratieve opvolging van de mestverwerkingsplicht | 122 |
| 3.3.2 | Extra verwerking door uitbreiding na bewezen mestverwerking | 124 |
| 3.3.3 | Terreincontroles van mestverwerkingsinstallaties | 125 |
| 3.4 | Opvolging van de mesttransporten..... | 127 |
| 3.4.1 | Administratieve opvolging mesttransporten | 127 |
| 3.4.2 | Opvolging mesttransporten op terrein | 130 |
| 3.5 | Opvolging van de mestsamenstelling..... | 132 |
| 3.5.1 | Mestanalyses in 2012 | 132 |
| 3.6 | Opvolging van de mestbalans | 137 |
| 3.6.1 | Administratieve opvolging van de mestbalans | 137 |
| 3.7 | Opvolging van het nitraatresidu..... | 138 |
| 3.7.1 | Jaarlijkse nitraatresidumetingen op landbouwpercelen..... | 138 |
| 3.7.2 | Controle op de nitraatresidustaalname | 147 |
| 4 | Opleggen en innen van heffingen en boetes | 149 |
| 4.1 | Opgelegde boetes in 2012..... | 149 |
| 4.2 | Overzicht per heffing of boete | 150 |
| 4.2.1 | Heffingen en boetes opgelegd tot en met aanslagjaar 2011 | 151 |
| 4.2.2 | Boetes opgelegd in aanslagjaar 2012..... | 151 |
| 4.2.3 | Conclusies over de openstaande bedragen | 153 |
| | Bijlagen | 155 |

VOORWOORD

Beste lezer

Elk jaar opnieuw streven we ernaar een overzichtelijk rapport voor te stellen met een stand van zaken van de mestproblematiek in Vlaanderen. Het rapport is een belangrijke bron van informatie voor zowel beleidsmakers als andere betrokken actoren in het mestgebeuren.

Sinds haar oprichting in 1991 als afdeling van de Vlaamse Landmaatschappij, bestaat de hoofdtaak van de Mestbank erin het mestoverschot in Vlaanderen weg te werken. Verschillende beleidsmaatregelen zoals de vermindering van de veestapel, het gebruik van nutriëntenarme veevoeders en verbeterde voedertechnieken en de mestverwerking gevolgd door export buiten Vlaanderen, hebben ertoe geleid dat, sinds 2007, het mestoverschot op Vlaams niveau is weggewerkt.

Ondanks de inspanningen die zijn geleverd om het mestoverschot in Vlaanderen terug te dringen, zijn de negatieve effecten van nutriënten uit bemesting nog niet van de baan. De waterkwaliteit verbetert immers niet overal voldoende snel. We staan in een aantal bekkens nog ver van de realisatie van de doelstellingen die zijn vastgelegd in de Europese Nitraatrichtlijn en in het Vlaamse mestactieprogramma 2011-2014 (MAP4).

De Mestbank staat in voor de handhaving van de mestwetgeving en het beheer van de meststromen. Een gerichte handhaving is essentieel maar onvoldoende om de gewenste verbetering van de waterkwaliteit te realiseren. Dit kan enkel in partnerschap bereikt worden, samen met de landbouw- en milieusector, de beleidsverantwoordelijken, de diensten bedrijfsadvies van de VLM, maar ook met andere actoren zoals het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding Duurzame Bemesting (CVBB).

Ik wens u veel inspiratie bij het lezen van dit rapport!

Ria Gielis, Afdelingshoofd Mestbank

1 VLAAMSE MESTBALANS

1.1 MESTPRODUCTIE

1.1.1 Veestapel

1.1.1.1 Evolutie van de veestapel in Vlaanderen

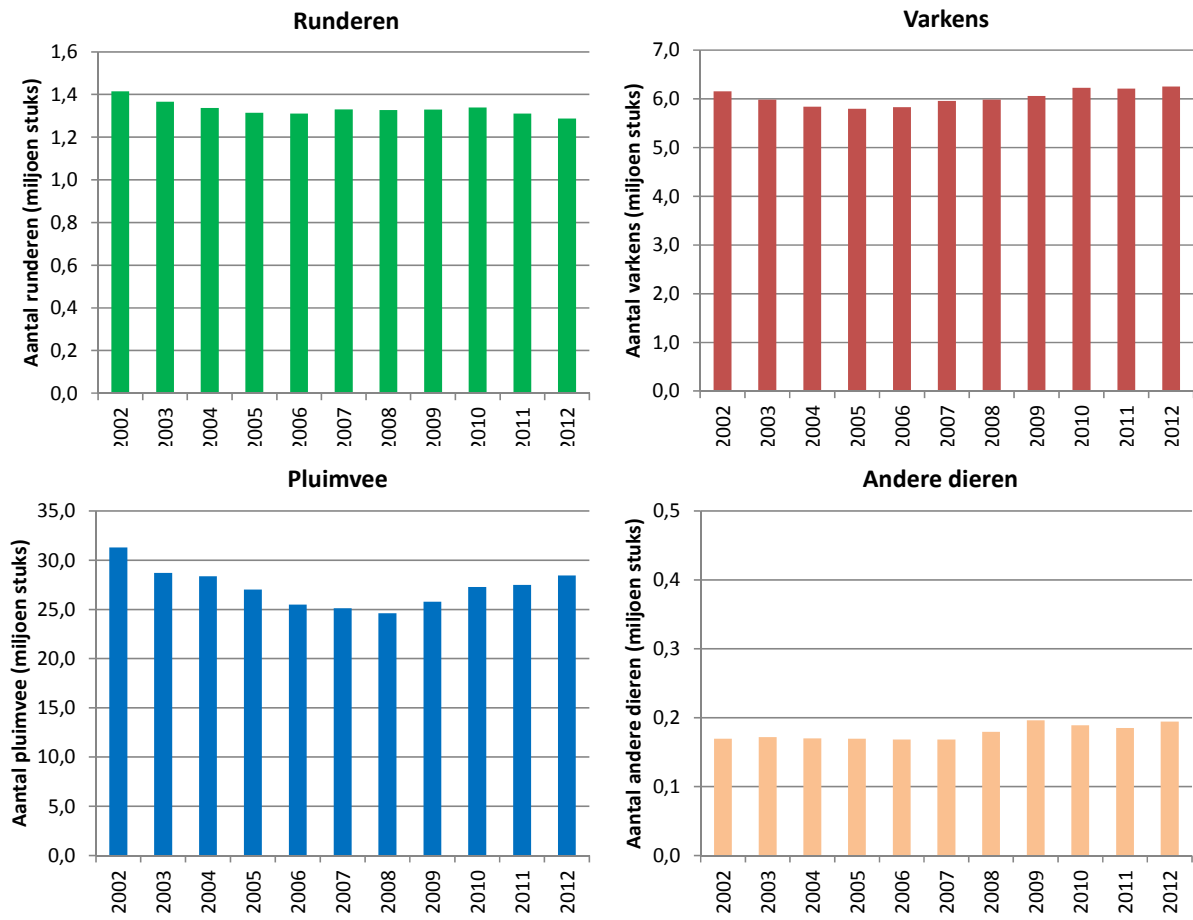
In 2012 telde Vlaanderen ongeveer 36,21 miljoen dieren, waarvan 28,47 miljoen stuks pluimvee, 6,26 miljoen varkens, 1,29 miljoen runderen en 0,19 miljoen andere dieren. West-Vlaanderen blijft koploper met 39 % van het aantal dieren, gevolgd door Antwerpen (29 %), Oost-Vlaanderen (18 %), Limburg (11 %) en Vlaams-Brabant (3 %). Tabel 72 als bijlage geeft voor elke provincie een overzicht van het aantal dieren per diercategorie.

Figuur 1 geeft de evolutie weer van het aantal dieren per diersoort gedurende de voorbije 10 jaar. In 2012 waren er in totaal 1,29 miljoen runderen in Vlaanderen, wat ongeveer 22.800 stuks minder is dan in 2011 (- 1,7 %). De afname van het aantal runderen wordt vastgesteld bij de meeste rundveecategorieën, behalve bij vervangingsvee jonger dan 1 jaar (+ 1.200 stuks of + 1,1 % ten opzichte van 2011) en melkkoeien (+ 2.100 stuks of + 0,8 % ten opzichte van 2011).

In de periode 2008-2010 werd een duidelijke stijging van het aantal varkens waargenomen door de uitbreidingsmogelijkheden via mestverwerking. Sinds 2011 stijgt het aantal varkens minder snel tot ongeveer 6,26 miljoen varkens in 2012. De stijging van het aantal varkens tussen 2011 en 2012 is voornamelijk toe te schrijven aan biggen (+ 21.700 stuks of + 1,3 % ten opzichte van 2011) en andere varkens van 20 tot 110 kg (+ 34.300 stuks of + 0,8 % ten opzichte van 2011).

Bij pluimvee wordt een verdere toename van het aantal dieren vastgesteld bij alle pluimveecategorieën. Het totaal aantal stuks pluimvee stijgt tot 28,5 miljoen stuks in 2012 (+ 0,97 miljoen stuks of + 3,5 % ten opzichte van 2011).

Het aantal andere dieren is in 2012 iets groter dan in 2011 (+ 9.100 stuks of + 4,9 %).



Figuur 1 Evolutie van het aantal dieren per diersoort in Vlaanderen gedurende de periode 2002-2012

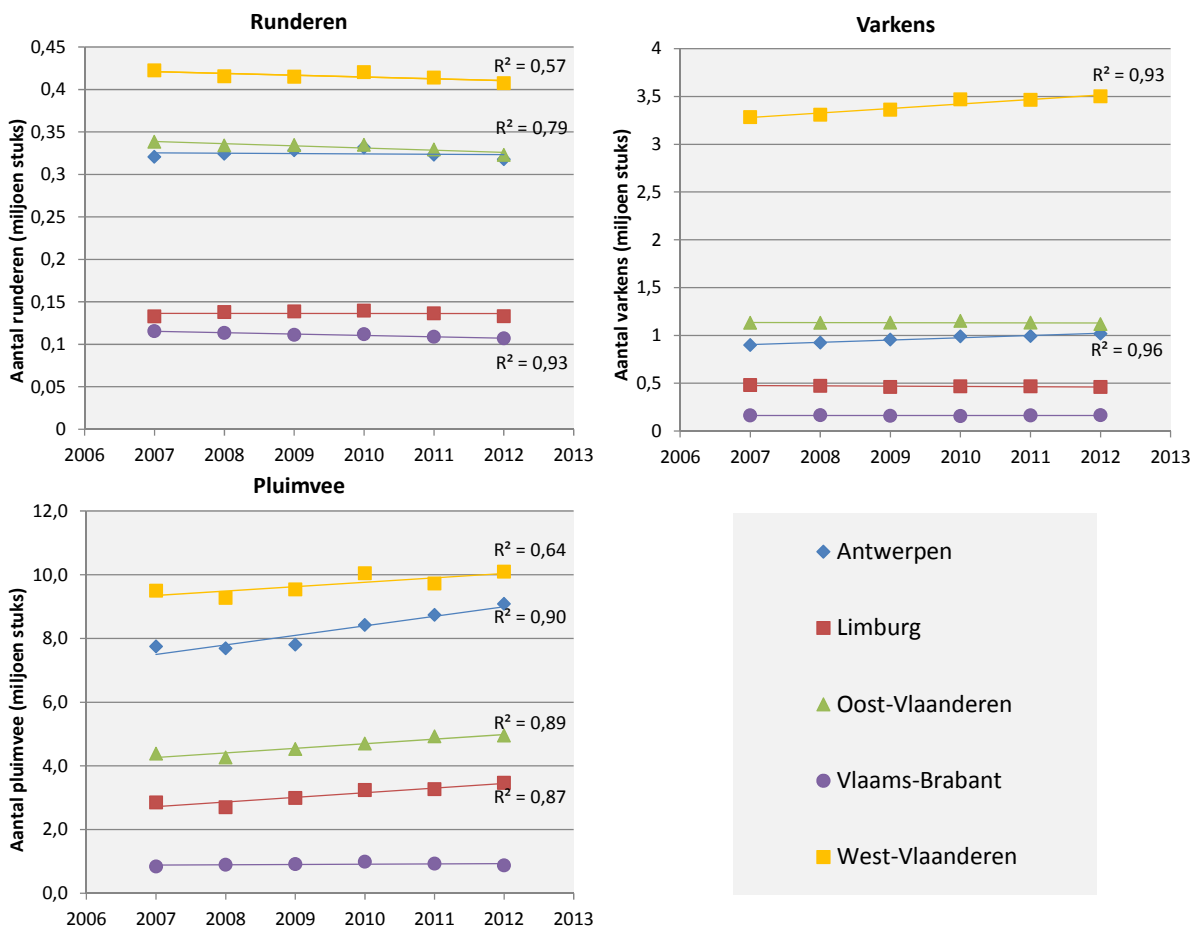
1.1.1.2 Evolutie van de veestapel in de verschillende provincies

De evolutie van het aantal runderen, varkens en pluimvee in de verschillende provincies is weergegeven in Figuur 2.

In West- en Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant treedt een lichte daling van het aantal runderen op in de periode 2007-2012, terwijl het aantal runderen in de andere provincies ongeveer constant blijft.

Het aantal varkens in West-Vlaanderen en Antwerpen vertoont een duidelijke stijging in de periode 2007-2012. In de overige provincies blijft het aantal varkens ongeveer op hetzelfde niveau.

Het aantal stuks pluimvee stijgt in elke provincie.



Figuur 2 Evolutie van het aantal runderen, varkens en pluimvee in de verschillende provincies

1.1.2 Mestproductie in 2012

1.1.2.1 Brutostikstof- en fosfaatproductie

De Mestbank berekent elk jaar de bruto-dierlijke mestproductie, vertrekkende van het aantal dieren en de forfaitaire uitscheidingsnormen (dit zijn normen vastgelegd in het Mestdecreet, op basis van een gangbare mestproductie en -samenstelling). Voor de berekening van de dierlijke mestproductie heeft elke landbouwer de keuze tussen het forfaitaire stelsel of een nutriëntenbalansstelsel, waarbij hij niet de forfaitaire maar reële uitscheidingscijfers in rekening brengt.

⇒ Een vergelijking tussen de bruto- en reële mestproductie laat toe om de nutriëntenaanpak aan de bron te beoordelen, zie 1.1.3.

In 2012 bedroeg de brutostikstof- en fosfaatproductie in Vlaanderen respectievelijk 169,1 miljoen kg N en 69,5 miljoen kg P₂O₅ (zie Tabel 75 als bijlage). Van de brutostikstofproductie van 169,1 miljoen kg N wordt 46 % ingenomen door runderen, 41 % door varkens, 11 % door pluimvee en 2 % door andere dieren. Van de brutofosfaatproductie van 69,5 miljoen kg P₂O₅ wordt 39 % ingenomen door runderen, 46 % door varkens, 13 % door pluimvee en 2 % door andere dieren.

Veranderingen van de bruto-dierlijke mestproductie tussen 2011 en 2012 worden verklaard door veranderingen van de dieren aantallen van bepaalde diercategorieën. De stijging van het aantal stuks pluimvee en varkens leidt enerzijds tot een toename van de mestproductie. Anderzijds leidt de

afname van een aantal diercategorieën, voornamelijk bij rundvee, tot een afname van de mestproductie. Globaal leidt dit tot een lichte toename van de bruto-dierlijke mestproductie in 2012 met ongeveer 580.000 kg N (of + 0,3 %) en 220.000 kg P₂O₅ (of + 0,3 %) ten opzichte van 2011.

1.1.2.2 Reële stikstof- en fosfaatproductie

Naast het forfaitaire stelsel, is een nutriëntenbalansstelsel mogelijk voor de berekening van de mestproductie van varkens en pluimvee. Voor bedrijven met meer dan 200 andere varkens, is het bovendien verplicht om met een nutriëntenbalansstelsel te werken. Landbouwers die opteren voor een nutriëntenbalansstelsel, werken niet met de forfaitaire uitscheidingsnormen maar met cijfers die dichter aansluiten bij de reële uitscheidingscijfers. Er zijn drie mogelijke nutriëntenbalansstelsels, namelijk regressie, convenant en andere voeders of voedertechnieken.

In 2012 bedroeg de reële stikstof- en fosfaatproductie in Vlaanderen respectievelijk 158,7 miljoen kg N en 60,8 miljoen kg P₂O₅ (Tabel 73 en Tabel 74 als bijlage). De reële mestproductie is hiermee gelijkaardig aan deze in 2011 (lichte afname van ongeveer 170.000 kg N of - 0,1 % en lichte toename van ongeveer 100.000 P₂O₅ of + 0,1 %). Net zoals voor de bruto-dierlijke mestproductie, zijn veranderingen van de reële mestproductie een gecombineerd effect van enerzijds veranderingen van het aantal dieren van bepaalde diercategorieën en anderzijds een iets grotere toepassing van nutriëntenbalansstelsels.

1.1.2.3 Nettostikstofproductie

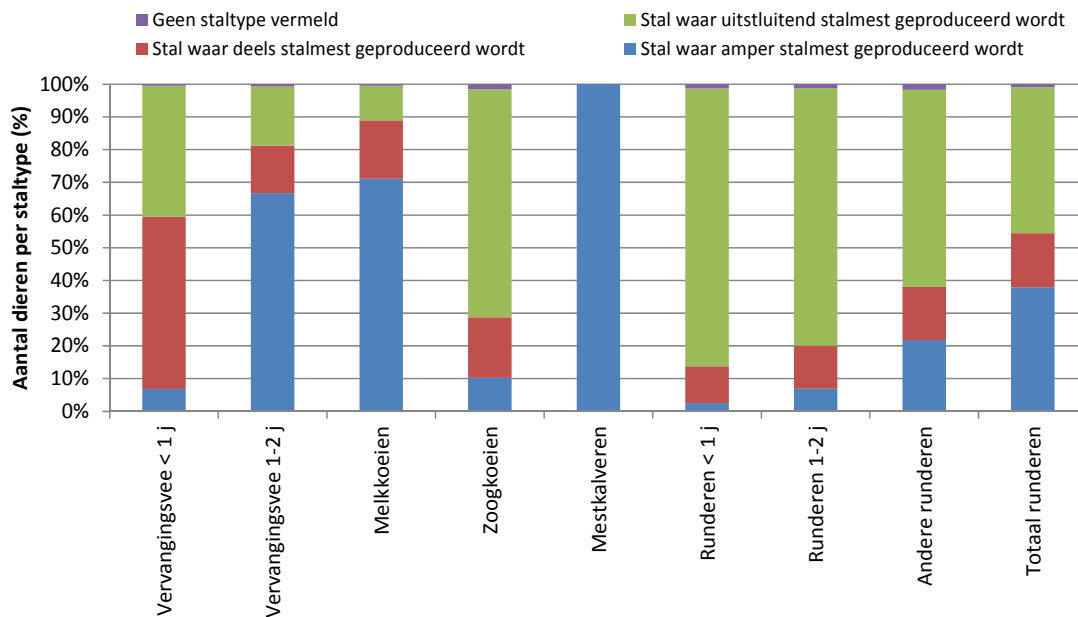
In de stal en tijdens de opslag van dierlijke mest, treden er processen op die leiden tot emissieverliezen van stikstof. Wanneer deze stikstofverliezen uit stal en opslag in mindering worden gebracht van de reële stikstofproductie, bekomt men de nettostikstofproductie.

De grootte van de emissieverliezen hangt af van het type stal waarin de dieren gehuisvest zijn. In Tabel 76 als bijlage is voor elke diercategorie een overzicht gegeven van het aantal dieren per staltype, samen met de reële stikstofproductie, de emissieverliezen en de nettostikstofproductie.

Aantal dieren per staltype

Figuur 3 stelt voor elke rundveecategorie het percentage runderen per staltype voor in 2012. Runderen < 1 jaar, runderen 1-2 jaar, zoogkoeien en andere runderen komen vnl. voor in stallen waar uitsluitend stalmest wordt geproduceerd. Vervangingsvee 1-2 jaar, melkkoeien en mestkalveren worden vnl. gehouden in roosterstallen, waar amper stalmest wordt geproduceerd.

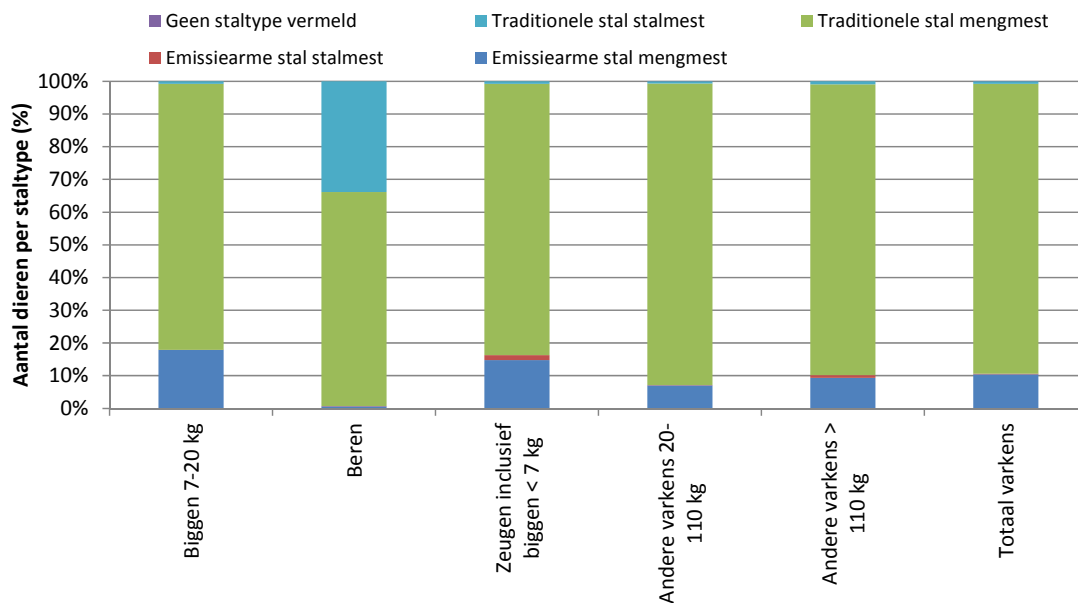
In stallen waar amper stalmest wordt geproduceerd zijn de emissieverliezen (10 % van de reële mestproductieproductie) lager dan in stallen waar deels (15 %) of uitsluitend (20 %) stalmest wordt geproduceerd.



Figuur 3 Aantal runderen per staltype in 2012 (%)

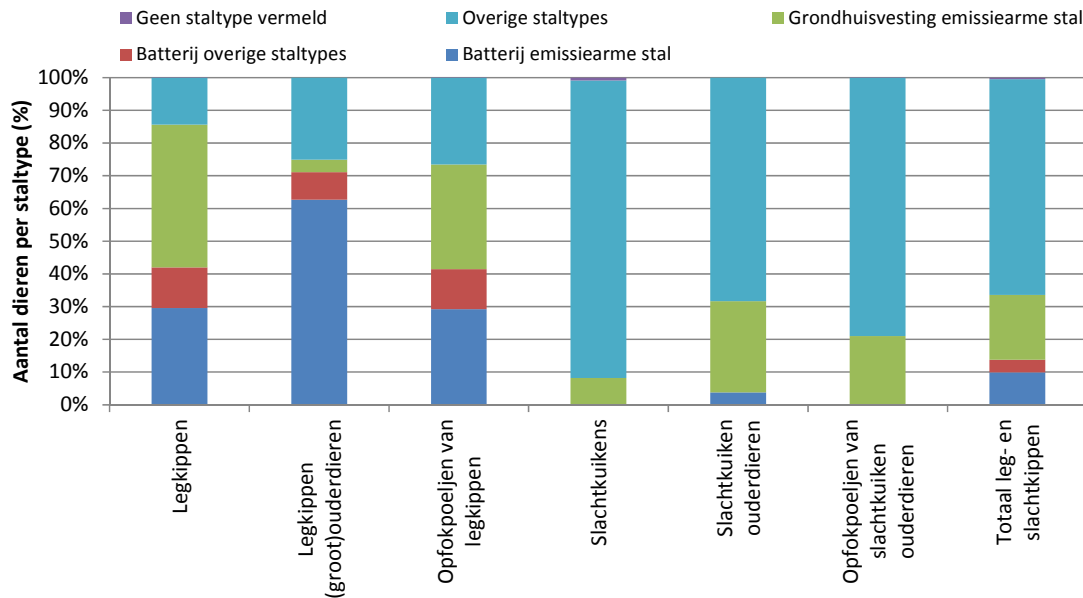
Figuur 4 stelt voor de verschillende varkenscategorieën het percentage varkens per staltype voor in 2012. Varkens worden vnl. gehuisvest in traditionele stalssystemen waarin mengmest geproduceerd wordt. Globaal beschouwd worden ongeveer 10 % van de varkens gehouden in emissiearme stalssystemen.

In emissiearme varkensstallen zijn de emissieverliezen lager dan in traditionele varkensstallen. In traditionele stalssystemen met een wasser als nageschakelde techniek voor ammoniakreductie zijn de emissieverliezen uit de mest dezelfde als in de overige traditionele stallen. Uiteraard stoten dergelijke stallen wel minder ammoniak uit naar de lucht dan de overige traditionele stallen.



Figuur 4 Aantal varkens per staltype in 2012 (%)

Het percentage pluimvee per staltype in 2012 is voorgesteld in Figuur 5 voor de verschillende leg- en slachtkippen. Legkippen (samen met hun opfokpoeljen en (groot)ouderdieren) worden vnl. gehuisvest in emissiearme stalsystemen, terwijl de slachtkuikens (samen met hun ouderdieren en opfokpoeljen) vnl. gehouden worden in traditionele stalsystemen.

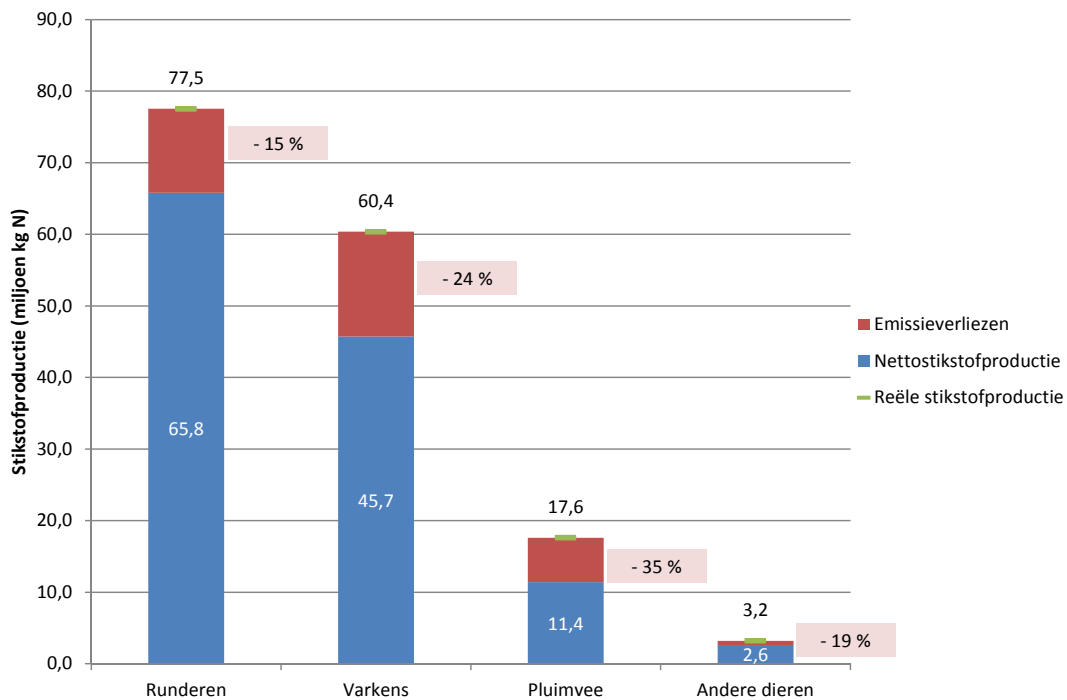


Figuur 5 Aantal stuks pluimvee per staltype in 2012 (%)

Emissieverliezen en nettostikstofproductie in 2012

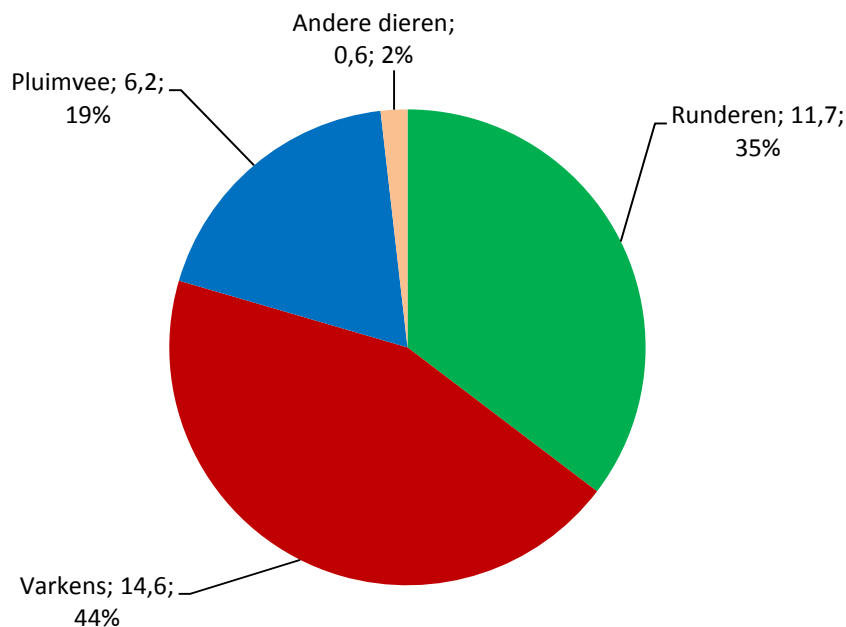
In 2012 bedraagt het totale stikstofverlies door emissies in de stal en opslag 33,1 miljoen kg N. Dit brengt de nettostikstofproductie op 125,6 miljoen kg N in 2012, wat 21 % lager is dan de reële stikstofproductie. De nettostikstofproductie in 2012 is 1,1 miljoen kg N lager dan in 2011 (- 0,9 %). Een overzicht van de stikstofverliezen per diercategorie is weergegeven in Tabel 77 als bijlage.

Relatief gezien, treden de meeste stikstofverliezen op bij pluimvee, met een verlies van 35 % ten opzichte van de reële stikstofproductie (Figuur 6). Hierna volgen varkens (24 %), andere dieren (19 %) en rundvee (15 %).



Figuur 6 Netto en reële stikstofproductie per diersoort in 2012 (in miljoen kg N), samen met de emissieverliezen (procentueel ten opzichte van de reële stikstofproductie)

Figuur 7 geeft een overzicht van de bijdrage van elke diersoort aan het totale stikstofverlies. De varkens leveren de grootste bijdrage aan het totale emissieverlies, met name 44 %. Hierna volgen de runderen met 35 % van het totale stikstofverlies. Pluimvee draagt voor 19 % bij aan het totale stikstofverlies. De bijdrage van andere dieren aan de emissieverliezen is beperkt tot 2 %.



Figuur 7 Bijdrage van elke diersoort aan de emissieverliezen in 2012 (in miljoen kg N, samen met procentueel aandeel)

1.1.3 Nutriëntenaanpak aan de bron in 2012

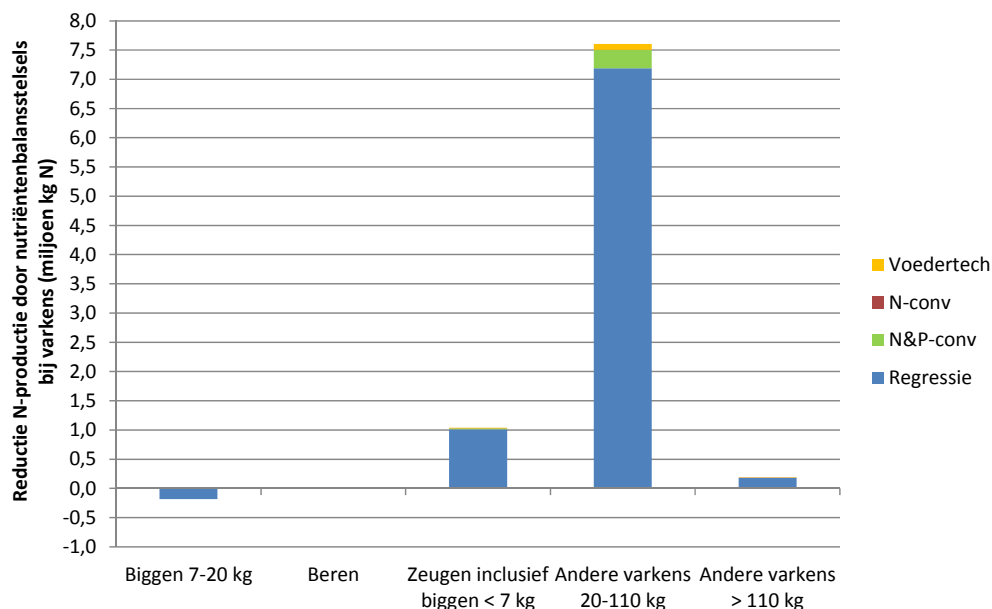
Door de nutriëntenbalansstelsels bij varkens en pluimvee is de reële productie in 2012 10,4 miljoen kg N en 8,7 miljoen kg P₂O₅ lager dan de bruto-dierlijke mestproductie (zie Tabel 75 als bijlage). Deze afname ten opzichte van de bruto-dierlijke mestproductie is ongeveer 0,74 miljoen kg N en 0,12 miljoen kg P₂O₅ groter dan in 2011. Hieronder wordt het effect van de nutriëntenbalansstelsels besproken bij de verschillende varkens- en pluimveecategorieën.

1.1.3.1 Effect van nutriëntenbalansstelsels bij varkens

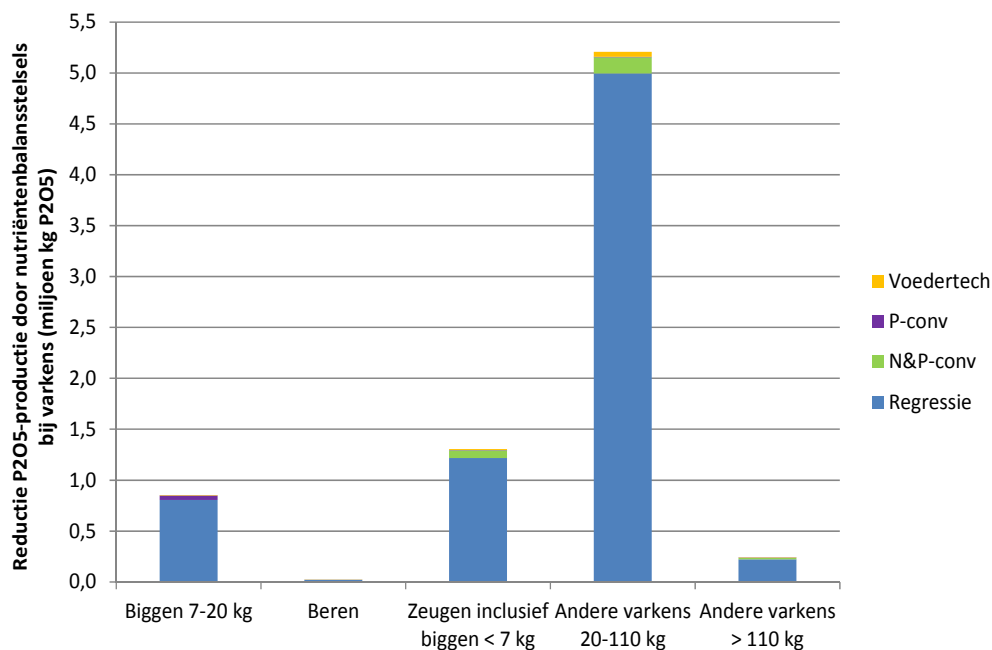
Bij de varkens werd in 2012 een afname van de mestproductie van 8,7 miljoen kg N en 7,6 miljoen kg P₂O₅ gerealiseerd door het gebruik van nutriëntenbalansstelsels. Figuur 8 en Figuur 9 visualiseren de bijdrage van elk nutriëntenbalansstelsel aan de afname van de stikstof- en fosfaatproductie bij de verschillende varkenscategorieën in 2012.

De categorie andere varkens van 20 tot 110 kg is verantwoordelijk voor het grootste deel van de stikstofreductie bij varkens (7,6 miljoen kg N of 88 %), gevolgd door zeugen inclusief biggen (1,0 miljoen kg N of 12 %) (Figuur 8). Enkel bij de biggen van 7 tot 20 kg wordt een (heel beperkte) toename vastgesteld van de stikstofproductie ten gevolge van een gemiddeld regressiecijfer dat beperkt hoger ligt dan de forfaitaire uitscheidingsnorm. De stikstofreductie bij de varkens is voornamelijk te danken aan het systeem van de regressierechte (95 %).

Wat de fosfaatproductie bij varkens betreft, zijn de andere varkens van 20 tot 110 kg verantwoordelijk voor het grootste deel van de fosfaatreductie (5,2 miljoen kg P₂O₅ of 68 %). Daarna volgen de zeugen inclusief biggen (1,3 miljoen kg P₂O₅ of 17 %) en biggen van 7 tot 20 kg (0,9 miljoen kg P₂O₅ of 11 %). Ook de fosfaatreductie bij varkens is voornamelijk te danken aan het systeem van de regressierechte (95 %) (Figuur 9).



Figuur 8 Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de afname van de stikstofproductie bij varkens in 2012

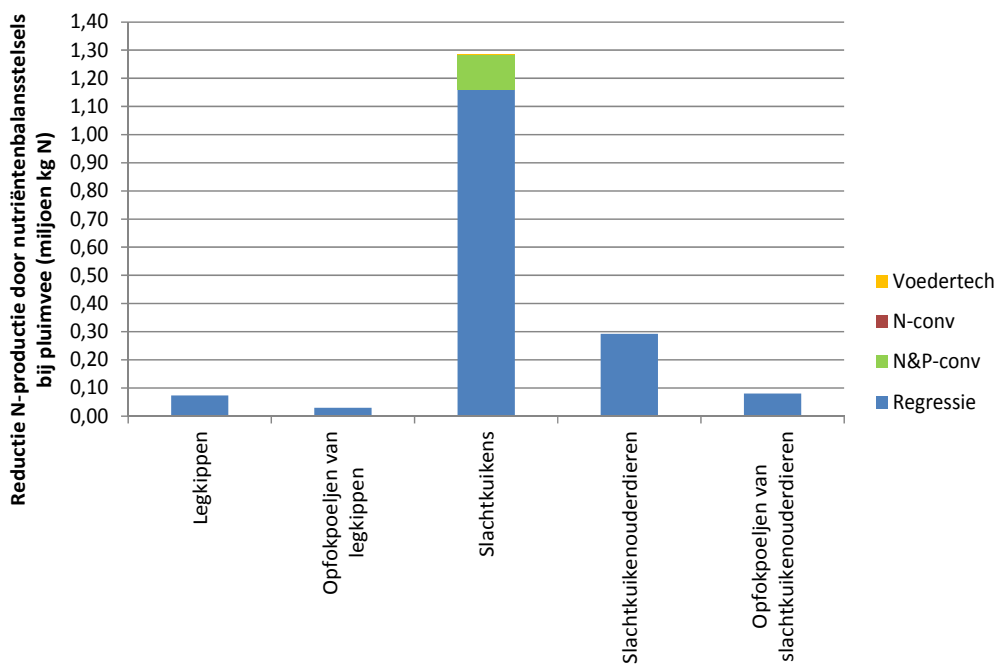


Figuur 9 Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de afname van de fosfaatproductie bij varkens in 2012

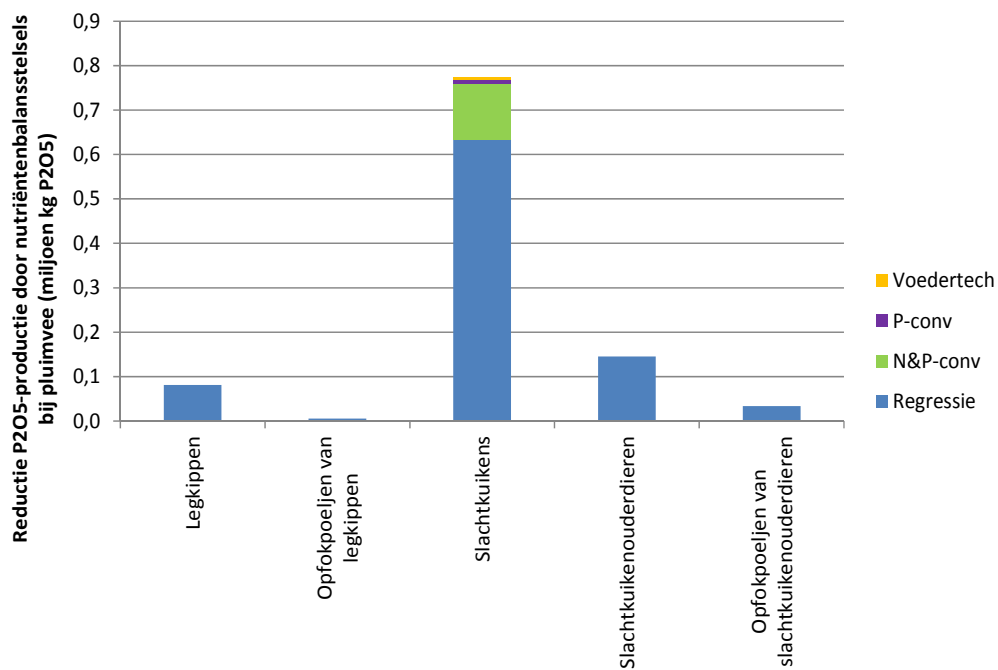
1.1.3.2 Effect van nutriëntenbalansstelsels bij pluimvee

Bij pluimvee werd in 2012 een afname van de mestproductie van 1,8 miljoen kg N en 1,0 miljoen kg P_2O_5 gerealiseerd door de toepassing van nutriëntenbalansstelsels. De bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de stikstof- en fosfaatreductie voor elke pluimveecategorie in 2012 is weergegeven in Figuur 10 en Figuur 11.

De slachtkuikens zijn verantwoordelijk voor het grootste deel van de stikstof- en fosfaatreductie bij pluimvee (1,3 miljoen kg N of 73 % en 0,77 miljoen kg P_2O_5 of 74 %). De stikstofreductie bij pluimvee is voornamelijk te danken aan regressie (92 %), gevolgd door de N&P-convenant (7 %). fosfaatreductie bij pluimvee is voornamelijk te danken aan regressie (87 %), gevolgd door de N&P-convenant (12 %).



Figuur 10 Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels (%) aan de afname van de stikstofproductie bij pluimvee in 2012



Figuur 11 Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels (%) aan de afname van de fosfaatproductie bij pluimvee in 2012

1.1.4 Nutriëntenemissierechten in 2012

1.1.4.1 Concept van de nutriëntenemissierechten

Nutriëntenemissierechten-dieren (NER-D) zijn verhandelbare rechten, toegekend aan de landbouwer, die bepalen hoeveel dieren deze landbouwer mag houden. Er zijn vier soorten NER-D, voor runderen (NER-D_R), varkens (NER-D_V), pluimvee (NER-D_P) en andere dieren (NER-D_A).

Dankzij de nutriëntenemissierechten, kunnen landbouwbedrijven hun veestapel uitbreiden. Enerzijds kan er uitgebreid worden door de overname van NER-D van andere bedrijven. Anderzijds is uitbreiding ook mogelijk door het verkrijgen van nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) na bewezen mestverwerking.

De veestapel in Vlaanderen wordt gereguleerd door het systeem van nutriëntenemissierechten. Landbouwers mogen op jaarbasis niet meer dieren houden op hun bedrijf dan toegelaten volgens hun NER, zijnde de aan hen toegekende NER-D, rekening houdend met eventuele overgelaten of overgenomen NER-D en met eventuele verworven NER-MVW.

⇒ *Meer informatie over hoe de Mestbank de invulling van de nutriëntenemissierechten opvolgt van de individuele landbouwbedrijven, is te vinden in 3.1.1.1.*

1.1.4.2 Beschikbare nutriëntenemissierechten in Vlaanderen

In 2012 was in totaal 303,5 miljoen NER beschikbaar in Vlaanderen. Er werden in totaal 36,21 miljoen dieren gehouden in 2012, wat op basis van de omrekeningswaarden van het Mestdecreet, overeenkomt met 239,9 miljoen NER. Er is dus een marge van ruim 60 miljoen NER in Vlaanderen.

Het grootste deel van de beschikbare NER bevindt zich in West-Vlaanderen (43 %), gevolgd door Oost-Vlaanderen (22 %), Antwerpen (19 %), Limburg (10 %) en Vlaams-Brabant (6 %).

Tabel 1 geeft de evolutie weer van de beschikbare hoeveelheid NER in Vlaanderen in de periode 2007-2012. De totale beschikbare hoeveelheid NER is voornamelijk gestegen door de toekenning van NER-MVW in het kader van de uitbreiding na bewezen mestverwerking. Van de 303,5 miljoen beschikbare NER in 2012 zijn er 279,6 miljoen NER-D en 23,5 miljoen NER-MVW.

Daarnaast is een beperkte hoeveelheid tijdelijke NER-D (TNER-D) toegekend in het kader van natuurbeheer, wetenschappelijk onderzoek, onderwijs of beheer van onroerende goederen. Het gaat hier in totaal over 320.000 TNER-D.

Tabel 1 Evolutie van de beschikbare hoeveelheid NER in Vlaanderen in de periode 2007-2012

| Jaar | NER-D | NER-MVW | TNER-D | Totaal |
|------|-------------|-------------|---------|-------------|
| 2007 | 285.167.503 | 0 | 150.053 | 285.317.556 |
| 2008 | 284.336.095 | 7.707.621 | 177.573 | 292.221.288 |
| 2009 | 283.271.409 | 13.633.405 | 231.564 | 297.136.378 |
| 2010 | 281.748.061 | 17.666.565 | 267.049 | 299.681.675 |
| 2011 | 280.667.168 | 21.062.302 | 289.447 | 302.018.916 |
| 2012 | 279.649.315 | 23.499.169* | 321.809 | 303.470.293 |

* Stand van zaken 1/9/2012. Omdat de evaluatie van uitbreiding na bewezen mestverwerking voor productiejaar 2012 nog niet is afgerond, is de beschikbare hoeveelheid NER-MVW in 2012 nog niet definitief

Van de 303,5 miljoen beschikbare NER in 2012, is 43 % toegekend voor runderen, 42 % voor varkens, 14 % voor pluimvee en 2 % voor andere dieren. Het aandeel van de diersoort per type NER in productiejaar 2012 is weergegeven in Tabel 2. Hierbij wordt opgemerkt dat de toegekende NER-D voor een bepaalde diersoort initieel ook kunnen gebruikt worden voor het houden van andere diersoorten. Zodra de NER-D van een bepaalde diersoort verhandeld worden, geldt als standaardregel dat enkel dieren van die bepaalde diersoort kunnen gehouden worden met de overgedragen NER-D (hierop zijn een aantal uitzonderingen voorzien, zie verder in het rapport). De toegekende NER-MVW of TNER-D voor een bepaalde diersoort mogen enkel gebruikt worden om die bepaalde diersoort te houden.

Tabel 2 Hoeveelheid beschikbare NER per diersoort en per type NER voor productiejaar 2012

| Diersoort | NER-D | % | NER-MVW | % | TNER-D | % | Totaal NER | % |
|-----------------|--------------------|-----|-------------------|-----|----------------|-----|--------------------|-----|
| Runderen | 129.281.619 | 46% | 409.918 | 2% | 208.851 | 65% | 129.900.388 | 43% |
| Varkens | 115.128.375 | 41% | 12.153.953 | 52% | 7.202 | 2% | 127.289.529 | 42% |
| Pluimvee | 30.329.925 | 11% | 10.843.134 | 46% | 9.105 | 3% | 41.182.163 | 14% |
| Andere | 4.909.396 | 2% | 92.165 | 0% | 96.652 | 30% | 5.098.212 | 2% |
| Totaal | 279.649.315 | | 23.499.169 | | 321.809 | | 303.470.293 | |

1.1.4.3 Verhandelingen van nutriëntenemissierechten

Verhandelingen per type overname

Door de overname van NER-D, is bedrijfsuitbreiding mogelijk. Bij elke overname van NER-D wordt standaard 25 % van deze NER-D ingeleverd. Dit percentage ligt hoger als het overlatende bedrijf gedurende de 3 productie jaren vóór de overdracht de geproduceerde mest niet correct heeft afgezet of als de NER-D niet werden gebruikt (de zogenaamde “niet-ingevulde NER-D”). De landbouwer kan er ook voor opteren om 25 % van de NER-D te verwerken, in plaats van ze te laten annuleren. Bij overnames waarbij 25 % van de NER-D worden verwerkt, worden ook eventuele niet-correct afgezette mest en niet-ingevulde NER-D in mindering gebracht.

Daarnaast zijn er een aantal uitzonderingen op de reductie van 25 % van de overgenomen NER-D, meer bepaald bij de overname in het kader van een eerste installatie van een bedrijf, bij de overname van melkquotum, een overname door naaste familie of een overname door een personenvennootschap van de overlatende landbouwer.

Ook NER-MVW kunnen overgenomen worden, maar dit enkel en alleen als het ganse bedrijf overgenomen wordt. Op de overnames van NER-MVW zijn er geen reducties van toepassing. De NER-MVW worden integraal overgedragen aan de overnemende landbouwer.

In 2012 waren er 1.702 overnamedossiers, waarvan 44 dossiers waarbij NER-MVW overgenomen werden in het kader van een volledige bedrijfsovername.

Van de 1.702 overnamedossiers in 2012, gebeurde 55 % als een standaard overdracht met 25 % reductie en 10 % in het kader van mestverwerking. De meeste overnames met vrijstelling van 25 % reductie, gebeurden in het kader van een overdracht naar naaste familie (16 %) en overname door een personenvennootschap van de overlatende landbouwer (9 %) (Tabel 3).

Tabel 3 Aantal dossiers per type overname in 2012

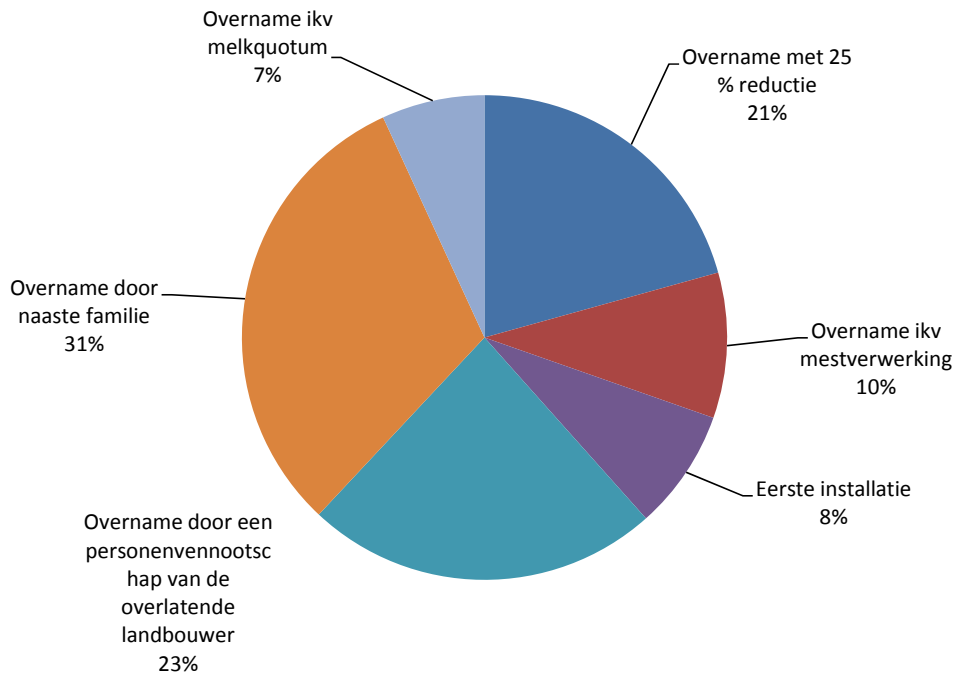
| Type overname | Aantal dossiers | % t.o.v. totaal aantal dossiers | Aantal dossiers met reductie wegens niet-correcte mestafzet | Aantal dossiers met reductie wegens niet-ingevulde NER |
|--|-----------------|---------------------------------|---|--|
| Overname met 25 % reductie | 936 | 55% | 19 | 372 |
| Overname ikv mestverwerking | 171 | 10% | 3 | 60 |
| Overname met vrijstelling 25 % reductie | | | | |
| Eerste installatie | 76 | 4% | 1 | / |
| Overname door een personenvennootschap van de overlatende landbouwer | 154 | 9% | 3 | / |
| Overname door naaste familie | 267 | 16% | 6 | / |
| Overname ikv melkquotum | 98 | 6% | 3 | / |
| Totaal | 1.702 | | 35 | 432 |

In 2012 werd in totaal 14,2 miljoen NER overgelaten waarvan 13,1 miljoen NER-D en 1,1 miljoen NER-MVW. Van de overgelaten 13,1 miljoen NER-D, werd 21 % overgedragen via een overdracht met 25 % reductie, 31 % via een overname door naaste familie en 24 % door een personenvennootschap van de overlatende landbouwer (Tabel 4 en Figuur 12).

In totaal werden 0,9 miljoen NER-D gereduceerd in 2012 (7 % van de overgelaten NER-D), wat de totale hoeveelheid overgenomen NER-D op 12,2 miljoen NER-D brengt (Tabel 4). In voorgaande jaren werd een vergelijkbaar percentage van de overgelaten NER-D gereduceerd. In totaal is door de overnames in de periode 2007-2012 ongeveer 6,1 miljoen NER-D gereduceerd.

Tabel 4 Overgelaten NER-D, reductie van NER-D, en overgenomen NER-D per type overname in 2012

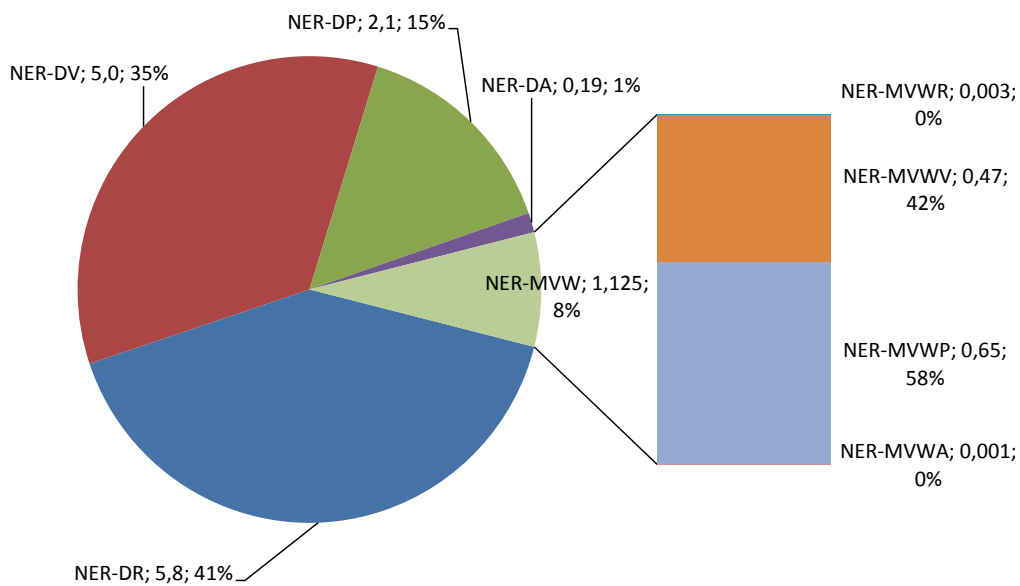
| Type overname | Overgelaten NER-D (vóór reductie) | Reductie van NER-D | | | Overgenomen NER-D (na reductie) |
|--|-----------------------------------|--------------------|-------------------------|----------------------|---------------------------------|
| | | 25 % | Niet-correcte mestafzet | Niet ingevulde NER-D | |
| Overname met 25 % reductie | 2.711.221 | 676.025 | 7.123 | 154.461 | 1.873.612 |
| Overname ikv mestverwerking | 1.271.458 | / | 1.889 | 37.526 | 1.232.042 |
| Overname met vrijstelling 25 % reductie | | | | | |
| Eerste installatie | 1.051.798 | / | 1.341 | / | 1.050.457 |
| Overname door een personenvennootschap van de overlatende landbouwer | 3.088.114 | / | 5.139 | / | 3.082.975 |
| Overname door naaste familie | 4.085.850 | / | 12.789 | / | 4.073.061 |
| Overname ikv melkquotum | 899.462 | / | 4.941 | / | 894.522 |
| Totaal | 13.107.903 | 676.025 | 33.221 | 191.988 | 12.206.669 |



Figuur 12 Hoeveelheid overgelaten NER-D in 2012 per type overname samen met het relatief aandeel van de verschillende types overnames

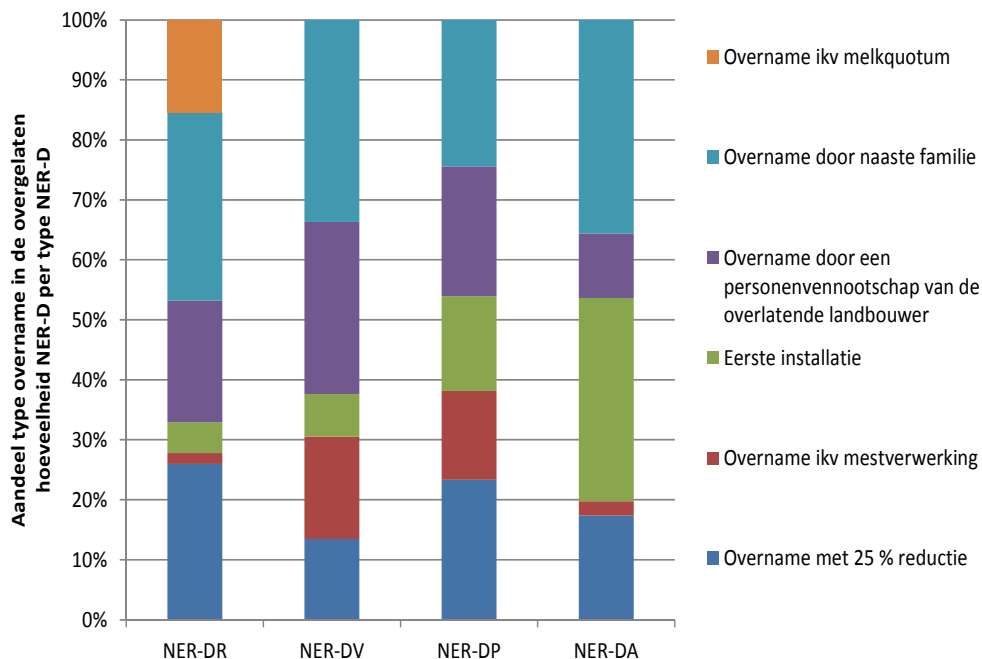
Verhandelingen per type NER

Van de 14,2 miljoen overgelaten NER in 2012 zijn 41 % NER-D_R, 35 % NER-D_V, 15 % NER-D_P, 1 % NER-D_A en 8 % NER-MVW (Figuur 13). Van de 1,1 miljoen overgelaten NER-MVW in het kader van een volledige bedrijfsovername zijn 42 % NER-MVW_V en 58 % NER-MVW_P.



Figuur 13 Hoeveelheid overgelaten NER (in miljoen NER) per soort NER-D en soort NER-MVW in 2012, samen met het aandeel van de NER-MVW en het type NER-D van de overgelaten NER en het aandeel van het type NER-MVW van de overgelaten NER-MVW

Het aandeel van elk type overname bij de overgelaten hoeveelheid NER-D per type NER-D in 2012, is gevisualiseerd in Figuur 14. Hieruit blijkt dat voor de verschillende types NER-D, de grootste hoeveelheid wordt overgelaten via een overname door naaste familie of door een personenvennootschap van de overlatende landbouwer (46 à 62 %). Overdrachten in het kader van mestverwerking vinden voornamelijk plaats voor NER-D_v en NER-D_p.



Figuur 14 Relatief aandeel van het type overname in de overgelaten hoeveelheid NER-D per type NER-D in 2012

Tussenschot tussen de diersoorten

Initieel kunnen de toegekende NER-D gebruikt worden voor alle diersoorten. Zodra de NER-D verhandeld worden, geldt echter als standaardregel dat de overgedragen NER-D vast worden. Dit is zo bij overnames met annulatie van 25 % of met mestverwerking, en bij overnames in het kader van melkquotum. Met vaste NER-D wordt bedoeld dat enkel de overeenkomstige diersoort ermee kan gehouden worden en de diersoort ‘andere’. Bovendien worden de NER-D van dezelfde diersoort die gehouden werd bij de overnemer vóór de overname ook vast door de overname.

Een uitzondering hierop is voorzien voor overnames in het kader van een eerste installatie van een bedrijf, voor overnames door naaste familie of voor overnames door de personenvennootschap met rechtspersoonlijkheid van de overlatende landbouwer of zijn naaste familieleden. In deze gevallen worden de overgenomen NER-D niet vast. Ook de NER-D van dezelfde diersoort als de overgenomen NER-D, die al aanwezig waren bij de overnemer vóór de overname, worden in deze gevallen niet vast.

Tabel 5 geeft een overzicht van de overgenomen NER-D in 2012 die vast of niet vast worden. Een fractie van de overgelaten NER-D kan reeds vast zijn door eerdere overnames, deze blijven uiteraard vast door een nieuwe overname. Van de vrije overgelaten NER-D zal een deel vast worden en een deel vrij invulbaar blijven, afhankelijk van het type overname. Van de 12,2 miljoen overgenomen NER-D in 2012, zit iets meer dan de helft vast door het tussenschot tussen de diersoorten.

Tabel 5 Overgenomen NER-D in 2012 per type NER-D, samen met het tussenschot tussen de diersoorten bij de overnames in 2012

| Type NER-D | Overgenomen NER-D | Vrij invulbare NER-D | Vaste NER-D |
|--------------------|-------------------|----------------------|------------------|
| NER-D _R | 5.267.744 | 1.919.793 | 3.347.950 |
| NER-D _V | 4.821.858 | 2.409.655 | 2.412.203 |
| NER-D _P | 1.956.254 | 1.215.743 | 740.510 |
| NER-D _A | 160.814 | 135.851 | 24.963 |
| Totaal | 12.206.669 | 5.681.043 | 6.525.626 |

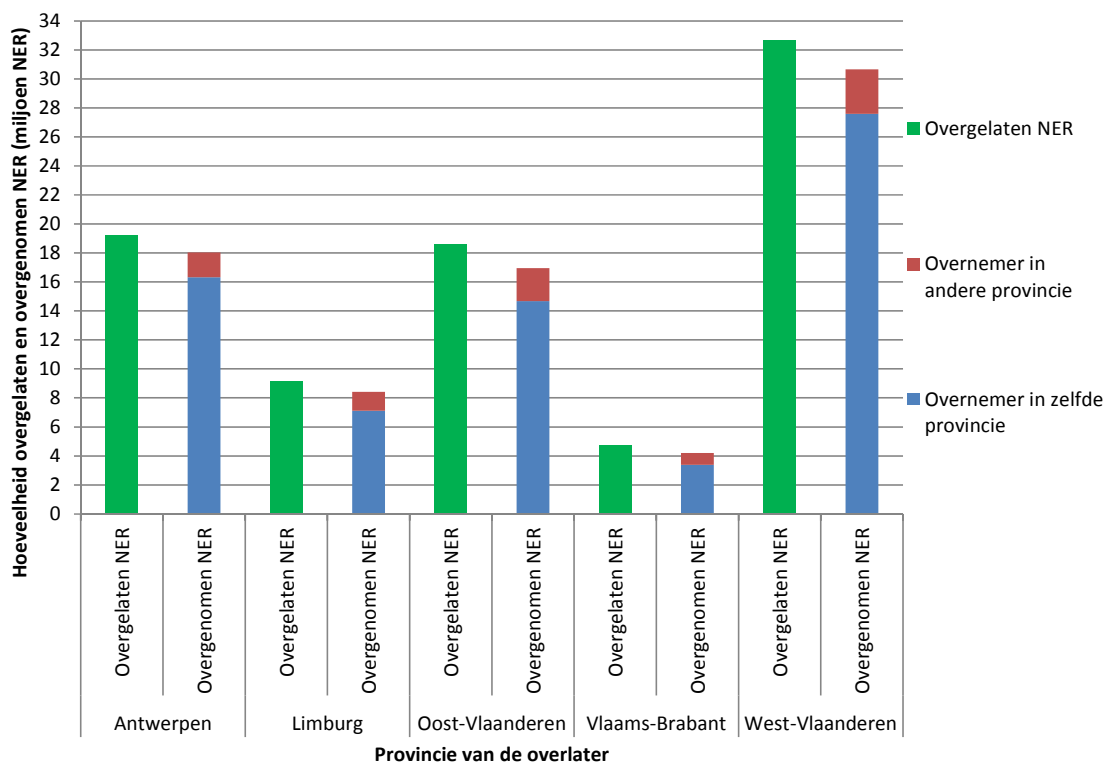
Bovenop de 6,5 miljoen overgenomen NER-D die vast zijn door overnames in 2012, worden ook de NER-D van dezelfde diersoort die gehouden werden bij de overnemer vóór de overname vast bij bepaalde types overnames (overnames met annulatie van 25 % of met mestverwerking, en bij de overnames in het kader van melkquotum). De evolutie van de totale hoeveelheid NER-D die vast worden na overnames is weergegeven in Tabel 6, samen met het percentage van de beschikbare NER-D die vast is door overnames. De beschikbare hoeveelheid NER-D is gedaald met ongeveer 5,5 miljoen NER-D tussen 2007 en 2012, voornamelijk als gevolg van reducties bij overnames in de periode 2007-2012.

Tabel 6 Evolutie van totale hoeveelheid NER-D die vast zijn door overnames, samen met het relatief aandeel ten opzichte van de totale hoeveelheid beschikbare NER-D in de periode 2007-2012

| Jaar | NER-D vast door overnames | Beschikbare NER-D | % van beschikbare NER-D die vast zit door overnames |
|------|---------------------------|-------------------|---|
| 2007 | 15.958.441 | 285.167.503 | 6% |
| 2008 | 35.976.810 | 284.336.095 | 13% |
| 2009 | 49.837.320 | 283.271.409 | 18% |
| 2010 | 62.850.476 | 281.748.061 | 22% |
| 2011 | 72.413.693 | 280.667.168 | 26% |
| 2012 | 80.725.198 | 279.649.315 | 29% |

Mobiliteit van nutriëntenemissierechten

Figuur 15 visualiseert de beperkte mobiliteit van NER tussen de verschillende provincies in Vlaanderen. Voor elke provincie is de hoeveelheid NER weergegeven die overgelaten werd door landbouwers met hun hoofdzetel in die bepaalde provincie in de periode 2007-2012, samen met de bijhorende hoeveelheid overgenomen NER (na reductie) waarbij onderscheid is gemaakt tussen de overnames waarbij de overnemer zich in dezelfde provincie als de overlater bevindt en de overnames waarbij de overnemer zich in een andere provincie bevindt. Tijdens de periode 2007-2012 werd bijna 90 % van de NER verhandeld binnen dezelfde provincie.



Figuur 15 Hoeveelheid overgelaten NER in de periode 2007-2012 (in miljoen NER) per provincie van de overlater (groene balkjes), samen met de bijhorende hoeveelheid overgenomen NER waarbij onderscheid is gemaakt tussen overnames waarbij de overnemer zich in dezelfde provincie als de overlater bevindt (blauwe balkjes) en overnames waarbij de overnemer zich in een andere provincie bevindt (rode balkjes)

1.1.4.4 Uitbreiding na bewezen mestverwerking

Toegekende uitbreiding na bewezen mestverwerking

Naast de overname van NER-D kan een bedrijf ook uitbreiden na bewezen mestverwerking. Deze mogelijkheid is er sinds 2008. Een bedrijf kan niet zomaar uitbreiden op deze manier maar moet eerst voldoen aan een aantal voorwaarden vooraleer de nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) toegekend worden.

In de loop van 2012 werden 325 aanvragen ingediend bij de Mestbank voor NER-MVW in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking door in totaal 298 landbouwers. Dit is iets minder dan in de voorgaande jaren (Tabel 7). Net zoals in de voorgaande jaren, bevinden de meeste landbouwers met een aanvraag voor uitbreiding zich in West-Vlaanderen (54 %), gevolgd door Antwerpen (20 %), Oost-Vlaanderen (18 %), Limburg (6 %) en Vlaams-Brabant (2 %).

De aanvragen voor NER-MVW in 2012 werden geëvalueerd en de NER-MVW werden toegekend eind 2012. Vooraleer NER-MVW toegekend werden, werd onder meer gecontroleerd of de bedrijfsgroep waartoe het bedrijf behoort, voldaan heeft aan zijn mestverwerkingsplicht in het kalenderjaar vóór de aanvraag tot uitbreiding. Daarnaast werd nagegaan of het bedrijf in het kalenderjaar vóór de aanvraag al 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt heeft door bedrijfseigen mest te verwerken. Hiernaast werden nog een aantal andere voorwaarden gecontroleerd. In totaal kregen 285 landbouwers NER-MVW toegekend voor 2012 (Tabel 7). Deze NER-MVW gaan in vanaf 1 januari 2012.

Tabel 7 Evolutie van het aantal landbouwers die NER-MVW aangevraagd hebben en toegekend kregen

| Jaar | Aanvragen | | Toekenningen | |
|------|--------------------|-----------------|--------------------|-----------------|
| | Aantal landbouwers | Aantal dossiers | Aantal landbouwers | Aantal dossiers |
| 2008 | 576 | 617 | 540 | 568 |
| 2009 | 502 | 543 | 473 | 487 |
| 2010 | 412 | 444 | 397 | 406 |
| 2011 | 339 | 353 | 332 | 337 |
| 2012 | 298 | 325 | 285 | 296 |

In 2012 werden in totaal 3,2 miljoen NER-MVW toegekend, wat minder is dan voor de voorgaande jaren (Tabel 8). Er worden voornamelijk NER-MVW toegekend voor pluimvee en varkens, respectievelijk goed voor 1,7 miljoen NER-MVW_p en 1,4 miljoen NER-MVW_v. In totaal werden in de periode 2008-2012 26,2 miljoen NER-MVW toegekend.

Tabel 8 Evolutie van het aantal toegekende NER-MVW per diersoort

| Jaar | NER-MVW _R | NER-MVW _V | NER-MVW _P | NER-MVW _A | NER-MVW totaal |
|---------------|----------------------|----------------------|----------------------|----------------------|-------------------|
| 2008 | 37.494 | 3.812.380 | 3.836.539 | 21.015 | 7.707.428 |
| 2009 | 142.921 | 4.059.428 | 1.911.101 | 18.092 | 6.131.542 |
| 2010 | 93.942 | 2.575.797 | 2.160.141 | 33.086 | 4.862.966 |
| 2011 | 137.691 | 2.155.058 | 1.991.457 | 21.540 | 4.305.746 |
| 2012 | 87.538 | 1.358.325 | 1.697.601 | 11.147 | 3.154.611 |
| Totaal | 499.586 | 13.960.988 | 11.596.839 | 104.880 | 26.162.293 |

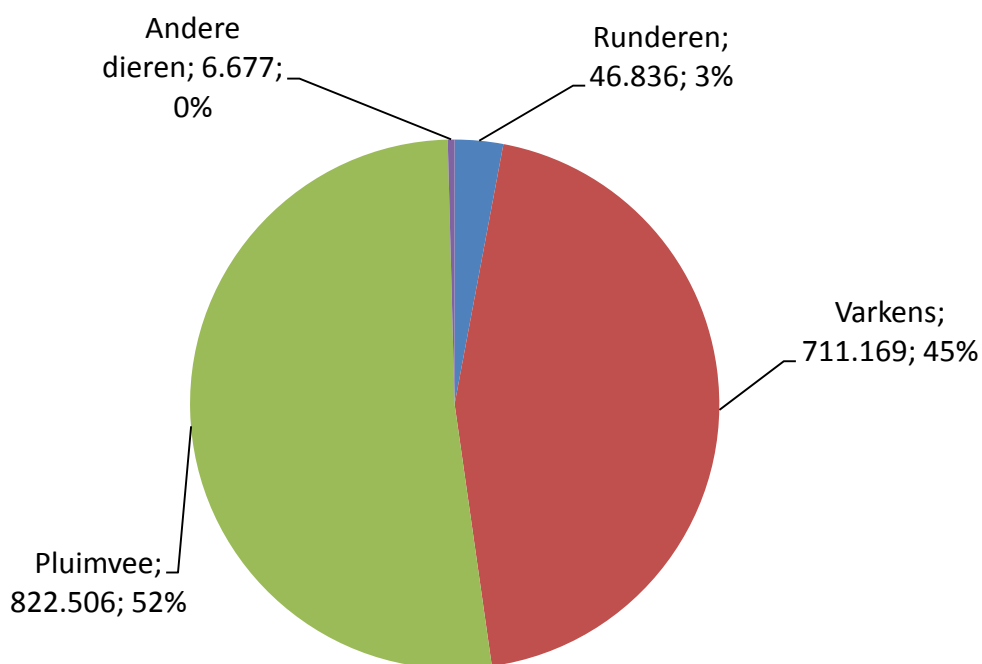
Voor 2012 werd een uitbreiding toegekend voor in totaal 1,8 miljoen dieren. Deze uitbreiding vertegenwoordigt een bijkomende nettostikstofproductie van in totaal bijna 1,6 miljoen kg N, indien de uitbreiding volledig gerealiseerd wordt. Een vergelijking met de toegekende uitbreiding voor de voorgaande jaren is weergegeven in Tabel 9.

In de periode 2008-2012 werd een totale uitbreiding toegekend die een bijkomende mestproductie van 12,6 miljoen kg N zou vertegenwoordigen indien deze uitbreiding volledig gerealiseerd zou worden. Hierbij is geen rekening gehouden met de annulaties van uitbreidingen ten gevolge van een negatieve evaluatie (bij onvoldoende verwerking).

Tabel 9 Evolutie van het aantal dieren en netto-N-productie (kg N) bij de toegekende uitbreiding, per diersoort

| Jaar | | Runderen | Varkens | Pluimvee | Andere | Totaal |
|--------|--------------------------|----------|-----------|------------|--------|------------|
| 2008 | Aantal dieren | 362 | 228.234 | 3.780.755 | 273 | 4.009.624 |
| | Netto N-productie (kg N) | 23.156 | 1.801.671 | 1.544.242 | 12.424 | 3.381.493 |
| 2009 | Aantal dieren | 1.414 | 269.174 | 1.797.020 | 244 | 2.067.852 |
| | Netto N-productie (kg N) | 95.453 | 2.214.688 | 802.826 | 10.762 | 3.123.729 |
| 2010 | Aantal dieren | 882 | 166.528 | 2.216.250 | 466 | 2.384.126 |
| | Netto N-productie (kg N) | 59.609 | 1.391.769 | 901.178 | 19.819 | 2.372.375 |
| 2011 | Aantal dieren | 1.404 | 137.214 | 1.830.573 | 300 | 1.969.491 |
| | Netto N-productie (kg N) | 88.242 | 1.168.906 | 914.962 | 12.878 | 2.184.987 |
| 2012 | Aantal dieren | 793 | 106.880 | 1.653.324 | 157 | 1.761.154 |
| | Netto N-productie (kg N) | 46.836 | 711.169 | 822.506 | 6.677 | 1.587.188 |
| Totaal | Aantal dieren | 4.855 | 908.030 | 11.277.922 | 1.440 | 12.192.247 |
| | Netto N-productie (kg N) | 313.295 | 7.288.204 | 4.985.714 | 62.560 | 12.649.773 |

De bijdrage van de diersoort aan de bijkomende nettostikstofproductie in 2012 is weergegeven in Figuur 16. Van de bijkomende stikstofproductie van 1,6 miljoen kg N, wordt 45 % ingenomen door varkens en 52 % door pluimvee (Figuur 16).



Figuur 16 Aandeel van de diersoort in de netto-N-productie (kg N) bij de toegekende uitbreiding voor 2012

Evaluatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking

Na de toekenning van de NER-MVW door de Mestbank, heeft het bedrijf 3 jaar tijd om de uitbreiding van het bedrijf te realiseren. De NER-MVW zijn geldig vanaf 1 januari van het jaar van de aanvraag. Elk jaar beoordeelt de Mestbank of het betrokken bedrijf voldoet aan alle voorwaarden om de uitbreiding te behouden:

- Belangrijk hierbij is dat in het jaar van de aanvraag en het daaropvolgende jaar, 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt moet worden met bedrijfseigen mest én dat de bijkomende mestproductie die afkomstig is van de gerealiseerde uitbreiding verwerkt moet worden met bedrijfseigen mest van de aangevraagde diersoort. De gerealiseerde uitbreiding wordt bij deze evaluatie beschouwd als de uitbreiding bovenop wat geproduceerd mag worden op basis van de beschikbare NER-D. Als niet voldaan wordt aan alle voorwaarden, annuleert de Mestbank alle toegekende NER-MVW vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het jaar waarbij niet voldaan wordt aan de voorwaarden.
- Vanaf het tweede jaar na het jaar van de aanvraag moet 125 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt worden met bedrijfseigen mest, waarvan minstens 100 % afkomstig is van de aangevraagde diersoort. Indien het bedrijf vanaf dan deze vereiste mestverwerking niet realiseert, kan de Mestbank de NER-MVW proportioneel annuleren.

Voor productiejaar 2011 werden in totaal 1.668 uitbreidingsdossiers geëvalueerd, waarvan 512 dossiers van een toekenning voor uitbreiding voor 2008, 437 dossiers voor 2009, 382 dossiers voor 2010, en 337 dossiers voor 2011. Bij 33 dossiers vond er een overname van de NER-MVW plaats. Bij de evaluatie werd gecontroleerd of zowel de overlater als de overnemer voldoende verwerkt hebben, waarbij rekening werd gehouden met de datum van overname.

In totaal werden 1.444 verschillende landbouwers geëvalueerd, waarvan 29 landbouwers die hun NER-MVW overlieten aan een andere landbouwer. De meeste landbouwers dienden hun dossier(s) in, in één bepaald aanvraagjaar (1.249 landbouwers of bijna 87 % van alle geëvalueerde landbouwers). Daarnaast waren er ook 187 landbouwers die dossiers ingediend hebben verspreid over 2 aanvraagjaren (13 % van alle geëvalueerde landbouwers). Acht landbouwers hebben dossiers ingediend verspreid over 3 aanvraagjaren (0,6 % van alle geëvalueerde landbouwers).

Tabel 10 geeft een overzicht van het aantal landbouwers en dossiers bij de evaluatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2011 in functie van het aanvraagjaar, samen met de aangevraagde uitbreiding en de te verwerken hoeveelheid N.

Samen hadden de 1.444 geëvalueerde landbouwers een aangevraagde uitbreiding toegekend gekregen van 10,2 miljoen kg N, waarvan 3,0 miljoen kg N voor 2008, 2,8 miljoen kg N voor 2009, 2,2 miljoen kg N voor 2010, en 2,2 miljoen kg N voor 2011.

Landbouwers die hun uitbreiding toegekend kregen in 2008 en 2009, moeten 125 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerken in 2011, overeenkomstig met respectievelijk 3,7 miljoen kg N en 3,5 miljoen kg N (Tabel 10).

Bij de dossiers die toegekend werden in 2010 en 2011 wordt gecontroleerd of in 2011 25 % van de aangevraagde uitbreiding en de gerealiseerde uitbreiding verwerkt werden, overeenkomstig met 1,3 miljoen kg N voor 2010 en 1,0 miljoen kg N voor 2011 (Tabel 10).

In totaal moesten de 1.444 geëvalueerde landbouwers ongeveer 9,6 miljoen kg N extra verwerken in 2011.

Tabel 10 Aantal landbouwers en dossiers bij de evaluatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2011 in functie van het aanvraagjaar, samen met de aangevraagde uitbreiding en de te verwerken hoeveelheid N

| Aanvraag-jaar | Aantal landbouwers | Aantal dossiers | Aangevraagde uitbreiding (kg N) | Te verwerken hoeveelheid N (kg N) | | | |
|---------------|--------------------|-----------------|---------------------------------|------------------------------------|--------------------------------|-------------------------------------|------------------|
| | | | | door 25 % aangevraagde uitbreiding | door gerealiseerde uitbreiding | door 100 % aangevraagde uitbreiding | totaal |
| 2008 | 490 | 512 | 2.982.583 | 745.646 | | 2.982.583 | 3.728.229 |
| 2009 | 424 | 437 | 2.790.847 | 697.712 | | 2.790.847 | 3.488.559 |
| 2010 | 374 | 382 | 2.227.544 | 556.886 | 782.597 | | 1.339.484 |
| 2011 | 332 | 337 | 2.185.462 | 546.365 | 466.520 | | 1.012.886 |
| Totaal | 1.444 | 1.668 | 10.186.436 | 2.546.609 | 1.249.118 | 5.773.431 | 9.569.157 |

Van de 1.668 geëvalueerde uitbreidingsdossiers voor productiejaar 2011, werden 1.556 dossiers positief geëvalueerd. Bij 112 dossiers van 108 landbouwers werd daarentegen niet aan alle voorwaarden voldaan om de uitbreiding te behouden (7 % van de geëvalueerde dossiers). Deze bedrijven hadden ofwel onvoldoende MVC's op hun rekening staan om te bewijzen dat ze voldoende verwerkt hadden in 2011 ofwel onvoldoende transportdocumenten waaruit bleek dat ze voldoende verwerkt hebben. Samen hadden deze landbouwers een uitbreiding van 0,75 miljoen kg N toegekend gekregen maar voor deze 112 dossiers worden de NER-MVW volledig of proportioneel (afhankelijk van het jaar van aanvraag) geannuleerd vanaf 1 januari 2012.

Bij een negatieve evaluatie van de NER-MVW van een bepaald productiejaar wordt de hoeveelheid NER-MVW steeds geannuleerd vanaf 1 januari van het daaropvolgende productiejaar. Een overzicht van de totale hoeveelheid NER-MVW dat geannuleerd werd ten gevolge van de evaluaties voor productiejaar 2008 tot en met 2011, in functie van het aanvraagjaar en het geëvalueerde productiejaar, is weergegeven in Tabel 11. In totaal werd 2,7 miljoen NER-MVW geannuleerd, overeenkomend met ongeveer 1,3 miljoen kg N. De evaluatie van productiejaar 2012 wordt uitgevoerd in het najaar 2013 en is niet opgenomen in het huidige Voortgangsrapport.

Tabel 11 Overzicht van de geannuleerde hoeveelheid NER-MVW, rekening houdend met aanvraag- en evaluatiejaar

| | | Evaluatiejaar | | | | Totaal |
|---------------|------|----------------|----------------|----------------|----------------|------------------|
| | | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | |
| Aanvraag-jaar | 2008 | 205.912 | 484.398 | 347.488 | 135.748 | 1.173.545 |
| | 2009 | | 345.522 | 268.485 | 238.239 | 852.246 |
| | 2010 | | | 285.687 | 51.421 | 337.108 |
| | 2011 | | | | 303.078 | 303.078 |
| Totaal | | 205.912 | 829.919 | 901.660 | 728.487 | 2.665.978 |

De evaluatie van de uitbreidingen en de eventuele annulaties van NER-MVW hebben een invloed op de beschikbare hoeveelheid NER-MVW in een bepaald productiejaar. In totaal werd tijdens de periode 2008-2012 26,2 miljoen NER-MVW toegekend waarvan er 2,7 miljoen NER-MVW geannuleerd werd ten gevolge van negatieve evaluaties. Dit brengt de totale hoeveelheid

beschikbare NER-MVW in 2012 op 23,5 miljoen NER-MVW. Een overzicht van de beschikbare hoeveelheid NER-MVW per productiejaar is weergegeven in Tabel 12.

Tabel 12 Overzicht van de beschikbare hoeveelheid NER-MVW per productiejaar

| Jaar | NER-MVW _R | NER-MVW _V | NER-MVW _P | NER-MVW _A | NER-MVW totaal |
|-------------|----------------------|----------------------|----------------------|----------------------|-------------------|
| 2008 | 37.495 | 3.812.542 | 3.836.568 | 21.015 | 7.707.621 |
| 2009 | 176.563 | 7.766.927 | 5.652.371 | 37.545 | 13.633.405 |
| 2010 | 254.632 | 9.710.765 | 7.630.537 | 70.631 | 17.666.565 |
| 2011 | 364.899 | 11.351.521 | 9.258.123 | 87.758 | 21.062.302 |
| 2012 | 409.918 | 12.153.953 | 10.843.134 | 92.165 | 23.499.169 |

Realisatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking door middel van de evolutie van de mestproductie in Vlaanderen

Elk jaar wordt op dossierniveau geëvalueerd of de landbouwers voldoen aan alle voorwaarden om de uitbreiding te behouden.

In het jaar van de aanvraag en het daaropvolgende jaar, moet 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding en de gerealiseerde uitbreiding verwerkt worden. Bij deze evaluatie wordt de gerealiseerde uitbreiding beschouwd als de uitbreiding bovenop wat geproduceerd mag worden op basis van de beschikbare NER-D. Met andere woorden, voor elk dossier worden eerst de beschikbare NER-D optimaal ingevuld en wordt de dan nog resterende uitbreiding beschouwd als de gerealiseerde uitbreiding. Omdat de landbouwers doorgaans beschikken over een bepaalde marge aan NER-D, kan deze beoordeling een onderschatting van de effectieve groei inhouden.

Vanaf het tweede jaar na het jaar van de aanvraag moet daarentegen 125 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt worden om de uitbreiding te kunnen behouden. De hoeveelheid dierlijke mest die moet verwerkt worden om de uitbreiding te kunnen behouden, kan met andere woorden ook afkomstig zijn van de reeds aanwezige dieren van de betreffende diersoort en niet alleen van de dieren van de gerealiseerde uitbreiding. Vanaf het tweede jaar na het jaar van de aanvraag, kan deze beoordeling leiden tot een overschatting van de effectieve groei.

Op Vlaams niveau is het daarom relevant om de realisatie van de uitbreiding in te schatten aan de hand van de evolutie van de mestproductie van de bedrijven die uitbreiden na bewezen mestverwerking.

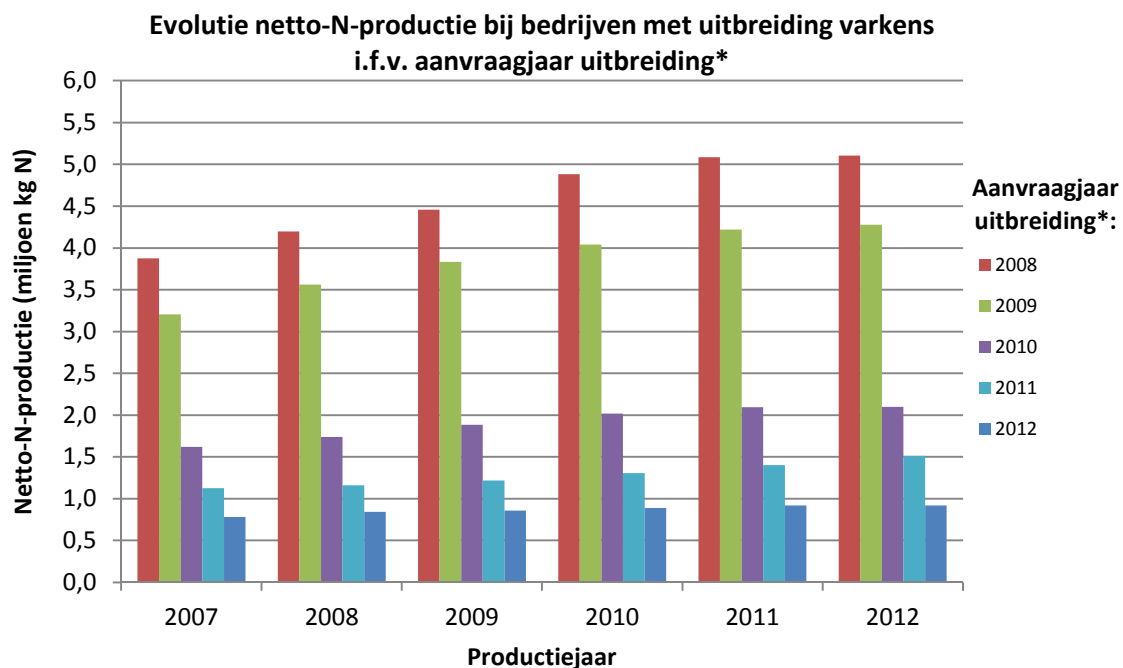
Realisatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking bij varkens

Figuur 17 geeft de evolutie weer van de netto-N-productie van varkens in de periode 2007-2012 bij bedrijven die een uitbreiding na bewezen mestverwerking voor varkens toegekend kregen in de periode 2008-2012. Hierbij is rekening gehouden met het jaar van aanvraag van de uitbreiding dat kan beschouwd worden als het startjaar. Voor bedrijven die meer dan één aanvraag hebben ingediend, verspreid over verschillende jaren, wordt rekening gehouden met het eerste jaar van aanvraag.

Bij deze oefening is geen rekening gehouden met eventuele annulaties van de uitbreiding. Elk bedrijf dat met andere woorden ooit een uitbreiding voor varkens toegekend kreeg in de periode 2008-2012 maakt deel uit van de selectie van bedrijven. Bij de inschatting van de realisatie van de uitbreiding is het immers relevant om ook de eventueel geannuleerde uitbreidingen mee te beschouwen.

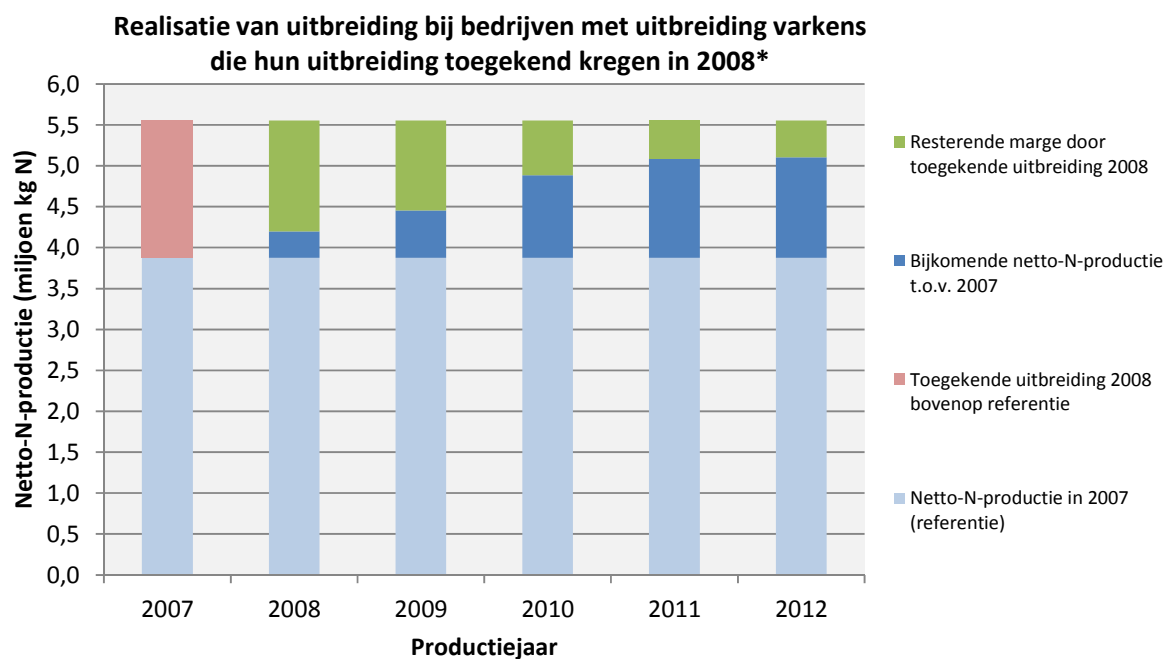
Enkel de bedrijven met een uitbreiding die gedurende álle zes jaren van de periode 2007-2012 dieren gehouden hebben, worden weerhouden in deze analyse. Van de 1.315 bedrijven die een uitbreiding voor varkens toegekend kregen in 2008-2012 zijn er 980 bedrijven die gedurende zes opeenvolgende jaren geproduceerd hebben. Deze 980 bedrijven worden geselecteerd voor de oefening. Van deze 980 bedrijven zijn er 945 bedrijven (96 %) die gedurende zes opeenvolgende jaren varkens gehouden hebben. De overige 35 bedrijven zijn onder meer bedrijven die pas varkensproductie hadden vanaf 2008 of later, of die geen varkens meer hielden vanaf een bepaald jaar.

Uit Figuur 17 blijkt een duidelijke toename van de netto-N-productie bij deze bedrijven in de periode 2007-2012. Opmerkelijk is dat deze toename ook vastgesteld wordt bij bedrijven die pas recent een uitbreiding hebben aangevraagd.



Figuur 17 Evolutie van de netto-N-productie van varkens bij bedrijven die een uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend kregen voor varkens in de periode 2008-2012 (*: eerste jaar van aanvraag)

Om de realisatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking in te schatten, wordt rekening gehouden met het jaar van aanvraag van de uitbreiding. Figuur 18 stelt de realisatie voor van de uitbreiding bij varkens bij bedrijven die hun uitbreiding gestart zijn in 2008. De netto-N-productie in 2007 wordt beschouwd als referentiepunt (weergegeven door middel van lichtblauwe balkjes). Voor de volgende productie jaren wordt telkens de bijkomende netto-N-productie ten opzichte van 2007 weergegeven (donkerblauwe balkjes). De toegekende uitbreiding in 2008 is uitgezet ten opzichte van 2007 (roze balkje). Om een inschatting te maken van de realisatie van de uitbreiding in elk productiejaar, is vervolgens de bijkomende netto-N-productie ten opzichte van 2007 vergeleken met de toegekende uitbreiding in 2008. De marge die overblijft, is weergegeven in de figuur door middel van groene balkjes. Hieruit wordt afgeleid dat in 2008 19 % van uitbreiding gerealiseerd werd, in 2009 35 % van de uitbreiding en in 2010 60 % van de uitbreiding. De bedrijven hebben drie jaar tijd om hun uitbreiding te realiseren wat impliceert dat voor de uitbreiding die niet werd verwerkt in 2010, de bijhorende NER-MVW geannuleerd worden vanaf 1 januari 2011. In 2011 en 2012 werd telkens ongeveer 70 % van de uitbreiding verwerkt.



Figuur 18 Realisatie van de uitbreiding bij varkens, voor uitbreidingen die gestart zijn in 2008 (*: eerste jaar van aanvraag)

Voor de uitbreidingen die gestart zijn in 2009, 2010, 2011 en 2012 wordt de realisatie ervan op een gelijkaardige manier geschat. Hierbij wordt als referentiejaar telkens het jaar voorafgaand aan het jaar van de aanvraag gebruikt. Een overzicht van het realisatiepercentage per productiejaar, rekening houdend met het jaar van aanvraag is weergegeven in Tabel 13.

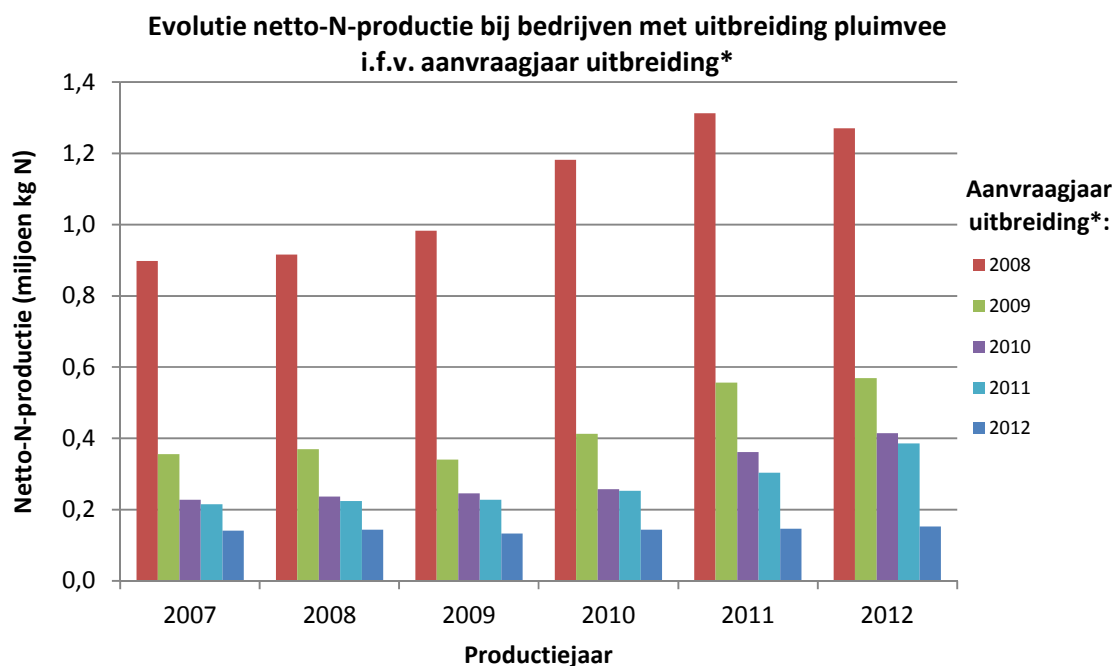
Tabel 13 Overzicht van realisatiepercentage van de uitbreiding bij varkens per productiejaar, rekening houdend met het aanvraagjaar (*: eerste jaar van aanvraag)

| Aanvraagjaar | Productiejaar | | | | |
|--------------|---------------|------|------|------|------|
| | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 |
| 2008 | 19% | 35% | 60% | 72% | 73% |
| 2009 | / | 17% | 30% | 42% | 46% |
| 2010 | / | / | 18% | 28% | 29% |
| 2011 | / | / | / | 15% | 32% |
| 2012 | / | / | / | / | 0% |

Realisatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking bij pluimvee

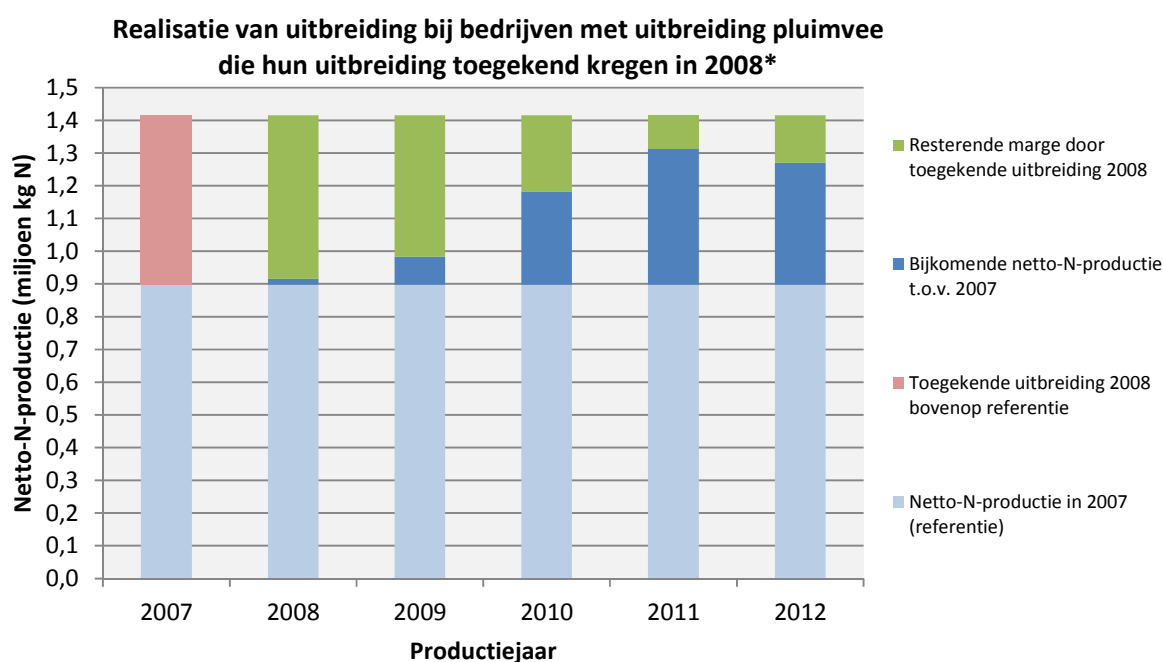
De realisatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking bij pluimvee is op een analoge manier beoordeeld als bij de varkens. Figuur 19 geeft de evolutie weer van de netto-N-productie in de periode 2007-2012 bij pluimveebedrijven die een uitbreiding na bewezen mestverwerking voor pluimvee toegekend kregen in de periode 2008-2012. Hierbij is rekening gehouden met het eerste jaar van aanvraag van de uitbreiding. Net zoals bij de varkens, is bij deze oefening geen rekening gehouden met eventuele annulaties van de uitbreiding. Enkel de bedrijven met een uitbreiding die gedurende alle zes jaren van de periode 2007-2012 dieren hebben gehouden, worden weerhouden in deze analyse. Van de 260 bedrijven die een uitbreiding voor pluimvee toegekend kregen in 2008-2012 zijn er 153 bedrijven die gedurende zes opeenvolgende jaren geproduceerd hebben. Deze 153 bedrijven worden geselecteerd voor de oefening. Van deze 153 bedrijven zijn er 142 bedrijven (93 %) die gedurende zes opeenvolgende jaren pluimvee gehouden hebben.

Net zoals bij de varkens, blijkt een duidelijke toename van de netto-N-productie bij pluimvee in de periode 2007-2012, ook bij bedrijven die pas recent gestart zijn met een uitbreiding.



Figuur 19 Evolutie van de netto-N-productie van pluimvee bij bedrijven die een uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend kregen voor pluimvee in de periode 2008-2012 (*: eerste jaar van aanvraag)

Figuur 20 stelt de realisatie voor van de uitbreiding bij pluimvee bij bedrijven die hun uitbreiding gestart zijn in 2008. De netto-N-productie in 2007 wordt beschouwd als referentiepunt (weergegeven door middel van lichtblauwe balkjes). Voor de volgende productie jaren wordt telkens de bijkomende netto-N-productie ten opzichte van 2007 weergegeven (donkerblauwe balkjes). Om een inschatting te maken van de realisatie van de uitbreiding in elk productiejaar, is vervolgens de bijkomende netto-N-productie ten opzichte van 2007 vergeleken met de toegekende uitbreiding in 2008. De marge die overblijft, is weergegeven in de figuur door middel van groene balkjes. Hieruit wordt afgeleid dat in 2008 3 % van uitbreiding gerealiseerd werd, in 2009 16 % van de uitbreiding en in 2010 55 % van de uitbreiding. De bedrijven hebben drie jaar tijd om hun uitbreiding te realiseren wat impliceert dat voor de uitbreiding die niet verwerkt werd in 2010, de bijhorende NER-MVW geannuleerd worden vanaf 1 januari 2011. In 2011 stijgt het realisatiepercentage tot 80 % van de uitbreiding.



Figuur 20 Realisatie van de uitbreiding bij pluimvee, voor uitbreidingen die gestart zijn in 2008 (*: eerste jaar van aanvraag)

Voor de uitbreidingen die gestart zijn in 2009, 2010, 2011 en 2012 wordt de realisatie ervan op een gelijkaardige manier geschat. Hierbij wordt als referentiejaar telkens het jaar voorafgaand aan het jaar van de aanvraag gebruikt. Een overzicht van het realisatiepercentage per productiejaar, rekening houdend met het jaar van aanvraag is weergegeven in Tabel 14.

Tabel 14 Overzicht van realisatiepercentage van de uitbreiding bij pluimvee per productiejaar, rekening houdend met het aanvraagjaar (*: eerste jaar van aanvraag)

| Aanvraagjaar | Productiejaar | | | | |
|--------------|---------------|------|------|------|------|
| | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 |
| 2008 | 3% | 16% | 55% | 80% | 72% |
| 2009 | / | 0% | 15% | 66% | 70% |
| 2010 | / | / | 5% | 46% | 67% |
| 2011 | / | / | / | 22% | 57% |
| 2012 | / | / | / | / | 5% |

1.2 MESTAFZET

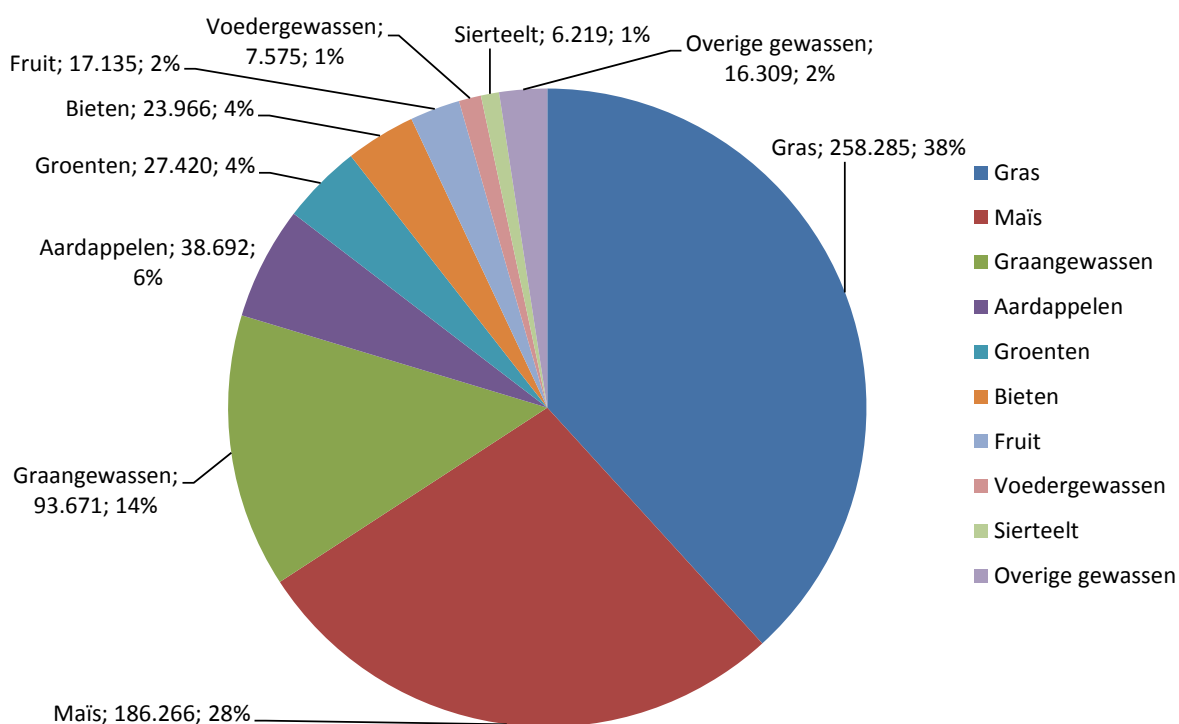
1.2.1 Mestafzet op landbouwgrond

1.2.1.1 Oppervlakte landbouwgrond in 2012

Arealen per gewas in 2012

Het totale areaal landbouwgrond in Vlaanderen in 2012 waaraan potentieel bemestingsrechten wordt toegekend, bedroeg ongeveer 675.500 ha wat vergelijkbaar is met 2011. Grasland blijft de belangrijkste gewasgroep in Vlaanderen, goed voor ongeveer 258.300 ha of 38 % van het landbouwareaal. Daarna volgen maïs en graangewassen met respectievelijk 186.300 ha (28 %) en 93.700 ha (14 %). In vergelijking met 2011 werden er meer graangewassen geteeld in 2012 (+ 14.700 ha) ten koste van het areaal maïs, aardappelen en grasland (respectievelijk 5.800 ha, 5.500 ha en 3.400 ha minder dan in 2011).

Het aandeel van de verschillende gewasgroepen in het totale landbouwareaal in Vlaanderen in 2012 wordt gevisualiseerd in Figuur 21. De arealen van de verschillende gewassen per provincie is weergegeven in Tabel 78 als bijlage.



Figuur 21 Aandeel van de verschillende gewasgroepen in het totale landbouwareaal in Vlaanderen in 2012 ("overig" omvat houtachtige gewassen, vlas en hennep, oliehoudende zaden, eiwithoudende gewassen, noten, kruiden, zaad- en plantgoed, groenbemesters en andere gewassen)

Arealen in kwetsbare gebieden in 2012

Vlaanderen is volledig afgebakend als kwetsbaar gebied water. Daarnaast zijn er ook afbakeningen van natuur- en bosgebieden en fosfaatverzadigde gebieden waar strengere bemestingsnormen van toepassing zijn en beschermingszones van grondwaterwingebieden waar een absoluut bemestingsverbod geldt:

Ongeveer 110 ha landbouwgrond bevindt zich in de beschermingszones type I van de grondwaterwingebieden waarin een absoluut bemestingsverbod geldt;

Daarnaast is ongeveer 6.510 ha landbouwgrond afgebakend als fosfaatverzadigd gebied in 2012¹. Voor sommige percelen in de fosfaatverzadigde gebieden kan een vrijstelling van de bemestingsbeperking verkregen worden als op basis van een bodemanalyse aangetoond wordt dat het perceel toch niet fosfaatverzadigd is. In dat geval gelden voor fosfaat de algemene normen. In 2012 is op deze manier voor bijna ongeveer 2.085 ha ontheffing van toepassing. Daarnaast is het mogelijk om een aangepaste bemestingsnorm te verkrijgen als op basis van een bodemanalyse aangetoond wordt dat het perceel een laag fosfaatbindend vermogen heeft. In dat geval gelden de algemene normen voor fosfaat verminderd met 10 kg P₂O₅ per hectare per jaar. Voor ongeveer 505 ha landbouwgrond is op basis van een bodemanalyse aangetoond dat de bodem een laag fosfaatbindend vermogen heeft. In 2012 bevindt zich ongeveer 3.920 ha landbouwgrond in fosfaatverzadigd gebied met een effectieve bemestingsbeperking van 40 kg P₂O₅ per hectare per jaar.

Verder geldt een bemestingsverbod op landbouwgronden die in natuurgebieden liggen. Dat betekent dat elke vorm van bemesting verboden is met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing waarbij 2 grootvee-eenheden (2 GVE)² per ha op jaarbasis worden toegelaten. De nulbemesting is ook van toepassing op de halfnatuurlijke en potentieel belangrijke graslanden binnen bosgebieden. In 2012 is de nulbemesting in principe van toepassing op 25.300 ha. Binnen de natuurgebieden kan voor sommige percelen onder bepaalde voorwaarden vrijstelling van het bemestingsverbod verkregen worden door de ontheffingsregeling (voor intensieve graslanden en akkers) en de huiskavelregeling (voor percelen die aansluiten bij de bedrijfsgebouwen). In totaal is ongeveer 8.000 ha landbouwgrond vrijgesteld van de nulbemesting door de huiskavel- en ontheffingsregeling. De ontheffing is uitdovend en gaat verloren door overdracht van het gebruik van het perceel.

¹ Alle gebieden die op basis van een bemonstering met een probabiteit van 95 % een fosfaatverzadigingsgraad hebben vanaf de kritische grenswaarde voor fosfaatdoorslag van 35 %, worden vanaf 1 januari 2012 als fosfaatverzadigde gebieden beschouwd. Voordien werd een kritische grenswaarde van 40 % gehanteerd.

² GVE is een landbouwkundige omrekeningsfactor voor dieren. Een melkkoe komt bijvoorbeeld overeen met 1 GVE, waardoor er 2 melkkoeien per ha mogen gehouden worden. Vervangingsvee jonger dan 1 jaar komt overeen 0,25 GVE, waardoor er 8 stuks vervangingsvee per ha mogen gehouden worden. Een omrekeningstabel met een overzicht van het aantal GVE per diercategorie is te vinden op www.vlm.be.

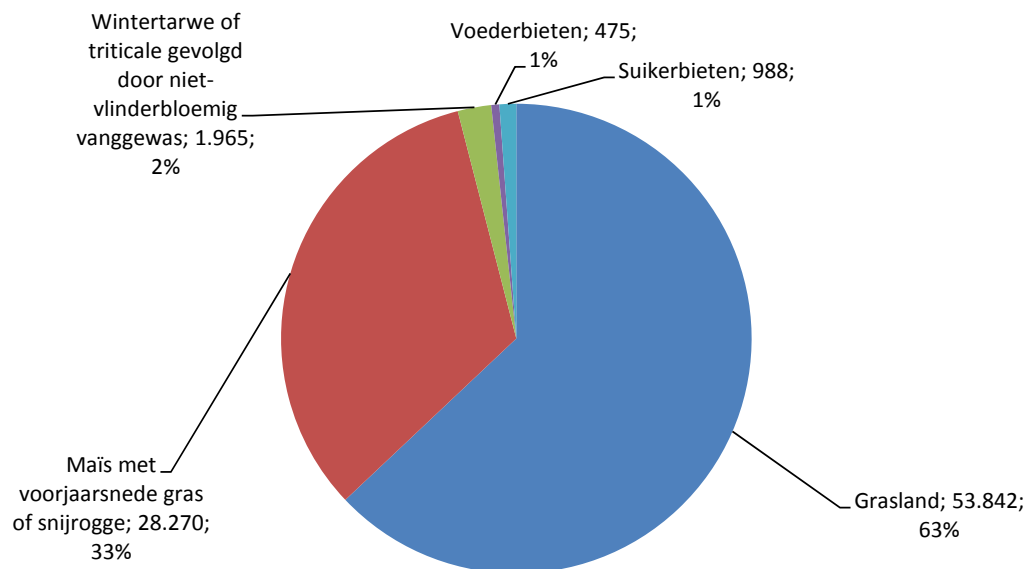
Arealen derogatie in 2012

Derogatie laat toe dat bedrijven onder strikte voorwaarden meer dierlijke mest kunnen opbrengen dan de maximale bemestingsnorm van 170 kg N/ha. Derogatie kan toegepast worden op grasland, maïs voorafgegaan door één snede gemaaid en afgevoerd gras of één snede geogste en afgevoerde snijrogge, wintertarwe of triticale gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas en bieten.

Van de 85.540 ha waaraan derogatie toegekend werd in 2012, wordt 63 % ingenomen door grasland (Figuur 22). De grote toepassing van derogatie op grasland hangt samen met de typologie van de derogatiebedrijven. Derogatie wordt voornamelijk toegepast door bedrijven die rundvee houden.

Maïs voorafgegaan door één snede gemaaid en afgevoerd gras of snijrogge is goed voor 33 % van het derogatieareaal (Figuur 22). Het areaal maïs voorafgegaan door snijrogge vertegenwoordigt slechts 985 ha of 3 % van het derogatieareaal maïs.

De relatieve bijdrage van wintertarwe of triticale gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas (in totaal 1.965 ha, waarvan 248 ha triticale) en voeder- en suikerbieten (samen 1.460 ha) aan het areaal waaraan derogatie werd toegekend, is beperkt tot 4 % (Figuur 22).



Figuur 22 Areaal van de derogatiegewassen (in ha) samen met de relatieve bijdrage ten opzichte van het totale areaal waaraan derogatie werd toegekend in 2012

1.2.1.2 Afzetruimte voor dierlijke mest in 2012

Maximale afzetruimte voor N en P₂O₅ uit dierlijke mest in 2012

De maximale afzetruimte wordt berekend op basis van de gewasarealen en de maximale bemestingsnormen voor dierlijke mest (rekening houdend met de gewasgroep, de ligging van de percelen in kwetsbare gebieden, eventuele beheerovereenkomsten, maatregelenpakketten nitraatresidu en derogatie). Bij deze berekening wordt verondersteld dat elke m² landbouwgrond bemest wordt tot aan de maximale bemestingsnormen voor N en P₂O₅. In de praktijk is dit uiteraard niet zo.

Tabel 15 geeft een overzicht van de arealen en de maximale afzetruimte voor dierlijke mest per gewasgroep. In 2012 kon maximaal 116,8 miljoen kg N en 55,2 miljoen kg P₂O₅ geplaatst worden in Vlaanderen. De maximale afzetruimte voor stikstof uit dierlijke mest in 2012 is iets hoger dan in 2011 (+ 0,5 miljoen kg N). Dit is een resultante van lichte verschuivingen in teeltarealen tussen 2011 en 2012. Voor fosfaat wordt daarentegen een lichte afname van de maximale afzetruimte van -0,06 miljoen kg P₂O₅ vastgesteld ten opzichte van 2011.

In 2012 werd op 85.540 ha derogatie toegepast. Hierdoor werd een bijkomende maximale afzetruimte van 6,7 miljoen kg N gecreëerd in 2012 (Tabel 16). Deze bijkomende afzetruimte wordt voornamelijk ingenomen door grasland (65 %) en maïs voorafgegaan door een snede gemaaid en afgevoerd gras of snijrogge (34 %). Wintertarwe of triticale gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas en bieten dragen voor amper 1 % bij aan de maximale bijkomende afzetruimte door derogatie. Zonder derogatie zou de maximale afzetruimte voor stikstof uit dierlijke mest 110,1 miljoen kg N bedragen.

Tabel 15 Overzicht van de maximale afzetruimte voor dierlijke mest per gewasgroep in 2012 (in kg N en kg P₂O₅)

| Gewasgroep | | Oppervlakte (ha) | Maximale afzetruimte (kg N) | Maximale afzetruimte (kg P ₂ O ₅) |
|--|-----------------|------------------|-----------------------------|--|
| Grasland | Maaien | 26.933 | 5.266.111 | 2.492.657 |
| | Maaien + grazen | 243.199 | 44.415.914 | 21.125.202 |
| Wintertarwe of triticale | Nateelt | 59.069 | 9.940.985 | 4.423.229 |
| | Geen nateelt | 18.779 | 1.871.143 | 1.403.964 |
| Wintergerst of andere graangewassen | Nateelt | 10.190 | 1.685.284 | 760.983 |
| | Geen nateelt | 4.303 | 423.235 | 317.074 |
| Suikerbieten | | 21.379 | 3.594.939 | 1.600.392 |
| Voederbieten | | 2.580 | 449.104 | 192.376 |
| Aardappelen | | 31.177 | 5.258.811 | 2.328.265 |
| Maïs | | 134.756 | 22.614.947 | 10.663.906 |
| Gras + maïs | | 51.048 | 10.869.828 | 4.817.311 |
| Gewassen met een lage stikstofbehoefte | | 22.182 | 2.764.777 | 1.657.928 |
| Andere leguminosen dan erwten en bonen | | 362 | 43.165 | 26.237 |
| Andere gewassen | | 4.868 | 632.513 | 280.346 |
| Groenten | Groep I | 10.307 | 1.739.732 | 769.001 |
| | Groep II | 15.971 | 2.685.286 | 1.182.824 |
| | Groep III | 8.836 | 1.485.095 | 658.779 |
| Groentecombinaties | Groep I+I | 1.424 | 241.719 | 106.001 |
| | Groep I+II | 1.179 | 198.744 | 87.825 |
| | Groep I+III | 1.225 | 205.898 | 91.273 |
| | Groep II+II | 405 | 68.464 | 30.227 |
| | Groep II+III | 1.185 | 200.557 | 88.119 |
| | Groep III+III | 753 | 127.398 | 56.231 |
| Geen bemestingsrechten | | 3.428 | 0 | 0 |
| Totaal | | 675.539 | 116.783.650 | 55.160.150 |

Tabel 16 Maximale bijkomende afzetruimte voor dierlijke mest door derogatie in 2012

| Derogatiegewas | Oppervlakte (ha) | Maximale bijkomende afzetruimte (kg N) | Aandeel bijkomende afzetruimte (%) |
|---|------------------|--|------------------------------------|
| Grasland | 53.842 | 4.307.342 | 65% |
| Maïs met voorjaarsnede gras of snijrogge | 28.270 | 2.261.608 | 34% |
| Wintertarwe of triticale gevolgd door niet-vlinderbloemig vanggewas | 1.965 | 58.952 | 1% |
| Voederbieten | 475 | 14.259 | 0% |
| Suikerbieten | 988 | 29.627 | 0% |
| Totaal | 85.540 | 6.671.789 | |

Reële afzetruimte voor N en P₂O₅ uit dierlijke mest in 2012

Doordat de maximale bemestingsnormen niet volledig kunnen ingevuld worden met dierlijke mest, is de reële afzetruimte kleiner dan 116,8 miljoen kg N en 55,2 miljoen kg P₂O₅. De reële afzetruimte wordt berekend op basis van de acceptatiegraad die weergeeft hoeveel van de maximale bemestingsnorm, maximaal kan ingevuld worden met dierlijke mest.

De reële afzetruimte wordt berekend bij een acceptatiegraad van 90 % voor N en 85 % voor P₂O₅. De reële afzetruimte voor dierlijke mest in Vlaanderen in 2012 bedraagt bijgevolg 105,1 miljoen kg N en 46,9 miljoen kg P₂O₅.

⇒ Zie 1.3.3.1 voor meer informatie over de acceptatiegraad in 2012

1.2.2 Mestverwerking

1.2.2.1 Mestverwerkingscapaciteit in 2012³

Aantal mestverwerkingsinstallaties in 2012

Op basis van de VCM-enquête 2012 telt Vlaanderen 118 operationele mestverwerkingsinstallaties, waarvan 105 vaste installaties ingeplant in agrarisch gebied en 13 vaste installaties ingeplant op een bedrijventerrein. Sinds 2012 zijn er geen landbouwbedrijven meer die beroep doen op een mobiele installatie.

In 2012 zijn er 3 nieuwe installaties opgestart, 1 bewerker is verwerker geworden en 1 installatie is heropgestart. Daartegenover zijn 2 bestaande installaties gestopt, 1 verwerker is bewerker geworden en 2 landbouwers maakten in 2012 geen gebruik meer van een mobiele installatie. Daarom is het totaal aantal operationele installaties gelijk gebleven.

Van de 118 operationele mestverwerkingsinstallaties werken er 8 in coöperatief verband. De meeste mestverwerkingsinstallaties zijn gesitueerd in West-Vlaanderen (Tabel 17).

Tabel 17 Aantal operationele mestverwerkingsinstallaties per provincie ingedeeld volgens inplantingsplaats

| Inplantingsplaats | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | Totaal |
|---|-----------|----------|-----------------|----------------|-----------------|------------|
| Vaste installatie in agrarisch gebied | 21 | 3 | 15 | 2 | 64 | 105 |
| Vaste installatie op een bedrijventerrein | 1 | 2 | 2 | 0 | 8 | 13 |
| Totaal | 22 | 5 | 17 | 2 | 72 | 118 |

De meest toegepaste techniek is nog steeds de biologie voor de verwijdering van stikstof uit de dunne fractie van varkensmest na scheiding of digestaat. 75 van de 118 installaties passen de biologie als enige techniek toe. Daarnaast zijn er ook 8 installaties die de biologie toepassen in combinatie met andere technieken (3 met constructed wetlands en bij 5 totaalverwerkers).

Andere courante mestverwerkingstechnieken zijn biothermische droging van dikke fractie varkensmest en pluimveemest (13 installaties), droging van varkens- en pluimveemest en digestaat (13 installaties) en totaalverwerking van varkensmest en digestaat (9 installaties).

Met totaalverwerking worden installaties bedoeld die instaan voor een volledige verwerking van varkensmest of digestaat, vaak via een combinatie van technieken (bijvoorbeeld co-vergistinginstallaties die het digestaat verder indrogen en exporteren en installaties die de biologische behandeling van de dunne fractie van varkensmest combineren met biothermische droging van de dikke fractie).

³ Bron: "VCM-Enquête - Operationele stand van zaken mestverwerking in Vlaanderen 2012"

Operationele mestverwerkingscapaciteit in 2012

Tabel 18 geeft een overzicht van de operationele mestverwerkingscapaciteit in 2012 op basis van de VCM-enquête. Enerzijds zijn de tonnages weergegeven die opgegeven werden door de mestverwerkers en anderzijds zijn de door VCM berekende hoeveelheden stikstof en fosfaat weergegeven. Voor deze berekening werden gemiddelde richtcijfers gebruikt voor de verschillende mestsoorten⁴.

Voor pluimveemest wordt ook de export van zuivere pluimveemest vermeld omdat deze als verwerkt beschouwd wordt in het Mestdecreet. Sinds het voorjaar van 2010 kan ook ruwe varkensmest onder bepaalde voorwaarden geëxporteerd worden naar Nederlandse landbouwgrond en wordt dit ook als verwerkt beschouwd.

Volgens de VCM-enquête werd er in 2012 27,9 miljoen kg N uit dierlijke mest verwerkt in Vlaanderen, waarvan het grootste gedeelte door de verwerking van pluimveemest en de export van ruwe pluimveemest (respectievelijk 7,8 miljoen kg N en 5,5 miljoen kg N, samen goed voor 48 % van de operationele capaciteit) en de verwerking van varkensmest (10,8 miljoen kg N of 39 % van de operationele capaciteit). Daarnaast werd in 2012 ook 4 % van de verwerkingscapaciteit gerealiseerd door de export van ruwe varkensmest naar Nederlandse landbouwgronden.

Tabel 18 Operationele mestverwerkingscapaciteit in Vlaanderen in 2012, uitgedrukt in ton ruwe mest en de overeenkomstige verwerkte hoeveelheid stikstof (kg N) en fosfaat (kg P₂O₅) op basis van richtcijfers. Bron: VCM-enquête 2012 en Mestbankgegevens

| Mestsoort | | ton ruwe mest | kg N | kg P ₂ O ₅ |
|--------------------|---|------------------|-------------------|----------------------------------|
| Varkensmest | Totale verwerking | 147.858 | 1.197.650 | 665.361 |
| | Verwerking dunne fractie | 1.422.715 | 7.167.181 | 0 |
| | Verwerking dikke fractie^a | 197.339 | 2.427.271 | 2.261.506 |
| | Export ruwe mest^b | 132.554 | 1.163.099 | 635.612 |
| Pluimveemest | Verwerking | 290.915 | 7.848.887 | 5.716.480 |
| | Export ruwe mest^b | 175.451 | 5.502.927 | 3.870.417 |
| Rundveemest | | 82.949 | 404.977 | 51.467 |
| Kalvergier | | 29.613 | 88.839 | 38.497 |
| Paardenmest | | 137.481 | 697.029 | 353.326 |
| Champost | | 18.667 | 119.469 | 74.668 |
| Digestaat | | 222.075 | 1.327.923 | 1.077.421 |
| Totaal | | 2.857.617 | 27.945.252 | 14.744.755 |

^a Uitgedrukt in ton dikke fractie van varkensmest

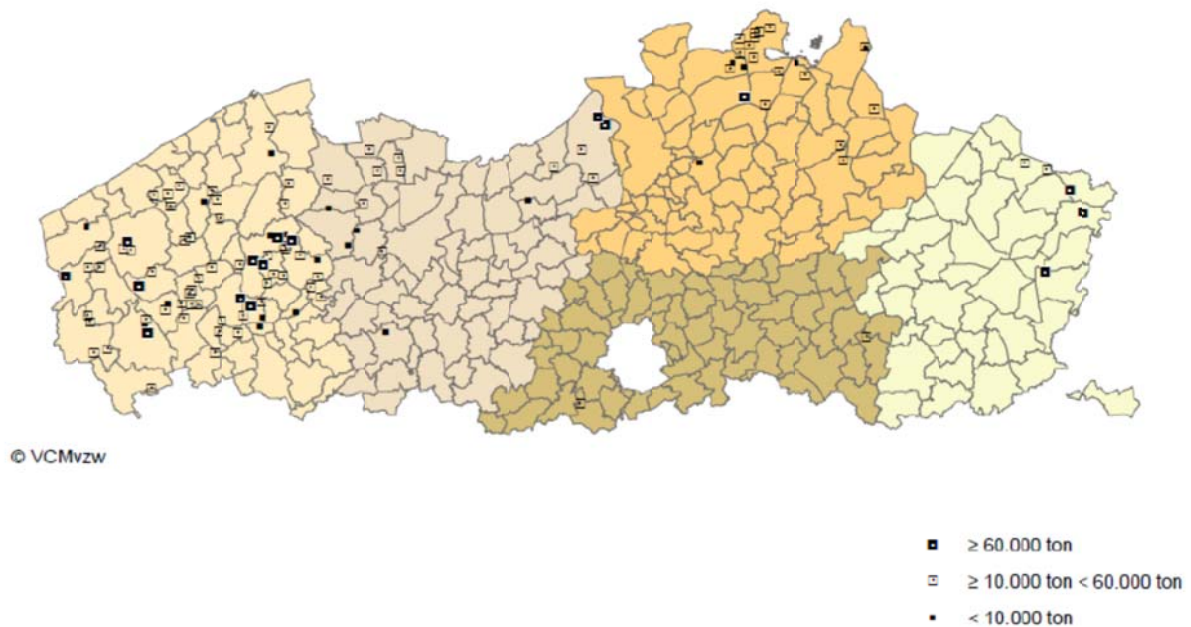
^b Bron: Mestbankgegevens

⁴ De richtcijfers zijn gebaseerd op gegevens uit het rapport "Best Beschikbare Technieken (BBT) voor Mestverwerking" (VITO, 2007), richtwaarden van de Mestbank en verwerkingspercentages opgegeven door de geënquêteerde bedrijven.

De operationele mestverwerkingscapaciteit is het grootst in West-Vlaanderen, goed voor 67 % van de totale mestverwerkingscapaciteit in Vlaanderen (uitgedrukt in ton). In Antwerpen wordt 17 % verwerkt, gevolgd door Oost-Vlaanderen (10 %), Limburg (6 %) en Vlaams-Brabant (0,2 %). Figuur 23 geeft een overzicht van de geografische spreiding van de operationele mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen.

Operationele mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen

(bron: VCM-enquête 2012)



Figuur 23 Operationele mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen (bron: VCM-enquête - Operationele stand van zaken mestverwerking in Vlaanderen 2012)

Evolutie van de operationele mestverwerkingscapaciteit

De totale operationele mestverwerkingscapaciteit is gestegen van 26,3 miljoen kg N in 2011 tot 27,9 miljoen kg N in 2012 (+ 6,4 %). De stijging van de verwerkingscapaciteit is minder sterk dan in 2011, toen werd er nog een stijging van 14 % vastgesteld.

Wat varkensmest betreft, wordt een verdere afname vastgesteld van de totale verwerking van ruwe varkensmest in 2012 (- 8,7 % ten opzichte van 2011). Deze afname kan deels verklaard worden door een sterke toename van de export van ruwe varkensmest naar Nederland (+ 125 %). De verwerking van de dunne fractie van varkensmest is voor het eerst licht afgenomen ten opzichte van het vorige jaar (- 1,4 %). Deze afname kan deels verklaard worden door de stopzetting van 2 biologieën en de omschakeling van 1 biologie naar een drogingstechniek. De verwerking van de dikke fractie van varkensmest is dan weer gestegen in 2012 (+ 13 %).

Wat pluimveemest betreft, wordt een afvlakking in zowel de export van behandelde pluimveemest (+ 1,9 %) als de export van ruwe pluimveemest (+ 0,5 %) vastgesteld in 2012.

De verwerking van digestaat in biologieën is met 80 % gestegen in 2012 ten opzichte van 2011 en vertoont sinds 2009 een duidelijk stijgende trend.

De evolutie van de operationele mestverwerkingscapaciteit per mestsoort, uitgedrukt in ton ruwe mest per jaar, is weergegeven in Tabel 19.

Tabel 19 Evolutie van de operationele mestverwerkingscapaciteit in ton/jaar van 2002 tot 2012. Bron: VCM-enquêtes en Mestbankgegevens

| Mestsoort | 2002 | 2003 | juli 2003-juni 2004 | juli 2004-juni 2005 | juli 2005-juni 2006 | juli 2006-juni 2007 | juli 2007-juni 2008 | juli 2008-juni 2009 | 2010 | 2011 | 2012 | |
|---------------|---------------------------------------|----------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|------------------|------------------|------------------|-----------|
| Varkensmest | Totale verwerking | 2.800 | 136.470 | 47.547 | 72.418 | 90.845 | 92.766 | 121.317 | 201.528 | 181.996 | 156.904 | 147.858 |
| | Verwerking dunne fractie | 26.843 | 132.953 | 149.032 | 230.189 | 275.312 | 453.158 | 789.719 | 1.078.930 | 1.329.229 | 1.456.297 | 1.422.715 |
| | Verwerking dikke fractie ^a | 119.900 | 84.000 | 55.053 | 47.698 | 96.575 | 81.291 | 140.685 | 166.391 | 163.062 | 174.737 | 197.339 |
| | Export ruwe mest | / | / | / | / | / | / | / | / | 46.420 | 54.865 | 132.554 |
| Pluimvee | Verwerking | 43.481 | 72.561 | 196.957 | 219.365 | 239.830 | 342.569 | 300.309 | 299.820 | 254.969 | 285.519 | 290.915 |
| | Export ruwe mest | 239.979 | 152.599 | 177.290 | 189.541 | 166.583 | 112.200 | 131.295 | 101.245 | 138.000 | 174.641 | 175.451 |
| Rundveemest | / | 11.000 | 4.500 | 2.300 | 3.490 | 4.800 | 43.571 | 61.283 | 70.678 | 102.953 | 82.949 | |
| Kalvergierv | 40.150 | 28.000 | 31.296 | 30.608 | 29.000 | 33.513 | 31.377 | 52.000 | 21.971 | 24.966 | 29.613 | |
| Paardenmest | / | / | / | / | / | / | 100.776 | 139.691 | 97.184 | 101.621 | 137.481 | |
| Andere mest | / | / | 5.500 | 500 | 500 | 400 | 11.260 | 18.918 | 70.453 | 147.505 | 240.742 | |
| Totaal | 473.153 | 617.583 | 667.175 | 792.619 | 902.135 | 1.120.697 | 1.670.309 | 2.119.806 | 2.373.962 | 2.680.008 | 2.857.617 | |

^a Uitgedrukt in ton dikke fractie van varkensmest

1.2.2.2 Mestverwerkingscertificaten

Sinds 2007 volgt de Mestbank de verwerking van stikstof uit Vlaamse dierlijke mest op via het systeem van mestverwerkingscertificaten, de zogenaamde MVC's. De Mestbank reikt MVC's uit aan mestverwerkingsinstallaties voor de hoeveelheid stikstof uit Vlaamse dierlijke mest die ze hebben verwerkt. Ook bedrijfsgroepen die hun pluimvee- of paardenmest exporteren en mestverzamel punten die opgeslagen Vlaamse pluimvee- of paardenmest exporteren, krijgen hiervoor MVC's. Vanaf 2010 kwamen hier ook MVC's bij voor export van andere dierlijke mest dan pluimvee- of paardenmest, op voorwaarde dat het transport gebeurde op basis van een expliciete toestemming van het land of de regio van bestemming.

De MVC's worden gebruikt door bedrijfsgroepen om hun basismestverwerkingsplicht te bewijzen. Bedrijven met een bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D met 25 % verwerking, moeten dit eveneens bewijzen aan de hand van de MVC's. Ten slotte wordt ook bij bedrijven die willen uitbreiden na bewezen mestverwerking, de voorwaarden in verband met mestverwerking gecontroleerd op basis van de MVC's.

⇒ *Er wordt dieper ingegaan op de mestverwerkingsplicht en de bijkomende verwerking door uitbreiding in 3.3.*

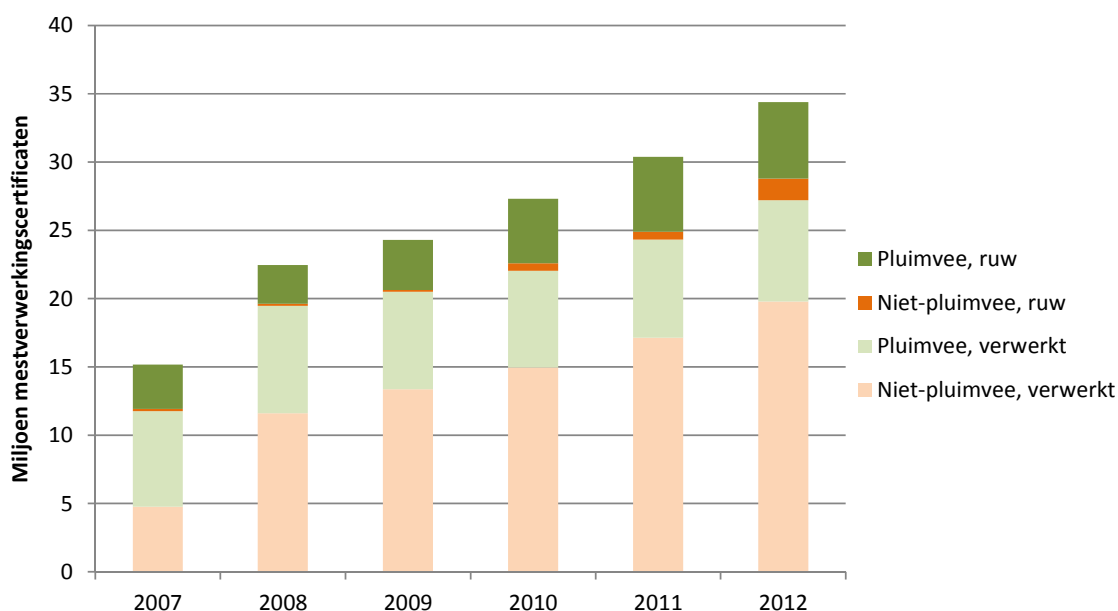
In 2012 werden in totaal 34,4 miljoen MVC's toegekend, waarvan 26,9 miljoen MVC's aan de mestverwerkingsinstallaties (78 %) en 7,2 miljoen MVC's aan de landbouwers voor de export van ruwe mest (21 %) (Tabel 20). Hiernaast werden ruim 290.000 MVC's toegekend aan landbouwers met een zure luchtwasser of een biologische luchtwasser met nabehandeling (1 %).

Tabel 20 Aantal toegekende mestverwerkingscertificaten in 2012

| Toekenning aan | Pluimveemest | Niet-pluimveemest | Totaal |
|---|-------------------|-------------------|-------------------|
| Verwerking door mestverwerkingsinstallaties | 7.406.503 | 19.502.677 | 26.909.180 |
| Verwerking door landbouwers (luchtwassers, ...) | 0 | 294.927 | 294.927 |
| Export door landbouwers | 5.596.017 | 1.574.348 | 7.170.365 |
| Totaal | 13.002.520 | 21.371.952 | 34.374.472 |

Aangezien de mestverwerkingscertificaten toegekend worden aan de hoeveelheid Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen, worden deze cijfers tevens gebruikt in de Vlaamse mestbalans. In 2012 werd 34,4 miljoen kg N uit Vlaamse dierlijke mest verwerkt en geëxporteerd, wat een toename vertegenwoordigt van 13 % ten opzichte van 2011 (Figuur 24).

De export van ruwe mest is gestegen met 19 % ten opzichte van 2011 tot 7,2 miljoen kg N in 2012. Van die 7,2 miljoen kg N is er 5,6 miljoen kg N afkomstig van pluimveemest. Toch is het de export van onbehandelde niet-pluimveemest, voornamelijk varkensmest, die relatief gezien het sterkst steeg. Zo steeg de export van onbehandelde niet-pluimveemest van 0,6 miljoen kg N in 2011 tot 1,6 miljoen kg N in 2012. Er werd voornamelijk meer ruwe varkensmest geëxporteerd naar Nederland.



Figuur 24 Evolutie van de toegekende mestverwerkingscertificaten voor verwerking en export van pluimvee- en niet-pluimveemest in Vlaanderen tijdens de periode 2007-2012

1.2.2.3 Verwerking en export van nutriënten

Hoeveelheid nutriënten die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen

Naast de opvolging van de hoeveelheid Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen, volgt de Mestbank ook de totale hoeveelheid nutriënten op die niet op Vlaamse landbouwgrond terecht komen door (1) de export van ruwe, onbehandelde dierlijke mest, (2) de export van eindproducten uit de mestverwerkingsinstallaties en (3) de verliezen van N₂-gas naar de atmosfeer bij de verwerking van mest in biologische mestverwerkingsinstallaties.

In 2012 bedroeg de hoeveelheid nutriënten die geëxporteerd werd uit Vlaanderen, als ruwe mest of na mestverwerking, 42,1 miljoen kg N en 24,4 miljoen kg P₂O₅. Dit is een toename van 8 % voor N en een toename van 2 % voor P₂O₅ ten opzichte van 2011 (Tabel 21).

Tabel 21 Evolutie van de hoeveelheid verwerkte en geëxporteerde nutriënten in miljoen kg N en miljoen kg P₂O₅ (inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen)

| | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 |
|--|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| Miljoen kg N | 10,6 | 13,1 | 12,4 | 13,3 | 18,7 | 29,0 | 29,9 | 33,7 | 39,0 | 42,1 |
| Waarvan N₂-gas productie | | 1,0 | 1,0 | 1,4 | 4,0 | 8,9 | 10,2 | 11,7 | 13,7 | 15,8 |
| Miljoen kg P₂O₅ | 10,6 | 12,1 | 11,4 | 11,9 | 15,2 | 18,8 | 18,1 | 19,1 | 24,0 | 24,4 |

De geëxporteerde hoeveelheden bevatten stikstof en fosfaat die in hoofdzaak afkomstig is van Vlaamse dierlijke mest, maar in mindere mate ook van geïmporteerde dierlijke mest en van andere toegevoegde organische materialen die in het verwerkingsproces als input worden gebruikt. Eindproducten van mestverwerkingsinstallaties die naast dierlijke mest ook andere aanvoerstromen verwerken, bevatten immers nutriënten afkomstig van enerzijds Vlaamse dierlijke mest en anderzijds deze andere aanvoerstromen. Daarom is de totale hoeveelheid geëxporteerde stikstof (42,1 miljoen kg N) groter dan de hoeveelheid mestverwerkingscertificaten die de Mestbank uitreikt voor de Vlaamse dierlijke mest die werd verwerkt en geëxporteerd in 2011 (34,4 miljoen kg N) (zie 1.2.2.2).

In 2012 werd er 26,3 miljoen kg N en 24,4 miljoen kg P₂O₅ afgevoerd buiten Vlaanderen, op basis van transportdocumenten. Naast de afvoer van nutriënten via transporten naar afnemers buiten Vlaanderen, wordt ook een deel afgevoerd via omzetting in de vorm van onschadelijk N₂-gas bij de verwerking van mest in biologieën. In 2012 vervluchtigde via deze weg 15,8 miljoen kg stikstof in de vorm van N₂-gas, wat een verdere toename is van 16 % ten opzichte van de hoeveelheid N₂-gas productie in 2011.

Aandeel export van ruwe en verwerkte mest, per diersoort van de afgevoerde nutriënten uit Vlaanderen

Van de 26,3 miljoen kg N die afgevoerd wordt uit Vlaanderen met geregistreerde transportdocumenten in 2012, wordt 7,2 miljoen kg N (27 %) als dusdanig geëxporteerd en 19,1 miljoen kg N (73 %) eerst verwerkt (Tabel 22). Met export wordt hierbij bedoeld dat de mest zonder enige behandeling buiten Vlaanderen wordt afgezet terwijl verwerking impliceert dat de mest een bewerking heeft ondergaan, zoals scheiden, biologie, vergisting, composteren, ... vooraleer buiten Vlaanderen te worden afgezet.

Pluimveemest blijft de voornaamste mestsoort die geëxporteerd wordt in 2012, goed voor 16,8 miljoen kg N of 64 % van de totale hoeveelheid geëxporteerde stikstof (Tabel 22). Ongeveer 5,9 miljoen kg N of 23 % van de totale hoeveelheid geëxporteerde mest is afkomstig van varkens.

In 2012 werd er meer ruwe mest geëxporteerd dan in 2011 (+ 1,1 miljoen kg N). De hoeveelheid mest die geëxporteerd werd na voorafgaande verwerking is quasi gelijk gebleven en bedraagt ongeveer 19,1 miljoen kg N.

Net zoals in voorgaande jaren, werd pluimveemest voor ongeveer 1/3^{de} als ruwe mest geëxporteerd en voor ongeveer 2/3^{de} na voorafgaande verwerking. Varkensmest werd hoofdzakelijk verwerkt vooraleer het geëxporteerd wordt, maar er werd relatief meer ruwe varkensmest geëxporteerd in 2012 (20 %) dan in 2011 (9 %).

Tabel 22 Hoeveelheid geëxporteerde nutriënten uit Vlaanderen in 2012 (in kg N, kg P₂O₅ en ton, inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen), al dan niet na voorafgaande verwerking, per mestsoort (op basis van geregistreerde transportdocumenten)

| | | Pluimvee | Varkens | Overig | Totaal |
|-----------------------------|--------------------------------------|-------------------|------------------|------------------|-------------------|
| Export van ruwe mest | kg N | 5.503.676 | 1.163.099 | 549.811 | 7.216.586 |
| | kg P₂O₅ | 3.871.221 | 635.612 | 244.283 | 4.751.116 |
| | Ton | 175.478 | 132.554 | 94.862 | 402.895 |
| Export na verwerking | kg N | 11.308.851 | 4.782.596 | 2.987.838 | 19.079.285 |
| | kg P₂O₅ | 11.643.306 | 5.962.153 | 2.072.883 | 19.678.342 |
| | Ton | 610.406 | 242.714 | 411.698 | 1.264.818 |
| Totaal | kg N | 16.812.527 | 5.945.695 | 3.537.649 | 26.295.871 |
| | kg P₂O₅ | 15.514.528 | 6.597.765 | 2.317.165 | 24.429.458 |
| | Ton | 785.885 | 375.269 | 506.560 | 1.667.713 |

Bestemming van de afgevoerde nutriënten uit Vlaanderen

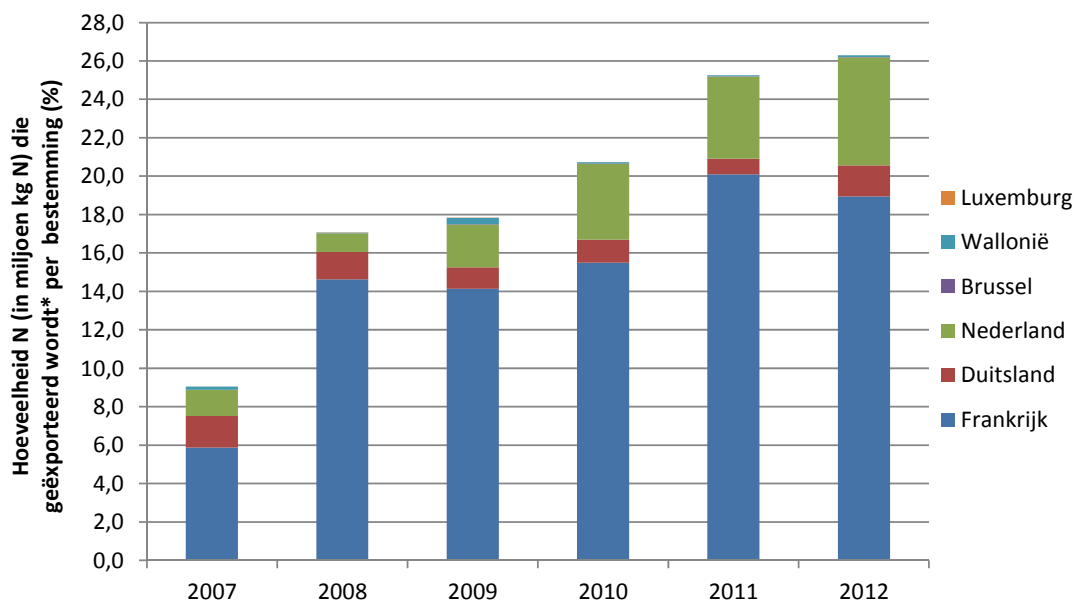
Tabel 23 geeft voor elke bestemming een overzicht van de hoeveelheid nutriënten die ernaar afgevoerd werd in 2012. Net zoals in voorgaande jaren blijft Frankrijk de belangrijkste exportbestemming, goed voor 19,0 miljoen kg N of 72 % van de totale hoeveelheid mest die geëxporteerd wordt.

De evolutie van het aandeel van de bestemming in de totale hoeveelheid N die geëxporteerd wordt uit Vlaanderen (op basis van geregistreerde transportdocumenten) is weergegeven in Figuur 25. Hieruit blijkt dat de export naar Frankrijk gedaald is in 2012 ten opzichte van 2011 (-1,1 miljoen kg N), terwijl de afvoer naar Nederland (+ 1,3 miljoen kg N) en Duitsland (+ 0,8 miljoen kg N) gestegen is.

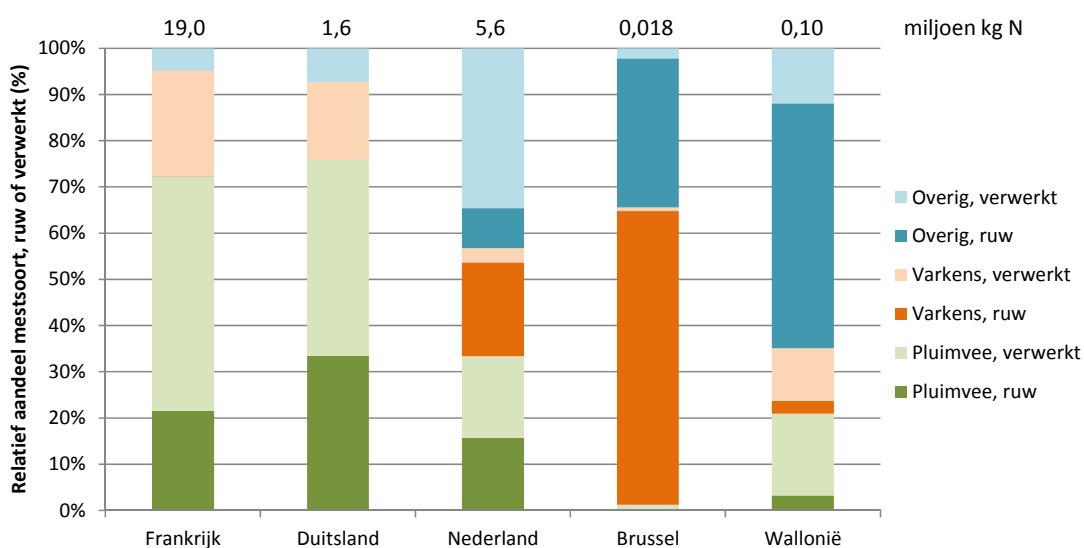
Figuur 26 geeft voor elke bestemming een overzicht van het aandeel van de mestsoort en het aandeel dat ruw of na voorafgaande verwerking geëxporteerd werd van de hoeveelheid geëxporteerde stikstof buiten Vlaanderen in 2012.

Tabel 23 Hoeveelheid geëxporteerde nutriënten uit Vlaanderen in 2012 (in kg N, kg P₂O₅ en ton, inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen), per bestemming (op basis van geregistreerde transportdocumenten)

| Bestemming | kg N | kg P ₂ O ₅ | ton |
|---------------|-------------------|----------------------------------|------------------|
| Frankrijk | 18.950.063 | 19.356.624 | 841.599 |
| Duitsland | 1.611.287 | 1.522.308 | 96.940 |
| Nederland | 5.616.184 | 3.486.173 | 717.680 |
| Brussel | 17.715 | 8.838 | 2.338 |
| Wallonië | 100.622 | 55.516 | 9.156 |
| Totaal | 26.295.871 | 24.429.458 | 1.667.713 |



Figuur 25 Evolutie van het aandeel van de bestemming in de totale geëxporteerde hoeveelheid stikstof (in miljoen kg N) (* op basis van geregistreerde transportdocumenten)



Figuur 26 Relatief aandeel van de mestsoort en van de export van ruwe of verwerkte mest, per bestemming, van de geëxporteerde hoeveelheid stikstof uit Vlaanderen in 2012 (cijfers boven de kolommen geven de totale geëxporteerde hoeveelheid stikstof weer, in miljoen kg N)

1.2.3 Mesttransporten

1.2.3.1 Hoeveelheid dierlijke en andere meststoffen per type transport

Om de meststromen vanuit, naar en binnen Vlaanderen in kaart te brengen, volgt de Mestbank de hoeveelheid dierlijke en andere vervoerde meststoffen op met geregistreerde transportdocumenten:

- **Mestafzetdocument**
Standaard worden transporten van dierlijke mest of andere meststoffen verricht door erkende mestvoerders met een mestafzetdocument (MAD). Door de invoering van de algemene AGR-GPS-plicht voor erkende mestvoerders vanaf 1 januari 2012, zijn de erkenningen per klasse afgeschaft. Daardoor worden geen beperkingen meer opgelegd wat de afstand en het soort van transporten betreft.
- **Burenregeling**
Een burenenregeling is een schriftelijke overeenkomst die gesloten kan worden voor specifieke types transporten. In 2012 waren volgende transporten mogelijk met een burenenregeling⁵:
 - Transport van dierlijke mest tussen twee exploitaties van verschillende landbouwers, waarbij deze exploitaties in dezelfde of aangrenzende gemeente liggen;
 - Transport van spuiroom geproduceerd op een exploitatie in een bepaalde gemeente naar een andere exploitatie in dezelfde of aangrenzende gemeente;
 - Transport van champost geproduceerd op een uitbating in een bepaalde gemeente naar een exploitatie in dezelfde of aangrenzende gemeente.
- **Verzenddocument**
Transporten van gehygiëniseerde eindproducten uit verwerkingsinstallaties afgezet buiten Vlaanderen of in tuinen, parken en plantsoenen en transporten van schuimaarde uit suikerfabrieken, kunnen uitgevoerd worden door geregistreerde verzenders met een verzenddocument (VD)⁶.
- **Grensboerdocument**
Voor landbouwers die gesitueerd zijn op de grens tussen Vlaanderen en Nederland is vanaf 2012 een nieuwe regeling van toepassing. Hierdoor kunnen deze landbouwers op eenvoudige wijze hun eigen gronden aan de ene zijde van de grens met dierlijke mest, geproduceerd op hun eigen bedrijf aan de andere zijde van de grens bemesten. Voor deze transporten wordt een grensboerdocument opgemaakt.

⁵ Vanaf 2013 zijn er een aantal nieuwe mogelijkheden voor transporten met burenenregeling. Bij het transport van dierlijke mest tussen twee exploitaties van hetzelfde bedrijf, kan de burenenregeling uitgevoerd worden over een verdere afstand dan de buurgemeente, op voorwaarde dat het bedrijf maximaal drie verschillende exploitaties heeft. Dierlijke mest kan getransporteerd worden met een burenenregeling naar een verwerkingseenheid in dezelfde of een aangrenzende gemeente. Ook het effluent geproduceerd op een verwerkingseenheid kan getransporteerd worden met een burenenregeling naar een exploitatie in dezelfde of een aangrenzende gemeente. Bijkomende voorwaarde hierbij is dat elk transport gewogen wordt.

⁶ Vanaf 2013 mogen ook transporten van champost en van gedroogde andere meststoffen afkomstig van een vergistingsinstallatie, afgezet buiten het Vlaamse Gewest of in tuinen, parken of plantsoenen, en van champignonsubstraat en GFT-compost en groencompost uitgevoerd worden door een geregistreerd verzender.

- **Overdrachtsdocument**

Voor landbouwers die zelf hun dierlijke mest verwerken, worden geen vervoersdocumenten opgemaakt. Omdat deze transporten uiteraard wel beschouwd worden bij de berekening van de mestverwerking, wordt voor deze afvoer door landbouwers naar de eigen mestverwerkingsinstallatie een overdrachtsdocument opgemaakt.

Landbouwers die (zelf of door een loonwerker die niet erkend is als mestvoerder) eigen mest (mest van hun eigen dieren of mest van derden, al eerder ontvangen met documenten, in opslag op de exploitatie) uitrijden op eigen grond (zelfde exploitatie), kunnen dit zonder transportdocument. De Mestbank heeft geen zicht op deze hoeveelheid mest die vervoerd wordt binnen het principe **“eigen mest eigen grond”**.

Tabel 24 geeft een overzicht van de hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen die getransporteerd werden in 2012, per type transportdocument. In totaal werden 107,1 miljoen kg N, 76,2 miljoen kg P₂O₅ ofwel 13,6 miljoen ton dierlijke en andere meststoffen vervoerd in 2012.

Van de hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen die getransporteerd werden in 2012, werd de grootste fractie vervoerd door erkende mestvoerders met mestafzetdocumenten (MAD) (73 % van de getransporteerde hoeveelheid N). Daarna volgen de transporten door geregistreerde verzenders met verzenddocumenten en burenregelingen (elk 12 % van de getransporteerde hoeveelheid N).

Tabel 24 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd in 2012, per soort transportdocument (in kg N, kg P₂O₅ en ton)

| Soort transportdocument | kg N | kg P ₂ O ₅ | ton |
|--|--------------------|----------------------------------|-------------------|
| Mestafzetdocument | 77.881.256 | 54.269.391 | 10.280.282 |
| Verzenddocument | 12.859.404 | 14.002.738 | 769.305 |
| Burenregeling | 12.497.716 | 5.983.671 | 2.002.710 |
| Grensboerdocument | 711.242 | 284.319 | 141.152 |
| Overdrachten landbouwers/verzamelpunten naar mestverwerkers | 3.144.281 | 1.685.179 | 413.091 |
| Totaal | 107.093.899 | 76.225.298 | 13.606.540 |

1.2.3.2 Transporten van verschillende soorten dierlijke en andere meststoffen

Tabel 25 geeft een overzicht van de door de Mestbank geregistreerde hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen die getransporteerd werden in 2012. Van de 107,1 miljoen kg N die getransporteerd werd in 2012, is de grootste fractie ruwe dierlijke mest (82,0 miljoen kg N of 77 %). Een kleinere fractie bestaat uit een combinatie van dierlijke en andere meststoffen (23,3 miljoen kg N of 22 %) waaronder mengelingen van dierlijke en andere meststoffen en eindproducten van verwerkingsinstallaties. De transporten van andere meststoffen zoals schuimaarde, groen- en GFT-compost en slib uit industrie, vertegenwoordigen samen 1,8 miljoen kg N of 2 %.

Tabel 25 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd in 2012, per soort dierlijke of andere meststof (in kg N, kg P₂O₅ en ton)

| Afkomst dierlijke of andere meststoffen | kg N | kg P ₂ O ₅ | ton |
|--|--------------------|----------------------------------|-------------------|
| Dierlijke mest | | | |
| Ruwe rundermest | 13.596.308 | 4.814.115 | 2.555.893 |
| Ruwe mest van mestkalveren | 1.232.947 | 680.295 | 382.149 |
| Ruwe varkensmest | 45.615.971 | 31.048.820 | 5.481.565 |
| Ruwe pluimveemest | 19.141.331 | 14.802.102 | 698.195 |
| Ruwe paardenmest | 2.148.328 | 1.287.295 | 429.551 |
| Ruwe mest van andere dieren | 257.498 | 199.489 | 36.530 |
| Mengeling dierlijke meststoffen | 5.492.364 | 5.605.239 | 345.636 |
| Combinatie van dierlijke en andere meststoffen | | | |
| Mengeling dierlijke en andere meststoffen | 2.820.768 | 2.811.100 | 145.870 |
| Eindproducten van biologieën | 920.134 | 712.613 | 1.606.601 |
| Eindproducten van champignonkwekers & substraatbereiders | 4.649.025 | 2.687.193 | 732.496 |
| Eindproducten van composteringsinstallaties | 5.197.705 | 6.454.367 | 243.195 |
| Eindproducten van vergisters | 4.224.006 | 3.505.612 | 618.705 |
| Andere meststoffen | | | |
| Groen- en GFT-compost | 278.926 | 131.239 | 29.916 |
| Schuimaarde | 378.171 | 672.371 | 84.031 |
| Slib uit industrie | 604.010 | 369.425 | 162.659 |
| Overige andere meststoffen | 514.712 | 429.130 | 51.186 |
| Mengeling andere meststoffen | 21.693 | 14.894 | 2.362 |
| Totaal | 107.093.899 | 76.225.298 | 13.606.540 |

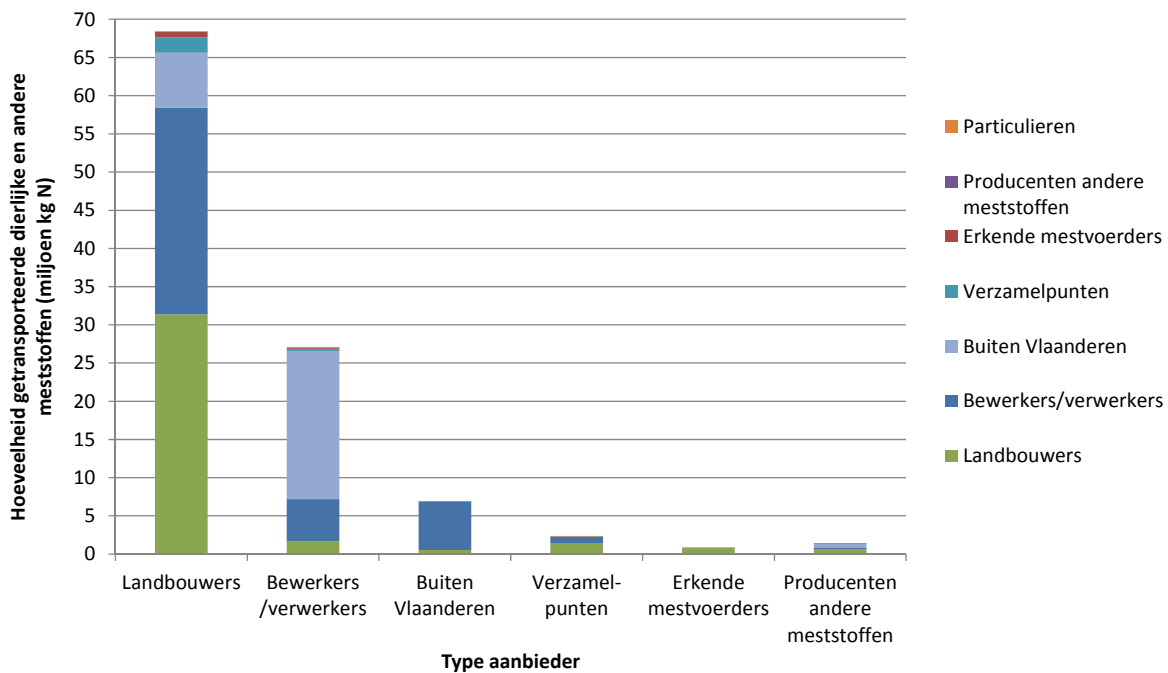
1.2.3.3 Transporten tussen verschillende types aanbieders en afnemers

Figuur 27 geeft een overzicht van de hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen (in miljoen kg N) die getransporteerd werden tussen verschillende types aanbieders en afnemers in 2012. Van de 107,1 miljoen kg N die getransporteerd werd in 2012, is de grootste fractie afkomstig van landbouwers (68,4 miljoen kg N of 64 %) gevolgd door bewerkers/verwerkers (27,1 miljoen kg N of 25 %). Daarna volgen aanbieders buiten Vlaanderen (6,9 miljoen kg N of 6 %), de verzamelpunten (2,4 miljoen kg N of 2 %), de producenten andere meststoffen (1,5 miljoen kg N of 1 %) en de erkende mestvoerders (0,9 miljoen kg N of 1 %).

Van de 68,4 miljoen kg N die vervoerd werd in 2012 met als aanbieder een landbouwer, werd 31,4 miljoen kg N (46 %) vervoerd naar andere landbouwers en 27,0 miljoen kg N (40 %) naar bewerkers/verwerkers. Een kleinere fractie van 7,2 miljoen kg N (11 %) werd getransporteerd naar afnemers buiten Vlaanderen. In vergelijking met 2011 werd er meer getransporteerd naar mestverwerkingsinstallaties en meer geëxporteerd buiten Vlaanderen.

Van de 27,1 miljoen kg N die getransporteerd werd in 2012 met als aanbieder een bewerkverwerker, werd 19,4 miljoen kg N (72 %) getransporteerd naar afnemers buiten Vlaanderen en 5,5 miljoen kg N (20 %) naar een andere bewerkverwerker. Een beperkte hoeveelheid van ongeveer 1,7 miljoen kg N (6 %) werd vervoerd naar landbouwers.

In 2012 werd ongeveer 6,9 miljoen kg N getransporteerd met een aanbieder buiten Vlaanderen. De grootste fractie werd vervoerd naar bewerkers/verwerkers, goed voor 6,3 miljoen kg N of 91 %. Een beperkte hoeveelheid van ongeveer 515.000 kg N (7 %) werd vervoerd naar landbouwers.



Figuur 27 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd in 2012 naar verschillende types afnemers, voor elk type aanbieder (in miljoen kg N)

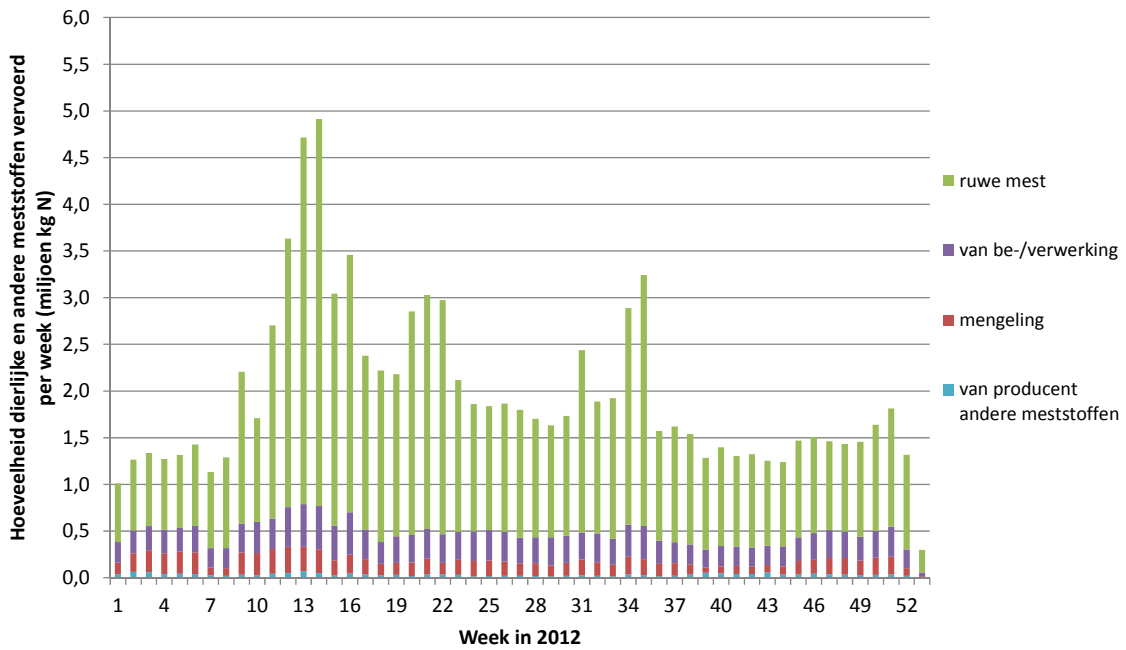
1.2.3.4 Verloop van de transporten gedurende 2012

Figuur 28 geeft het verloop weer van het transport van dierlijke en andere meststoffen in 2012. De grootste piek in het transport treedt op in het voorjaar, gevolgd door een kleinere piek op het einde van de zomer. Verder blijkt dat de transporten van mengelingen van dierlijke en/of andere meststoffen, van eindproducten van verwerkingsinstallaties, of van zuivere andere meststoffen, veeleer gelijkmatig gebeurt gedurende het ganse jaar.

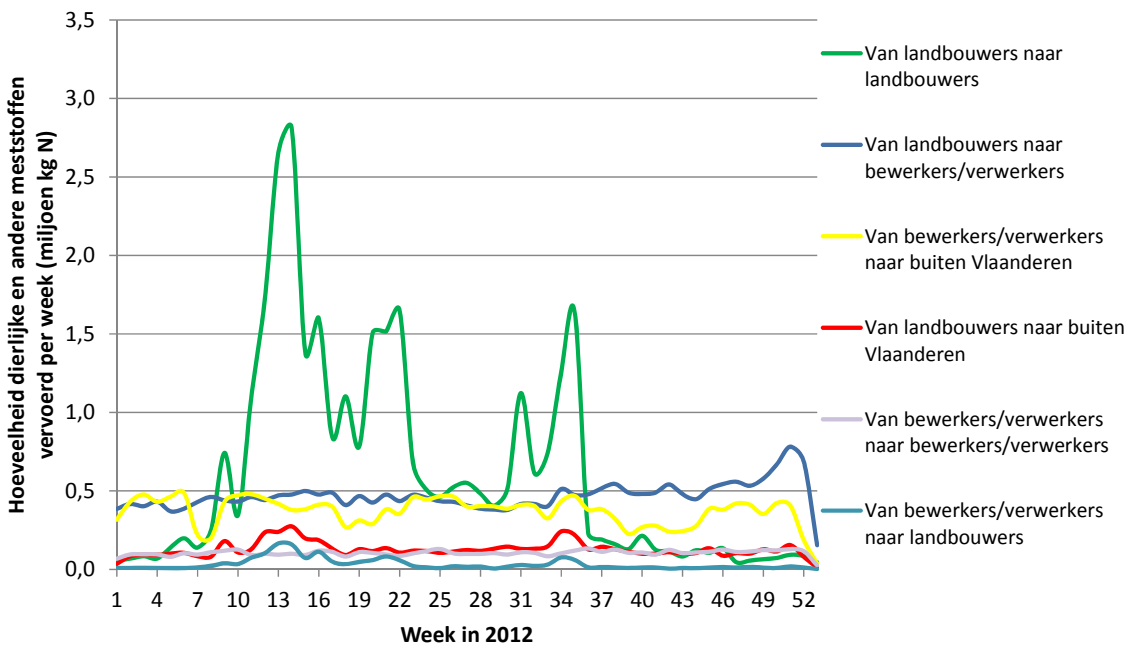
Van de grootste transportstromen is het verloop weergegeven in Figuur 29. De transporten tussen landbouwers kennen twee pieken, een eerste en grootste tijdens het voorjaar, en een kleinere op het einde van de zomer. Dit vastgestelde patroon hangt samen met dat van de soort getransporteerde meststof (Figuur 28), aangezien voornamelijk ruwe mest vervoerd wordt tussen verschillende landbouwers.

In december 2012 werd een iets grotere afvoer van landbouwers naar mestverwerkingsinstallaties vastgesteld dan in december 2011. In 2010 en 2011 heeft de Mestbank samen met het Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking (VCM) een sensibiliserende actie uitgevoerd voor de mestverwerkers en de landbouwers over het belang van een evenwichtige en tijdige afvoer naar de verwerkingsinstallaties.

De overige transporten, onder meer van landbouwers naar afnemers buiten Vlaanderen en van bewerkers/verwerkers naar afnemers buiten Vlaanderen, worden gekenmerkt door een eerder gelijkmatig verdeeld patroon gedurende het kalenderjaar.



Figuur 28 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd per week in 2012 (in miljoen kg N)



Figuur 29 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd per week in 2012, voor een aantal belangrijke transportstromen (in miljoen kg N)

1.3 MESTBALANS EN MESTGEBRUIK

1.3.1 Dierlijke mestbalans in Vlaanderen

1.3.1.1 Vlaamse mestbalans in 2012

De Vlaamse mestbalans geeft het verschil weer tussen het aanbod van dierlijke mest in Vlaanderen en de afzetruimte voor dierlijke mest op Vlaamse landbouwgrond. Deze beoordeling geeft aan of er voldoende plaatsingsruimte is voor het aanbod aan dierlijke mest.

Mestaanbod

Het mestaanbod omvat de hoeveelheid dierlijke mest die geproduceerd wordt in Vlaanderen, verminderd met de hoeveelheid dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen:

- In 2012 bedroeg de bruto-dierlijke mestproductie 169,1 miljoen kg N en 69,5 miljoen kg P₂O₅;
- Door het gebruik van nutriëntenbalansstelsels werd een afname van de productie van 10,4 miljoen kg N en 8,7 miljoen kg P₂O₅ gerealiseerd;
- Dit brengt de reële mestproductie in 2012 op 158,7 miljoen kg N en 60,8 miljoen kg P₂O₅;
- Rekening houdend met de emissieverliezen uit stal en opslag van 33,1 miljoen kg N, bedroeg de nettostikstofproductie 125,5 miljoen kg N;
- De hoeveelheid Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd werd in 2012, bedroeg 34,4 miljoen kg N en 19,9 miljoen kg P₂O₅;
- Het mestaanbod in Vlaanderen in 2012 bedroeg bijgevolg 91,1 miljoen kg N en 40,8 miljoen kg P₂O₅.

Door een verdere toename van de mestverwerking en export, is het mestaanbod in 2012 5,2 miljoen kg N en 1,1 miljoen kg P₂O₅ lager dan in 2011.

Mestafzetruimte

De afzetmogelijkheid voor dierlijke mest is de hoeveelheid dierlijke mest die kan afgezet worden op Vlaamse landbouwgrond, rekening houdend met de maximale bemestingsnormen van het Mestdecreet, de mate waarin de landbouwers deze bemestingslimieten effectief kunnen invullen met dierlijke mest en de toepassing van derogatie.

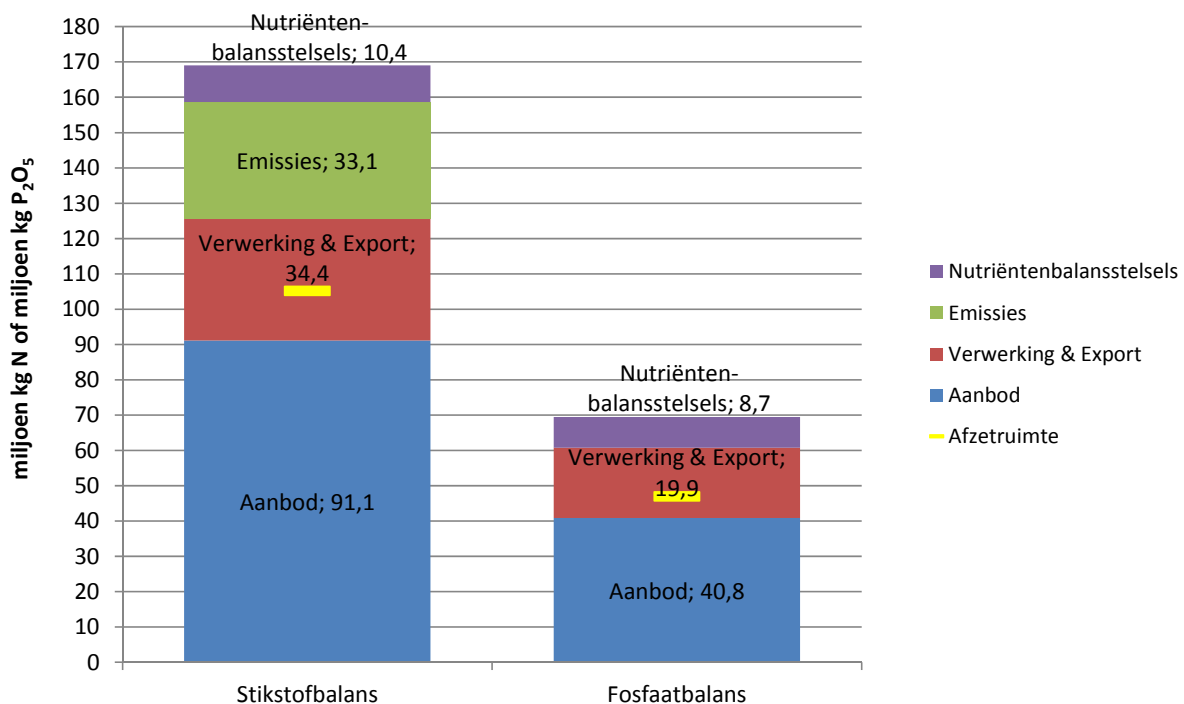
In 2012 bedroeg de afzetruimte voor stikstof uit dierlijke mest 105,1 miljoen kg N, wat 0,5 miljoen kg N hoger is dan in 2011. De afzetruimte voor fosfaat uit dierlijke mest bedroeg 46,9 miljoen kg P₂O₅ in 2012, wat vergelijkbaar is met 2011⁷.

⁷ In het Voortgangsrapport 2012 werd de reële afzetruimte voor fosfaat berekend op basis van een acceptatiegraad van 82 %. Volgens een actualisatie van de acceptatiegraad, wordt voor 2011 een acceptatiegraad van 85 % bekomen. Hierdoor is de afzetruimte voor fosfaat in 2011 en 2012 gelijkaardig.

Mestbalans

Net zoals in de voorbije vier jaren, is de Vlaamse mestbalans ook in 2012 opnieuw in evenwicht (Figuur 30). Een evenwicht in de Vlaamse mestbalans betekent dat alle landbouwbedrijven in staat zijn om hun dierlijke mest correct af te zetten conform het Mestdecreet, rekening houdend met de mogelijkheden gecreëerd door nutriëntenbalansstelsels, de verwerking en export en de extra afzetmogelijkheid door derogatie.

Uiteraard betekent dit niet dat het mestprobleem opgelost is. Een aantal landbouwbedrijven kampt immers nog steeds met een balansprobleem (zie 3.6). Daarnaast verbetert de waterkwaliteit onvoldoende snel (zie 2.1 en 2).



Figuur 30 Vlaamse mestbalans in 2012 (in miljoen kg N en miljoen kg P₂O₅)

1.3.1.2 Bijdrage van verschillende maatregelen aan het wegwerken van het mestoverschot

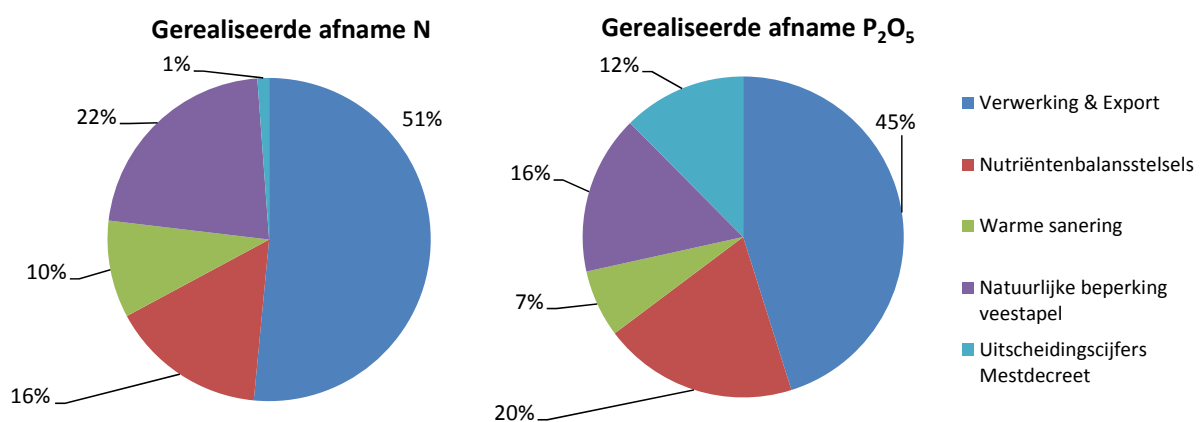
De aanpak aan de bron, zijnde een combinatie van de beperking van de veestapel en het gebruik van nutriëntenbalansstelsels, zorgde voor een vermindering van het mestoverschot met 31,6 miljoen kg N en 18,7 miljoen kg P₂O₅ ten opzichte van de Ausgangssituatie van 191 miljoen kg N en 85 miljoen kg P₂O₅ in 2000. De export en verwerking zorgden voor een bijkomende afname van 34,4 miljoen kg N en 19,9 miljoen kg P₂O₅.

De bijdrage van de verschillende maatregelen aan de reductie van het mestoverschot wordt ook beïnvloed door de wijziging van de uitscheidings- en emissieverliescijfers in de wetgeving. Het effect van de nieuwe uitscheidings- en emissieverliescijfers werd bepaald door de mestproductie te berekenen met het aantal dieren in 2012 en de uitscheidings- en emissieverliescijfers van het oude en nieuwe Mestdecreet. De gewijzigde, beter onderbouwde uitscheidings- en emissieverliescijfers

van het Mestdecreet van 22 december 2006 leiden tot een “vermindering” van het mestoverschot van 0,8 miljoen kg N en 5,5 miljoen kg P₂O₅.

In totaal daalde het mestoverschot met 66,7 miljoen kg N en 44,2 miljoen kg P₂O₅ tussen 2000 en 2012. Het relatieve aandeel van de verschillende maatregelen in de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen in 2012 ten opzichte van de uitgangssituatie van in 2000 wordt voorgesteld in Figuur 31.

Wat stikstof betreft, werd de grootste afname gerealiseerd door verwerking en export (51 %), gevolgd door de natuurlijke beperking van de veestapel (22 %), het gebruik van eiwitarm voeder (16 %) en de warme sanering (10 %). Voor fosfaat werd de grootste afname gerealiseerd door verwerking en export (45 %), gevolgd door het gebruik van fosforarm voeder (20 %), de natuurlijke beperking van de veestapel (16 %) en de warme sanering (7 %).



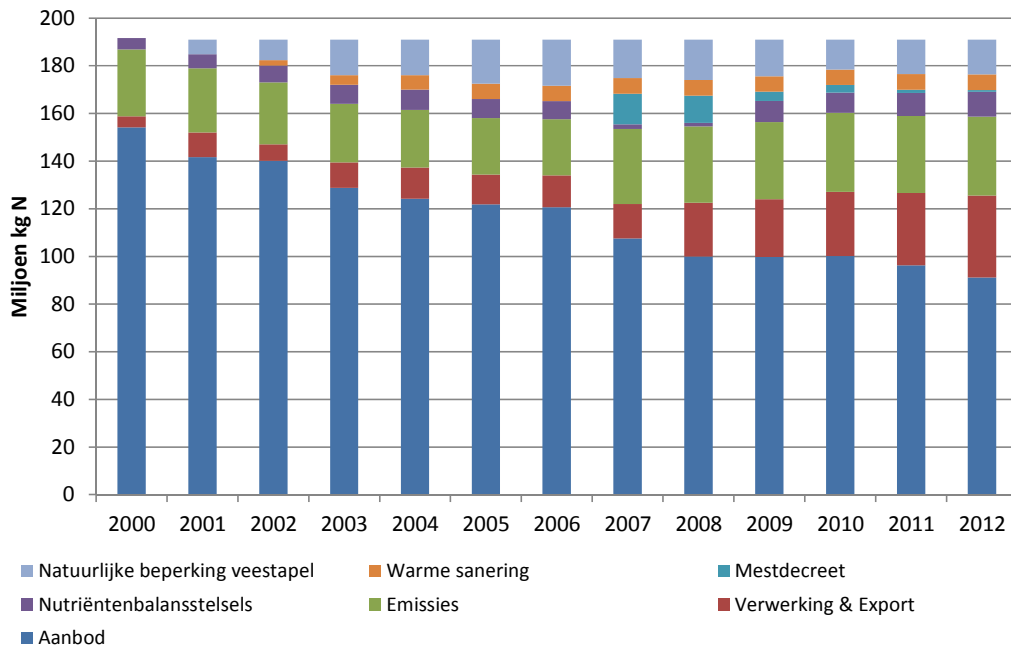
Figuur 31 Relatief aandeel van de verschillende maatregelen in de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen in 2012 ten opzichte van de uitgangssituatie in 2000 voor N en P₂O₅

1.3.1.3 Evolutie van het mestaanbod in Vlaanderen

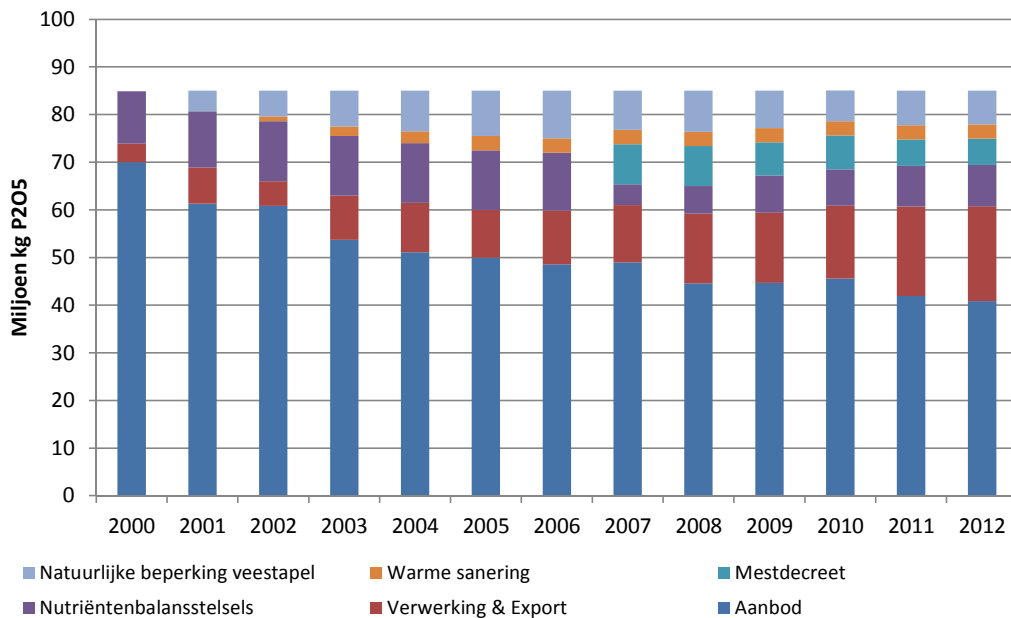
De Mestbank rapporteert jaarlijks over het mestaanbod in Vlaanderen. Bij het beoordelen van de evolutie van met mestaanbod moet echter rekening gehouden worden met een aantal randvoorwaarden. Immers, gedurende de afgelopen jaren werd het mestaanbod beïnvloed door:

- Natuurlijke afbouw van de veestapel;
- Warme sanering vanaf 2001 tot en met 2004 (effect zichtbaar vanaf 2002);
- Wijzigingen van de diercategorieën en de forfaitaire uitscheidingsnormen per diercategorie (met de invoering van het gewijzigde Mestdecreet in 2007);
- Invoer en wijziging van de nutriëntenbalansen (laag fosfor- en eiwitvoeder, regressie, andere voedertechnieken);
- Invoer en wijziging van de emissiecijfers voor de stikstofverliezen uit stal en opslag (vroeger een standaardverliescijfer van 15 %, vanaf 2007 afhankelijk van staltype);
- Wijziging van de berekening van de hoeveelheid verwerkte en geëxporteerde mest (vanaf 2007 via de mestverwerkingscertificaten).

Figuur 32 en Figuur 33 geven de evolutie weer van het mestaanbod in Vlaanderen sinds 2000. Hieruit blijkt dat verschillende maatregelen een bijdrage geleverd hebben aan de afbouw van het mestaanbod in de periode 2000-2012. De uitbreidingsmogelijkheden die gecreëerd zijn door het Mestdecreet hebben geleid tot een beperkte toename van de mestproductie sinds 2007 maar door een verdere toename van de mestverwerking en export, is het mestaanbod verder gedaald.



Figuur 32 Evolutie van het mestaanbod in Vlaanderen sinds 2000 (in miljoen kg N)



Figuur 33 Evolutie van het mestaanbod in Vlaanderen sinds 2000 (in miljoen kg P₂O₅)

1.3.2 Gebruik van meststoffen in Vlaanderen

1.3.2.1 Gebruik van meststoffen in 2012

Aan de hand van de Vlaamse mestbalans beoordeelt de Mestbank jaarlijks of het mestaanbod en de mestafzetruimte in Vlaanderen in evenwicht zijn. Daarnaast volgt de Mestbank elk jaar het gebruik van meststoffen op. Voor elk bedrijf wordt het gebruik van dierlijke mest afgeleid op basis van zijn mestproductie, rekening houdend met de aan- en afvoer van dierlijke mest en met de opslag van dierlijke mest. Het gebruik van dierlijke mest in Vlaanderen wordt berekend als de som van het gebruik van dierlijke mest van alle bedrijven. Het gebruik van andere meststoffen wordt op een analoge manier berekend. Het gebruik van kunstmest wordt afgeleid op basis van de gegevens verzameld via de aangifte bij de Mestbank.

Tabel 26 geeft een overzicht van het gebruik van verschillende meststoffen in 2012. In totaal werden 136,3 miljoen kg N en 45,4 miljoen kg P₂O₅ uit meststoffen gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen. Het gebruik per ha in 2012 bedroeg gemiddeld 201 kg N/ha en 67 kg P₂O₅/ha. Het totale gebruik van stikstof en fosfaat in 2012 is respectievelijk 0,7 miljoen kg N en 0,4 miljoen kg P₂O₅ lager dan in 2011.

In 2012 werd 95,8 miljoen kg N en 43,5 miljoen kg P₂O₅ uit dierlijke mest gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen. Het gebruik van dierlijke mest in 2012 is ongeveer 1,5 miljoen kg N en 0,25 miljoen kg P₂O₅ lager dan in 2011.

Op basis van de jaarlijkse aangifte van de landbouwers werd in 2012 in totaal 39,0 miljoen kg N en 1,2 miljoen kg P₂O₅ uit kunstmest gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen. Het stikstofgebruik uit kunstmest is daarmee 0,86 miljoen kg N hoger dan in 2011. Daartegenover is het gebruik van fosfaat uit kunstmest gelijkaardig ten opzichte van 2011 (ongeveer 52.000 kg P₂O₅ minder in 2012 dan in 2011).

In 2012 werd in totaal 1,4 miljoen kg N en 0,74 miljoen kg P₂O₅ uit andere meststoffen gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen. Dit is lichte afname van 15.000 kg N en een afname van 100.000 kg P₂O₅ ten opzichte van 2011. Het gebruik van andere meststoffen is zeer klein in vergelijking met het gebruik van dierlijke mest.

Dierlijke mest vormt de belangrijkste fractie, goed voor 70 % van het stikstofgebruik en 96 % van het fosfaatgebruik in Vlaanderen in 2012 (Tabel 26). Kunstmest vertegenwoordigt 29 % van het totale stikstofgebruik en 3 % van het totale fosfaatgebruik.

Tabel 26 Gebruik van verschillende meststoffen in 2012

| Meststof | kg N | % t.o.v. totaal | kg N/ha | kg P ₂ O ₅ | % t.o.v. totaal | kg P ₂ O ₅ /ha |
|--------------------|--------------------|-----------------|------------|----------------------------------|-----------------|--------------------------------------|
| Dierlijke mest | 95.848.273 | 70% | 142 | 43.521.127 | 96% | 64 |
| Kunstmest | 39.020.091 | 29% | 58 | 1.187.131 | 3% | 2 |
| Andere meststoffen | 1.384.020 | 1% | 2 | 740.027 | 2% | 1 |
| Totaal | 136.252.384 | | 201 | 45.448.284 | | 67 |

Een overzicht van het gebruik van de verschillende soorten dierlijke en andere meststoffen is weergegeven in Tabel 27. Ongeveer 66 % van de totale op land gebrachte hoeveelheid stikstof uit dierlijke of andere meststoffen is ruwe rundermest. Varkensmest staat in voor ongeveer 28 % van de op land gebrachte hoeveelheid dierlijke of andere meststoffen. Daarnaast worden kleinere hoeveelheden dierlijke mest van andere diersoorten, mengelingen van dierlijke en andere meststoffen en zuivere andere meststoffen, opgebracht.

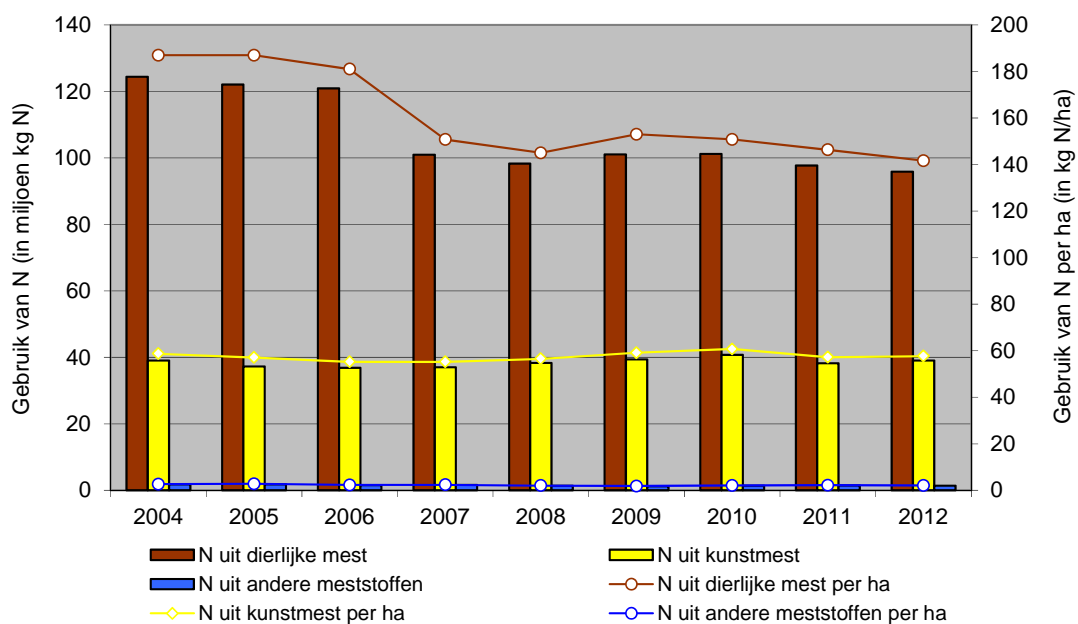
Tabel 27 Gebruik per soort dierlijke of andere mest in 2012

| Afkomst dierlijke of andere meststoffen | kg N | % t.o.v. totaal | kg P ₂ O ₅ | % t.o.v. totaal |
|--|-------------------|-----------------|----------------------------------|-----------------|
| <i>Dierlijke mest</i> | | | | |
| Ruwe rundermest | 63.927.767 | 65,7% | 25.985.597 | 58,7% |
| Ruwe varkensmest | 26.895.116 | 27,7% | 14.426.730 | 32,6% |
| Ruwe pluimveemest | 998.274 | 1,0% | 594.572 | 1,3% |
| Ruwe paardenmest | 1.361.560 | 1,4% | 637.073 | 1,4% |
| Ruwe mest van andere dieren | 570.961 | 0,6% | 564.813 | 1,3% |
| Mengeling dierlijke meststoffen | 745.785 | 0,8% | 373.029 | 0,8% |
| <i>Combinatie van dierlijke en andere meststoffen</i> | | | | |
| Mengeling dierlijke en andere meststoffen | 10.269 | 0,0% | 5.241 | 0,0% |
| Eindproducten van biologieën | 673.286 | 0,7% | 515.726 | 1,2% |
| Eindproducten van champignonkwekers & substraatbereiders | 94.653 | 0,1% | 59.310 | 0,1% |
| Eindproducten van composteringsinstallaties | 1.915 | 0,0% | 829 | 0,0% |
| Eindproducten van vergisters | 1.146.903 | 1,2% | 511.366 | 1,2% |
| <i>Andere meststoffen</i> | | | | |
| Groen- en GFT-compost | 43.927 | 0,0% | 19.326 | 0,0% |
| Schuimaarde | 108.681 | 0,1% | 190.708 | 0,4% |
| Slib uit industrie | 450.120 | 0,5% | 277.869 | 0,6% |
| Overige andere meststoffen | 203.076 | 0,2% | 98.964 | 0,2% |
| Totaal | 97.232.293 | | 44.261.154 | |

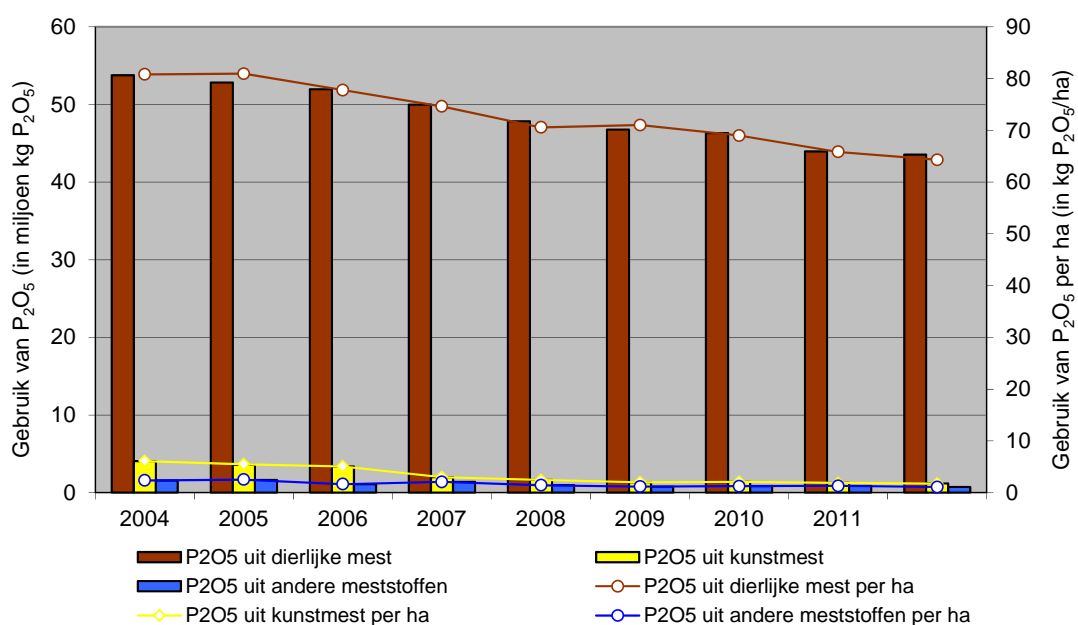
1.3.2.2 Evolutie van het gebruik van meststoffen in Vlaanderen

De evolutie van het gebruik van dierlijke mest, kunstmest en andere meststoffen in Vlaanderen is weergegeven in Figuur 34 en Figuur 35 voor respectievelijk stikstof en fosfaat. Hieruit blijkt dat het gebruik van dierlijke mest in 2012 verder is gedaald ten opzichte van 2011.

Het gebruik van fosfaat uit kunstmest is sterk gedaald in de periode 2004-2009 en blijft sindsdien lichtjes dalen. Het gebruik van stikstof uit kunstmest varieert minder en schommelt de laatste jaren rond 39 miljoen kg N per jaar.



Figuur 34 Evolutie van het gebruik van meststoffen in Vlaanderen sinds 2004 (totaal gebruik in miljoen kg N en gebruik per ha in kg N/ha)



Figuur 35 Evolutie van het gebruik van meststoffen in Vlaanderen sinds 2004 (totaal gebruik in miljoen kg P₂O₅ en gebruik per ha in kg P₂O₅/ha)

1.3.3 Acceptatiegraad voor dierlijke mest

1.3.3.1 Acceptatiegraad in 2012

De acceptatiegraad voor dierlijke mest geeft weer hoeveel van de maximale bemestingsnorm, effectief kan worden ingevuld met dierlijke mest. De acceptatiegraad is de verhouding tussen het gecorrigeerd gebruik van dierlijke mest en de maximale afzetruimte (berekend op basis van de maximale bemestingsnormen). Met het gecorrigeerd gebruik van dierlijke mest wordt het gebruik bedoeld waarbij afgetopt wordt op de maximale bemestingsnormen, overbemesting is immers niet toegelaten.

In de vorige Voortgangsrapporten werd de reële afzetruimte voor mest in Vlaanderen berekend op basis van een theoretische acceptatiegraad van 90 % voor stikstof en van 82 % voor fosfaat. Deze acceptatiegraad werd afgeleid van de maximale acceptatiegraad in West-Vlaanderen, de provincie met de hoogste mestdruk. Voor stikstof werd de acceptatiegraad verder opgetrokken tot 90 % vanuit de optiek dat er nog meer derogatie kan toegepast worden.

Door de aanpassing van de bemestingsnormen met de invoering van MAP4, wordt een actualisatie van de acceptatiegraad uitgevoerd. Met name de fosfaatbemestingsnormen zijn gedaald vanaf 2011, hetgeen zich kan vertalen in een veranderde acceptatiegraad.

Tabel 28 geeft voor elke provincie een vergelijking tussen de maximale afzetruimte (op basis van de maximale bemestingsnormen) en het gecorrigeerd gebruik van dierlijke mest (gebruik gecorrigeerd op de maximale bemestingsnormen) in 2012. De verhouding van het gecorrigeerd gebruik ten opzichte van de maximale afzetruimte, geeft de acceptatiegraad voor dierlijke mest per provincie.

De acceptatiegraad voor stikstof varieert van 66 % in Limburg en Vlaams-Brabant tot 86 % in West-Vlaanderen. Voor stikstof wordt ingeschat dat de acceptatiegraad opnieuw verhoogd zou kunnen worden tot 90 % indien meer derogatie toegepast zou worden. Voor fosfaat wordt een acceptatiegraad bekomen van 61 à 63 % in Limburg en Vlaams-Brabant, tot 85 % in West-Vlaanderen. De acceptatiegraad voor fosfaat in de provincie West-Vlaanderen, is hiermee iets groter dan de 82 % die vroeger gehanteerd werd.

Tabel 28 Gecorrigeerd gebruik versus maximale afzetruimte voor dierlijke mest, samen met de acceptatiegraad per provincie in 2012

| Provincie | N | | | P ₂ O ₅ | | |
|-------------------|----------------------|----------------------|-----------------|-------------------------------|----------------------|-----------------|
| | Maximale afzetruimte | Gecorrigeerd gebruik | Acceptatiegraad | Maximale afzetruimte | Gecorrigeerd gebruik | Acceptatiegraad |
| Antwerpen | 20.065.939 | 16.921.128 | 84% | 9.140.377 | 7.004.411 | 77% |
| Limburg | 16.808.767 | 11.092.869 | 66% | 8.081.990 | 4.956.100 | 61% |
| Oost-Vlaanderen | 28.178.769 | 23.245.240 | 82% | 13.215.996 | 10.423.338 | 79% |
| Vlaams-Brabant | 15.304.982 | 10.081.742 | 66% | 7.649.207 | 4.821.651 | 63% |
| West-Vlaanderen | 36.425.194 | 31.326.117 | 86% | 17.072.581 | 14.435.524 | 85% |
| Vlaanderen | 116.783.650 | 92.667.095 | 79% | 55.160.150 | 41.641.024 | 75% |

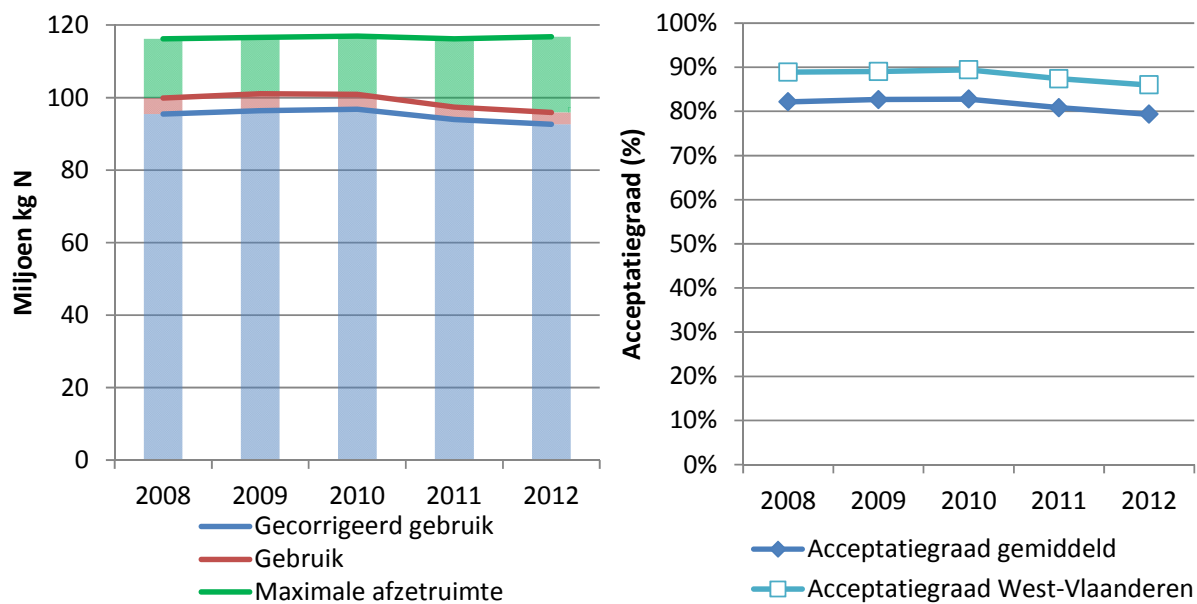
1.3.3.2 Evolutie van de acceptatiegraad in Vlaanderen

Op basis van de evolutie van de maximale afzetruimte en het gecorrigeerd gebruik (afgetopt op de bemestingsnormen) tijdens de voorbije 5 jaren, kan een inschatting gemaakt worden van de invulling van de maximale bemestingsnormen met dierlijke mest. Dit is voorgesteld in Figuur 36 en Figuur 37 voor respectievelijk stikstof en fosfaat. In deze figuren is tevens de evolutie van het gebruik weergegeven ter informatie. Daarnaast is ook de evolutie weergegeven van de gemiddelde acceptatiegraad voor Vlaanderen (berekend als de verhouding van het gecorrigeerd gebruik ten opzichte van de maximale afzetruimte) en de acceptatiegraad voor de provincie West-Vlaanderen. Aangezien West-Vlaanderen de provincie is met de hoogste mestdruk, kan de acceptatiegraad van West-Vlaanderen gehanteerd worden als basis voor de afleiding van een theoretische acceptatiegraad die weergeeft hoeveel van de bemestingsnorm maximaal zou kunnen ingevuld worden met dierlijke mest. De aldus afgeleide theoretische acceptatiegraad wordt gebruikt voor de berekening van de reële afzetruimte.

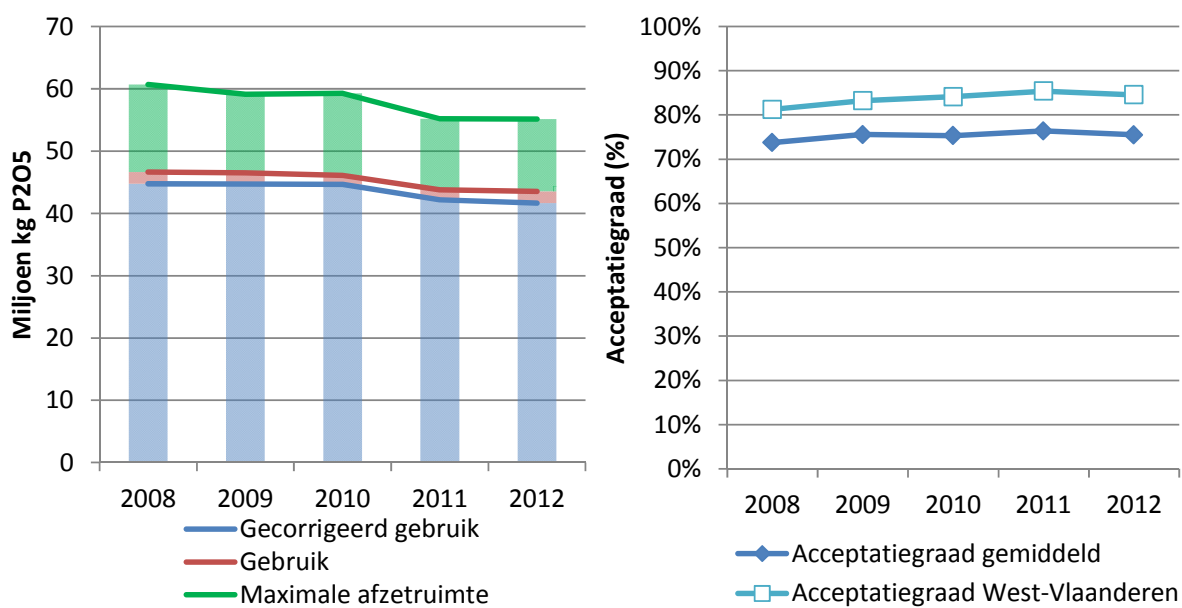
De maximale afzetruimte voor stikstof is redelijk constant gebleven tijdens de voorbije 5 jaren. Daartegenover wordt een daling van het gebruik van stikstof uit dierlijke mest vastgesteld wat zich tevens vertaalt in een afname van de acceptatiegraad voor stikstof, zowel gemiddeld voor Vlaanderen als voor de provincie West-Vlaanderen (Figuur 36).

Voor fosfaat wordt een andere tendens genoteerd. Door de aanscherping van de fosfaatbemestingsnormen vanaf 2011 als gevolg van MAP4, daalt de maximale afzetruimte voor fosfaat (Figuur 37). Het gebruik van fosfaat uit dierlijke mest daalt eveneens, maar minder in vergelijking met de daling van de maximale afzetruimte. Dit uit zich in een toename van de acceptatiegraad voor fosfaat, voornamelijk in de provincie West-Vlaanderen.

De aanscherping van de fosfaatbemestingsnormen in MAP4 heeft geleid tot een afname van het gebruik van fosfaat uit dierlijke mest en tot een scherpere invulling van de fosfaatbemestingsnorm. Daartegenover is de acceptatiegraad voor stikstof gedaald, wat doet vermoeden dat fosfaat de limiterende factor geworden is bij de bemesting met dierlijke mest.



Figuur 36 Evolutie van de maximale afzetruimte, het gebruik en het gecorrigeerd gebruik (afgetoet op de bemestingsnormen) in Vlaanderen (in miljoen kg N), samen met de evolutie van de acceptatiegraad voor stikstof, gemiddeld voor Vlaanderen en voor de provincie West-Vlaanderen



Figuur 37 Evolutie van de maximale afzetruimte, het gebruik en het gecorrigeerd gebruik (afgetoet op de bemestingsnormen) in Vlaanderen (in miljoen kg P₂O₅), samen met de evolutie van de acceptatiegraad voor fosfaat, gemiddeld voor Vlaanderen en voor de provincie West-Vlaanderen

2 MILIEUEFFECTEN

2.1 WATERKWALITEIT⁸

2.1.1 Kwaliteit van oppervlaktewater

2.1.1.1 Doelstellingen voor oppervlaktewaterkwaliteit in MAP4

Het nieuwe actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn 2011-2014 (MAP4) schuift als doelstelling voor oppervlaktewater naar voor dat tegen 2014 het aandeel van de MAP-meetplaatsen oppervlaktewater met een maximum onder 50 mg NO₃⁻/l moet toegenomen zijn tot boven de 84 %.

Voor 2018 is de ambitie om dat percentage te verhogen tot meer dan 95 % zodat in quasi alle MAP-meetplaatsen de 50 mg NO₃⁻/l gehaald wordt.

In dit deel van het Voortgangsrapport wordt aangegeven hoe ver Vlaanderen gevorderd is met het realiseren van de doelstelling voor 2014.

2.1.1.2 Het MAP-meetnet oppervlaktewater

In 1999 bouwde de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) haar oppervlaktewatermeetnet verder uit zodat het specifieke meetpunten voor de landbouw omvatte. Deze uitbreiding wordt het “MAP-meetnet” genoemd. Oorspronkelijk bestond dit meetnet uit ongeveer 260 meetplaatsen verspreid over het gehele Vlaamse gewest. De Vlaamse Regering besliste in 2002 om het MAP-meetnet voor oppervlaktewater uit te breiden tot ongeveer 770 meetplaatsen. De locatie van de meetpunten is terug te vinden in Figuur 38. Die meetplaatsen voldoen aan volgende criteria:

- het stroomgebied is hoofdzakelijk agrarisch van karakter;
- er is geen invloed van industriële afvalwaterbronnen;
- er is geen invloed van overstorten (op riolen of collectoren) of effluentlozingen van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) geëxploiteerd door Aquafin;
- de hoeveelheid stikstof in het geloosde huishoudelijk afvalwater⁹ is berekenbaar, en heeft een beperkte invloed.

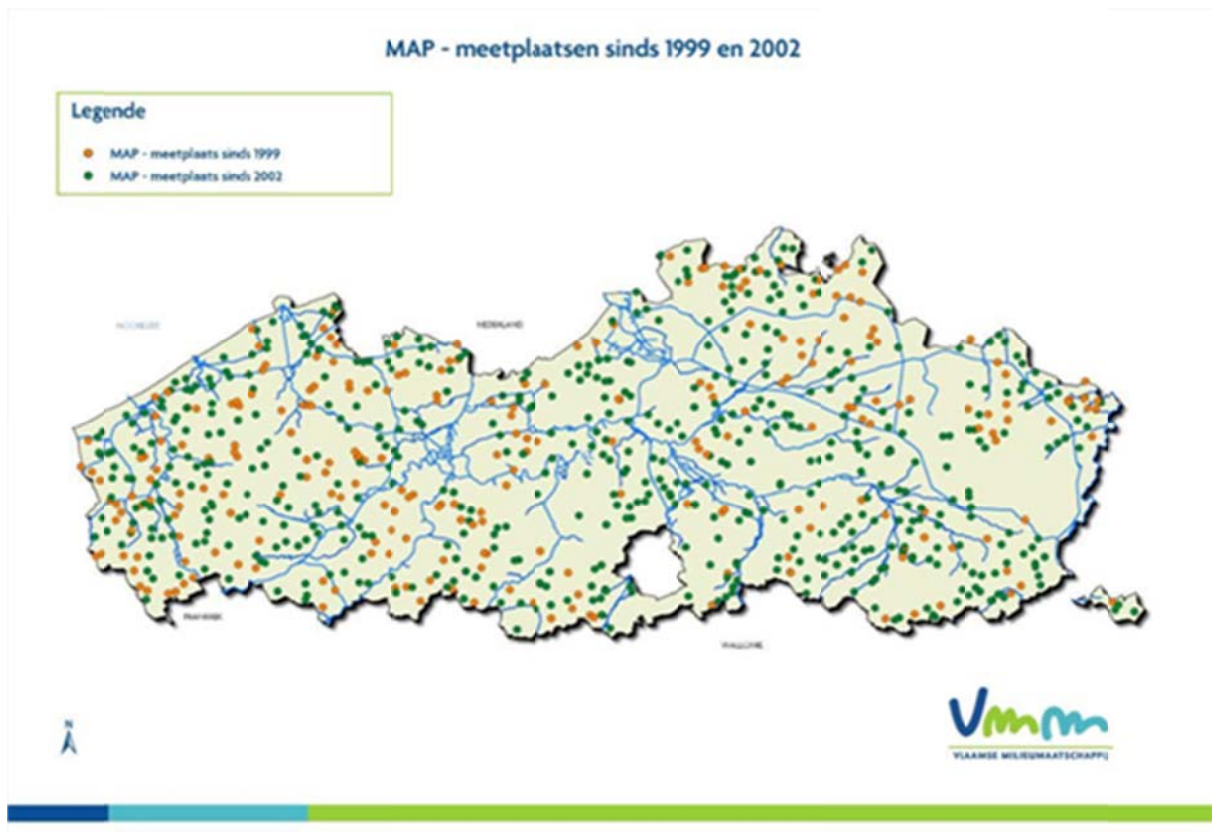
De MAP-meetpunten worden in principe maandelijks bemonsterd. Telkens worden nitraat en intussen ook ortho-fosfaat¹⁰ geanalyseerd. Uitzondering wordt gemaakt voor die MAP-meetpunten die de voorbije jaren goed¹¹ scoorden. Om de kosten van het meetnet te drukken, worden die meetpunten minder intensief bemonsterd. Ze krijgen het statuut van “slapende meetpunten”.

⁸ Bron: Vlaamse Milieumaatschappij met eindredactie van de VLM

⁹ Iedere inwoner loost gemiddeld 10 g stikstof per dag.

¹⁰ In de aanvangsperiode van het meetnet werd ortho-fosfaat wel frequent, maar niet altijd geanalyseerd.

¹¹ De voorgaande 3 jaren mag geen enkel meetresultaat boven de 40 mg NO₃⁻/l uitstijgen.



Figuur 38 Overzicht van de meetpunten van het MAP-meetnet oppervlaktewater in Vlaanderen

2.1.1.3 Communicatie over en rapportering van de resultaten van het MAP-meetnet

De VMM bezorgt de meetresultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater maandelijks onder de vorm van grafieken op DVD aan de landbouworganisaties. Ook de volledige databank wordt via deze weg overgemaakt en wordt door de landbouworganisaties gebruikt voor eigen analysewerk. Op die manier kunnen de landbouwers hun bemestingsgedrag aanpassen. Ook andere geïnteresseerden krijgen deze DVD op eenvoudige aanvraag.

Het grote publiek kan kennismaken van de meetresultaten via de website van de VMM (<http://www.vmm.be>).

De resultaten van het meetnet zijn tevens de basis voor diverse Vlaamse rapporten, onder andere het jaarverslag van de VMM, het Milieurapport Vlaanderen (www.milieurapport.be) en het Voortgangsrapport van de Mestbank. Ook voor de 4-jaarlijkse rapportering voor de Nitraatrichtlijn, de jaarlijkse rapportering over de voortgang van de derogatie en de onderbouwing van het dossier voor het nieuwe actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn, worden de resultaten van dit dichte meetnet gebruikt.

2.1.1.4 Evaluatie van nitraat in het MAP-meetnet voor oppervlaktewater

In regio's waar intensief wordt bemest met dierlijke mest komen de hoogste nitraatconcentraties in het oppervlaktewater normaliter voor gedurende de winterperiode. Het is dus zinvoller om over de winter heen te evalueren dan de evaluatie over een volledig kalenderjaar te laten verlopen. Een 'winterjaar' loopt vanaf 1 juli van een bepaald kalenderjaar tot en met 30 juni van het daaropvolgende kalenderjaar. Dit rapport bevat cijfers tot en met het winterjaar 2012-2013.

De evolutie van de nitraatconcentraties in het oppervlaktewater kan op diverse manieren opgevolgd worden. Per winterjaar wordt het percentage meetplaatsen bepaald met minstens één drempeloverschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l en worden de gemiddelde en maximale nitraatconcentraties van het MAP-meetnet weergegeven¹².

Evolutie van de overschrijdingen van de drempelwaarde van 50 mg NO₃⁻/l

De toets aan de drempel van 50 mg NO₃⁻/l gebeurt omdat het de drempelwaarde is zoals voorgeschreven in de Europese Nitraatrichtlijn en het Mestdecreet. Deze waarde is in juridisch bindende regels opgenomen ter bescherming van de volksgezondheid. In uitvoering van de Europese kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) is een typespecifiek normenkader voor nutriënten (stikstof- en fosforcomponenten) uitgewerkt (B.S. 9/7/2010). Dat normenkader bevat (typespecifieke) milieukwaliteitsnormen onder de vorm van richtwaarden voor de nutriënten (nitraat, ortho-fosfaat, totaal stikstof, totaal fosfor) en andere ondersteunende fysico-chemische elementen alsook voor de biologische kwaliteitselementen en voor de gevaarlijke stoffen. Voor de parameter nitraat is de te behalen milieukwaliteitsnorm, bepaald door de grens tussen de klasse goed en matig, voor de types kleine beek en kleine beek Kempen, waarin zich de meeste MAP-meetplaatsen situeren, vastgesteld op 10 mg nitraat-stikstof per liter in de vorm van een 90-percentiel norm¹³.

In winterjaar 2012-2013 overschreed 26 % van de meetplaatsen de norm van 50 mg NO₃⁻/l. Sinds winterjaar 2006-2007 (nog 43 % meetplaatsen met een overschrijding) is het percentage normoverschrijdingen merkelijk gedaald. Een derde (9 %) van die 26 % meetplaatsen betreft meetplaatsen met slechts een éénmalige overschrijding van de nitraatnorm.

In Tabel 29 zijn de bekkens lichtgroen gekleurd indien het percentage overschrijdingen voldoet aan de doelstelling, weliswaar op schaal Vlaanderen, voor het actieprogramma 2011-2014. Indien ook de doelstelling voor 2018 gerealiseerd wordt, is de cel lichtblauw gekleurd. De bekkens die bijna de doelstelling behalen werden geel gekleurd. In winterjaar 2012-2013 voldoen 5 van de 11 bekkens aan de doelstelling voor 2014, 2 halen bijna de doelstelling.

Uit Tabel 29 blijkt verder dat het aandeel meetplaatsen zonder drempeloverschrijding in het MAP-meetnet in Vlaanderen in het winterjaar 2011-2012 quasi gelijk scoort als in de winterjaren 2008-2009 en 2010-2011. In winterjaar 2012-2013 overschrijden iets minder meetplaatsen de drempel van 50 mg NO₃⁻/l.

Uit de analyse voor winterjaar 2012-2013 blijkt een verbetering voor de slecht scorende bekkens IJzer (-9 %) en Maas (-4 %), maar niet voor de Leie (+5 %). Ook de Brugse Polders scoren beter (-9 %) en zakken tot 13 % (evenaren daarmee de goede score van winterjaar 2010-2011). Status quo en gunstig (< 16 %) is de situatie in de Dender, Nete, Gentse Kanalen en Dijle & Zenne. Het bekken van de Beneden-Schelde flirt met de doelstelling van 16 %, het bekken van de Boven-Schelde is daar slechts 4 % van verwijderd.

¹² Om jaarlijks een consistente evaluatie mogelijk te maken, wordt per winterjaar de maximale nitraatconcentratie van elke meetplaats getoetst aan de drempelwaarde van 50 mg NO₃⁻/l. De Nitraatrichtlijn stelt als criterium voor oppervlaktewater een 95-percentieltoets van deze drempelwaarde voorop, waarbij voor hoogstens 1 van de 20 metingen een nitraatconcentratie van maximaal 75 mg NO₃⁻/l mag voorkomen (maximaal 50 % overschrijding van de drempelwaarde).

¹³ Deze norm van 44,3 mg NO₃⁻/l als 90-percentiel is zeer vergelijkbaar met de norm van 50 mg NO₃⁻/l als maximum of als 95-percentielwaarde.

In Tabel 30 zijn de percentages per provincie weergegeven op basis van dezelfde regels. In Oost-Vlaanderen wordt de doelstelling van minstens 84 % van de MAP-meetplaatsen onder de 50 mg NO₃⁻/l ruim gehaald.

Tabel 29 Evolutie van het percentage meetpunten van het MAP-meetnet oppervlaktewater dat de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l minstens één maal overschrijdt per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (%) per bekken, waarbij % l.a. staat voor het aandeel van het landbouwareaal

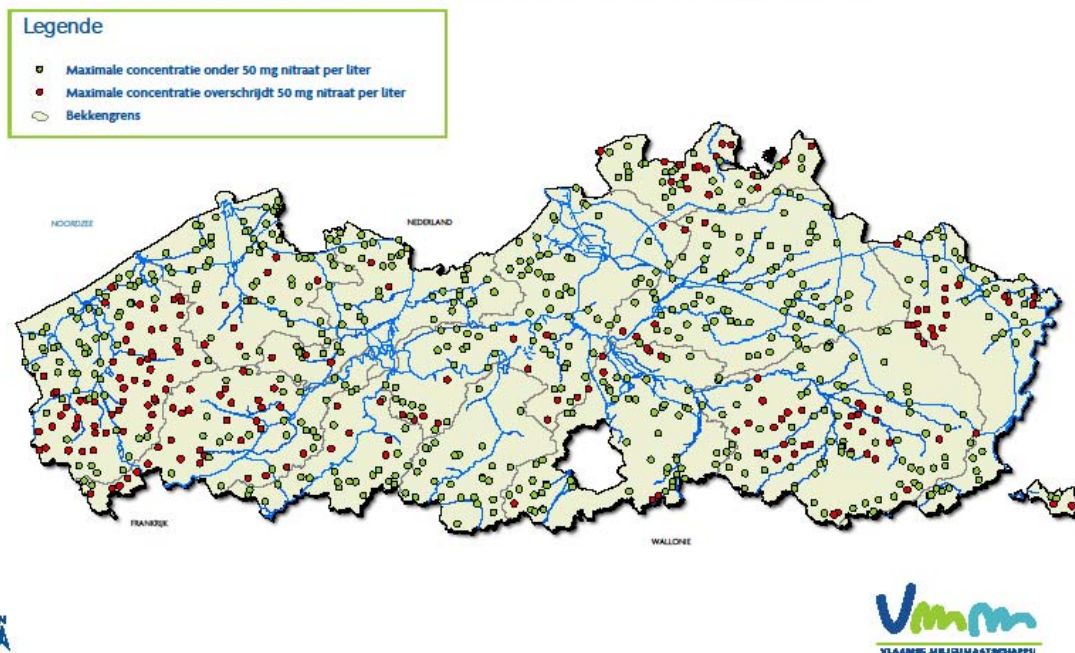
| | 1999-2000 | 2000-2001 | 2001-2002 | 2002-2003 | 2003-2004 | 2004-2005 | 2005-2006 | 2006-2007 | 2007-2008 | 2008-2009 | 2009-2010 | 2010-2011 | 2011-2012 | 2012-2013 | % l.a. |
|-------------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|--------|
| Dender | 11% | 0% | 13% | 0% | 7% | 0% | 4% | 0% | 0% | 0% | 0% | 0% | 11% | 0% | 5% |
| Nete | 29% | 18% | 6% | 6% | 13% | 13% | 14% | 13% | 10% | 8% | 8% | 10% | 6% | 5% | 9% |
| Gentse Kanalen | 71% | 52% | 19% | 18% | 48% | 40% | 40% | 36% | 24% | 24% | 22% | 12% | 10% | 12% | 8% |
| Brugse Polders | 56% | 52% | 46% | 28% | 49% | 40% | 34% | 35% | 34% | 22% | 21% | 13% | 22% | 13% | 10% |
| Dijle Zenne | 33% | 31% | 36% | 16% | 21% | 21% | 17% | 28% | 21% | 14% | 15% | 14% | 9% | 14% | 5% |
| Beneden-Schelde | 62% | 33% | 29% | 23% | 36% | 29% | 35% | 36% | 24% | 20% | 19% | 19% | 15% | 17% | 9% |
| Boven-Schelde | 67% | 60% | 60% | 43% | 63% | 57% | 37% | 43% | 30% | 47% | 31% | 31% | 27% | 20% | 5% |
| Demer | 31% | 31% | 24% | 17% | 30% | 30% | 37% | 39% | 37% | 21% | 23% | 23% | 24% | 34% | 13% |
| Maas | 80% | 66% | 53% | 42% | 46% | 50% | 49% | 51% | 44% | 30% | 48% | 44% | 39% | 35% | 12% |
| IJzer | 74% | 74% | 69% | 60% | 74% | 68% | 74% | 68% | 68% | 45% | 69% | 50% | 58% | 49% | 16% |
| Leie | 90% | 86% | 73% | 71% | 80% | 80% | 80% | 83% | 68% | 63% | 64% | 59% | 49% | 54% | 9% |
| Vlaanderen | 59% | 51% | 41% | 32% | 43% | 41% | 41% | 43% | 37% | 27% | 33% | 28% | 27% | 26% | |

Tabel 30 Evolutie van het percentage meetpunten van het MAP-meetnet oppervlaktewater dat de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l minstens één maal overschrijdt per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (%) per provincie

| | 1999-2000 | 2000-2001 | 2001-2002 | 2002-2003 | 2003-2004 | 2004-2005 | 2005-2006 | 2006-2007 | 2007-2008 | 2008-2009 | 2009-2010 | 2010-2011 | 2011-2012 | 2012-2013 |
|-------------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| Oost-Vlaanderen | 64% | 45% | 30% | 23% | 39% | 33% | 34% | 33% | 22% | 23% | 18% | 15% | 15% | 12% |
| Antwerpen | 50% | 35% | 25% | 25% | 35% | 35% | 38% | 36% | 30% | 20% | 29% | 27% | 22% | 19% |
| Vlaams-Brabant | 15% | 14% | 27% | 13% | 26% | 21% | 21% | 29% | 25% | 13% | 15% | 12% | 16% | 20% |
| Limburg | 62% | 55% | 47% | 24% | 26% | 30% | 31% | 35% | 33% | 23% | 28% | 28% | 24% | 31% |
| West-Vlaanderen | 73% | 72% | 66% | 57% | 72% | 66% | 66% | 66% | 60% | 46% | 58% | 45% | 48% | 43% |
| Vlaanderen | 59% | 51% | 41% | 32% | 43% | 41% | 41% | 43% | 37% | 27% | 33% | 28% | 27% | 26% |

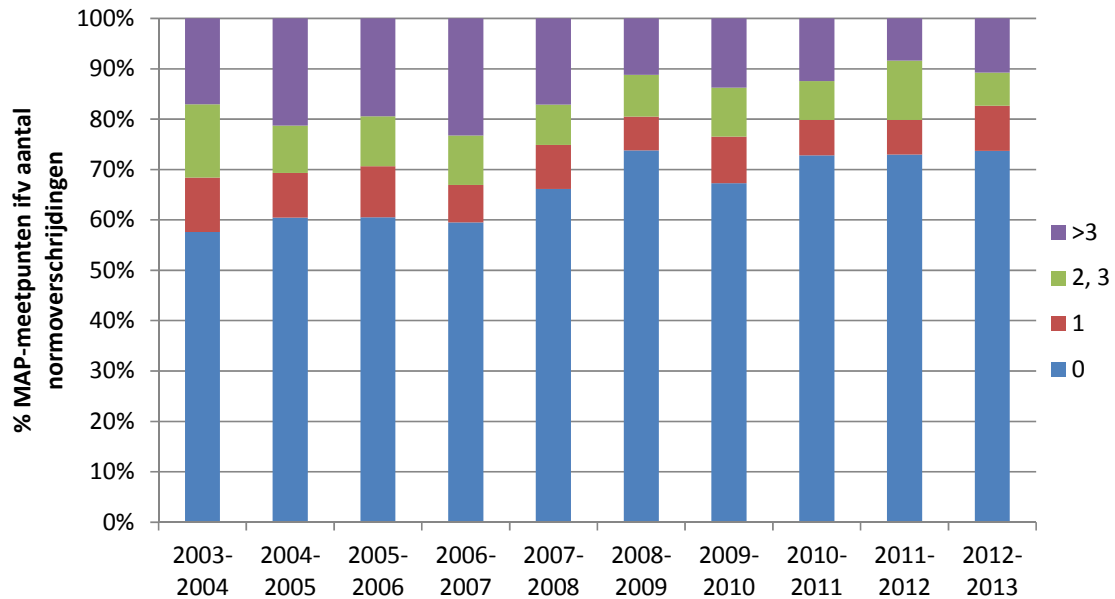
Figuur 39 geeft weer voor welke MAP-meetpunten de grenswaarde van 50 mg NO₃⁻/l minstens één maal is overschreden in het winterjaar 2012-2013.

MAP-meetnet getoetst aan de drempelwaarde van 50 mg nitraat per liter uit de Nitraatrichtlijn en het Mestdecreet in het winterjaar 2012 - 2013



Figuur 39 Resultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater in winterjaar 2012-2013

Het percentage MAP-meetplaatsen met 0, 1, 2, 3 of meer dan 3 overschrijdingen van de drempelwaarde van 50 mg NO_3^-/l per winterjaar fluctueert over de jaren (Figuur 40). Opvallend is dat het percentage meetplaatsen zonder overschrijdingen ten opzichte van 10 jaar geleden gestegen is van 58 % naar 74 %. Het percentage meetplaatsen met 2 of 3 overschrijdingen is in één decennia gehalveerd. Ook het percentage meetplaatsen met meer dan 3 overschrijdingen is gevoelig gedaald. Uit deze grafiek blijkt ook dat in het laatste winterjaar 9% van het aantal MAP-meetpunten slechts één maal overschreden werd. De meerderheid van de meetpunten met slechts één overschrijding, had een maximale nitraatconcentratie die lager was dan 75 mg NO_3^-/l . In winterjaar 2012-2013, was dit het geval in 61 meetpunten. Als de resultaten van deze meetpunten zouden verbeteren, zou het aandeel van de meetpunten dat voldoet aan de drempel van 50 mg NO_3^-/l toenemen met 8 % (26 % - 8 % = 18 %).

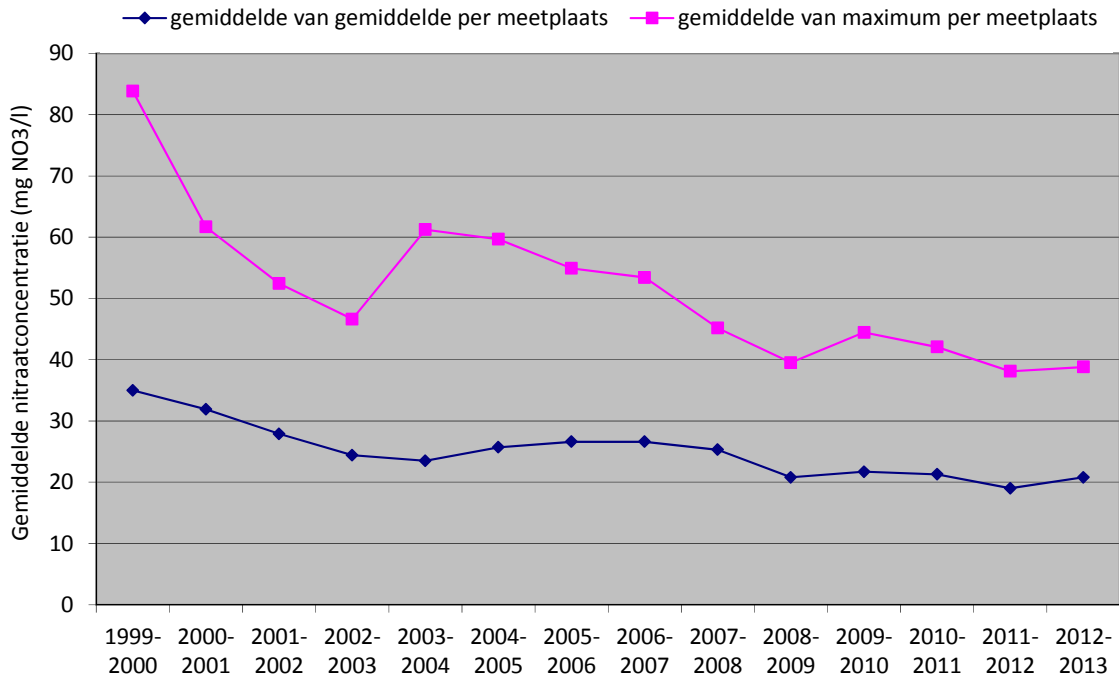


Figuur 40 Evolutie van het percentage MAP-meetplaatsen met 0, 1, 2, 3 of meer dan 3 overschrijdingen van de drempelwaarde van 50 mg NO₃⁻/l

Evolutie van de gemiddelde en maximale nitraatconcentraties

Figuur 41 beschrijft de evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van de meetpunten van het MAP-meetnet in Vlaanderen. De gemiddelde nitraatconcentratie per winterjaar wordt berekend door eerst de gemiddelde nitraatconcentratie per winterjaar te berekenen voor elk meetpunt. Vervolgens wordt het gemiddelde van al die gemiddelde waarden berekend. Op die manier weegt elk meetpunt, onafhankelijk van het aantal bemonsteringen, even zwaar door in de berekening.

Uit Figuur 41 blijkt dat voor de jaargemiddelde nitraatconcentratie van het MAP-meetnet, het gemiddelde van de gemiddelde waarde per punt de laatste winterjaren zeer vergelijkbaar is. Winterjaar 2012-2013 scoort iets slechter dan de voorgaande jaren. De evolutie van het gemiddelde van het maximum per meetpunt is vergelijkbaar met de evolutie van het percentage meetplaatsen met een normoverschrijding in Vlaanderen uit Tabel 29.



Figuur 41 Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van het MAP-meetnet oppervlaktewater per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (mg NO₃⁻/l)

Naast het analyseren van de gemiddelde nitraatconcentraties, is het ook leerrijk om de hoogste nitraatconcentraties door te lichten. Dat zijn immers de meetplaatsen waar nog het meest vooruitgang geboekt moet worden.

Tabel 31 leert dat in winterjaar 2012-2013 nog 34 MAP-meetplaatsen (minder dan 5 % van het totale aantal) een maximale concentratie hoger dan 100 mg NO₃⁻/l vertonen. 24 van die meetplaatsen vertoonden ook in minstens een van de 4 voorgaande winterjaren een overschrijding van de 100 mg NO₃⁻/l. 10 ervan overschreden in elk van de 4 voorgaande winterjaren de 100 mg NO₃⁻/l.

Tabel 31 Evolutie van het aantal meetplaatsen met een maximum hoger dan 100 mg NO₃⁻/l

| Winterjaar | 2006-2007 | 2007-2008 | 2008-2009 | 2009-2010 | 2010-2011 | 2011-2012 | 2012-2013 |
|--|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Aantal meetplaatsen met maximum > 100 mg NO ₃ ⁻ /l | 86 | 49 | 38 | 46 | 41 | 35 | 34 |

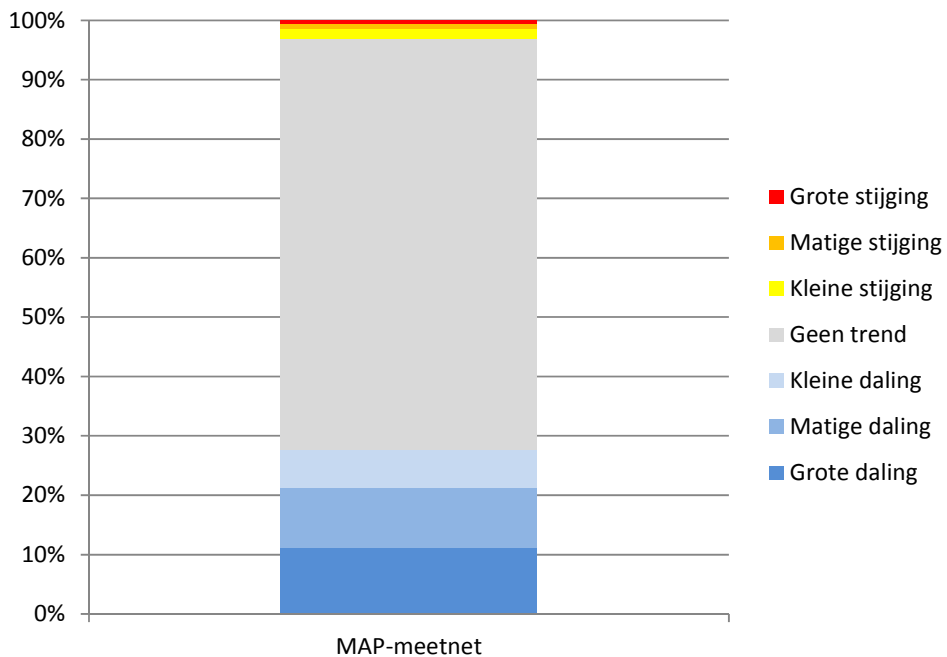
Trendanalyse voor nitraat

Bij de trendanalyse van het MAP-meetnet wordt per meetplaats nagegaan of de nitraatconcentraties een trend vertonen. Daarvoor wordt gebruikgemaakt van Trendanalist, een software programma om statistisch verantwoorde trendanalyses uit te voeren op meet- of tijdreeksen. Trendanalist analyseert of een meetreeks een monotone trend vertoont, met andere woorden doorgaans dezelfde richting opgaat. Dit impliceert dat mogelijke trendbreuken niet gedetecteerd worden. Afhankelijk van de kenmerken van de meetreeks (bv. normaliteit, seizoentaliteit) wordt de meest geschikte statistische test geselecteerd.

De analyse gaat steeds over de periode vanaf winterjaar 2003-2004 tot en met winterjaar 2012-2013. De uitspraken gelden dus enkel voor deze periode. Telkens werd hele meetreeks in beschouwing genomen. De uitspraken gelden dus enkel voor het geheel van de meetresultaten en niet voor bijvoorbeeld de maxima of de minima. Er wordt steeds getest met een betrouwbaarheid van 95 %. Waarden onder de hoogste bepaalbaarheidsgrens van de meetreeks worden op de helft van die hoogste bepaalbaarheidsgrens gezet.

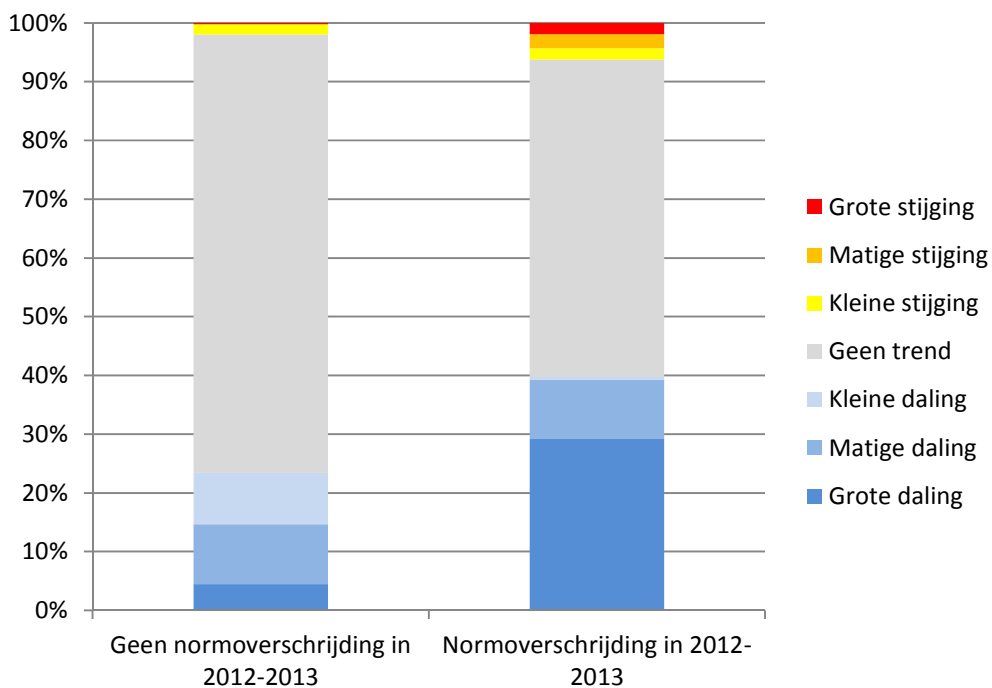
Als er sprake is van een statistisch significante trend wordt ook aangegeven of die klein, matig of groot is. Voor nitraat zijn de grenzen 1 en 2 mg nitraat/l per jaar.

Uit de trendanalyse van het MAP-meetnet blijkt dat voor het grootste deel van de MAP-meetpunten geen significante trend van de nitraatconcentraties wordt vastgesteld (Figuur 42). Er zijn duidelijk meer meetpunten met een dalende (28%) dan een stijgende trend (3%). Het mestbeleid in Vlaanderen heeft dus een gunstig effect op de waterkwaliteit. Het aantal meetpunten met een grote stijging is miniem.



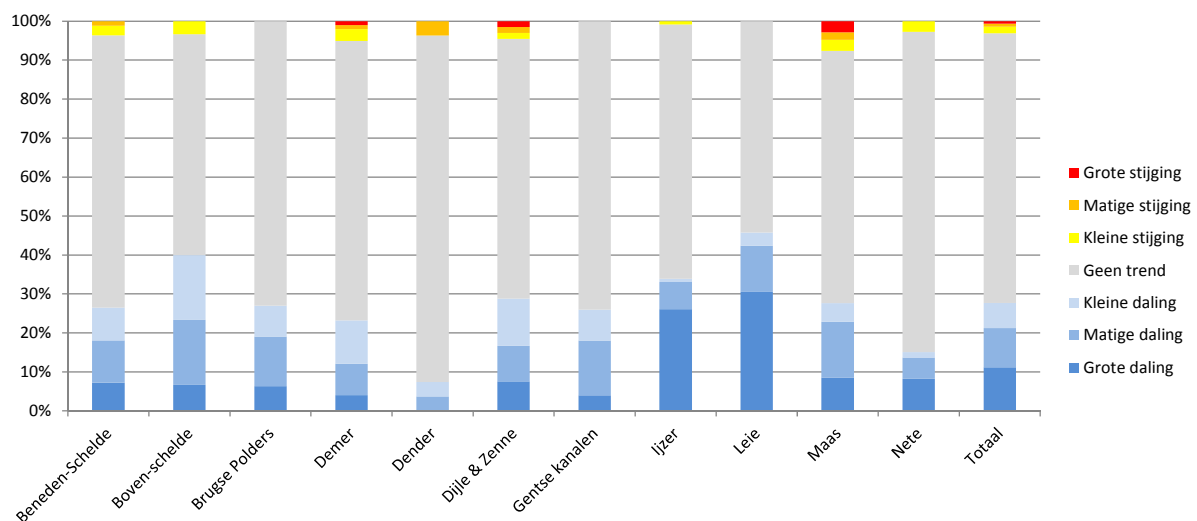
Figuur 42 Resultaten van de trendanalyse van nitraat in het MAP-meetnet voor de periode vanaf 2003-2004 tot en met 2012-2013 (% MAP-meetpunten)

Figuur 43 stelt de resultaten van de trendanalyse voor naargelang de MAP-meetpunten in 2012-2013 al dan niet voldeden aan de drempelwaarde van 50 mg NO₃⁻/liter. Het percentage dalende meetpunten met een normoverschrijding in 2012-2013 (40 %) is merkkelijk groter dan die zonder normoverschrijding (23 %).



Figuur 43 Resultaten van de trendanalyse van nitraat in de MAP-meetpunten die in winterjaar 2012-2013 al dan niet voldeden aan de drempelwaarde van 50 mg NO₃⁻/l voor de periode 2003-2004 - 2012-2013 (% MAP-meetpunten)

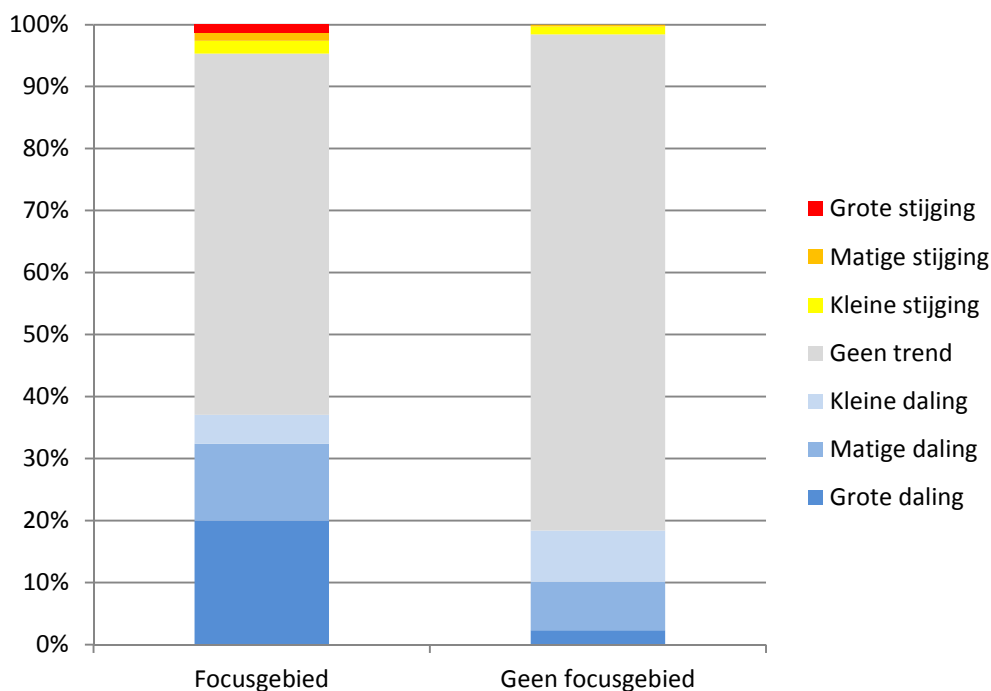
Analoog aan de trendanalyse van het volledige MAP-meetnet, werd een trendanalyse uitgevoerd van de meetresultaten per bekken (Figuur 44). Bij de interpretatie van de resultaten van deze analyse is het belangrijk om de uitgangssituatie van de bekken anno 2003 mee in rekening te brengen. De bekken met de gunstigste trend zijn Leie en IJzer. Dit waren en zijn tegelijk ook de bekken waar het grootste aantal overschrijdingen van de norm wordt vastgesteld (zie ook Tabel 29) en waar een daling van de nitraatconcentratie gemakkelijker realiseerbaar is. Opvallend is dat het Maasbekken voor 5 meetplaatsen een trend vertoont in de klassen “grote en matige stijging” op een totaal van 11 meetplaatsen in gans Vlaanderen die tot deze klassen behoren. Dit betekent niet a priori dat de betrokken MAP-meetplaatsen meetresultaten van meer dan 50 mg NO₃⁻/l vertonen, maar duidt op het feit dat bijna de helft van de meetpunten die een stijgende trend vertonen in dit bekken gelegen zijn. Drie bekken hebben geen enkel meetpunt waar een stijgende trend wordt vastgesteld, nl. de bekken van de Brugse Polders, Gentse Kanalen en de Leie. Twee bekken hebben slechts 1 meetpunt met een stijgende trend, nl. de bekken van de Boven-Schelde en IJzer.



Figuur 44 Resultaten van de trendanalyse van nitraat in het MAP-meetnet per bekken voor de periode vanaf 2003-2004 tot en met 2012-2013 (% MAP-meetpunten)

Ten slotte werd een trendanalyse uitgevoerd in en buiten focusgebied. Omdat de focusgebieden pas eind 2011 aangeduid werden, met een mogelijke weerslag op het bemestingsgedrag ten vroegste in 2012, is het te verwachten dat er bij een trendevaluatie over het voorbije decennium weinig verschil zal optreden tussen meetpunten in en buiten focusgebied.

Het percentage meetplaatsen met een daling is nochtans merkkelijk groter in focusgebied (37 %) dan buiten focusgebied (18 %) (Figuur 45). Dit geeft aan dat de focusgebieden goed aangeduid zijn. De focusgebieden waren en zijn gebieden met het grootste nitraatprobleem. Een daling van de concentratie is in deze gebieden dus nog meer noodzakelijk.



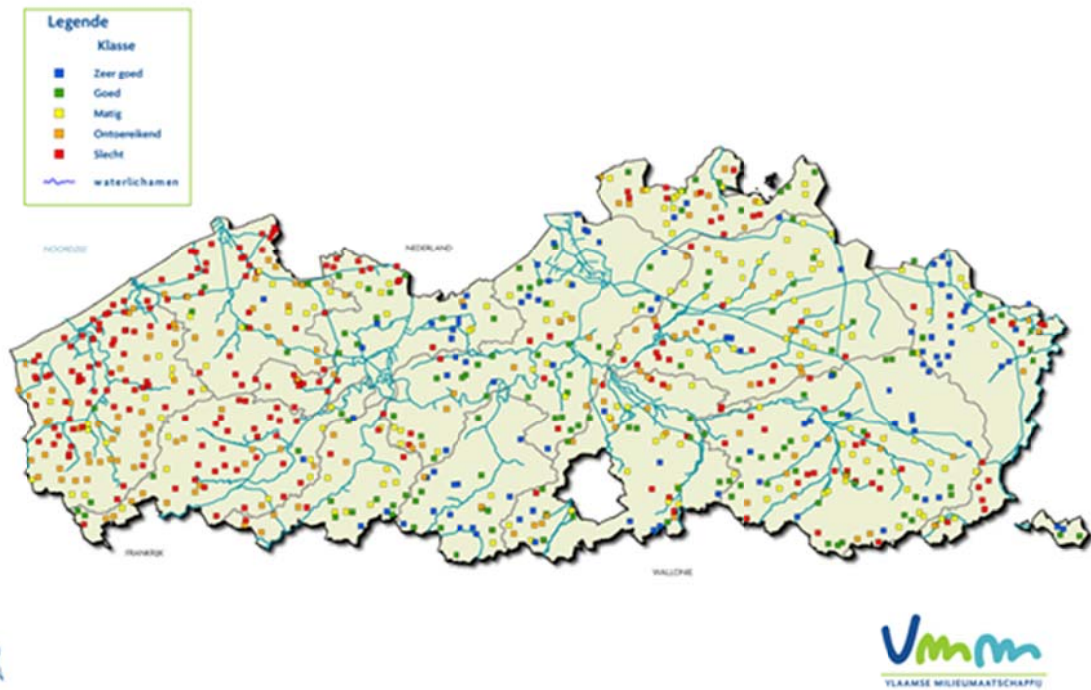
Figuur 45 Resultaten van de trendanalyse van nitraat in de MAP-meetpunten gelegen in of buiten focusgebied voor de periode 2003-2004 - 2012-2013 (% MAP-meetpunten)

2.1.1.5 Evaluatie van ortho-fosfaat in het MAP-meetnet

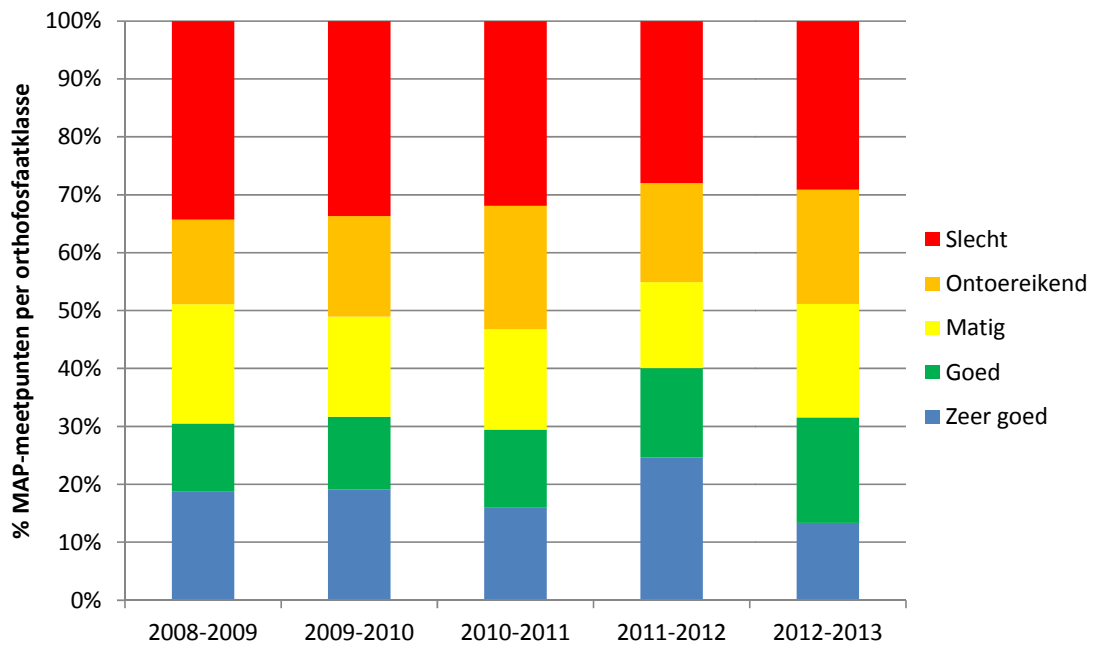
Fosfaat is een belangrijke plantenvoedende stof en is een bouwsteen in alle levende wezens. Te veel fosfaat draagt bij tot de eutrofiëring of overbemesting van de waterlopen. Ook in de meetplaatsen van het MAP-meetnet wordt ortho-fosfaat gemeten. De milieukwaliteitsnormen in uitvoering van de Kaderrichtlijn Water bevatten klassegrenzen voor de jaargemiddelde ortho-fosfaatconcentratie. Voor de parameter ortho-fosfaat is de te behalen milieukwaliteitsnorm, bepaald door de grens tussen de klasse goed en matig, voor het type kleine beek vastgesteld op een gemiddelde van 0,1 mg oPO₄-P/l. Voor de andere relevante types voor de MAP-meetpunten zijn de normen 0,14 mg oPO₄-P/l voor de brakke Polderwaterlopen, 0,1 mg oPO₄-P/l voor de zoete Polderwaterlopen en 0,07 voor de kleine beken Kempen. In deze analyse is bij alle meetplaatsen getoetst aan de waterlichaam-typespecifieke milieukwaliteitsnormen.

Figuur 46 geeft geografisch de resultaten van de ortho-fosfaatmetingen in het MAP-meetnet weer. Daaruit blijkt dat het niet steeds dezelfde gebieden zijn waar de doelstellingen voor nitraat en voor fosfaat gehaald worden. Bijvoorbeeld in het noorden van de provincie Limburg scoren de meeste meetplaatsen enkel goed voor ortho-fosfaat en in de kuststreek voldoen de meeste meetplaatsen enkel voor nitraat. Figuur 47 geeft een indicatie van de evolutie in de laatste 5 winterjaren voor het hele MAP-meetnet. Daaruit blijkt dat de klasseverdeling gedurende de laatste 5 winterjaren redelijk stabiel is en iets ongunstiger is in het laatste winterjaar. Het percentage meetplaatsen dat de norm in winterjaar 2012-2013 niet haalt blijft hoog (68 %). Hieruit blijkt dat het fosfaatprobleem groter is dan het nitraatprobleem.

Gemiddelde ortho-fosfaat concentratie in winterjaar 2012 - 2013



Figuur 46 Gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie in het MAP-meetnet in winterjaar 2012-2013



Figuur 47 Klasseverdeling van de ortho-fosfaatconcentraties in het MAP-meetnet tijdens de laatste 5 winterjaren

2.1.1.6 Vergelijking van het MAP-meetnet met het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen

De resultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater worden vergeleken met deze van het operationeel meetnet voor de Vlaamse waterlichamen¹⁴. De MAP-meetpunten situeren zich in de - zogenaamde lokale - waterlichamen, waar de landbouw de doorslaggevende factor is in de waterverontreiniging. Zowel de parameter nitraat als ortho-fosfaat wordt nader beschouwd.

Vergelijking operationeel meetnet – MAP-meetnet voor nitraat

Tabel 32 geeft voor beide meetnetten de evolutie weer van het percentage meetpunten en het percentage metingen met een overschrijding van de nitraatconcentratie van 50 mg NO₃⁻/l. Op basis van beide indicatoren blijkt dat in het meetnet voor de Vlaamse waterlichamen minder overschrijdingen worden vastgesteld. Waar bij 7 % van de metingen en bij 26 % van de meetpunten in het MAP-meetnet oppervlaktewater een nitraatconcentratie van meer dan 50 mg NO₃⁻/l werd vastgesteld gedurende winterjaar 2012-2013, vertoonde slechts 1 % van de metingen en 4 % van de meetpunten in het operationeel meetnet een overschrijding van de nitraatwaarde van 50 mg NO₃⁻/l. In het operationeel meetnet lijkt er voor het percentage meetresultaten boven 50 mg NO₃⁻/l een stagnatie op te treden rond de 1 %. Hierbij dient wel opgemerkt dat voor de meest Vlaamse waterlichamen de milieukwaliteitsnorm voor nitraat op 25 mg NO₃⁻/l ligt.

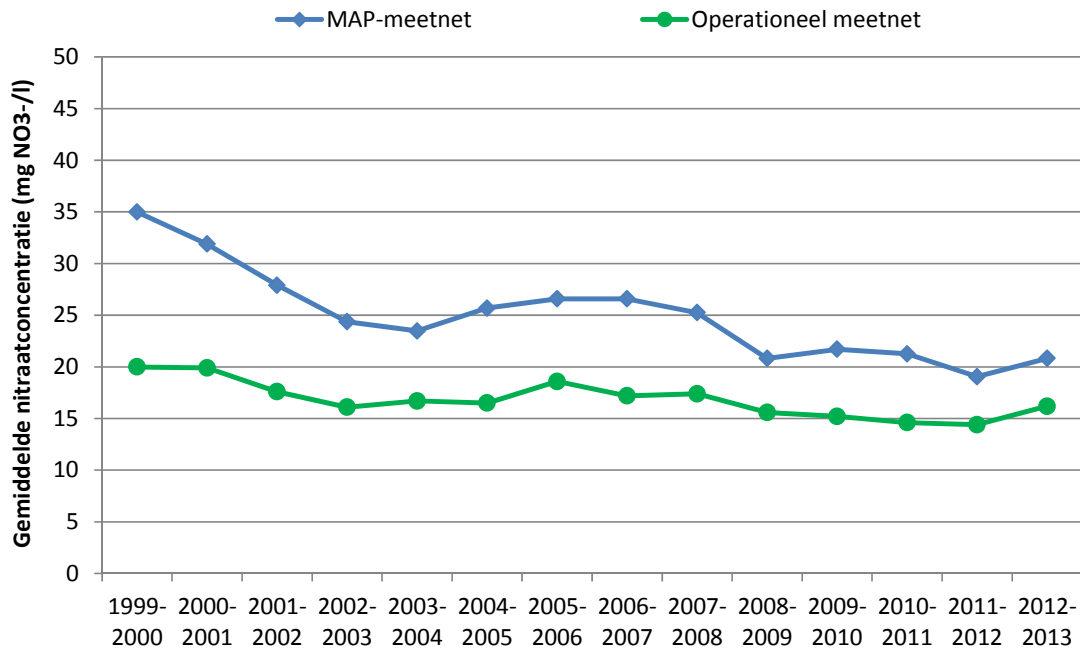
Tabel 32 Evolutie van het percentage meetpunten en het percentage metingen van het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen en het MAP-meetnet oppervlaktewater met een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l, per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (%)

| Winterjaar (juli-juni) | Operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen | | MAP-meetnet | |
|---------------------------|--|--|---|--|
| | % metingen > 50 mg NO ₃ ⁻ /l | % meetplaatsen > 50 mg NO ₃ ⁻ /l | % metingen > 50 mg NO ₃ ⁻ /l* | % meetplaatsen > 50 mg NO ₃ ⁻ /l |
| 2003-2004 | 3% | 17% | 13%° | 43% |
| 2004-2005 | 3% | 17% | 16% | 41% |
| 2005-2006 | 4% | 14% | 17% | 41% |
| 2006-2007 | 3% | 11% | 16% | 43% |
| 2007-2008 | 2% | 9% | 16% | 37% |
| 2008-2009 | 1% | 4% | 9% | 27% |
| 2009-2010 | 1% | 8% | 10% | 33% |
| 2010-2011 | 0% | 2% | 9% | 28% |
| 2011-2012 | 1% | 6% | 8% | 27% |
| 2012-2013 | 1% | 4% | 7% | 26% |

* De percentages metingen > 50 mg NO₃⁻/l zijn voor het MAP-meetnet gecorrigeerd omdat meetplaatsen waar de concentratie stabiel onder de 40 mg NO₃⁻/l blijft, slechts 2 à 3 maal per kalenderjaar bemonsterd worden (dit zijn de "slapende" meetplaatsen). Mochten die slapende meetplaatsen 12 maal bemonsterd zijn geworden, zou deze kolom een veel groter aantal meetresultaten omvatten, waardoor het percentage metingen > 50 NO₃⁻/l verhoudingsgewijs zakt

¹⁴ De Europese kaderrichtlijn Water voorziet naast een toestand- en trendmonitoring ook een operationele monitoring waarmee waterlichamen die niet (of dreigen niet te) voldoen aan de kwaliteitsdoelstellingen gemonitord worden om de impact van de voor de Europese kaderrichtlijn Water uitgevoerde herstelmaatregelen te kennen. De ruggengraat van het hydrografisch netwerk wordt gevormd door de Vlaamse waterlichamen, namelijk de zoetwaterrievieren met een stroomgebied groter dan 50 km² en de wateren die de overgang naar zee vormen (in totaal 183 waterlichamen). Over de kwaliteit van de Vlaamse waterlichamen wordt gerapporteerd in uitvoering van de kaderrichtlijn Water. Daartoe wordt gebruik gemaakt van de meetgegevens afkomstig van de meetplaatsen van het operationeel meetnet.

Figuur 48 geeft de evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie per winterjaar in beide meetnetten weer. De trendreeksen evolueren naar elkaar toe, wat betekent dat het verschil tussen het MAP-meetnet thans veel minder uitgesproken is dan twaalf jaar geleden. De concentratie in de grotere watersystemen is ook stabiel doorheen de jaren.

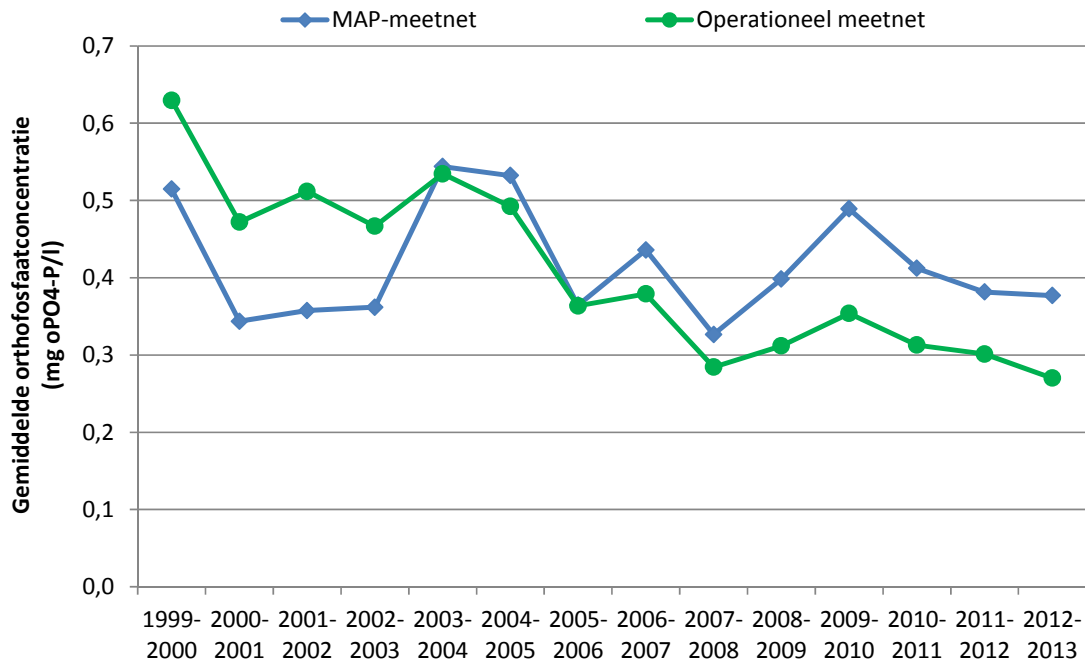


Figuur 48 Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie in het MAP-meetnet en het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen

Vergelijking operationeel meetnet – MAP-meetnet voor ortho-fosfaat

Naast stikstof en zijn verbindingen is ook fosfor een bepalend nutriënt om een evenwichtige ontwikkeling van de watersystemen toe te laten. Figuur 7 geeft de evolutie weer van de gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie in enerzijds het operationeel meetnet van de Vlaamse waterlichamen en anderzijds het MAP-meetnet.

De ortho-fosfaatconcentratie in het operationeel meetnet vertoont een duidelijk dalende trend in het eerste decennium van de beschouwde periode, terwijl deze in het MAP-meetnet geen duidelijke trend vertoont.



Figuur 49 Evolutie van de gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie in het MAP-meetnet en het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen

2.1.1.7 Evaluatie van de druk van de landbouw op het oppervlaktewater in het licht van de doelstellingen van het actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn 2011-2014

Globaal genomen is er sprake van een forse verbetering van de toestand sinds de start van het MAP-meetnet oppervlaktewater in 1999. Na een trend van gevoelige verbetering tot 2002-2003 en een periode van stabilisatie gedurende 2003-2007, geven diverse indicatoren aan dat de toestand op schaal Vlaanderen verder verbeterd is op het vlak van nitraatverontreiniging. Het aantal meetresultaten hoger dan 50 mg NO₃⁻/l is in zowel het MAP-meetnet oppervlaktewater als in het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen in het laatste winterjaar iets gezakt in vergelijking met de voorbije winterjaren. Het percentage MAP-meetpunten met een maximale concentratie boven 50 mg NO₃⁻/l is in Vlaanderen op 13 jaar tijd met 57 % gedaald.

Toch blijft er nog een weg te gaan. Het Actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn voor de periode 2011-2014 legt de lat immers hoog. Het percentage van de MAP-meetplaatsen die onder 50 mg NO₃⁻/l blijven, dient immers toe te nemen tot 84 % in 2014. In winterjaar 2012-2013 werd nog in iets meer dan een kwart (26 %) van de MAP-meetpunten minstens één overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l vastgesteld. Daarbij kan aangevuld worden dat in 9 % van de meetplaatsen het een éénmalige overschrijding van de 50 mg NO₃⁻/l betrof. In het operationeel meetnet in de Vlaamse waterlichamen werd in slechts 4 % van de meetplaatsen een overschrijding van de nitraatnorm vastgesteld. In 5 bekkens of in 1 provincie werd de doelstelling van het Actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn voor 2014 in het winterjaar 2012-2013 gerealiseerd.

Uit de meetresultaten van winterjaar 2012-2013 blijkt dat het realiseren van de doelstelling voor 2014 voor een aantal bekkens te langzaam dichterbij komt, wat de (blijvende) noodzaak voor onderzoek van de oorzaken van het gebrek aan gevoelige verbetering duidelijk maakt en wat ook aangeeft dat de reductiemaatregelen onverminderd verdergezet dienen te worden. Om de

doelstelling te halen is het nodig dat er opnieuw een duidelijke neerwaartse trend gerealiseerd wordt in die bekkens met een te hoog percentage aan overschrijdingen.

De omvang van de nitraataanrijking van het Vlaams oppervlaktewater veroorzaakt door de landbouwsector, blijft significant. De situatie verschilt sterk van streek tot streek. Het verband met de intensieve veehouderij (bijvoorbeeld in West-Vlaanderen, Kempen) en de tuinbouw (bijvoorbeeld in de omgeving van Sint-Katelijne-Waver, Maasbekken, West-Vlaanderen) blijft duidelijk naar voor komen.

2.1.2 Kwaliteit van grondwater

2.1.2.1 Doelstellingen voor grondwaterkwaliteit in MAP4

Het 4^e actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn voor de periode 2011-2014 (MAP4) schuift als doelstelling voor grondwater naar voor dat tegen 2014 de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter van het grondwatermeetnet met minimum 4 mg NO₃⁻/l moet worden verlaagd ten opzichte van 2010 tot maximum 36 mg NO₃⁻/l. Voor 2018 is de ambitie om de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter van het grondwatermeetnet verder te doen dalen met minimum 4 mg NO₃⁻/l tot maximum 32 mg NO₃⁻/l.

Voor grondwater is bovendien een bijkomende regionale aanpak voorzien in MAP4. Zo zijn er bijkomende doelstellingen voor grondwater vooropgesteld in zones waar in 2010 op filterniveau 1 gemiddeld meer dan 50 mg NO₃⁻/l werd gemeten. Voor deze zones moet de concentratie tegen eind 2014 met gemiddeld minimum 5 mg NO₃⁻/l gedaald zijn, tegen eind 2018 met gemiddeld minimum 10 mg NO₃⁻/l.

Op lokaal niveau wordt ingezet op de aanpak van meetputten met een gemiddelde nitraatconcentratie van meer dan 2 x de drempelwaarde van 50 mg NO₃⁻/l (≥ 100 mg NO₃⁻/l) op filterniveau 1. De doelstelling is om de nitraatconcentratie van deze individuele putten met minimum 10 % per actieprogramma te verminderen.

In dit deel van het Voortgangsrapport wordt aangegeven hoe ver Vlaanderen gevorderd is met het realiseren van de doelstellingen van MAP4.

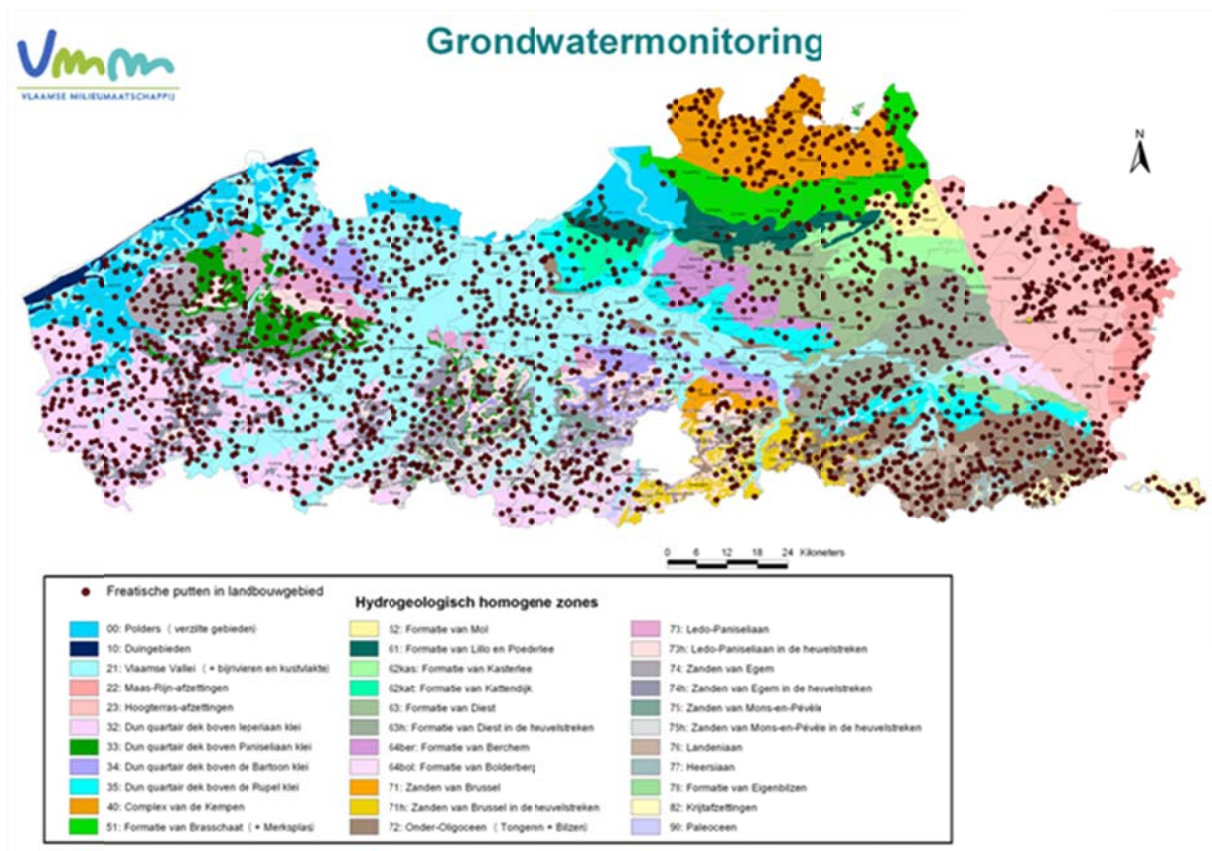
2.1.2.2 Het freatische grondwatermeetnet

In 2003 werd een nieuw grondwatermeetnet geïmplementeerd om aan de doelstellingen van de Europese richtlijnen te voldoen en een beter beeld te krijgen van de grondwaterkwaliteit in Vlaanderen. Vooral de specifieke vereisten van de Nitraatrichtlijn maken het onderzoeken van de diffuse verspreiding van nutriënten in grondwater in landbouwgebied noodzakelijk.

Het freatische grondwatermeetnet is voornamelijk gelokaliseerd in landbouwgebied en bestaat uit ongeveer 2.100 multilevel putten, met meestal 3 filters per put. De meest ondiepe filter bevindt zich vlak onder de grondwatertafel van de bovenste geoxideerde watervoerende laag, zodat de meest recente veranderingen van de grondwaterkwaliteit kunnen worden opgevolgd. De tweede filter situeert zich aan de basis van de oxidatiezone om de algemene evolutie van de grondwaterkwaliteit en meer specifiek de diepteverspreiding van nitraat in beeld te brengen. In de oxidatiezone van de freatische watervoerende lagen is nog altijd opgelost zuurstof aanwezig, welke de reductie van nitraat belet, zodat tot aan de basis van deze oxidatiezone hogere nitraatconcentraties kunnen worden gemeten. De derde filter is meestal geplaatst in de bovenste meters van de reductiezone, waar opgelost zuurstof niet meer voorkomt en nitraat praktisch volledig verwijderd is door reductieprocessen. De achtergrondconcentraties of de gewijzigde grondwaterkwaliteit ten gevolge van verlopende redoxprocessen kunnen hier worden gemeten. Niettemin kan in sommige gevallen de derde filter eveneens in de oxidatiezone geïnstalleerd zijn, bijvoorbeeld omwille van onderliggende kleilagen. Daardoor kunnen in sommige van deze filters eveneens hogere nitraatconcentraties worden gemeten.

Afwijkend van de standaardafwerking met 3 filters zijn op plaatsen met zeer dunne of zeer dikke oxidatiezones ook putten met 1, 2 of 4 filters geïnstalleerd. De installatiediepte van de putten is dus afhankelijk van de diepte van de oxidatiezone binnen de watervoerende laag. De putdiepte kan variëren van circa 2 m tot bijna 100 m onder het maaiveld. De lengte van de filterelementen - de zone waar het grondwater de buizen binnendringt - bedraagt 0,5 m tot 1 m.

De spreiding en densiteit van de putten is gekoppeld aan de diepteafhankelijke nitraatgevoeligheid van de ondiepe watervoerende systemen. Hiervoor werd Vlaanderen in 33 hydrogeologisch homogene zones (HHZ's) ingedeeld. Dit zijn zones waarbinnen een vergelijkbare manier van transport en afbraak van nitraat in de aanwezige bovenste watervoerende lagen wordt verwacht. Een overzicht van het freatische grondwatermeetnet en van de HHZ's wordt weergegeven in Figuur 50.



Figuur 50 Overzicht van de meetpunten van het freatische grondwatermeetnet en van de HHZ's in Vlaanderen

2.1.2.1 Communicatie over en rapportering van de resultaten van het freatische grondwatermeetnet

De grondwatermeetresultaten worden na afloop van elke analysecampagne (halfjaarlijks) in digitale vorm door de VMM aan de landbouworganisaties overgemaakt. Dit gebeurt in het kader van open communicatie om de nodige transparantie over de lopende meetprogramma's en de uitkomsten hiervan te creëren. Bovendien stelt het de landbouworganisaties in staat eigen data-analyses uit te voeren met betrekking tot mesttoepassingen en kwaliteitsevolutie van het grondwater.

Het grote publiek kan kennismaken van de meetresultaten van het freatische grondwatermeetnet via de website van de Databank Ondergrond Vlaanderen (<https://dov.vlaanderen.be>).

Net zoals voor het MAP-meetnet oppervlaktewater, vormen ook de resultaten van het freatische grondwatermeetnet de basis voor diverse Vlaamse rapporten, onder andere het Milieurapport Vlaanderen (www.milieurapport.be) en het Voortgangsrapport van de Mestbank. Ook voor Europese rapporteringen in het kader van de Nitraatrichtlijn, het derogatierapport en voor de onderbouwing van het nieuwe actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn, worden de resultaten van het freatische grondwatermeetnet gebruikt.

De resultaten staan eveneens in functie van de stroomgebiedbeheersplannen in het kader van het Decreet Integraal Waterbeheer, de Vlaamse toepassing van de Europese Kaderrichtlijn Water.

2.1.2.2 Evaluatie van nitraat in het freatische grondwatermeetnet

Evolutie van de overschrijdingen van 50 mg NO₃⁻/l

Sinds 2004 zijn voor alle HHZ's op halfjaarlijkse basis metingen van de grondwaterkwaliteit uitgevoerd. Tabel 33 geeft het aantal putten weer waar een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l per analysecampagne werd gemeten. Vanaf dat bij één van de aanwezige filters per put een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l wordt vastgesteld, wordt de betreffende meetlocatie als risicopunt geëvalueerd.

Na een aanvankelijke duidelijke toename van het aantal putten met een overschrijding van de nitraatnorm tot bijna 40 % van de putten in het voorjaar van 2005, werd een lichte daling van het overschrijdingspercentage vastgesteld totdat plusminus een status quo werd bereikt, met lichte seizoenale schommelingen rond de 38 %. De laatste vier jaar is een daling van het overschrijdingspercentage zichtbaar, hoogstwaarschijnlijk te wijten aan de bijsturing van de maatregelen van het Mestdecreet. In het najaar van 2012 wordt zelfs het laagste overschrijdingspercentage sinds de start van de meetcampagnes opgetekend (34,1 %).

Hogere overschrijdingspercentages worden telkens in het voorjaar gedetecteerd. Reden voor deze verandering is te zoeken in de snelle interactie in vlakke gebieden met korte stromingscycli. Infiltrerend nitraathoudend water wordt tijdens de natte winterperiode vlug in de richting van de grondwatertafel getransporteerd wanneer goed doorlatende bodem- en sedimentlagen en dunne onverzadigde zones (0-2 m) aanwezig zijn. Tijdens het najaar komt het opnieuw tot een afname van de concentraties door snellere afvoer van nitraatgecontamineerd water via de grondwaterstroming, verdunningseffecten of plaatselijke nitraatreductie in de ondiepe aquiferzone.

Tabel 33 Aantal en het percentage meetpunten van het freatische grondwatermeetnet dat de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l overschrijdt per meetcampagne

| Campagne | Aantal putten bemonsterd | Putten met overschrijding van 50 mg NO ₃ -/l | |
|-----------------|--------------------------|---|----------------------------|
| | | Aantal putten | % van totaal aantal putten |
| 2004 – voorjaar | 1.925 | 688 | 35,7 |
| 2004 – najaar | 1.728 | 616 | 35,6 |
| 2005 – voorjaar | 2.026 | 801 | 39,5 |
| 2005 – najaar | 2.004 | 756 | 37,7 |
| 2006 – voorjaar | 2.045 | 775 | 37,9 |
| 2006 – najaar | 2.035 | 762 | 37,4 |
| 2007 – voorjaar | 2.047 | 790 | 38,6 |
| 2007 – najaar | 2.031 | 776 | 38,2 |
| 2008 – voorjaar | 2.033 | 794 | 39,1 |
| 2008 – najaar | 2.031 | 762 | 37,5 |
| 2009 – voorjaar | 2.041 | 769 | 37,7 |
| 2009 – najaar | 1.973 | 712 | 36,1 |
| 2010 – voorjaar | 2.015 | 765 | 38,0 |
| 2010 – najaar | 1.992 | 705 | 35,4 |
| 2011 – voorjaar | 1.988 | 737 | 37,1 |
| 2011 – najaar | 1.998 | 709 | 35,5 |
| 2012 – voorjaar | 1.988 | 718 | 36,1 |
| 2012 – najaar | 1.952 | 665 | 34,1 |

Ondanks de vastgestelde verbetering moet men concluderen dat het gros van de locaties echter trage veranderingen ondergaat door de sterke buffering van het nitraattransport (onder andere beperkte doorlatendheid en transportsnelheden, laterale aanvoer van grote oppervlakken, dikke onverzadigde zones) en/of de uiterst beperkte reductiecapaciteit in het ondiepe gedeelte van de grondwatersystemen (oxidatiezone). Het overschrijdingspercentage blijft dan ook, globaal gezien, redelijk hoog als men aan de doelstellingen van de Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water toetst.

Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van de bovenste filter

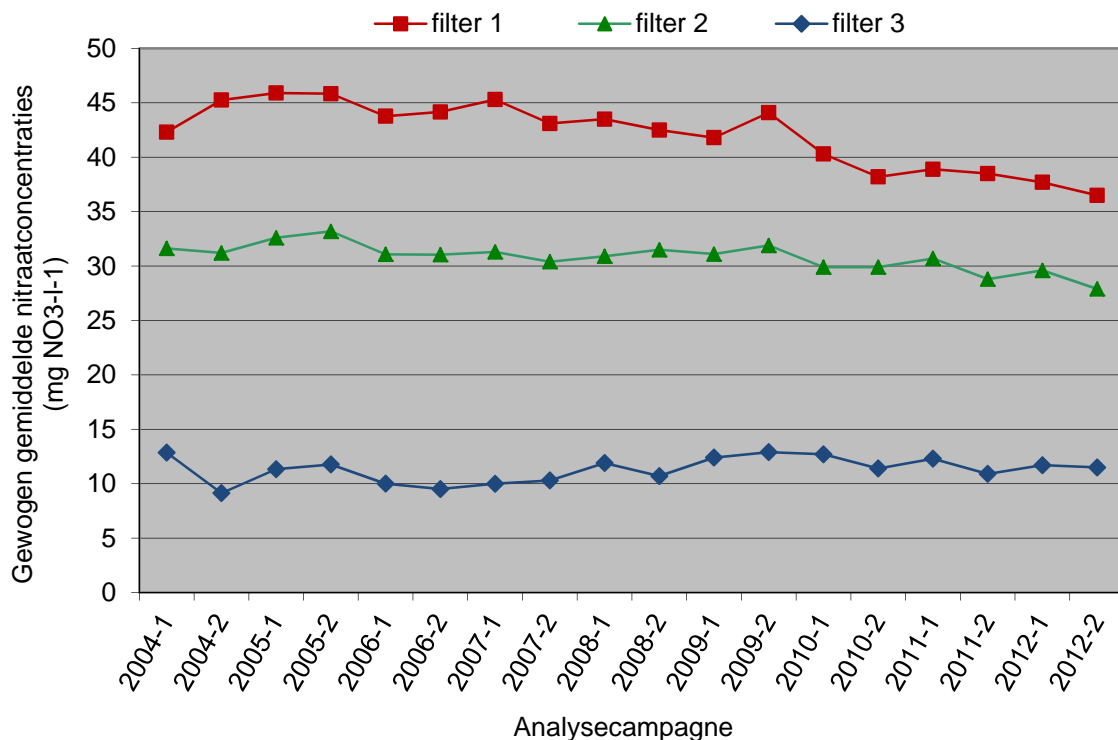
Een trendbepaling op basis van de gemiddelde nitraatconcentraties op niveau van de bovenste filter is de meest aangewezen analyse. De recente input van nitraat naar het grondwater heeft hoofdzakelijk impact op de zone van de bovenste filter. De precieze ouderdom van de nitraatuitspoeling kan nochtans variabel zijn. In de vlakke gebieden van noordelijk Vlaanderen is een snelle aanvoer naar de grondwatertafel mogelijk, variërend van een aantal weken of maanden tot meer dan een jaar. Voor de zuidelijke heuvelstreken kan de ouderdom, bij aanwezigheid van dikke onverzadigde zones, meerdere jaren en plaatselijk meer dan tien jaar bedragen. De aanvoersnelheden zijn uiteraard seizoensgebonden met maximale transportsnelheden tijdens de winterperiode. Verder dient met een zekere tijd-lag rekening te worden gehouden. Bij dikkere onverzadigde zones kan de aanvulling op een duidelijk later tijdstip gebeuren dan volgens de seizoenale schommelingen te verwachten is. Dit buffert voor een stuk de te verwachten effecten van de seizoensgebonden aanvoer van nitraten via uitspoeling.

Figuur 51 toont de evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties in het grondwater voor de 3 belangrijkste filterniveaus in de periode 2004-2012. Er is een verticaal verspreidingspatroon van nitraat zichtbaar met een duidelijke afname van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties met de diepte. Dat ook op het niveau van de derde filter nog altijd nitraat wordt gemeten, heeft te maken

met lokale afwijkingen van de installatieprocedure waarbij een aantal filters nog altijd in de nitraatgevoelige oxidatiezone geïnstalleerd zijn (derde filter normaal gezien in de reductiezone van de aquifer).

Sinds 2005 wordt een daling van de gewogen gemiddelde nitraatgehalten op filterniveau 1 vastgesteld, met een tussentijdse stijging gedurende het voorjaar van 2007 en het najaar van 2009¹⁵ (Figuur 51). De dalende trend zet zich door tot en met het najaar van 2012. De gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in het najaar van 2012 is met 36,5 mg NO₃⁻/l de laagste die sinds het begin van de meetcampagnes van het freatische grondwatermeetnet werd bepaald.

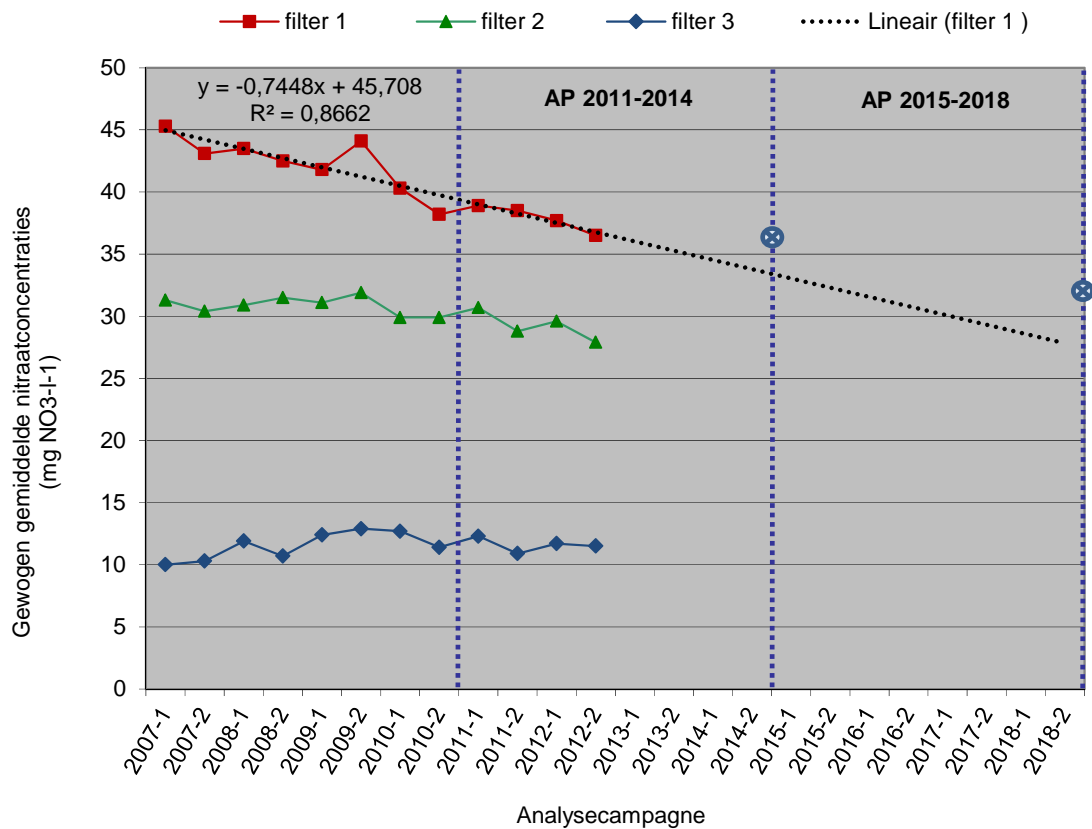
De vastgestelde dalende trend voor filterniveau 1 laat zich ondertussen ook doortrekken naar het tweede filterniveau. Hier komt het sinds eind 2009 tot een stapsgewijze lichte daling van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties. Het gewijzigd mestbeleid blijkt reeds effect te hebben op de diepere aquiferzones. Hierbij is niet duidelijk hoe groot de vertraging precies is, met andere woorden aan welk tijdstip de verbetering moet worden gekoppeld. Er zijn echter indicaties dat hierbij de bijsturing van het mestbeleid vanaf 2007 een rol kan spelen (eerste effecten treden 2 jaar later op dan op filterniveau 1 op de meest ondiepe putinstallaties). Omwille van de grotere reis- en verblijftijden van het grondwater worden de diepste bemonsterde aquiferzones nog niet bereikt. De concentraties op filterniveau 3 blijven de laatste jaren redelijk stabiel.



Figuur 51 Evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties ter hoogte van de drie filters in het freatische grondwatermeetnet, waarbij 1 staat voor de voorjaarscampagne en 2 voor de najaarscampagne

¹⁵ De duidelijke afwijking in het najaar van 2009 is in de eerste plaats aan een datasetbeperking te wijten als gevolg van de uitzonderlijk droge en warme klimatologische omstandigheden tijdens de zomer van 2009 (zie Voortgangsrapport 2010).

Langzamerhand worden de positieve effecten van de recent genomen maatregelen in het kader van het Mestdecreet in het globaal ‘traag reagerende’ grondwatersysteem zichtbaar. Er is een duidelijke verbetering van de grondwaterkwaliteit op filterniveau 1, voornamelijk sinds 2007 (Figuur 51). De evaluatie van de doelstellingen van MAP4 wordt daarom uitgevoerd op basis van een lineaire regressie van de meetresultaten in de periode 2007-2012 (Figuur 52). De algemene daling op filterniveau 1 bedraagt ongeveer 1,5 mg NO₃⁻/l per jaar. Indien de huidige trend uit Figuur 52 kan worden aangehouden of zelfs verbeterd, is de haalbaarheid van de doelstellingen van MAP4 voor een afname van de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie van de bovenste filter tot maximaal 36 mg NO₃⁻/l in 2014 en 32 mg NO₃⁻/l in 2018, realistisch.

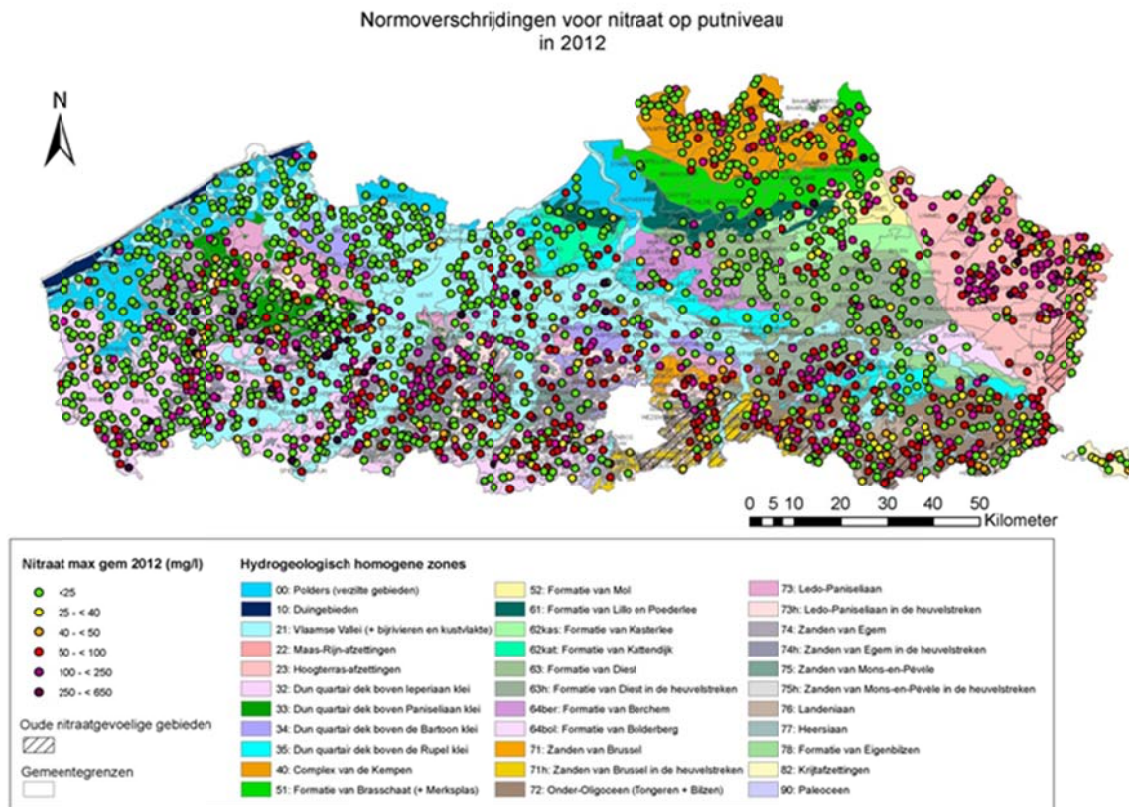


Figuur 52 Evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties ter hoogte van de drie filters in het freatische grondwatermeetnet vanaf 2007 met trendinterpolatie naar de volgende actieplanperiodes (AP).

Ondanks de positieve evolutie bevindt zich de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie nog altijd op een redelijk hoog niveau voor wat betreft de bovenste en de tweede filter. Een verdere opvolging ter bevestiging van de trendevolutie op basis van nieuwe meetcampagnes is noodzakelijk.

Regionale verschillen in toestand en evolutie van de nitraatconcentratie in grondwater

Het eerder vastgestelde verdelingspatroon van de nitraatconcentraties in het freatische grondwater in Vlaanderen is ook in 2012 nauwelijks gewijzigd (Figuur 53). De situatie, op basis van het verdelingspatroon van de nitraatmaxima¹⁶ per put, blijft verder stabiel voor gebieden met weinig nitraatverontreiniging zoals de Polders en het zuidelijke Netebekken. Ook voor de eerder als problematisch gerapporteerde zones met veel overschrijdingen (Hoogterrasafzettingen, zuidelijke heuvelstreken) zijn verbeteringen op te merken. Zo is bijvoorbeeld het overschrijdingspercentage voor HHZ 23 op het niveau van de bovenste filter tot ongeveer 61 % gedaald (in 2011 nog 68 %).



Figuur 53 Maximale gemiddelde nitraatconcentratie per put van het freatische grondwatermeetnet in 2012

Voor elke HHZ wordt de evolutie van de nitraatgehalten op filterniveau 1 bepaald (Figuur 54). Om met korte-termijn effecten rekening te kunnen houden, wordt met de meest recente vierjaarlijkse trend rekening gehouden, op basis van de meetgegevens van 2009-2012¹⁷.

Voor het merendeel van de HHZ's komt het tijdens de evaluatieperiode 2009-2012 tot een daling van de gemiddelde nitraatconcentraties in het grondwater (Figuur 54).

¹⁶ Eerst werd voor elk filterniveau de gemiddelde nitraatconcentratie van de twee meetcampagnes van 2011 berekend. In het kader van een risicobenadering werd daarna voor elke put het maximum van de gemiddelde nitraatconcentraties van de verschillende filterniveaus bepaald.

¹⁷ Er worden alleen filters weerhouden met regelmatige bemonstering en analyse. Om weerhouden te worden moeten filters minimum 5 keer bemonsterd zijn tijdens de laatste 8 meetcampagnes (van voorjaar 2009 tot najaar 2012).

Positief in deze context is de vastgestelde duidelijke verbetering voor een aantal grote zones (zoals HHZ 23, HHZ 21 en HHZ 40). In mindere mate bestaat er ook vooruitgang voor de grote zones van HHZ 51 en HHZ 32. Voor deze laatste zone is de vooruitgang verminderd ten opzichte van voorgaande evaluatieperiodes. Het merendeel van de vermelde zones zijn gekenmerkt door in het verleden zeer intensieve bemestingsactiviteiten. De hier aanwezige watervoerende lagen hebben eerder korte stromingscycli met bijgevolg kortere reistijden van het grondwater, zodat recent genomen beschermingsmaatregelen in het kader van het mestbeleid hier reeds een meetbaar effect hebben.

Daartegenover treedt in een beperkt aantal (kleinere) zones (HHZ 63h, HHZ 71, HHZ 71h-nit, HHZ 75) nog altijd een verslechtering op. In mindere mate is dit ook het geval voor de HHZ's 64bol, 71h en 72-nit. In tegenstelling tot de zones die tot op heden verbeteringen tonen, is een behoorlijk deel van de zones die nog altijd verslechteren gekenmerkt door dikkere onverzadigde zones en daarmee diepere grondwatertafels. De langere reistijden van het grondwater (bijvoorbeeld meerdere jaren) kunnen verklaren dat effecten van genomen maatregelen in deze gebieden nog niet zichtbaar zijn. Een plaatselijke niet aangepaste bemestingsstrategie kan eveneens niet worden uitgesloten. Mogelijk dienen bijkomende acties te worden ondernomen zoals het inrichten van focusgebieden met scherpere nitraatresiduwaarden. Voor sommige van de genoemde 'probleemzones' is dit reeds gebeurd bij de afbakening van de focusgebieden in 2011 en 2013.

⇒ *Meer informatie over de afbakening van de focusgebieden is te vinden in 2.1.3*

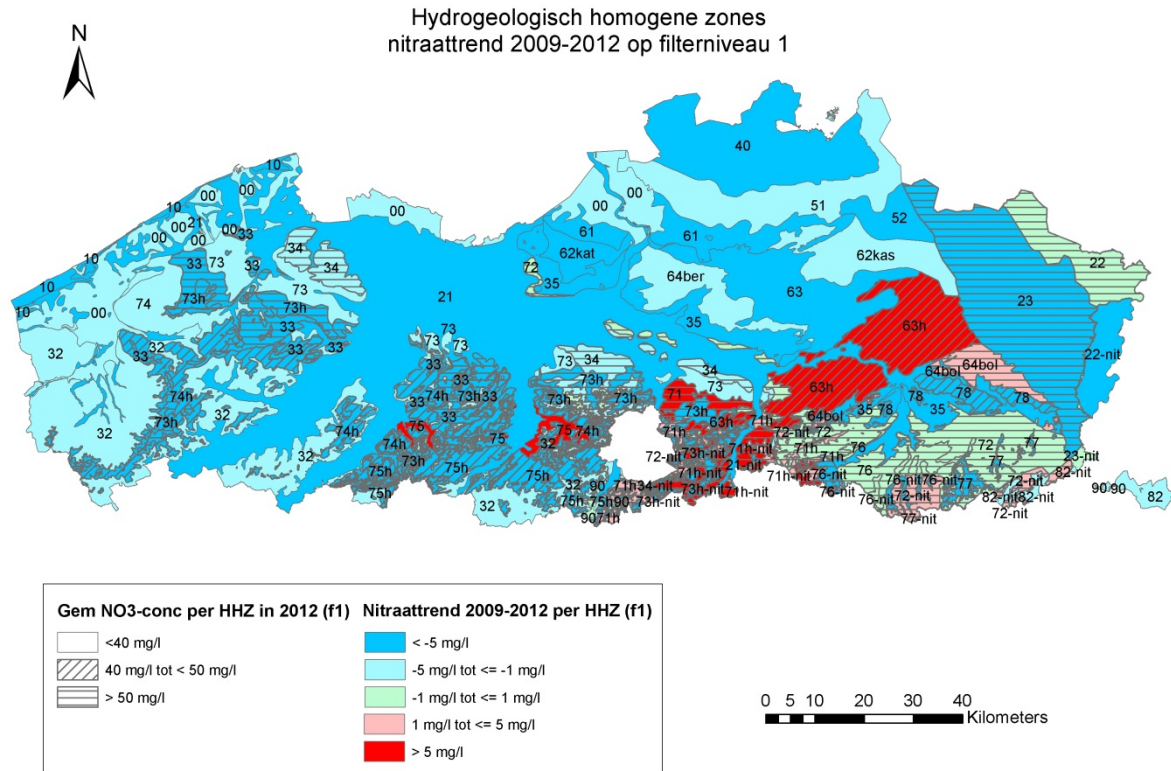
Detailanalyse heeft bovendien duidelijk gemaakt dat zowel verbeteringen als verslechteringen zich niet evenredig over de HHZ's verspreiden, zodat met lokale variaties rekening moet worden gehouden. Dit is te wijten aan verschillende factoren, zoals de natuurlijke randvoorwaarden (bijvoorbeeld bodemtype, hydrodynamiek, hydrogeochemie) maar ook en vooral de beschikbaarheid van nitraatbronnen (input).

Naast de trendevolutie van de voorbije vier jaar is in Figuur 54 ook het gemiddelde nitraatconcentratieniveau van de verschillende HHZ's op basis van drie klassen weergegeven:

- zones waarvan de gemiddelde nitraatconcentratie van filterniveau 1 in 2012 hoger dan de nitraatkwaliteitsnorm van 50 mg NO₃⁻/l was (horizontaal gearceerd);
- zones waarvan de gemiddelde nitraatconcentratie van filterniveau 1 in 2012 zich tussen 40 en 50 mg NO₃⁻/l bevond, dus hoger dan het gewogen gemiddelde voor heel Vlaanderen (schuin gearceerd);
- zones waarvan de gemiddelde nitraatconcentratie van filterniveau 1 in 2012 lager dan 40 mg NO₃⁻/l was (geen arcering).

In MAP4 zijn bijkomende doelstellingen voor grondwater vooropgesteld in zones waar in 2010 op filterniveau 1 gemiddeld meer dan 50 mg NO₃⁻/l werd gemeten. Voor deze zones moet de concentratie tegen eind 2014 met gemiddeld minimum 5 mg NO₃⁻/l gedaald zijn. Specifieke aandacht moet dus naar de HHZ's in Figuur 54 gaan, die horizontaal gearceerd zijn. Ook voor de zones die zich reeds op een concentratieniveau tussen 40 en 50 mg NO₃⁻/l bevinden, mag in de toekomst geen verslechtering worden vastgesteld om aan de doelstellingen van de Nitraatrichtlijn en deze van de Kaderrichtlijn Water te kunnen voldoen.

Ondanks de gunstige evolutie voor grote delen van de watervoerende lagen van Vlaanderen, is vast te stellen dat de toestand niet overal even positief is en nog een weg af te leggen valt vooraleer de doelstelling van de hierboven genoemde richtlijnen ($< 50 \text{ mg NO}_3^-/\text{l}$) wordt gehaald.



Figuur 54 Evolutie van de nitraatconcentratie op filterniveau 1 van het freatische grondwatermeetnet per HHZ in de periode 2009-2012

Op basis van de evolutie van de nitraatgehalten op filterniveau 1 in de periode 2009-2012 voor de verschillende HHZ, wordt de toestand in 2014 voorspeld en worden de regionale doelstellingen van MAP4 geëvalueerd.

In 25 van de 38 HHZ's die samen 77 % van het Vlaamse landbouwareaal omvatten werd in 2010 een gemiddelde nitraatconcentratie gemeten die lager was dan $50 \text{ mg NO}_3^-/\text{l}$ in 2010 (donkergroen gemarkeerd in Tabel 34). Hiervan zijn er wel 2 HHZ's die volgens de huidige trend de kwaliteitsnorm in 2014 zullen overschrijden.

In 13 van de 38 HHZ's werd in 2010 een gemiddelde nitraatconcentratie gemeten die hoger was dan $50 \text{ mg NO}_3^-/\text{l}$. Deze gebieden omvatten samen 23% van het Vlaamse landbouwareaal. Volgens de doelstellingen van MAP4 moet in deze gebieden de nitraatconcentratie dalen met $5 \text{ mg NO}_3^-/\text{l}$ per actieprogramma.

Indien de huidige trend blijft behouden zullen 7 van deze 13 zones tegen eind 2014 een daling van de gemiddelde nitraatconcentratie van minstens $5 \text{ mg NO}_3^-/\text{l}$ realiseren en dus voldoen aan de doelstelling van MAP4 (lichtgroen gemarkeerd in Tabel 34). Het landbouwareaal van deze gebieden is gelijk aan 52 % van het areaal van de HHZ's met overschrijding in 2010.

Van de overige 6 HHZ's zijn er drie die wel een verbetering vertonen, maar onvoldoende (geel gemarkeerd in Tabel 34). De oppervlakte van deze HHZ's bedraagt 38 % van de HHZ's met overschrijding in 2010. Dit betekent dat de grondwaterkwaliteit verbetert in 90 % van het areaal van de HHZ's met overschrijding in 2010. Voor de resterende drie HHZ's oftewel 10 % van het areaal van de HHZ's met overschrijding in 2010 geeft de trendanalyse aan dat de verwachte gemiddelde nitraatconcentratie in 2014 hoger zal zijn dan tijdens het referentiejaar 2010.

Tabel 34 Gemiddelde nitraatconcentratie in 2010 en verwacht nitraatconcentratie in 2014, per HHZ

| HHZ | Gemiddelde nitraatconcentratie 2010 (mg NO ₃ ⁻ /l) | Verwachte nitraatconcentratie eind 2014 (mg NO ₃ ⁻ /l) | Verwachte evolutie 2010-2014 (mg NO ₃ ⁻ /l) | Aandeel landbouwareaal (%) |
|---------|--|--|---|----------------------------|
| 00 | 3,57 | 1,22 | -2,35 | 6,86 |
| 10 | 37,50 | 2,12 | -35,38 | 0,11 |
| 21 | 35,10 | 27,49 | -7,61 | 20,2 |
| 22 | 65,66 | 65,21 | -0,45 | 1,72 |
| 22-nit | 24,53 | 18,62 | -5,91 | 0,74 |
| 23 | 88,32 | 75,55 | -12,77 | 3,76 |
| 23-nit | 31,52 | 31,96 | 0,44 | 0,12 |
| 32 | 32,03 | 30,00 | -2,03 | 13,52 |
| 33 | 55,37 | 43,64 | -11,73 | 2,85 |
| 34 | 58,96 | 56,63 | -2,33 | 2,34 |
| 35 | 24,64 | 9,71 | -14,93 | 2,68 |
| 40 | 33,97 | 22,00 | -11,97 | 5,28 |
| 51 | 38,95 | 37,92 | -1,03 | 2,02 |
| 52 | 61,56 | 44,13 | -17,43 | 0,68 |
| 61 | 23,48 | 11,21 | -12,27 | 1,15 |
| 62kas | 24,88 | 22,26 | -2,62 | 0,78 |
| 62kat | 31,03 | 15,90 | -15,13 | 1,31 |
| 63 | 22,82 | 15,90 | -6,92 | 2,3 |
| 63h | 46,61 | 54,42 | 7,81 | 2,69 |
| 64ber | 13,65 | 12,39 | -1,26 | 1,04 |
| 64bol | 49,21 | 51,79 | 2,58 | 0,34 |
| 71 | 51,33 | 79,51 | 28,18 | 0,27 |
| 71h | 40,29 | 42,78 | 2,49 | 0,29 |
| 71h-nit | 63,38 | 68,64 | 5,26 | 0,58 |
| 72 | 51,42 | 50,54 | -0,88 | 4,69 |
| 72-nit | 51,40 | 55,39 | 3,99 | 1,44 |
| 73 | 35,87 | 31,82 | -4,05 | 2,1 |
| 73h | 61,78 | 54,67 | -7,11 | 3,45 |
| 74 | 38,71 | 35,17 | -3,54 | 2,22 |
| 74h | 46,60 | 40,96 | -5,64 | 6,34 |
| 75 | 24,85 | 30,36 | 5,51 | 0,33 |
| 75h | 43,43 | 26,59 | -16,84 | 2,64 |
| 76 | 47,35 | 47,95 | 0,6 | 1,24 |
| 76-nit | 106,25 | 87,41 | -18,84 | 0,36 |
| 77 | 61,18 | 45,64 | -15,54 | 0,39 |
| 78 | 60,45 | 33,74 | -26,71 | 0,42 |
| 82 | 34,64 | 31,55 | -3,09 | 0,44 |
| 82-nit | 33,39 | 31,09 | -2,3 | 0,3 |

Op basis van Tabel 34 kan besloten worden dat tegen 2014 het grondwater onder 86 % van het Vlaamse landbouwareaal een gemiddelde nitraatconcentratie zal hebben die lager is dan 50 mg NO₃⁻/l of, bij meer dan 50 mg NO₃⁻/l, een verbetering van minstens 5 mg NO₃⁻/l zal vertonen ten opzichte van het referentiejaar 2010. In deze gebieden worden de doelstellingen van het 4^e actieprogramma gehaald.

Verder verbetert onder 9 % van het landbouwareaal de grondwaterkwaliteit van een gemiddelde nitraatconcentratie boven 50 mg NO₃⁻/l in 2010 naar een lagere waarde, maar is deze trend onvoldoende snel om in 2014 de vereiste daling van 5 mg NO₃⁻/l te behalen.

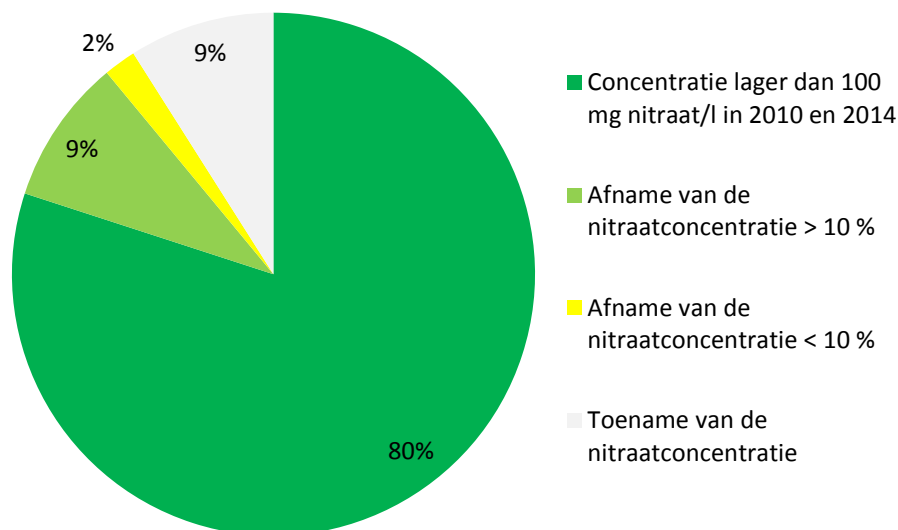
Voor 2 % van het landbouwareaal, ten slotte, is de evolutie van de waterkwaliteit ongunstig terwijl in deze gebieden in 2010 al een gemiddelde nitraatconcentratie van meer dan 50 mg NO₃⁻/l gemeten is.

Resultaten van de lokale grondwaterkwaliteit

Een derde schaalniveau waarop de kwaliteit van het grondwater beoordeeld wordt, is het lokale niveau. Hiermee worden de meetresultaten van de individuele meetputten op filterniveau 1 bedoeld. Een individueel meetpunt heeft een intrekgebied ter grootte van hooguit enkele landbouwpercelen.

Net als bij de analyse op regionale schaal worden alleen deze filters weerhouden met regelmatige bemonstering en analyse. Filters moeten minimum 5 keer bemonsterd zijn tijdens de laatste 8 meetcampagnes (van voorjaar 2009 tot najaar 2012). In totaal blijven op deze manier 1.751 filters over. Ook de trendanalyse op basis van de meetresultaten 2009-2012 wordt voor elke meetput op filterniveau 1 uitgevoerd.

In 2010 waren er 262 meetputten waar een gemiddelde nitraatconcentratie van meer dan 100 mg NO₃⁻/l werd gemeten op filterniveau 1, wat overeenkomt met 15 % van de weerhouden meetputten. Figuur 55 stelt de evolutie voor van de nitraatconcentratie tegen 2014 op filterniveau 1 van de grondwatermeetpunten.



Figuur 55 Evolutie van de nitraatconcentratie tegen 2014 op filterniveau 1 van de grondwatermeetpunten

Vier op vijf meetputten van het freatisch grondwatermeetnet hebben een gemiddelde nitraatconcentratie die lager is dan 100 mg NO₃⁻/l zowel volgens de meetresultaten in 2010 als volgens de trendanalyse in 2014. Daarnaast voldoen 9 % van de meetpunten aan de vooropgestelde verbetering van 10 % ten opzichte van 2010. In totaal voldoen dus 89 % van de meetputten aan de lokale doelstellingen van het 4^e actieprogramma. Voor 2 % van de meetputten duidt de trend op een

afname van de nitraatconcentratie, maar deze is lager dan 10 %. De vastgestelde verbeteringen vertonen geen duidelijk regionaal distributiepatroon.

2.1.2.3 Evaluatie van fosfaat in het freatische grondwatermeetnet

Het hoofdprobleem van fosfaat in het grondwater focust zich vooral op de mogelijke impact van deze parameter op de grondwaterafhankelijke terrestrische en aquatische ecosystemen. Er bestaat immers een kans op eutrofiëring. Om dergelijke effecten te voorkomen heeft men onder andere in toepassing van de Europese Grondwaterrichtlijn de fosfaatsnormen voor de grondwaterkwaliteit aangepast (Besluit Vlaamse Regering van 21 mei 2010). De nieuwe maximaal toelaatbare concentratie bedraagt 1,34 mg o-PO₄/l in plaats van 6,7 mg o-PO₄/l.

Hoge fosfaatgehalten in het grondwater zijn in hoofdzaak te wijten aan natuurlijke processen. Zo worden maximale natuurlijke concentraties tot boven de maximaal toelaatbare fosfaatconcentratie gemeten in het verzilte grondwater van de watervoerende lagen van de kuststreek (Polders - HHZ 00). Ook aanpalende stukken van de noordwestelijke Vlaamse Vallei (HHZ 21) tonen licht verhoogde fosfaatconcentraties. De hier aanwezige lagen zijn rijk aan organisch materiaal. Buiten de kustgebieden worden hogere fosfaatconcentraties vooral in de zone van het Diestiaan (HHZ 63 met inbegrip van delen van HHZ 63h) vastgesteld. Ook hier is de oorzaak eerder aan natuurlijke processen te wijten door de aanwezigheid van fosfaatsnodules in de sedimenten. Deze nodules bestaan vooral uit het fosfaathoudende mineraal vivianiet, dat onder sterker gereduceerde condities gedeeltelijk in oplossing gaat. Bijgevolg kan het vrijgekomen fosfaat in ondiep sterker gereduceerd grondwater gemakkelijker transportprocessen ondergaan.

Op zich tonen de grondwaterlichamen, die aan de hierboven genoemde zones gekoppeld zijn - op een uitzondering na - een goede kwalitatieve toestand, ondanks vastgestelde normoverschrijdingen, omdat deze voor het merendeel overeenkomen met de bepaalde achtergrondniveaus en vastgelegde drempelwaarden (Besluit Vlaamse Regering van 21 mei 2010). Niettemin leidt elke mogelijke bijkomende belasting via externe fosfaatinput tot een overschrijding van deze achtergrondniveaus en drempelwaarden en dus tot een kwalitatief slechte toestand.

De fosfaatgehalten in grondwater in kwelzones (en daarmee de baseflow naar oppervlaktewater) zijn slechts beperkt gekend, omdat het merendeel van de putlocaties in infiltratiegebieden en transitiezones gelegen is. Bovendien is de impact van fosfaat op de oppervlaktewaterkwaliteit gekoppeld aan het fosfaatrentievermogen van de watervoerende lagen. Dit kan nogal variabel zijn.

Verder is de bijdrage van externe fosfaatbronnen op de gemeten grondwaterkwaliteit tot op heden minder goed gekend. Voor een betere beoordeling zijn zowel langetermijnreeksen nodig als ook een betere kennis van het P-gebruik en het fosfaatrentievermogen van alle type bodems en watervoerende lagen.

2.1.2.4 Evaluatie van de grondwaterkwaliteit in het licht van de doelstellingen van het actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn 2011-2014

Het Vlaamse actieprogramma voor de periode 2011-2014 voorziet 3 doelstellingen betreffende de kwaliteit van het grondwater. Deze doelstellingen situeren zich op drie schaalniveau's: met name globaal (Vlaanderen), regionaal (HHZ) en lokaal (meetput).

Op basis van de trend 2007-2012 kan de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in Vlaanderen op filterniveau 1 in 2014 34 mg NO₃⁻/l bedragen, wat lager is dan de vooropgestelde verbetering van 10% ten opzichte van het referentiejaar 2010 (36 mg NO₃⁻/l).

De analyse van de hydrogeologisch homogene zones geeft aan dat, volgens de trend 2009-2012, in 2014 de gemiddelde nitraatconcentratie van het grondwater onder 86% van het Vlaamse landbouwareaal lager zal zijn dan 50 mg NO₃⁻/l of zal afnemen met minstens 5 mg NO₃⁻/l ten opzichte van referentiejaar 2010. Daarnaast is de trend voor 9% van het landbouwareaal dalend, maar onvoldoende snel om in 2014 de doelstelling te realiseren. Onder slechts 2 procent van het areaal zal in 2014 een achteruitgang van de waterkwaliteit worden gemeten waar ook in 2010 een overschrijding van 50 mg NO₃⁻/l werd gemeten.

89 % van de meetputten van het freatisch grondwatermeetnet beantwoordt aan de lokale doelstellingen van het 4e actieprogramma (geen overschrijding van 100 mg NO₃⁻/l in 2014 of voldoende daling met minstens 10 %).

2.1.3 Focusgebieden voor een gebiedsgerichte aanpak van waterkwaliteitsproblemen

Vanaf 2011 zijn er focusgebieden voor oppervlakte- en grondwater afgebakend. Dit zijn gebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende is. De afbakening van een gebied als focusgebied heeft als gevolg dat de drempelwaarde voor het nitraatresidu lager is dan in niet-focusgebied.

De eerste afbakening van de focusgebieden was geldig voor de jaren 2011 en 2012. Vanaf 2013 wordt de afbakening van de focusgebieden jaarlijks geëvalueerd en indien nodig bijgesteld.

2.1.3.1 Focusgebieden 2011 en 2012

De volgende criteria werden gebruikt bij de afbakening van de focusgebieden voor 2011 en 2012:

Criteria voor oppervlaktewater

De meetresultaten van de MAP-meetpunten van winterjaar 2010-2011 werden gebruikt als basis voor de afbakening van focusgebieden oppervlaktewater. Voor elke VHA-subzone werd nagegaan of de nitraatconcentratie gemeten in de MAP-meetpunten gelegen in die VHA-subzone, hoger was dan 50 mg NO₃⁻/l. Van zodra voor één MAP meetpunt van de VHA-subzone een overschrijding van 50 mg NO₃⁻/l werd vastgesteld, werd de betreffende VHA-subzone afgebakend als focusgebied oppervlaktewater.

Criteria voor grondwater

De evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter tijdens de periode 2007-2010 werd gebruikt als basis voor de afbakening van de focusgebieden grondwater. Referentieniveau voor de beoordeling zijn de gemiddelde nitraatgehaltes in 2010 per filter en per HHZ. HHZ's werden als probleemgebieden aangeduid wanneer één van de volgende criteria van toepassing is:

- HHZ's waarvan in 2010 een gemiddelde nitraatconcentratie op filterniveau 1 van meer dan 50 mg NO₃⁻/l werd gemeten en de trend op basis van de meetgegevens van 2007 tot 2010 aangeeft dat een verdere stijging van de gemiddelde nitraatconcentratie te verwachten is.
- HHZ's waarvan in 2010 een gemiddelde nitraatconcentratie op filterniveau 1 van meer dan 50 mg NO₃⁻/l werd gemeten en de trend (2007-2010) aangeeft dat een verlaging van minimum 5 mg NO₃⁻/l tegen 2014 (doelstelling 4^e actieprogramma) niet wordt bereikt.
- HHZ's waar volgens de trend (2007-2010) in 2014 de norm van 50 mg NO₃⁻/l wordt overschreden.
- HHZ's waar volgens de trend (2007-2010) in 2014 de 40 mg NO₃⁻/l wordt overschreden of een verdere stijging boven dit concentratieniveau bestaat.

In het vervolg werd onderzocht of de HHZ's die niet aan de hier gestelde voorwaarden voldoen, bepaalde kenmerken tonen, met andere woorden of het vastgestelde nitraatprobleem relevant is voor de hele zone of alleen stukken ervan en hoe groot deze stukken zijn (al dan niet kleiner dan 100 ha). Afhankelijk van de bevindingen zijn de HHZ's volledig als focusgebied grondwater afgebakend, of alleen HHsubzones van voldoende grootte (> 100 ha) om hier efficiënt maatregelen te kunnen toepassen. De indeling in subzones gebeurt door een overlay te maken van de HHZ's met de VHAsubzones. Losstaand van het voorgestelde evaluatieprincipe werden bijkomend - voor een betere bescherming van het grondwater - twee grote gebieden (clusters) van HHsubzones voor

afbakening gekozen, die gekend staan voor veel overschrijdingen van de nitraatnorm (deelstukken van HHZ 21 in Klein-Brabant en deelstukken van HHZ 23 in de Limburgse Kempen).

Bij de afbakening van de focusgebieden voor 2011 en 2012, is in totaal 261.500 ha of 40 % van het Vlaamse landbouwareaal als focusgebied afgebakend. In de focusgebieden gelden strengere nitraatresidudrempelwaarden voor grasland dan in de niet-focusgebieden.

2.1.3.2 Focusgebieden 2013

De volgende criteria werden gebruikt bij de nieuwe afbakening van de focusgebieden voor 2013:

Criteria voor oppervlaktewater

De meetresultaten van de MAP-meetpunten van winterjaar 2011-2012 werden gebruikt als basis voor de nieuwe afbakening van focusgebieden oppervlaktewater. Net zoals bij de eerste afbakening, werd voor elke VHA-subzone nagegaan of in één van de meetpunten de norm van 50 mg NO₃⁻/l is overschreden. Bij overschrijding is de hele VHA-subzone aangeduid als focusgebied voor oppervlaktewater.

Naast de afbakening tot focusgebied, kunnen VHA-subzones ook opnieuw als niet-focusgebied aangeduid worden indien de waterkwaliteit voldoende verbetert. Hiervoor moeten de MAP-meetpunten binnen een VHA-subzone gedurende twee opeenvolgende jaren geen overschrijding van de nitraatnorm vertonen of gedelibereerd zijn.

Aangezien de afbakening van de focusgebieden voor het jaar 2013 de eerste maal was dat de focusgebieden geëvalueerd werden, konden nog geen focusgebieden 'ont-afgebakend' worden. De gebieden die wel een verbetering vertoonden en waar dus geen overschrijding van de nitraatnorm is vastgesteld, hebben een bonus opgebouwd. Dit wil zeggen dat wanneer ze bij een volgende evaluatie de verbetering kunnen bevestigen, deze gebieden aangeduid zullen worden als niet-focusgebied.

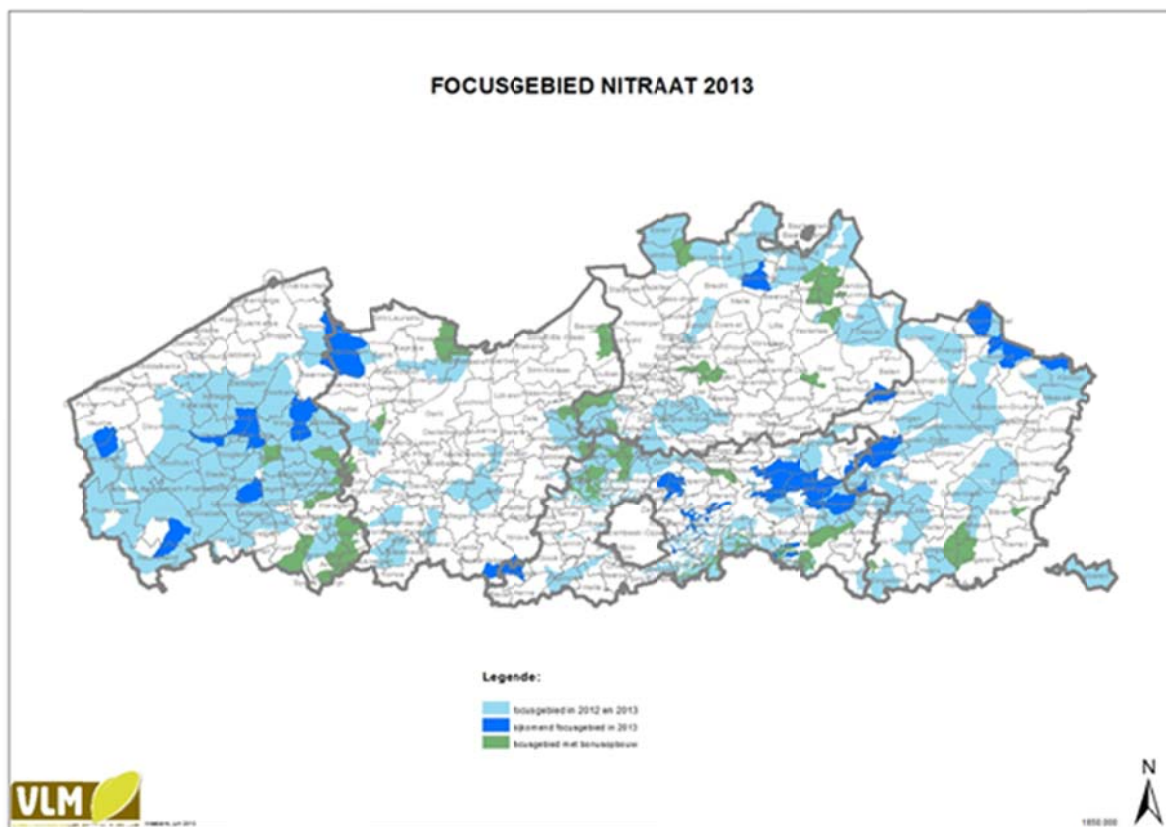
Criteria voor grondwater

De criteria voor de nieuwe afbakening van de focusgebieden voor grondwater waren dezelfde als bij de eerste afbakening in 2011, alleen werd nu gewerkt op basis van de trendlijn voor de periode 2008-2011. Ook voor grondwater kunnen gebieden niet 'ont-afgebakend' worden als focusgebied daar men gedurende twee opeenvolgende evaluaties aan de criteria moet voldoen. Omdat dit de eerste evaluatie was, konden gebieden enkel een bonus opbouwen.

Bij de nieuwe afbakening van de focusgebieden voor 2013 werd in totaal 44.000 ha bijkomend focusgebied afgebakend. Hiervan is 2/3^e afgebakend voor het niet voldoen aan de criteria voor oppervlaktewater. Het overige areaal is vooral te wijten aan de criteria voor grondwater en slechts een klein deel is afgebakend wegens onvoldoende resultaten voor beide criteria.

Daarentegen heeft 34.000 ha van het landbouwareaal voor 2013 een bonus opgebouwd wat betekent dat ze bij een bestendiging van deze resultaten in 2014 kunnen afgebakend worden als niet-focusgebied.

Voor 2013 is in totaal 305.500 ha (45 %) van het Vlaamse landbouwareaal afgebakend als focusgebied (Figuur 56).



Figuur 56 Focusgebieden voor oppervlaktewater en grondwater in 2013

2.2 NITRAATRESIDU IN LANDBOUWGRONDEN

2.2.1 Waarom wordt het nitraatresidu opgevolgd?

Er is een duidelijk verband tussen het nitraatresidu in de bodem op het einde van het groeiseizoen en het risico op uitspoeling van nitraten naar oppervlakte- en grondwater tijdens de winter. Hoe hoger het nitraatresidu, hoe groter het risico op uitspoeling van nitraten. Het nitraatresidu in het bodemprofiel op het einde van het groeiseizoen moet dan ook zo laag mogelijk zijn. Een oordeelkundige bemesting is van cruciaal belang om een laag nitraatresidu te halen.

Elk najaar worden in de periode van 1 oktober tot en met 15 november heel wat landbouwpercelen bemonsterd voor een nitraatresidubepaling. Een perceel kan om verschillende redenen geselecteerd worden. De reden van selectie bepaalt of de nitraatresidubepaling in opdracht en op kosten van de Mestbank gebeurt of van de betrokken landbouwers:

- In opdracht van de Mestbank worden jaarlijks zogenaamde ‘controlestalen’ genomen op een selectie van landbouwpercelen voor de algemene opvolging van het nitraatresidu in Vlaanderen. Het merendeel van die nitraatresidubepalingen wordt uitgevoerd op percelen gelegen in de focusgebieden. Dat zijn gebieden waar de vooropgestelde waterkwaliteitsdoelstellingen nog niet gehaald worden. Voor een onafhankelijke evaluatie van de evolutie van het nitraatresidu, wordt het nitraatresidu daarnaast ook jaarlijks bepaald op een aantal willekeurig geselecteerde percelen verspreid over gans Vlaanderen.
- Bovendien worden er door de Mestbank ook een aantal landbouwpercelen aangeduid waarop de landbouwer op eigen kosten het nitraatresidu moet laten bepalen. Dat kan zijn omdat de landbouwer derogatie aanvraagt (zogenaamde ‘derogatiestalen’) of omwille van een overschrijding van de nitraatresidudrempelwaarden in het vorige kalenderjaar (zogenaamde ‘opvolgstalen’).
- Ook voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting (BO water) wordt het nitraatresidu van bepaalde percelen opgevolgd (zogenaamde ‘BO-waterstalen’). Landbouwers die een dergelijke beheerovereenkomst sluiten met de Vlaamse Landmaatschappij, brengen tegen vergoeding op bepaalde percelen minder mest op dan toegelaten volgens de mestwetgeving.

De Vlaamse Landmaatschappij evalueert de metingen van het nitraatresidu en bundelt de resultaten elk jaar in een nitraatresidurapport

(<http://www.vlm.be/SiteCollectionDocuments/Mestbank/Studies/Nitraatresidurapport%202013.pdf>)

. In dit hoofdstuk vindt u de belangrijkste resultaten terug van de nitraatresidumetingen in 2012, samen met een evolutie van het nitraatresidu in Vlaanderen.

Als het nitraatresidu bepaalde drempelwaarden overschrijdt, legt de Mestbank begeleidende maatregelen op om toekomstige overschrijdingen te vermijden. Voor percelen met een BO water moet een lagere grenswaarde voor het nitraatresidu behaald worden voor de beheervergoeding kan uitbetaald worden.

⇒ *Meer informatie over de gevolgen van de nitraatresidumetingen in opdracht van de Mestbank en voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting is te vinden 3.7.*

2.2.2 Opbouw staalnamecampagne 2012

In 2012 werden in totaal ruim 24.300 percelen geselecteerd voor een nitraatresidubepaling bij een 14.000-tal landbouwers, waarvan 8.100 percelen voor een controlestaal, 1.800 percelen voor een derogatiestaal, 7.000 percelen voor een opvolgstaal en 7.700 percelen voor een BO waterstaal (waarvan er een 300-tal ook geselecteerd waren voor een opvolgstaal).

Bij de staalnamecampagne van de Mestbank waren gras en maïs de meest bemonsterde gewassen, goed voor respectievelijk 40 % en 32 % van de percelen. Daarna volgden granen (12 %), aardappelen en groenten (elk 5 %), bieten (3 %), fruit, sierteelt en andere gewassen (elk 1 %). De Mestbankpercelen waren voornamelijk gesitueerd in West-Vlaanderen (42 %), gevolgd door Oost-Vlaanderen (20 %), Antwerpen (15 %), Limburg (13 %) en Vlaams-Brabant (10 %).

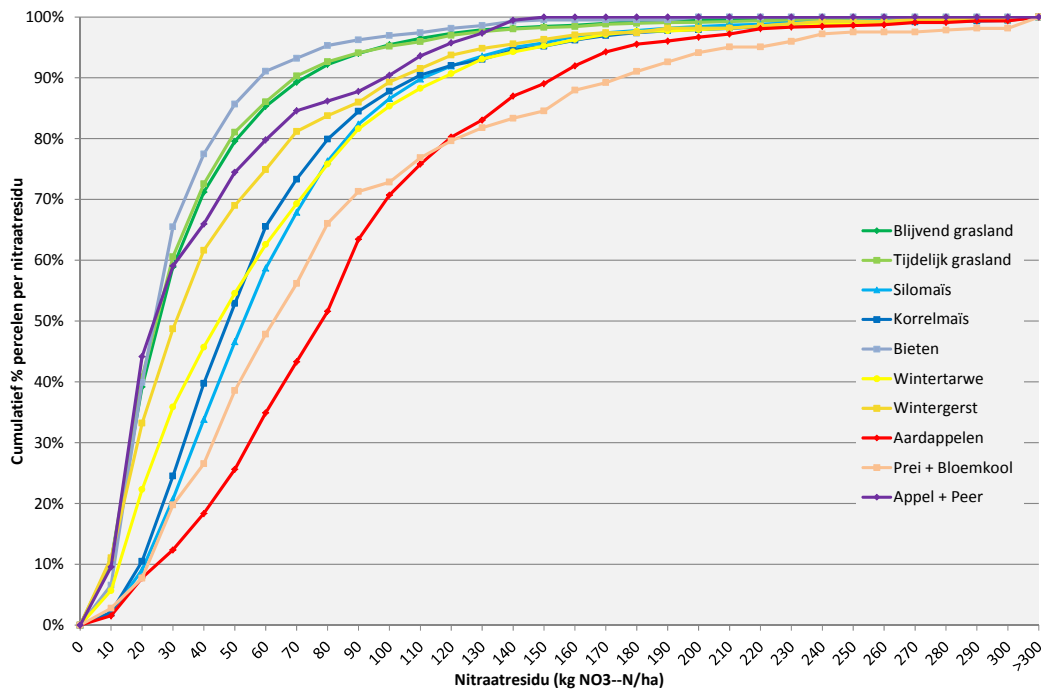
Bij de staalnamecampagne voor de BO water was gras het meest bemonsterde gewas (34 %), gevolgd door granen (27 %) en maïs (24 %). Op de vierde plaats kwamen bieten met 8 %, gevolgd door aardappelen (4 %), andere gewassen (2 %) en groenten (1 %). De percelen bemonsterd voor de BO water bevonden zich vooral in Limburg en Vlaams-Brabant, goed voor elk 34 à 35 % van het aantal percelen.

2.2.3 Resultaten nitraatresidumetingen 2012

In 2012 bedroeg het gemiddelde nitraatresidu van de Mestbankpercelen 52 kg NO_3^- -N/ha. Het gemiddelde nitraatresidu van alle percelen bemonsterd voor de BO water in 2012, bedroeg 30 kg NO_3^- -N/ha.

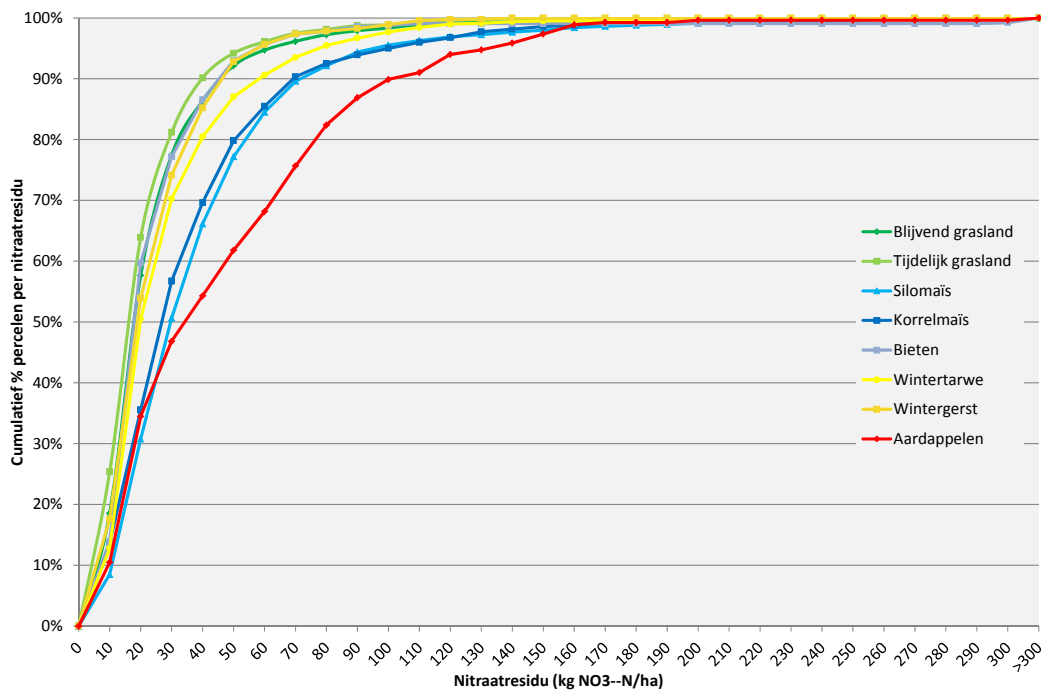
Bij zowel de staalnamecampagne van de Mestbank als voor de BO water, werden verschillen in nitraatresidu's vastgesteld tussen de verschillende gewassen, door onder meer verschillen in bemesting en gewasspecifieke eigenschappen.

Bij de staalnamecampagne van de Mestbank in 2012 werden de laagste nitraatresidu's vastgesteld voor gras en bieten (30 à 35 kg NO_3^- -N/ha), gevolgd door fruit (50 kg NO_3^- -N/ha), maïs en granen (60 kg NO_3^- -N/ha), groenten (70 kg NO_3^- -N/ha), aardappelen (85 kg NO_3^- -N/ha) en sierteelt (100 kg NO_3^- -N/ha). Deze verschillen blijken eveneens uit Figuur 57 waarin voor elk gewas het cumulatief percentage percelen dat voldoet aan een bepaald nitraatresidu is voorgesteld, bij de staalnamecampagne van de Mestbank in 2012.



Figuur 57 Cumulatief percentage percelen dat voldoet aan een bepaald nitraatresidu per gewas, bij de staalnamecampagne van de Mestbank in 2012

De nitraatresidu's van de percelen bemonsterd voor de BO water waren voor alle gewassen beter dan bij de staalnamecampagne van de Mestbank. Bij de staalnamecampagne voor de BO water in 2012 werden de laagste nitraatresidu's vastgesteld voor gras en bieten (25 kg NO₃⁻-N/ha), gevolgd door granen (30 kg NO₃⁻-N/ha), groenten (35 kg NO₃⁻-N/ha), maïs (40 kg NO₃⁻-N/ha) en aardappelen (50 kg NO₃⁻-N/ha). Deze verschillen blijken eveneens uit Figuur 58.



Figuur 58 Cumulatief percentage percelen dat voldoet aan een bepaald nitraatresidu per gewas, bij de staalnamecampagne voor de BO water in 2012

2.2.4 Evolutie van het nitraatresidu

In 2012 werden voor alle gewassen lagere nitraatresidu's vastgesteld dan in de voorgaande jaren, zowel bij de staalnamecampagne van de Mestbank als bij de staalnamecampagne voor de BO water.

De evolutie van het nitraatresidu in Vlaanderen bij de staalnamecampagne van de Mestbank is gegeven in Tabel 35. Het gemiddelde nitraatresidu in 2012 bedroeg 52 kg NO₃⁻-N/ha en was aanzienlijk lager dan in 2011 (84 kg NO₃⁻-N/ha). Dezelfde trend wordt waargenomen voor de mediaan.

Omdat elke staalnamecampagne anders is opgebouwd, wordt de evolutie van het gewogen gemiddelde nitraatresidu opgevolgd waarbij wordt gewogen naar de arealen van de gewassen in Vlaanderen. Het gewogen gemiddelde nitraatresidu is gedaald van 112 kg NO₃⁻-N/ha in 2004 tot 47 kg NO₃⁻-N/ha in 2012. In tegenstelling tot de trend van verbetering die werd vastgesteld sinds 2004, werd in 2009 en 2011 een minder goed nitraatresidu vastgesteld. Dat was voornamelijk toe te schrijven aan de weersomstandigheden.

Tabel 35 Evolutie van het gemiddelde nitraatresidu, de mediaan en het gewogen gemiddelde nitraatresidu (in kg NO₃⁻-N/ha), bij de staalnamecampagne van de Mestbank sinds 2004

| | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 |
|---------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| Gemiddelde | 106 | 98 | 107 | 71 | 75 | 90 | 66 | 84 | 52 |
| Mediaan | 78 | 78 | 83 | 53 | 59 | 68 | 51 | 59 | 38 |
| Gewogen gemiddelde | 112 | 99 | 91 | 70 | 67 | 87 | 64 | 74 | 47 |

Wat de evolutie van het nitraatresidu bij de staalnamecampagne voor de BO water betreft, is een vergelijking tussen jaren mogelijk op basis van het gemiddelde nitraatresidu. Elk gewas is immers ongeveer evenveel vertegenwoordigd in elke staalnamecampagne.

Het gemiddelde nitraatresidu bij de staalnamecampagne voor de BO water is gedaald van 94 kg NO₃⁻-N/ha in 2001 tot 30 kg NO₃⁻-N/ha in 2012 (Tabel 36). Dezelfde dalende trend werd ook waargenomen voor de mediaan.

Tabel 36 Evolutie van het gemiddelde nitraatresidu en de mediaan (in kg NO₃⁻-N/ha), bij de staalnamecampagne voor de BO water sinds 2001

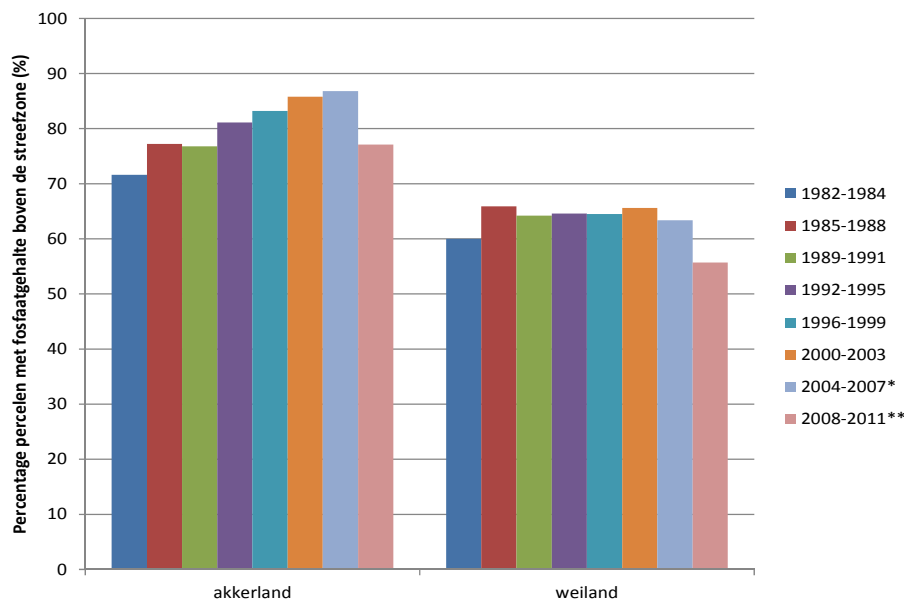
| | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 |
|-------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| Gemiddelde | 94 | 64 | 80 | 77 | 53 | 61 | 50 | 48 | 47 | 40 | 44 | 30 |
| Mediaan | 67 | 53 | 63 | 61 | 41 | 49 | 37 | 39 | 33 | 27 | 27 | 20 |

2.3 FOSFAATTOESTAND VAN LANDBOUWGRONDEN

2.3.1 Evolutie van de fosfaattoestand in landbouwgrond

In de MIRA rapportering wordt het percentage percelen met een fosforgehalte hoger dan de streefzone¹⁸ opgevolgd als een toestandsindicator voor fosfor in de landbouwbodem (<http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/MIRA-T/milieuthemas/vermesting/nutrienten-in-de-bodem/fosfor-in-de-landbouwbodem/>). Het percentage percelen met een fosfaattoestand hoger dan de streefzone in 2008-2011 is lager dan in de periode 2004-2007 en bedraagt ongeveer 77 % bij akkerlandpercelen en ongeveer 56 % bij weilandpercelen (Figuur 59).

De daling sinds 2008 is een gunstige evolutie en is mogelijks toe te schrijven aan de prijsstijging van kunstmest en de gewijzigde mestwetgeving. De normen voor fosfaat uit dierlijke mest zijn immers aangescherpt. Aangezien er een rechtstreeks verband bestaat tussen fosfaatbemesting en de fosfaattoestand van percelen, is het aanvaardbaar dat een verminderde fosfaatbemesting geresulteerd heeft in een lagere fosfaattoestand van de Vlaamse landbouwpercelen.



Figuur 59 Evolutie van het percentage percelen met een fosfaatgehalte boven de streefzone voor akkerland en weiland (*: Periode 2004-2007 loopt tot 31 augustus 2007, **: Periode 2008-2011 loopt van 1 september 2007 tot 31 augustus 2011). Bron: VMM Milieurapport Vlaanderen, gebaseerd op gegevens van BDB

2.3.2 Fosfaatverzadiging

2.3.2.1 Fosfaatverzadigingsgraad

Als meer fosfaat wordt toegediend aan de landbouwbodem dan vereist is voor de groei van het gewas, accumuleert fosfaat in de bodem. Bodems kunnen een bepaalde hoeveelheid fosfaat vasthouden maar hoe meer deze sorptiecapaciteit opgebruikt wordt, hoe minder plaats beschikbaar is om fosfaat vast te leggen waardoor fosfaat uiteindelijk zal uitspoelen naar grond- en oppervlaktewater.

¹⁸ De streefzone is de zone waarin de gewassen een optimale groei zullen kennen bij uitvoering van een oordeelkundige bemesting. De streefzone bedraagt 12-18 mg P per 100 g luchtdroge grond voor akkerland en 19-25 mg P per 100 g luchtdroge grond voor weiland (op basis van een ammoniumlactaatextract).

In zure zandgronden wordt fosfaat hoofdzakelijk geabsorbeerd door ijzer- en aluminiumoxiden en hydroxiden. Het fosfaatbindend vermogen van een bodem is de capaciteit van de bodem om fosfaat vast te leggen. Het is een maximale hoeveelheid fosfaat die kan vastgehouden worden door een bodem en wordt bepaald op basis van de hoeveelheid oxalaatextraheerbare ijzer en aluminium.

Door middel van een oxalaatextract kan de hoeveelheid fosfaat die gebonden is aan ijzer- en aluminiumoxiden en hydroxiden bepaald worden. De verhouding van de hoeveelheid fosfaat in een bodem ten opzichte van het fosfaatbindend vermogen, wordt de fosfaatverzadigingsgraad (FVG) van die bodem genoemd. Vanaf dat de fosfaatverzadigingsgraad een bepaalde kritische grenswaarde overschrijdt, is er een verhoogd risico op fosfaatdoorslag en uitspoeling van fosfaat naar grond- en oppervlaktewater.

Om de landbouwbodem te beschermen tegen de aanrijking met fosfaat, zijn fosfaatverzadigde gebieden afgebakend waarin een strengere fosfaatbestedingsnorm geldt.

2.3.2.2 Afbakening fosfaatverzadigde gebieden

Met het oog op een verdere bescherming van de landbouwbodem en een verbetering van de waterkwaliteit, geldt vanaf 1 januari 2012 een lagere kritische grenswaarde voor fosfaatverzadiging van 35 %. De totale oppervlakte landbouwgrond in de fosfaatverzadigde gebieden bedraagt 6.510 ha.

Landbouwers die met een bodemanalyse aantonen dat hun perceel niet fosfaatverzadigd is omdat de profielgemiddelde fosfaatverzadigingsgraad kleiner is dan 35 %, kunnen een vrijstelling krijgen van de bemestingsbeperking. In dat geval gelden de algemene fosfaatbestedingsnormen. In 2012 is voor 2.085 ha landbouwgrond een ontheffing van de bemestingsbeperking van toepassing.

Daarnaast is een afwijking mogelijk voor percelen met een laag fosfaatbindend vermogen. Landbouwers die met een bodemanalyse aantonen dat het fosfaatbindend vermogen van hun perceel in het bodemprofiel van 0 tot 90 cm diepte kleiner of gelijk is aan 25 mmol P/kg luchtdroge grond én dat het gehalte van P-oxalaat van 0 tot 30 cm diepte kleiner of gelijk is aan 20 mmol P/kg luchtdroge grond, kunnen voor het betreffende fosfaatverzadigd perceel een uitzonderingsnorm voor fosfaat verkrijgen. Die norm is gelijk aan de algemene fosfaatnorm verminderd met 10 kg P₂O₅/hectare. Voor 505 ha geldt een aangepaste bemestingsnorm.

Voor de overige 3.920 ha fosfaatverzadigde landbouwgrond geldt een bemestingsbeperking van 40 kg P₂O₅/ha.

2.4 AMMONIAKEMISSION EN -DEPOSITIE

2.4.1 Ammoniakemissie in Vlaanderen¹⁹

2.4.1.1 Doelstellingen voor ammoniakemissie

De NEC-richtlijn (National Emission Ceilings) legt de lidstaten van de EU absolute emissieplafonds op voor onder meer ammoniak (NH₃) waaraan vanaf 2010 moet voldaan worden. Het Belgische emissieplafond voor NH₃ bedraagt 74 kton, wat werd opgesplitst in twee subplafonds voor Vlaanderen (45 kton) en Wallonië (28,7 kton).

De herziening van de NEC-richtlijn is reeds lang aangekondigd en zal leiden tot nieuwe emissieplafonds voor 2020. De huidige emissieplafonds blijven intussen gelden.

2.4.1.2 Ammoniakemissie in Vlaanderen en bijdrage van de land- en tuinbouw

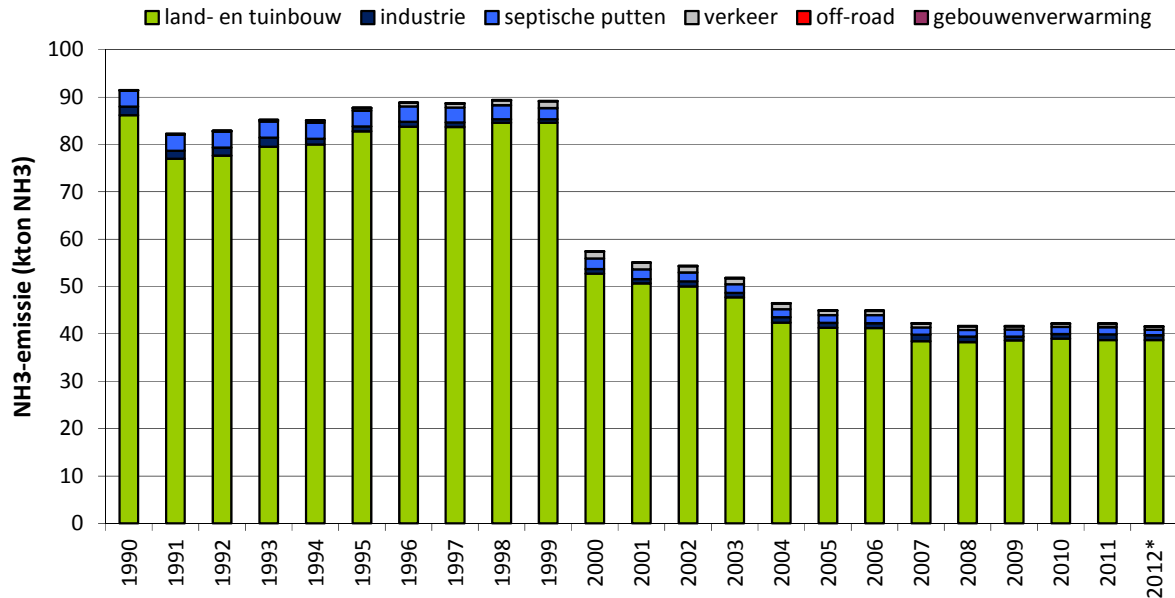
Figuur 60 geeft de evolutie weer van de NH₃-emissie in Vlaanderen sinds 1990. De NH₃-emissie bedraagt 42,2 kton NH₃ in 2010. Dit is 2,8 kton beneden het in 2010 te realiseren NEC-plafond van 45 kton NH₃. In 2012 is dit 42,0 kton (voorlopige resultaten).

De land- en tuinbouw blijft de voornaamste bron van NH₃-emissie in Vlaanderen. In 2012 is deze goed voor 92 % (38,7 kton NH₃) van de totale Vlaamse NH₃-emissie. De overige emissies zijn afkomstig van septische putten (1,1 kton NH₃), industrie (1,0 kton NH₃), verkeer (0,7 kton NH₃), off-road emissies (0,001 kton NH₃) en gebouwenverwarming (0,053 kton NH₃).

In vergelijking met 2000 is de totale NH₃-emissie in Vlaanderen in 2012 afgenomen met 27 %, voornamelijk door de inspanningen in de veeteelt (afbouw van de veestapel, verhoogde voederefficiëntie van de verschillende diersoorten, emissiearme stallen en emissiearme aanwending van dierlijke mest, d.i. mestinjectie en onmiddellijk onderwerken).

De in voege treding van het Mestactieplan 2bis (MAP 2bis) in 2000 resulteerde in een drastische daling van de NH₃-emissie ten opzichte van 1999. Het emissiearm aanwenden alleen al was goed voor 90 % van de gerealiseerde emissiedaling tussen 1999 en 2000. In 2003 werd het inregenen en het spreiden bij regenweer uit het Mestdecreet geschrapt en werden bepaalde aanwendingstechnieken, waaronder sleepslang bemester en zodebemester, verplicht. Deze verscherping had eveneens een belangrijke emissiereductie tot gevolg, waarvan het effect zichtbaar werd vanaf 2004.

¹⁹ Bron: Communicatie Emissie-inventaris Lucht (VMM)



Figuur 60 Evolutie van de NH₃-emissie in Vlaanderen (in kton NH₃) (* voorlopige resultaten)

2.4.1.3 Ammoniakemissie uit de land- en tuinbouw

De NH₃-emissie uit de land- en tuinbouw wordt berekend met het EMVA-model (het Emissie Model Ammoniak Vlaanderen) waarin alle NH₃-verliesposten (stal, opslag, aanwending, weide, mestverwerking, kunstmest) opgenomen zijn.

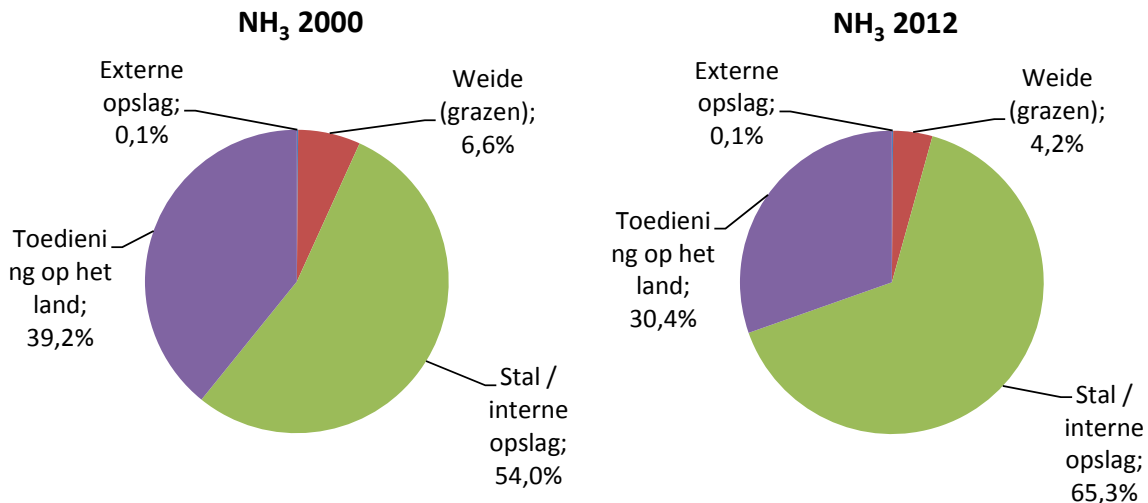
Binnen de sector land- en tuinbouw is voeteelt de belangrijkste bron van NH₃-emissie (34,9 kton NH₃ in 2012), gevolgd door kunstmestgebruik (3,3 kton NH₃) en mestverwerking (0,5 kton NH₃).

Veeteelt

De veeteelt is de belangrijkste bron van NH₃-emissie in Vlaanderen in 2012, goed voor 83 % van de totale NH₃-emissie.

Het EMVA-model berekent de NH₃-emissie uit de veeteelt op basis van gegevens van de Mestbank.

Figuur 61 toont de evolutie van het procentuele aandeel van de verschillende emissiestadia in de totale NH₃-emissie in Vlaanderen voor de jaren 2000 en 2012. Daar waar in 2000 de emissie ten gevolge van toediening op het land nog goed was voor 39 % van de totale NH₃-emissie is dit in 2012 nog slechts 30 %. De absolute emissie uit stallen (inclusief opslag in de mestkelder) is gedaald, maar het procentuele aandeel in de totale emissie vanuit de veeteelt is gestegen van 54 % in 2000 tot 65 % in 2012. Sinds september 2003 dienen alle nieuwe pluimvee- en varkensstallen ammoniakemissiearm gebouwd te worden. Deze gegevens worden mee in rekening gebracht. In 2012 zijn emissiearme stallen alleen al goed voor ongeveer 8 % reductie ten opzichte van de totale NH₃-emissie. In 2005 was dit nog slechts 0,5 %. De emissie ter hoogte van de weide (cfr. grazende dieren) maakte in 2000 7 % uit van de totale NH₃-emissie door de veeteelt. Terwijl dit in 2012 nog slechts 4 % bedraagt. De emissie ten gevolge van externe opslag is eerder gering.



Figuur 61 Aandeel van de verschillende emissiestadia in de NH₃-emissie door de veeteelt in Vlaanderen in 2000 en 2012

Kunstmest

In 2012 is ongeveer 8 % van de totale NH₃-emissie afkomstig van het gebruik van kunstmest. In 2000 was dit nog 4 %.

Het EMAV-model berekent de NH₃-emissie uit kunstmest op basis van gegevens over het jaarlijks kunstmestgebruik bekomen via de internationale meststoffenvereniging (International Fertilizer Association of IFA). Wat betreft gegevens van de gebruiksiteit van de kunstmest per landbouwstreek wordt uitgegaan van de gegevens uit de boekhoudingen van het Centrum voor Landbouweconomie (CLE) en een gebruiksiteit bepaald voor de voornaamste landbouwstreken in Vlaanderen [Campens V. & Lauwers L. (2002)].

De NH₃-emissie ten gevolge van het kunstmestgebruik is sterk afhankelijk van het type kunstmest dat wordt toegediend. Zo is het vervluchtigingspercentage (de emissiecoëfficiënt) het grootst bij ureum (15 %) en bij vloeibare meststoffen (9 %), terwijl dit voor ammoniumsulfaat en ammoniumnitraat respectievelijk 4 % en 2 % bedraagt.

De NH₃-emissie uit kunstmest is onderhevig aan schommelingen. Dit kan verklaard worden door het variërend kunstmestgebruik, onder meer bepaald door wijzigingen in de mestwetgeving en schommelingen van de kunstmestprijzen. Maar de belangrijkste oorzaak hiervan is ongetwijfeld de verandering in type kunstmest dat toegediend wordt. Zo worden er vanaf 2009 relatief meer vloeibare meststoffen ten koste van ammoniumnitraat gebruikt.

Mestverwerking

De NH₃-emissie ten gevolge van mestverwerking maakt in Vlaanderen 1 % uit van de totale NH₃-emissie.

Voor de berekening van de NH₃-emissie ten gevolge van de mestverwerking wordt gesteund op de gegevens van de operationele mestverwerkingsinstallaties van het Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking (VCM).

Ondanks de stijgende hoeveelheid verwerkte mest volgt de NH₃-emissie sinds 2008 deze trend niet. Dit heeft onder meer te maken met de gehanteerde mestverwerkingstechniek. Zo wordt de laatste jaren veel meer mest verwerkt in een biologie dan bijvoorbeeld in 2007 het geval was. Deze techniek kent een heel lage emissiecoëfficiënt.

2.4.2 Ammoniakdepositie in Vlaanderen²⁰

2.4.2.1 Verzurende en vermestende deposities

Door menselijke activiteiten, voornamelijk het gebruik van fossiele brandstoffen en veeteelt, worden luchtverontreinigende stoffen zoals zwaveldioxide (SO₂), stikstofoxiden (NO_x) en ammoniak (NH₃) uitgestoten in de atmosfeer. Uit deze verontreinigende stoffen kunnen zwavelzuur (H₂SO₄) en salpeterzuur (HNO₃) gevormd worden, een proces dat bekend staat als verzuring.

De verzurende stoffen SO_x, NO_y en NH_x worden verwijderd uit de atmosfeer via droge depositie en natte depositie. De totale verzurende depositie is de som van de natte en de droge depositie. De vermestende depositie wordt gedefinieerd als de totale depositie (som van natte en droge depositie) van anorganische stikstof (NO_y + NH_x).

Verzurende deposities kunnen zorgen voor een aantasting van ecosystemen door verzuring van de bodem en het oppervlaktewater en voor verhoogde nitraatgehaltes in het grondwater en de uitspoeling van metalen naar het grondwater.

2.4.2.2 Doelstellingen voor verzurende en vermestende deposities

De Europese richtlijn 2008/50/EG betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht voor Europa beschrijft kritieke niveaus voor de bescherming van ecosystemen voor SO₂ (20 µg/m³) en NO_x (30 µg/m³)²¹. Het kritieke niveau voor NH₃ is door de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) vastgelegd op 8 µg/m³.

2.4.2.3 Opvolging van de verzurende en vermestende depositie in Vlaanderen

De verzurende en vermestende depositie in Vlaanderen wordt opgevolgd via enerzijds een depositiemeetnet en anderzijds een mathematisch model dat de geografische spreiding van de depositie simuleert voor gans Vlaanderen.

De VMM baat het depositiemeetnet verzuring uit. In 2011 werd op 9 meetplaatsen de natte en droge depositie opgevolgd. Op 8 andere meetplaatsen gebeurden extra NH₃-metingen. De natte depositie wordt berekend door de concentratie in de neerslag te vermenigvuldigen met de neerslaghoeveelheid. De droge depositie wordt bepaald aan de hand van de gemeten luchtconcentraties en berekende depositiesnelheden per vegetatietype (gras, heide, loofbos en naaldbos).

²⁰ Bron: VMM (2013), Luchtkwaliteit in Vlaanderen - Zure regen in Vlaanderen in 2011

²¹ De toetsing is indicatief omdat (1) er strikt genomen geen gebieden in Vlaanderen zijn die volledig voldoen aan de voorwaarden van inplanting van meetplaatsen, zoals opgelegd in de richtlijn en (2) de metingen in het depositiemeetnet verzuring niet met de in de richtlijn aangeduide referentiemethode gebeuren, maar met passieve samplers (vergelijkende metingen met de referentiemethode tonen wel de vergelijkbaarheid ermee aan).

Naast een evaluatie van het depositiemeetnet, worden ook modelberekeningen uitgevoerd om de verspreiding van verzurende deposities te onderzoeken. Het Vlaamse Operationeel Prioritaire Stoffen model (VLOPS-model) is een atmosferisch transport- en dispersiemodel dat de impact van verzurende bestanddelen op lokale, maar vooral op regionale schaal modelleert. Het model berekent potentieel verzurende concentraties en deposities uitgaande van emissiegegevens, een meteorologische statistiek en gegevens over het receptorgebied. Het model wordt gevalideerd door toetsing aan de meetresultaten van het depositiemeetnet.

Voor de meest recente berekeningen werd een aangepaste modelversie gebruikt (VLOPS.12) die structurele correcties bevat ten opzichte van de vorige modelversie. Het betreft een aantal algemene correcties als ook correcties die betrekking hebben op de berekeningsmethoden voor NH_3 . Het netto resultaat van deze correcties leidt tot hogere waarden voor alle deposities en concentraties maar vooral voor NH_3 is dit effect het grootst.

2.4.2.4 Verzurende en vermestende depositie in 2011

Resultaten van het depositiemeetnet in 2011

De hoogste concentraties en deposities van NH_3 worden gemeten op meetplaatsen met landbouwactiviteiten in de onmiddellijke omgeving. In 2011 ligt de jaargemiddelde NH_3 -concentratie op drie meetplaatsen hoger dan het kritieke niveau van $8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ van de WGO. Omdat het kritieke niveau slechts een richtwaarde is, zijn er aan deze overschrijdingen geen sancties gekoppeld.

De hoogste NO_x -concentraties worden vastgesteld in Bonheiden, Gent en Kapellen. De jaargemiddelde NO_x -concentratie in Gent overschrijdt het kritieke niveau van $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$ van de Europese richtlijn 2008/50/EG (het kritieke niveau valt binnen de foutenmarge). De NO_x -concentraties in Bonheiden en Kapellen liggen onder de norm van $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$, maar rekening houdend met de foutenmarges, zitten deze meetplaatsen ook in de gevarenzone.

De hoogste concentraties en deposities van SO_2 worden vastgesteld in Kapellen (invloed van industrie). Voor SO_2 zijn er geen overschrijdingen van het kritieke niveau van $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ van de Europese richtlijn 2008/50/EG.

De totale verzurende depositie (natte + droge) is voor alle aanwezige vegetatietypes het hoogst in Wingene. De verzurende depositie bestaat vooral uit NH_x . Het aandeel van NH_x in de verzurende depositie varieert tussen 38 % op gras in Kapellen tot 82 % op loofbos in Wingene. Het is vooral in de gebieden met intensieve landbouwactiviteiten dat NH_x de grootste bijdrage levert aan de verzurende depositie.

Net zoals voor de totale verzurende depositie, is de totale vermestende depositie ($\text{NO}_y + \text{NH}_x$) voor alle aanwezige vegetatietypes het hoogst in Wingene.

Geografische spreiding in Vlaanderen in 2011

De geografische spreiding van de verzurende en vermestende depositie in Vlaanderen wordt gesimuleerd met het VLOPS-model. Dit model laat toe om kaarten op te maken die de spreiding weergeven van de concentraties en de deposities in Vlaanderen. De recente modelberekeningen steunen op de emissiegegevens van het meest recente beschikbare jaar, nl. 2009, en de meteogegevens van het jaar 2011.

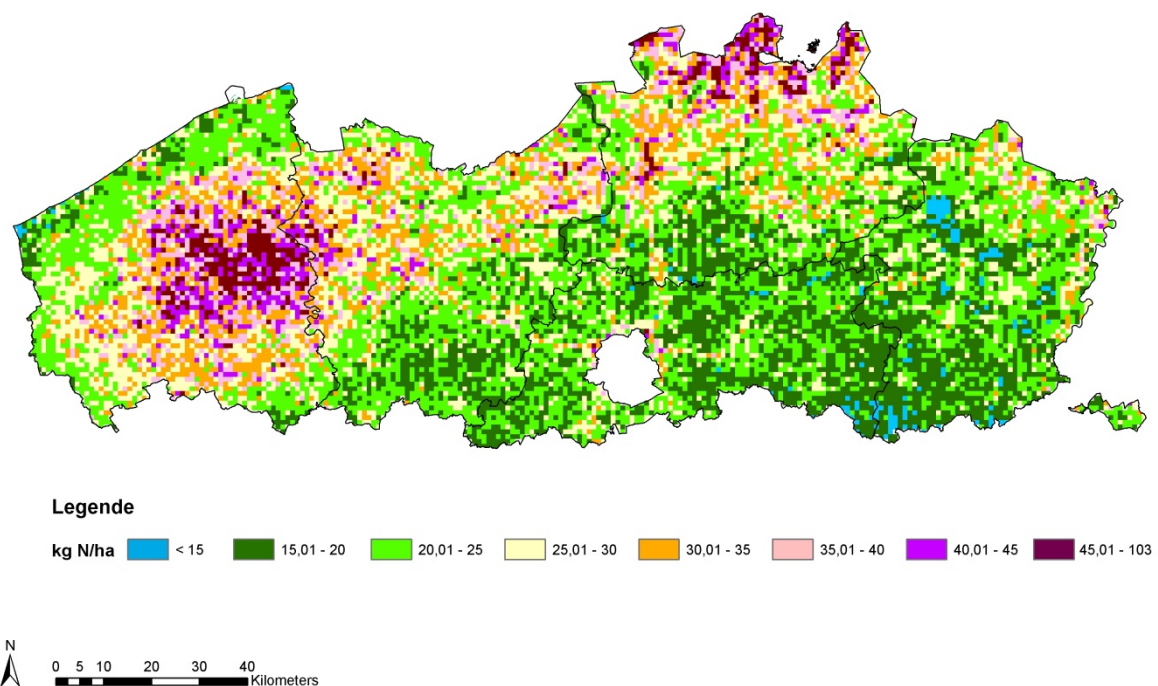
De hoogste concentraties en deposities van NH_x zijn terug te vinden in West-Vlaanderen en het noorden van de provincies Antwerpen en Limburg, gebieden met intensieve veeteelt. In deze gebieden wordt het kritieke niveau van $8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ van de WGO overschreden.

De NO_2 -concentraties en NO_y -deposities pieken in Antwerpen, ten noorden van Brussel en op nagenoeg alle snelwegen rond Antwerpen, Gent en Brussel. In deze gebieden wordt de EU-norm van $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (jaargemiddelde concentratie NO_2) overschreden.

De concentraties en deposities van SO_x zijn het hoogst in de Antwerpse havenzone, gevolgd door kleinere zones verspreid over het noorden van Vlaanderen.

De piekzones voor de totale verzurende depositie liggen in het centrum van West-Vlaanderen, de Antwerpse agglomeratie en het noorden van de provincie Antwerpen. De gemiddelde verzurende depositie over Vlaanderen bedraagt $2.409 \text{ Zeq}/\text{ha} \cdot \text{jaar}$. Het aandeel NH_x in de gemiddelde totale verzurende depositie over Vlaanderen bedraagt 50 %, dat van NO_y 28 % en dat van SO_x 22 %.

De totale vermestende depositie piekt in het centrum van West-Vlaanderen en het noorden van de provincie Antwerpen (Figuur 62). De gemiddelde vermestende depositie over Vlaanderen bedraagt $26,22 \text{ kg N}/\text{ha}$. Het aandeel NH_x in de gemiddelde totale vermestende depositie over Vlaanderen bedraagt 65 % en dat van NO_y 35 %.



Figuur 62 Totale vermestende depositie in Vlaanderen in 2011, $1 \times 1 \text{ km}^2$ receptorrooster

2.4.2.5 Evolutie van de verzurende en vermestende depositie in Vlaanderen

Trendanalyse van het depositiemeetnet voor de periode 2001-2011

De trendanalyse werd uitgevoerd op de 9 meetplaatsen van het depositiemeetnet waar droge en natte depositie worden gemeten.

Op zeven van de negen meetplaatsen is er een dalende trend in de concentratie en droge depositie van NH_3 . Wat de natte depositie betreft, wordt enkel op één meetplaats (Wingene) een dalende trend vastgesteld. Wat de totale NH_x -depositie betreft, wordt op zeven van de negen meetplaatsen voor elk vegetatietype een dalende trend vastgesteld. De dalende trend is voornamelijk een gevolg van de maatregelen gericht op de landbouw.

Er zijn geen trends in de concentratie en droge depositie van NO_2 . Reeds genomen maatregelen hebben enkel als resultaat dat er geen stijging van de concentratie is. De natte depositie daalde in de periode 2001-2011 op vijf van de negen meetplaatsen, maar deze trend is slechts marginaal significant in twee van deze meetplaatsen. Wat de totale NO_y -depositie betreft, is er slechts op één meetplaats (Retie) een dalende trend. Op de andere meetplaatsen is er geen trend.

Op alle meetplaatsen is er een dalende trend van de SO_2 -concentratie en -depositie. De daling situeert zich vooral in de tweede helft van de periode 2001-2011. Ook voor de natte depositie wordt een dalende trend vastgesteld. Wat de totale SO_x -depositie betreft, wordt voor alle meetplaatsen een dalende trend vastgesteld. Het zijn vooral de spanningen van de elektriciteitscentrales en het dalende zwavelgehalte in brandstoffen die aan de basis liggen van de dalende SO_x -depositie.

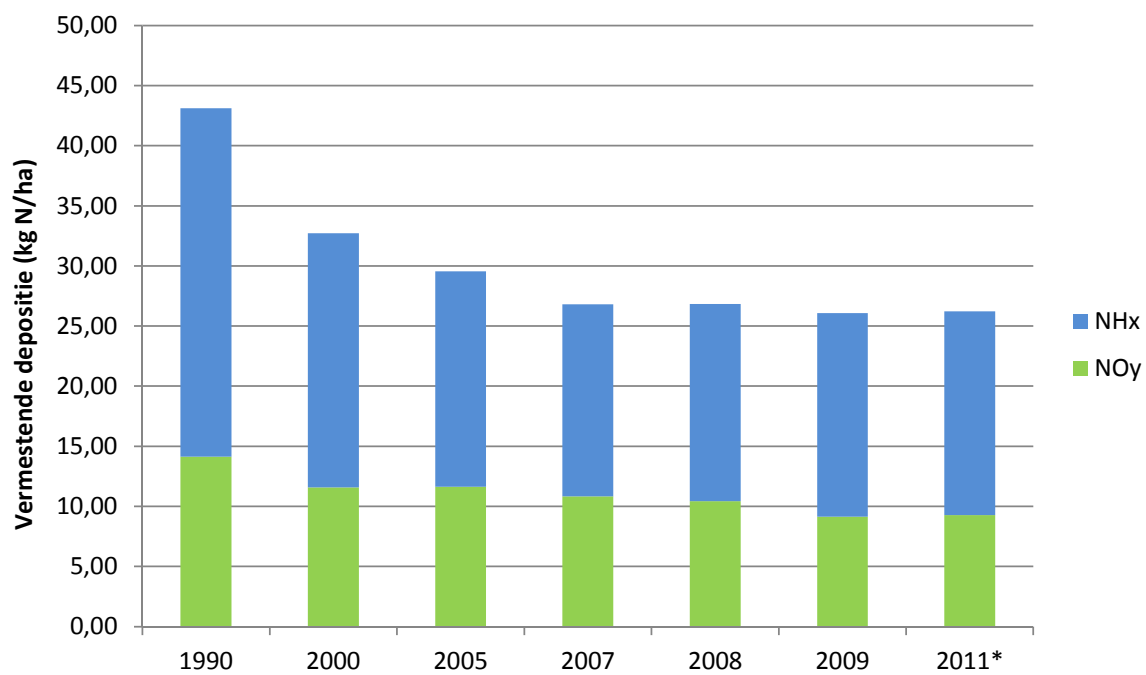
De totale droge verzurende depositie daalt op alle meetplaatsen, behalve in Maasmechelen, in de periode 2001-2011. De totale natte verzurende depositie daalt op alle meetplaatsen, behalve in Gent. Wat de totale verzurende depositie (natte + droge) betreft, wordt op alle meetplaatsen, behalve in Maasmechelen, een daling vastgesteld in de periode 2001-2011.

De droge vermestende depositie kent een dalende trend op zeven van de negen meetplaatsen. De natte vermestende depositie kent een daling in twee meetplaatsen. Wat de totale vermestende depositie betreft, is de trend analoog aan de trend in de droge vermestende depositie (daling op zeven van de negen meetplaatsen).

Evolutie van de verzurende en vermestende depositie sinds 1990 volgens het VLOPS-model

Ook voor de jaren 1990, 2000, 2005, 2007, 2008 en 2009 berekende VLOPS de verzurende en vermestende depositie. Dit gebeurt steeds met emissie- en meteogegevens van het betreffende jaar. De berekening voor 2011 combineerde emissiegegevens van 2009 met de meteogegevens van 2011. De depositieresultaten van 2011 worden onder voorbehoud weergegeven.

Er is een duidelijke dalende trend van de verzurende en vermestende depositie tot 2009 waar te nemen. Dit is weergegeven voor de vermestende depositie in Figuur 63. In de veronderstelling van constante emissies vanaf 2009 blijven de totale deposities tijdens de periode 2009-2011 nagenoeg stabiel.



Figuur 63 Evolutie van de gemiddelde vermestende depositie in Vlaanderen sinds 1990 (berekend met het VLOPS-model) (* voorlopige cijfers)

3 OPVOLGING DOOR DE MESTBANK

3.1 OPVOLGING VAN DE MESTPRODUCTIE

3.1.1 Administratieve opvolging van de dierbezetting

3.1.1.1 Administratieve opvolging van de NER-overschrijding

Concept

Landbouwers mogen op jaarbasis gemiddeld niet meer dieren houden op hun bedrijf dan toegelaten volgens hun NER, zijnde de aan hen toegekende NER-D, rekening houdend met eventuele overgelaten of overgenomen NER-D en met eventuele verworven NER-MVW. Hiertoe berekent de Mestbank voor elke landbouwer, op basis van het aantal dieren en de omrekeningswaarden in het Mestdecreet, de gehouden dieren uitgedrukt in NER. Omdat met bepaalde NER enkel dieren van bepaalde diersoorten kunnen gehouden worden, zoals bij bepaalde types overnames en bij NER-MVW, wordt eveneens rekening gehouden met de gehouden diersoorten.

NER-overschrijding in 2011

Aan de landbouwers met een NER-overschrijding van meer dan 25 NER in productiejaar 2011, werd een administratieve geldboete van 1 euro per overschreden NER opgelegd. Voor landbouwers die in 2009 of 2010 reeds een NER-boete kregen en waarvoor in 2011 opnieuw een NER-overschrijding werd vastgesteld, werd de boete verdubbeld. Initieel werd aan 1.542 landbouwers een boete opgelegd voor een totaal bedrag van ongeveer 2,1 miljoen euro.

⇒ *Meer informatie over de administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegelaten nutriëntenemissierechten is te vinden in 4.2.2.1.*

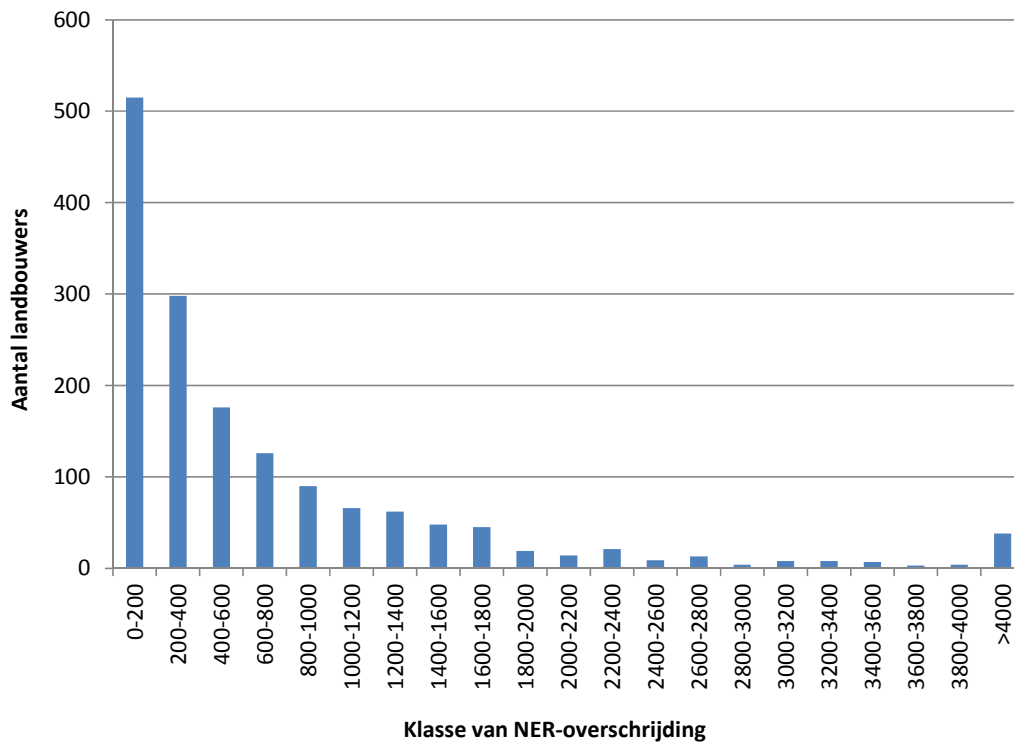
Rekening houdend met de resultaten van de bezwaarbehandeling (stand van zaken 29 juli 2013), hebben 1.574 landbouwers in 2011 meer dieren gehouden dan toegelaten volgens hun NER, waarvan 93 landbouwers met een beperkte NER-overschrijding van minder dan 25 NER. Er zijn 75 landbouwers die dieren gehouden hebben zonder dat ze beschikken over de nodige NER.

De totale NER-overschrijding bedroeg ongeveer 1,24 miljoen NER. Van deze totale NER-overschrijding is een beperkte overschrijding van ongeveer 51.000 NER een gevolg van het niet tijdig overnemen van NER bij volledige bedrijfsovernames door naaste familie. Voor deze bedrijven werd de boete verminderd tot een forfaitair bedrag.

Van de 1.574 landbouwers met een NER-overschrijding waren er 768 waarvoor recidivisme werd vastgesteld in 2011. Deze 768 landbouwers vertegenwoordigen samen een totale NER-overschrijding van ongeveer 0,65 miljoen NER maar doordat de boete verdubbeld werd, werd in totaal 1,3 miljoen euro boete opgelegd. De 768 landbouwers waarbij recidivisme werd vastgesteld, zijn voornamelijk rundveebedrijven.

Figuur 64 geeft de verdeling weer van het aantal landbouwers over verschillende klassen van NER-overschrijding in 2011. De helft van de landbouwers met een NER-overschrijding had een NER-

overschrijding van minder dan 370 NER. Ongeveer 90 % had een NER-overschrijding van minder dan 1.735 NER. De gemiddelde NER-overschrijding bedroeg 775 NER.



Figuur 64 Verdeling van het aantal landbouwers over verschillende klassen van NER-overschrijding in 2011

232 landbouwers hebben hun NER-overschrijding van 2011 gecompenseerd door minder dieren te houden in 2012. Deze landbouwers hadden samen een NER-overschrijding van ongeveer 0,23 miljoen NER in 2011. Door de compensatie van deze overschrijding, vervalt hun boete voor productiejaar 2011.

NER-overschrijding in 2012

Ook voor productiejaar 2012 werd gecontroleerd of de landbouwers niet meer dieren gehouden hebben dan toegelaten op basis van hun NER. Initieel werd aan 1.178 landbouwers een boete opgelegd voor een totaal bedrag van ongeveer 1,8 miljoen euro. Net zoals voor productiejaar 2011, werden ook in productiejaar 2012 een aanzienlijk aantal landbouwers met recidivisme vastgesteld. Van de 1.178 landbouwers met een NER-boete in 2012 waren er 630 waarvoor recidivisme werd vastgesteld in 2012. Deze 630 landbouwers vertegenwoordigen samen een totale NER-overschrijding van ongeveer 0,5 miljoen NER maar doordat de boete verdubbeld werd, werd in totaal 1,0 miljoen euro boete opgelegd. De landbouwers waarbij recidivisme werd vastgesteld, zijn voornamelijk rundveebedrijven.

Omdat de bezwaarbehandeling voor productiejaar 2012 nog lopend is, wordt in het huidige Voortgangsrapport niet verder stil gestaan bij de NER-overschrijding in 2012.

Evolutie van de NER-overschrijding in de periode 2007-2011

Tabel 37 geeft een overzicht van de evolutie van het aantal landbouwers die meer dieren gehouden hebben dan toegelaten volgens hun NER, samen met de hoeveelheid NER-overschrijding. Hieruit blijkt dat de hoeveelheid NER-overschrijding is gedaald van ongeveer 4,4 miljoen NER in 2007 tot 1,2 miljoen NER in 2011. Het aantal landbouwers met NER-overschrijding is tevens gedaald, van ongeveer 3.270 landbouwers in 2007 tot ongeveer 1.570 landbouwers in 2011.

Anderzijds zijn er elk jaar landbouwers met een mestproductie van minstens 300 kg fosfaat die dieren gehouden hebben zonder dat ze beschikken over de nodige NER. Dit aantal is gedaald in de periode van 2007 tot 2011: van 378 landbouwers in productiejaar 2007, over 229 landbouwers in 2008, 179 landbouwers in 2009 en 131 landbouwers in 2010, tot 75 landbouwers in 2011.

Tabel 37 Evolutie van de hoeveelheid NER-overschrijding samen met het aantal landbouwers met NER-overschrijding in Vlaanderen in de periode 2007-2011

| | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 |
|--|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| NER-overschrijding | 4.407.464 | 2.552.434 | 2.127.630 | 1.745.682 | 1.243.728 |
| Aantal landbouwers met NER-overschrijding | 3.265 | 2.432 | 2.147 | 2.039 | 1.574 |

Recidivisme van de NER-boete bij rundveebedrijven

Recidivisme van de NER-boete komt bijna uitsluitend voor bij bedrijven met rundvee. Verschillende elementen kunnen hierin een rol spelen:

- Voor alle diercategorieën behalve rundvee, moet de landbouwer zelf een gemiddelde veebezetting berekenen en invullen op het aangifteformulier. De aangifte van de rundveebezetting bij de Mestbank gebeurt via Dierengezondheidszorg Vlaanderen (DGZ). De Mestbank ontvangt de gegevens van DGZ en rekent deze om naar een gemiddelde veebezetting per bedrijf. De gegevens van DGZ zijn gedetailleerd en laten een nauwkeurige berekening toe van de veebezetting.
- Varkens- en pluimveebedrijven hebben bovendien de mogelijkheid om NER-MVW te verwerven via uitbreiding mits mestverwerking. De verwerving van deze NER-MVW is gekoppeld aan het verwerken van mest. Voor varkens- en pluimveemest is er voldoende verwerkingscapaciteit aanwezig. Dit is niet het geval voor runderen waardoor het voor rundveebedrijven dan ook moeilijker is om NER-MVW te verwerven.
- Tevens is het zo dat de NER-D voor runderen in de praktijk ook duurder zijn dan de NER-D voor varkens of pluimvee. Niettegenstaande de prijs is de terugverdientijd voor de aankoop van NER-D beperkt. Aan een prijs van 4 euro per NER-D is de aankoop van NER-D na 3 jaar terugverdiend. Aan 6 euro per NER-D is de terugverdientijd 4 jaar. Mogelijk zijn te weinig landbouwers zich hier van bewust.

In de praktijk zijn er een aantal instrumenten om een NER-boete te voorkomen:

- De wetgeving voorziet dat overschrijdingen van NER in een bepaald jaar kunnen worden gecompenseerd het jaar nadien door het houden van minder dieren of door het verwerven van bijkomende NER. Voor productiejaar 2011 maakten 232 landbouwers gebruik van deze mogelijkheid.
- Specifiek voor de rundveebedrijven stelt de Mestbank via het mestinternetloket (MIL) voor elk bedrijf informatie ter beschikking die de rundveehouder toelaat om de evolutie van de gemiddelde veebezetting in relatie tot de NER op te volgen. Ze doet dit op basis van de gegevens van DGZ, die ze maandelijks ontvangt. Enerzijds vindt de rundveehouder op het MIL een berekening van de gemiddelde veebezetting voor de voorbije periode van het productiejaar. Deze veebezetting wordt ook uitgedrukt in NER, zodat de landbouwer weet hoeveel NER hij tot dan toe heeft gebruikt. Anderzijds wordt ook een prognose gemaakt van de jaarbezetting op basis van de diergegevens van de voorbije periode. Ook deze prognose wordt uitgedrukt in NER, zodat de landbouwer ziet hoeveel NER hij zal geproduceerd hebben op het einde van het jaar. Indien de geproduceerde NER volgens de prognose groter zijn dan de toegelaten NER op zijn bedrijf, dan kan hij via zijn bedrijfsvoering hierop inspelen en kan hij een mogelijke NER-boete vermijden.

Als de NER-overschrijding uitgedrukt wordt in aantal volwassen runderen (waarbij 1 volwassen rund overeen komt met 127 NER) dan blijkt dat in productiejaar 2011 15 % van de landbouwers met recidivisme minder dan één volwassen rund teveel heeft gehouden. Bij niet-recidivisten heeft 20 % minder dan één volwassen rund teveel gehouden (Tabel 38). Globaal is er weinig verschil in de grootte van de overschrijding tussen recidivisten en niet-recidivisten.

Tabel 38 NER-overschrijding in productiejaar 2011 uitgedrukt in aantal volwassen runderen, bij bedrijven met en zonder recidivisme

| NER-overschrijding uitgedrukt in aantal volwassen runderen | Bedrijven zonder recidivisme | | Bedrijven met recidivisme | | Totaal | |
|--|------------------------------|-----|---------------------------|-----|--------------|-----|
| | Aantal | % | Aantal | % | Aantal | % |
| <1 | 141 | 20% | 116 | 15% | 257 | 17% |
| 1-2 | 131 | 18% | 136 | 18% | 267 | 18% |
| 2-5 | 182 | 25% | 213 | 28% | 395 | 27% |
| 5-10 | 130 | 18% | 149 | 20% | 279 | 19% |
| >10 | 133 | 19% | 150 | 20% | 283 | 19% |
| Totaal | 717 | | 764 | | 1.481 | |

De Mestbank heeft door middel van een beperkte telefonische enquête in het najaar van 2012 en het voorjaar van 2013 bij de landbouwers die in 2010 en 2011 een NER-overschrijding hadden, gepeild naar de redenen voor deze herhaalde overschrijding. Daaruit bleek dat 37 % van de betrokkenen zich ondertussen in orde heeft gesteld door NER bij te kopen of door gebruik te maken van de mogelijkheid tot uitbreiding mits mestverwerking. Sommige landbouwers, hoofdzakelijk rundveehouders, merkten wel op dat ze een tijdje hebben moeten zoeken om de gepaste NER te kunnen verwerven. 11 % van de ondervraagden had stappen ondernomen om NER te verwerven,

maar vonden de aankoop te duur. 3 % van de landbouwers had nog geen verkoper gevonden. 10 % van de landbouwers neemt een afwachterende houding aan en heeft nog geen stappen gezet. 12 % van de landbouwers is van plan de veestapel te verminderen, 15 % van de landbouwers is al op een iets oudere leeftijd gekomen en niet meer geïnteresseerd in het verwerven van bijkomende NER. Een kleine groep, 7 % van de ondervraagden, is gestopt met het houden van dieren, of wil daar binnenkort mee stoppen. Een laatste groep, eveneens goed voor 5 % van de ondervraagden, wacht af omdat ze betwijfelen dat de NER-regeling in de toekomst zal blijven bestaan.

3.1.1.2 Controle van de aangifte

Op het einde van elk productiejaar moeten alle aangifteplichtige landbouwers een aangifte van mestproductie en mestgebruik indienen bij de Mestbank. Voor productiejaar 2012 werd de Mestbankaangifte verstuurd naar ongeveer 32.400 landbouwers voor een totaal van 36.000 exploitaties²². De landbouwers moesten hun aangifte indienen vóór 18 februari 2013. Het was het tweede jaar op rij dat de landbouwers hun Mestbankaangifte digitaal konden indienen via het e-loket van de Mestbank. Landbouwers die hun aangifte via deze weg indienden, kregen tot 15 maart 2013 als uiterste indieningsdatum.

Uiteindelijk werden ongeveer 12.100 aangiftes ingediend via het e-loket van de Mestbank. Eén landbouwer op 3 heeft met andere woorden gebruik gemaakt van het e-loket om zijn aangifte in te dienen. Na een succesvolle start voor de digitale aangifte met 20 % digitaal ingediende aangiftes voor productiejaar 2011, bleek het digitaal indienen dus ook productiejaar 2012 een groot succes. Het verder ontwikkelen en verbeteren van het e-loket blijft de komende jaren een belangrijk aandachtspunt voor de Mestbank.

Na de invoer van de gegevens gebeurt een uitgebreide administratieve controle op de volledigheid en de correctheid van de aangegeven gegevens. Sinds productiejaar 2011 wordt geopteerd voor een efficiëntere controle waarbij voor een bepaald percentage van de aangiftes de verschillende aspecten in detail worden nagekeken. De gecontroleerde aangiftes worden geselecteerd op basis van een risicoanalyse waarbij de focus ligt op het traceren van stikstof- en fosforstromen die gemist zouden worden door onvolledige of onjuiste aangiftegegevens. De risicoanalyse houdt rekening met verschillende criteria waaraan een gewicht van belangrijkheid gegeven wordt. De gebruikte criteria en gewichten kunnen jaarlijks wijzigen zodat bepaalde accenten in de controle gelegd kunnen worden en verschillende landbouwers kunnen gecontroleerd worden. Voor productiejaar 2012 lag de focus van de controle vooral op nutriëntenbalansstelsels, mestopslag en de verhouding van de dierbezetting t.o.v. het beschikbaar aantal NER's. Daarnaast werd ca. 70 % van de aangiftes van de productie van voedingswater en spuistroom in de tuinbouw gecontroleerd.

Voor productiejaar 2012 werden op die manier 3.385 aangiftes gecontroleerd (10 % van het totale aantal ontvangen aangiftes).

²² Volgens het Mestdecreet moeten aangifteplichtige landbouwers voor elke exploitatiezetel een aangifte indienen bij de Mestbank.

3.1.2 Opgvolging van de dierbezetting op het terrein

3.1.2.1 Terreincontroles van de dierbezetting

Een correcte aangifte van het aantal dieren is vereist voor een correcte berekening van de dierlijke mestproductie en de mestbalans van een landbouwbedrijf. Via gerichte terreincontroles wordt daarom de dierbezetting gecontroleerd van verschillende bedrijven.

Selectie van de bedrijven

De bedrijven werden geselecteerd aan de hand van een risico-analyse. In deze risicoanalyse wogen twee risicofactoren zwaar door, nl. de verhouding van de toegekende nutriëntenemissierechten (NER) t.o.v. de geproduceerde NER én een gemeten nitraatresidu van meer dan 200 kg NO₃⁻-N/ha op minstens één perceel van het bedrijf. Bijkomend konden de toezichthouders van de verschillende regio's een aantal bedrijven selecteren omdat ze het vermoeden hadden dat de gemiddelde dierbezetting te laag was aangegeven.

Ook werden er 7 bedrijven meegenomen in de controles die hun aangifte voor meer dan één productiejaar niet hadden ingediend en waar er een vergunde veestapel aanwezig was.

Daarnaast werden ook 9 bedrijven geselecteerd die in het najaar van 2011 reeds geteld werden in het kader van een sensibiliserende aanpak maar die bij de aangifte voor productiejaar 2011 een te laag aantal varkens doorgaven, terwijl de bedrijfsvoering niet noemenswaardig afweek van een courante bedrijfsvoering. Deze 9 bedrijven werden opnieuw bezocht.

In 2012 werden in totaal 84 bedrijven (overeenkomend met 98 exploitaties) geselecteerd voor een controle van de dierbezetting. Daarvan waren er 77 varkenshouders, overeenkomend met 90 exploitaties (1 zeugenbedrijf, 49 mestvarkens/vermeerderingsbedrijven en 40 gesloten bedrijven).

Controle van de dierbezetting

Tijdens een controle van de dierbezetting op de geselecteerde varkensbedrijven, werd er eerst een diertelling op het bedrijf uitgevoerd. Een diertelling is een momentopname van het aantal varkens dat op het bedrijf aanwezig is. Een diertelling geeft echter geen exact beeld van de gemiddelde dierbezetting over het volledige productiejaar.

In tweede instantie wordt de gemiddelde dierbezetting van het bedrijf berekend. Hiervoor wordt vertrokken van de resultaten van de diertelling op het bedrijf en verder gerekend met kengetallen. Er konden bedrijfseigen kengetallen gebruikt worden op voorwaarde dat ze onderbouwd werden met de nodige stavingstukken. Hiertoe vragen de toezichthouders verschillende documenten op van het meest recente aangiftejaar, zoals slachthuisgegevens, aan- en afvoerfacturen, voederleveringen en permanente inventaris,... Wanneer de exploitant bedrijfseigen kengetallen wenste te gebruiken maar hier onvoldoende bewijs voor kon leveren, werd de gemiddelde dierbezetting bepaald met behulp van gemiddelde kengetallen²³ en volgde er een ambtshalve aanpassing van de gemiddelde veebezetting.

²³ Kengetallen op basis van het rapport "Technische en economische resultaten van de varkenshouderij op basis van het landbouwmonitoringsnetwerk", te vinden op http://lv.vlaanderen.be/nlapps/data/docattachments/Rapport_Varkenshouderij_FOCUS%20%20def.pdf

Bij 27 landbouwers (1/3^{de} van de gecontroleerde bedrijven) heeft de controle van de dierbezetting geleid tot een aanpassing van de gemiddelde veebezetting. Bij 17 landbouwers (overeenkomend met 22 exploitaties) gebeurde dit met het akkoord van de landbouwer. Bij 10 landbouwers (overeenkomend met 15 exploitaties) is er overgegaan tot een ambtshalve aanpassing van de dieren omdat de landbouwer niet wou afwijken van zijn bedrijfseigen kengetallen maar hier onvoldoende bewijs voor kon leveren.

Voor 14 landbouwers is het onderzoek nog lopend.

Aanpassingen van de nutriëntenuitscheidingsbalans

Wanneer op basis van de berekening van de gemiddelde dierbezetting bleek dat de aangegeven varkensbezetting van productiejaar 2011 sterk verhoogd moest worden, dan werden de veevoederregisters die bij de aangifte meegestuurd waren, getoetst aan de nieuwe cijfers. Zo werd de voedergift per dierplaats opnieuw berekend, rekening houdend met de aangepaste gemiddelde dierbezetting. Wanneer de herrekende voedergift een onrealistisch lage waarde was, werden de initiële uitscheidingscijfers ambtshalve op het forfaitaire stelsel gezet. Dit was het geval bij 7 exploitaties.

Fraude

Niet elk dossier met een administratieve aanpassing van het gemiddelde aantal varkens wordt aanzien als een dossier met fraudepotentieel. Er wordt pas van fraude gesproken wanneer er vermoedens zijn van bijvoorbeeld een carousel van mogelijke zwarte mest, zwarte voeders, ontbreken van facturen,... . De toezichthouder kan op dat moment zijn toezichttaken niet verder uitvoeren en daarom wordt bij controles van dergelijke fraudegevoelige bedrijven de medewerking van het parket gevraagd. Indien het onderzoek in samenwerking met officieren van de gerechtelijke politie gebeurt, wordt de dierbezetting van de 3 voorgaande jaren onderzocht.

In 2012 werden geen dossiers doorgegeven aan het parket en hebben de toezichthouders geen beroep moeten doen op de officieren van gerechtelijke politie.

3.2 OPVOLGING VAN DE BEMESTING

3.2.1 Aanwending van dierlijke mest

Bij terreincontroles van de aanwending van dierlijke mest wordt er nagegaan of de bemesting plaatsvindt conform de mestwetgeving. Zo wordt er gecontroleerd of er geen overbemesting plaatsvindt, of de mest emissiearm aangewend wordt, of de uitrijregeling en de afstandsregels gerespecteerd worden, of er geen mest opgebracht wordt op drassige of bevroren grond, ...

In 2012 werden 633 terreincontroles van de aanwending van dierlijke mest uitgevoerd. Bij 96 controles, 15 % van het totaal aantal controles, werden één of meerdere inbreuken vastgesteld. Het inbreukpercentage ligt daarmee in de lijn van de vorige jaren (jaarlijks 15 à 20 % inbreuken tegen de voorschriften m.b.t. de aanwending van meststoffen).

Tabel 39 geeft een overzicht van het aantal inbreuken vastgesteld bij de controles van de aanwending van dierlijke mest in 2012. Voor 20 % van de vastgestelde inbreuken werd er gekozen om geen proces-verbaal op te maken maar een aanmaning te geven. Net zoals de voorgaande jaren,

is ook in 2012 de meest voorkomende inbreuk bij controles van de aanwending van dierlijke mest de niet-emissiearme aanwending van mest (59 %). Bemesting te dicht bij waterlopen werd bij een kleine 20 % van de inbreuken vastgesteld.

Tabel 39 Aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van de aanwending van dierlijke mest in 2012, per soort inbreuk, samen met het relatieve aandeel ten opzichte van het totaal aantal inbreuken

| Type inbreuk | Aantal inbreuken | % t.o.v. totaal | Aantal aanmaningen | Aantal PV's |
|---|------------------|-----------------|--------------------|-------------|
| Geen emissiearme aanwending | 67 | 59% | 17 | 50 |
| Bemesting te dicht bij waterlopen | 22 | 19% | 3 | 19 |
| Niet naleven uitrijregeling | 15 | 13% | 3 | 12 |
| Overbemesting | 5 | 4% | | 5 |
| Bemesting op drassige, ondergelopen, besneeuwde of bevroren grond | 3 | 3% | | 3 |
| Verbod op bemesting (uitgezonderd 2GVE) niet nageleefd | 2 | 2% | | 2 |
| Totaal | 114 | | 23 | 91 |

3.2.2 Lozing van meststoffen

Jaarlijks worden de toezichthouders geconfronteerd met landbouwers die meststoffen lozen op andere plaatsen dan op de aangegeven landbouwpercelen. De meeste controles op lozing vinden plaats na ontvangst van een klacht of een melding. Deze melding kan zowel van particulieren komen als van andere inspectiediensten of via de politie. Daarnaast wordt ongeveer een derde van de lozingen toevallig vastgesteld op terrein of tijdens andere controles van bedrijven. [De afhandeling van bepaalde dossiers m.b.t. lozingen kan gebeuren in samenwerking met andere inspectiediensten, wat resulteert in een geïntegreerde aanpak.](#)

In 2012 werden er in totaal 90 controles uitgevoerd met betrekking tot een (eventuele) lozing van meststoffen. In ongeveer 1/3^{de} van de gevallen werd er effectief een lozing vastgesteld waaraan een gevolg werd gegeven. Hiervoor werden er 34 processen-verbaal opgesteld en 15 bestuurlijke maatregelen uitgeschreven. De dwingende bestuurlijke maatregelen moeten ervoor zorgen dat de lozing direct een halt wordt toegeroepen zodat het risico op een nieuwe lozing voorkomen wordt. Na het opleggen van een bestuurlijke maatregel wordt een bedrijf altijd opnieuw gecontroleerd om na te gaan of er al dan niet gevolg werd gegeven aan de opgelegde maatregelen en of er opnieuw lozingen worden vastgesteld.

Ook bij lozingen die niet worden aangepakt door middel van bestuurlijke maatregelen, kan er een hercontrole volgen. In 2012 werden er op een 30-tal bedrijven één of meerdere hercontroles uitgevoerd.

[De aard van de vastgestelde lozingen was heel divers. De meeste lozingen hadden betrekking op de afstroom van mestsappen uit een opslag voor vaste mest of champost naar een gracht of riolering. Meestal was deze afstroom vermengd met regenwater. De vastgestelde lozing wordt door de betrokkene meestal niet ervaren als een probleem. In een beperkt aantal gevallen was de lozing te wijten aan mestkelders die niet mestdicht waren \(waardoor de mest door de betonnen muren sijpelde\) of mestkelders die te vol waren. Er werden ook verschillende lozingen vastgesteld van mestsappen uit opslagen op de kopakker die te dicht bij een waterloop lagen waardoor de](#)

mestsappen aflieden naar de gracht. In een beperkt aantal gevallen werden incidenten vastgesteld op landbouwbedrijven die aanleiding gaven tot een lozing, zoals bv. een mestzak die scheurt, een buis van een opslag voor drijfmest die afbreekt of een buis die loskomt tijdens het aanzuigen van mest door een transporteur. Er was sprake van één moedwillige lozing door het rechtstreeks lozen van mest vanuit een opslag naar een gracht d.m.v. een buis. In een beperkt aantal gevallen was de lozing te wijten aan het instorten of lekken van opslagplaatsen voor effluenten, digestaat en half verwerkte mestproducten.

3.2.3 Controle van bedrijven en percelen met derogatie

3.2.3.1 Aanvraagprocedure voor derogatie

Beschrijving van de aanvraagprocedure

Een geldige aanvraag voor derogatie vereist twee stappen, eerst via een aanvraag bij de Mestbank en vervolgens via de verzamelaanvraag bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV):

1. **Aanvraag bij de Mestbank.** Sinds 2010 kunnen de landbouwers online derogatie aanvragen bij de Mestbank door middel van hun elektronische identiteitskaart of via een aanvraagformulier. De aanvragen voor derogatie moeten uiterlijk op 15 februari ingediend zijn bij de Mestbank. Via hun aanvraag verklaren de landbouwers zich akkoord met de voorwaarden voor derogatie.
2. **Aanduiden van percelen via de verzamelaanvraag bij het ALV.** Op de verzamelaanvraag kruist de landbouwer de percelen aan waarop hij derogatie zal toepassen. Voor een geldige derogatieaanvraag moet de verzamelaanvraag op tijd ingediend worden (uiterlijk 21 april). Als de verzamelaanvraag tijdig ingediend is, kan de landbouwer nog aanpassingen doen aan zijn verzamelaanvraag tot en met 31 mei.

Landbouwers die ten gevolge van een terreincontrole in 2011 een verbod opgelegd kregen voor derogatie op het volledige bedrijf in 2012, konden geen derogatie meer aanvragen voor 2012. De betrokken landbouwers werden hiervan op de hoogte gesteld bij de kennisgeving van de resultaten van de terreincontroles van 2011.

Controle op de ontvankelijkheid van de derogatieaanvragen

De Mestbank kijkt na of de aanvragen voor derogatie ontvankelijk zijn en stelt de betrokken landbouwers op de hoogte. Een geldige derogatieaanvraag voldoet aan de volgende criteria:

- In eerste instantie wordt nagegaan of er geen verbod is opgelegd voor derogatie voor het volledige bedrijf ten gevolge van een terreincontrole in het voorgaande jaar.
- Vervolgens wordt gecontroleerd of de aanvraag voor derogatie werd ingediend bij de Mestbank en of deze aanvraag tijdig gebeurde (uiterlijk 15 februari).
- Ten slotte wordt door de Mestbank gecontroleerd of de verzamelaanvraag tijdig werd ingediend bij het ALV (uiterlijk 21 april) en of de eventuele wijzigingen van de verzamelaanvraag tijdig ingediend werden (31 mei).

Aanvragen voor derogatie in 2012

In 2012 dienden 3.299 landbouwers een aanvraag voor derogatie in bij de Mestbank, waarvan 1.939 (59 %) via het elektronisch derogatieloket van de Mestbank en 1.360 (41 %) via een schriftelijk aanvraagformulier. 3.109 landbouwers vroegen derogatie aan via de verzamelaanvraag bij het ALV, voor in totaal 52.643 percelen en een totale oppervlakte van 91.177 ha.

In totaal hebben 3.020 landbouwers een ontvankelijke aanvraag voor derogatie ingediend voor 2012, overeenkomend met 51.712 percelen en 87.319 ha landbouwgrond onder derogatie. Een overzicht van het aantal onontvankelijke aanvragen voor derogatie in 2012, per reden, is weergegeven in Tabel 40.

Tabel 40 Aantal onontvankelijke aanvragen voor derogatie in 2012 per reden

| Reden | Aantal percelen | Oppervlakte (ha) | Aantal landbouwers |
|---|-----------------|------------------|--------------------|
| Verbod op derogatie voor het volledige bedrijf ten gevolge van terreincontroles in 2011 | - | - | 7 |
| Geen of geen tijdige aanvraag bij Mestbank maar wel percelen aangeduid op VA* 2012 | 857 | 1.379 | 84 |
| Geen of niet tijdig percelen met derogatie aangeduid op VA* 2012 maar landbouwer had wel aanvraag ingediend bij de Mestbank | - | - | 271 |

* Verzamelaanvraag bij ALV

3.2.3.2 Administratieve controles van derogatie

Beschrijving van de administratieve controles

De administratieve controle van de percelen wordt uitgevoerd door de Mestbank, vertrekkende van de percelen van de landbouwers met een ontvankelijke derogatieaanvraag. De achtereenvolgende stappen van de administratieve controle worden hieronder opgesomd:

- Als een landbouwer derogatie aanvraagt voor een perceel dat hij niet in gebruik heeft op 1 januari van het jaar van de aanvraag, en als hij derhalve niet over bemestingsrechten van het betreffende perceel beschikt, dan wordt de derogatieaanvraag voor het betreffende perceel afgekeurd.
- Vervolgens wordt de teelt van het perceel waarvoor derogatie aangevraagd wordt, administratief gecontroleerd. Als de hoofdteelt niet in aanmerking komt voor derogatie (andere teelt dan gras, maïs, wintertarwe, triticale, suikerbieten of voederbieten), of als er geen gras of snijrogge aangegeven is als voorteelt vóór de hoofdteelt van maïs, of als er geen niet-vlinderbloemig vanggewas is aangegeven als nateelt na de teelt van wintertarwe of triticale, dan wordt de derogatieaanvraag voor het betreffende perceel afgekeurd.
- Daarna wordt de ligging van het perceel waarvoor derogatie aangevraagd wordt, administratief gecontroleerd. Indien het perceel gelegen is in gebieden die niet in aanmerking komen voor derogatie, zoals fosfaatverzadigd gebied of grondwaterwingsgebied zone I, of als de nulbemesting (2 GVE/ha/jaar) van toepassing is op het perceel, dan wordt de derogatieaanvraag voor het betreffende perceel afgekeurd.
- Vervolgens wordt gecontroleerd of er geen beheerovereenkomsten met bemestingsbeperkingen (BO water, perceelsranden, ...) van toepassing zijn op het perceel waarvoor derogatie aangevraagd wordt. Als er beheerovereenkomsten met een strengere bemestingsnorm dan 170 kg N/ha/jaar of met absoluut bemestingsverbod van toepassing zijn, dan wordt de derogatieaanvraag voor het betreffende perceel afgekeurd.
- Tot slot gebeurt er ook een controle op het gemeten nitraatresidu in het voorgaande jaar. Als een landbouwer derogatie aanvraagt voor een perceel waarop in het najaar van het jaar voorafgaand aan het jaar van de aanvraag een nitraatresidu werd gemeten dat hoger is dan de nitraatresidurempelwaarde, dan verliest hij derogatie voor het betreffende perceel. Stel dat de landbouwer het perceel waarop een te hoog nitraatresidu gemeten is, niet meer in gebruik heeft in het daaropvolgend jaar dan worden de hem toegewezen maatregelen op

een ander (vergelijkbaar) perceel gelegd van zijn bedrijf; zo ook het verbod op de toepassing van derogatie. Ook op deze percelen wordt de derogatieaanvraag afgekeurd.

Om de landbouwers te behoeden van ongewild derogatieverlies voerde het ALV in 2012 een aantal incoherentiecontroles uit. Zo heeft het ALV de landbouwers, die een geldige derogatieaanvraag indienden bij de Mestbank én tijdig de verzamelaanvraag indienden maar die geen derogatiepercelen aanduiden op de verzamelaanvraag, een brief gestuurd om hen te wijzen op deze incoherentie met de boodschap dat ze zich nog in orde kunnen stellen met de verzamelaanvraag tot uiterlijk 31 mei. Een gelijkaardige boodschap werd verstuurd naar de landbouwers voor anomalieën ten aanzien van de opgegeven teelten voor derogatiepercelen. Vooral de voorteelt gras of snijrogge en de niet-vlinderbloemige nateelten worden soms vergeten bij het invullen in de verzamelaanvraag.

Resultaten van de administratieve controles in 2012

Na de administratieve controle van de aanvragen, werd in 2012 derogatie toegekend aan 3.016 landbouwers, goed voor een totaal derogatieareaal van 85.540 ha.

Na de administratieve controle van de percelen werd bij 388 landbouwers derogatie afgekeurd in 2012 op één of meerdere percelen. In totaal werd op basis van de administratieve controles, derogatie geweigerd voor een areaal van 1.147 ha op 713 percelen in 2012.

Een overzicht van het aantal percelen, het aantal landbouwers en de oppervlakte landbouwgrond waarvoor derogatie werd afgekeurd in 2012 op basis van de administratieve controle, is weergegeven in Tabel 41 voor de verschillende redenen van afkeuring. Een perceel kan in onderstaande tabel meerdere keren voorkomen als het voor meerdere redenen afgekeurd is.

Tabel 41 Overzicht van het aantal percelen, het aantal landbouwers en de oppervlakte waarvoor derogatie afgekeurd werd in 2012 op basis van de administratieve controle, per reden van afkeuring

| Reden van afkeuring | Aantal Percelen | Oppervlakte (ha) | Aantal Landbouwers |
|--|-----------------|------------------|--------------------|
| De hoofdteelt, zoals aangeduid op VA* 2012, komt niet in aanmerking voor derogatie | 47 | 61 | 30 |
| Er is geen voorteelt gras of snijrogge voor maïs aanwezig, volgens de VA* 2012 | 53 | 78 | 35 |
| Er is geen niet-vlinderbloemig vanggewas aanwezig na wintertarwe of triticale, volgens de VA* 2012 | 12 | 27 | 8 |
| Het type kwetsbaar gebied waarin het perceel ligt, komt niet in aanmerking voor derogatie | 146 | 199 | 97 |
| Ongeldige combinatie met beheerovereenkomst en/of agro-milieumaatregel | 2 | 2 | 2 |
| Perceel met nitraatresidu > 90 kg NO ₃ ⁻ -N/ha in 2011 | 158 | 249 | 154 |

* Verzamelaanvraag bij ALV

3.2.3.3 Terreincontroles van derogatiepercelen en -bedrijven

Beschrijving van de terreincontroles

De terreincontroles in het kader van derogatie omvatten enerzijds gerichte teeltcontroles van derogatiepercelen en anderzijds volledige controles van derogatiebedrijven op de naleving van de derogatievoorwaarden.

Sinds 2012 worden zowel de controles van de derogatiepercelen als van de derogatiebedrijven uitgevoerd door het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV). De resultaten van de terreincontroles worden doorgegeven aan de Mestbank.

Teeltcontroles van derogatiepercelen

De teeltcontroles van derogatiepercelen omvatten drie deelacties waarbij op het terrein een aantal aspecten gecontroleerd worden:

- In het voorjaar (maart) wordt een selectie van derogatiepercelen met als hoofdteelt maïs gecontroleerd om na te gaan of een voorteelt gras of snijrogge ingezaaid of aanwezig is.
- In de periode mei-september wordt de hoofdteelt van een selectie van derogatiepercelen gecontroleerd om na te gaan of de vastgestelde hoofdteelt overeenkomt met de aangegeven hoofdteelt en een derogatiegewas is.
- In het najaar (oktober) wordt een selectie van derogatiepercelen met als hoofdteelt wintertarwe of triticale gecontroleerd om na te gaan of een niet-vlinderbloemig vanggewas als nateelt aanwezig is.

In overeenstemming met het uitvoeringsbesluit van de Europese Commissie van 29 juni 2011, wordt gestreefd naar een controle van de derogatiepercelen bij minstens 5 % van de derogatiebedrijven.

Naast deze gerichte teeltcontroles in het kader van derogatie, kunnen er ook derogatiepercelen gecontroleerd worden bij de algemene teeltcontroles die uitgevoerd worden door het ALV.

Controles van derogatiebedrijven

Bij de controle van derogatiebedrijven wordt de naleving van de derogatievoorwaarden opgevolgd. Er wordt onder meer nagegaan of de voorwaarden m.b.t. bemesting, verbodsperiode voor bemesting, scheuren van grasland, bemestingsplan en -register, bodemanalyses en mestopslag gerespecteerd worden.

In overeenstemming met het uitvoeringsbesluit van de Europese Commissie van 29 juni 2011, wordt gestreefd naar een controle van minstens 5 % van de derogatiebedrijven.

Selectie van derogatiebedrijven en -percelen voor terreincontroles in 2012

Selectie van derogatiepercelen voor teeltcontroles in 2012

Selectie van percelen voor controles van de voorteelt

In maart 2012 werd een selectie van derogatiepercelen met als hoofdteelt maïs gecontroleerd om na te gaan of een voorteelt gras of snijrogge ingezaaid of aanwezig was. Op het moment dat de percelen geselecteerd werden, waren de gegevens van de verzamelaanvraag 2012 nog niet beschikbaar. Omdat derogatiebedrijven echter veelal jaarlijks in de derogatie stappen en omdat maïspercelen het volgende jaar vaak terug met maïs ingezaaid worden, werd bij de selectie van de te controleren percelen gebruik gemaakt van de gegevens van derogatie in 2011.

Ongeveer 7 % van alle percelen van landbouwers die derogatie toepasten voor de teeltcombinatie gras-maïs in 2011 werden gecontroleerd op de voorteelt (gras of snijrogge) in 2012. De selectie van percelen is gelegen in bepaalde controlezones. Deze controlezones zijn afgebakend op basis van gebieden met een concentratie van derogatieaanvragen en bepaalde aandachtzones voor de handhaving van het mestbeleid en met het oog op voldoende spreiding over de verschillende provincies.

In totaal werden in 2012 2.560 derogatiepercelen van 487 derogatiebedrijven gecontroleerd op de voorteelt.

Selectie van percelen voor controles van de hoofdteelt

In de periode mei-september 2012 werd een selectie van derogatiepercelen gecontroleerd op de hoofdteelt. Alle derogatiepercelen van de geselecteerde bedrijven voor een bedrijfscontrole werden gecontroleerd op de hoofdteelt.

In totaal werden in 2012 463 derogatiepercelen van 283 derogatiebedrijven gecontroleerd op de hoofdteelt.

Selectie van percelen voor controles van de nateelt

In oktober 2012 werd een selectie van derogatiepercelen met als hoofdteelt wintertarwe of triticale gecontroleerd om na te gaan of een niet-vlinderbloemig vanggewas als nateelt aanwezig was. Alle derogatiepercelen met als hoofdteelt wintertarwe of triticale van de geselecteerde bedrijven voor een bedrijfscontrole werden gecontroleerd op de nateelt (niet-vlinderbloemig vanggewas).

In totaal werden in 2012 98 derogatiepercelen van 39 derogatiebedrijven gecontroleerd op de nateelt.

Selectie van derogatiebedrijven voor bedrijfscontroles in 2012

In overeenstemming met het uitvoeringsbesluit van de Europese Commissie van 29 juni 2011, wordt gestreefd naar een controle van minstens 5 % van de derogatiebedrijven. De bedrijven werden geselecteerd in februari 2012 op basis van de aanvragen bij de Mestbank die toen ontvangen waren (3.231 aanvragen volgens een stand van zaken op 15 februari 2012).

In totaal werden 175 bedrijven geselecteerd voor een bedrijfscontrole waarvan 135 bedrijven op basis van een risicoanalyse (77 %) en 40 bedrijven willekeurig (23 %). Bij de risicoanalyse werden een zestal criteria gehanteerd waaronder het nitraatresidu in 2011, het aantal inbreuken bij terreincontroles in het verleden, het resultaat van derogatiecontroles in het verleden, de aanvoer van varkensmest met mestafzetdocumenten en/of het houden van varkens, de aangevraagde derogatieoppervlakte en de marge op de mestbalans. Per criterium werd er een bepaald gewicht toegekend. Ook werd er voor gezorgd dat er een spreiding was over de verschillende provincies.

Uiteindelijk werden in totaal 183 derogatiebedrijven gecontroleerd in 2012. Ten opzichte van het aantal ontvankelijke aanvragen (3.020) betekent dit een controlepercentage van 6 % van de bedrijven die derogatie aanvroegen in 2012.

Resultaten van de terreincontroles van derogatiebedrijven en -percelen in 2012

Resultaten van de terreincontroles van derogatiepercelen in 2012

Tabel 42 geeft een overzicht van de vaststellingen bij de terreincontroles van derogatiepercelen in 2012. Van de 463 derogatiepercelen die gecontroleerd werden op de hoofdteelt, waren er 16 (3 %) waarbij op het terrein werd vastgesteld dat de hoofdteelt geen derogatiegewas was. Van de 2.560 derogatiepercelen die gecontroleerd werden op de voorteelt, waren er 17 (1 %) waarbij geen voorjaarsteelt gras of snijrogge werd vastgesteld voorafgaand aan maïs. Van de 98 derogatiepercelen die gecontroleerd werden op de nateelt, waren er 8 (8 %) waarbij geen niet-vlinderbloemig vanggewas werd vastgesteld na wintertarwe of triticale.

In totaal werden bij 41 gecontroleerde derogatiepercelen (1 % t.o.v. het totaal aantal gecontroleerde derogatiepercelen) van 36 derogatiebedrijven inbreuken vastgesteld tegen de derogatievoorwaarden die geleid hebben tot een sanctie.

Tabel 42 Overzicht van de vaststellingen bij de terreincontroles van derogatiepercelen in 2012, uitgedrukt in aantal percelen samen met het relatief aandeel

| Vaststelling | Aantal derogatiepercelen met vaststelling | Totaal aantal gecontroleerde derogatiepercelen | % t.o.v. aantal gecontroleerde derogatiepercelen |
|--|--|---|---|
| Geen derogatiehoofdteelt | 16 | 463 | 3% |
| Geen volwaardige voorjaarsteelt gras of snijrogge | 17 | 2.560 | 1% |
| Geen correct vanggewas | 8 | 98 | 8% |
| Totaal | 41 | 3.121 | 1% |

Resultaten van de terreincontroles van derogatiebedrijven in 2012

In 2012 werden in totaal 183 derogatiebedrijven gecontroleerd bij de bedrijfscontroles. Bij 81 bedrijven (44 %) werden echter één of meerdere inbreuken tegen de derogatievoorwaarden vastgesteld. Tabel 43 geeft een overzicht van het aantal landbouwers per type vastgestelde inbreuk tegen de derogatievoorwaarden.

Bij de bedrijfscontroles in 2012 werden in totaal 223 overtredingen tegen de derogatievoorwaarden vastgesteld bij 81 bedrijven. Tegen het nemen van voldoende bodemstalen werden veel

overtredingen vastgesteld. Daarnaast blijft het niet of niet correct bijhouden van een bemestingsplan en -register een veel voorkomende inbreuk. Hierbij wordt opgemerkt dat de gecontroleerde bedrijven met een onvolledig bemestingsplan of -register, 7 dagen tijd hadden om hun bemestingsplan of -register aan te vullen.

Tabel 43 Overzicht van de vaststelling bij de terreincontroles van derogatiebedrijven in 2012, uitgedrukt in aantal bedrijven samen met het relatief aandeel

| Vaststelling | Aantal derogatie-bedrijven | % t.o.v. totaal aantal overtredingen |
|--|----------------------------|--------------------------------------|
| Teeltgroep niet correct gegroepeerd in het bemestingsplan of bemestingsplan onvolledig voor teeltgroep | 63 | 28% |
| Onvoldoende fosfaatanalyses | 52 | 23% |
| Onvoldoende stikstofanalyses | 36 | 16% |
| Onvoldoende koolstofanalyses | 26 | 12% |
| Rotatie van percelen voor bodemanalyses is niet in orde | 5 | 2% |
| Foutieve eenheden gebruikt op het bemestingsplan of -register | 2 | 1% |
| Geen bemestingsplan aanwezig | 6 | 3% |
| Attesten voor dunne fractie en/of effluent niet in orde | 30 | 13% |
| Grasland op kleigrond laattijdig gescheurd | 1 | 0% |
| Bemesting uitgevoerd op gescheurd graslanden (uitgezonderd beweiding) | 2 | 1% |
| Totaal aantal overtredingen derogatievoorwaarden | 223 | |
| Totaal aantal landbouwers met overtredingen | 81 | |

Gevolgen van de terreincontroles van derogatiepercelen en -bedrijven

Tengevolge van de bedrijfs- en perceelscontroles in 2012, zijn er in totaal 109 bedrijven met sancties voor 2013. 80 bedrijven verliezen het recht om derogatie aan te vragen voor het ganse bedrijf in 2013. Daarnaast kunnen 29 bedrijven geen derogatie meer aanvragen in 2013 voor één of meerdere teeltgroepen.

Een overzicht van het aantal landbouwers die het recht verliezen om derogatie aan te vragen in 2013 is weergegeven in Tabel 44 voor de verschillende teeltgroepen. Landbouwers kunnen het recht verliezen om derogatie aan te vragen in 2013 voor één bepaalde teeltgroep, voor een combinatie van teeltgroepen of voor het ganse bedrijf.

Tabel 44 Aantal landbouwers die het recht verliezen om derogatie aan te vragen in 2013 per teeltgroep

| Verlies derogatie per teeltgroep in 2013 | Aantal landbouwers |
|--|--------------------|
| Gras | 36 |
| Maïs | 46 |
| Wintertarwe | 14 |
| Bieten | 7 |
| Aantal verschillende landbouwers | 109 |

3.2.3.4 Bezwaarbehandeling van de afkeuringen derogatie 2012 en verlies van het recht om derogatie aan te vragen in 2013

Tegen de afkeuringen van derogatie en het verlies van het recht op derogatie ten gevolge van de controles in 2012, werden er 76 bezwaren ingediend. Na de bezwaarbehandeling werden 19 bezwaren niet ingewilligd, 24 bezwaren gedeeltelijk ingewilligd en 33 bezwaren volledig ingewilligd.

Van de 76 bezwaren handelden 56 bezwaren over het verlies van de mogelijkheid om derogatie aan te vragen voor 2013 voor het volledige bedrijf of voor bepaalde teelten. Na bezwaarbehandeling werden er 13 bezwaren niet ingewilligd, 20 bezwaren gedeeltelijk ingewilligd en 23 bezwaren volledig ingewilligd.

De meeste bezwaren (in totaal 40) werden ingediend tegen de sanctie derogatie 2013 die werd opgelegd omdat er niet voldaan werd aan de staalnameverplichting en omdat niet alle percelen correct werden gegroepeerd op het bemestingsplan en -register en/of het bemestingsregister en -plan niet volledig was.

9 bezwaren van bedrijven die de mogelijkheid verloren om derogatie aan te vragen voor 2013, doordat een andere hoofdteelt vastgesteld werd dan opgegeven op de verzamelaanvraag (het betrof geen derogatiegewas), werden deels of volledig ingewilligd. De afkeuring derogatie 2012 werd in de meeste gevallen behouden maar de sanctie derogatie 2013 werd opgeheven omdat een sanctie werd opgelegd op landbouwniveau voor een overtreding die is vastgesteld op 1 of enkele percelen en deze sanctie een disproportioneel karakter had.

8 bezwaren werden ingediend tegen de sanctie derogatie 2013 omdat de attesten voor het gebruik van dunne fractie en/of effluent niet in orde waren. Deze bezwaren werden uitzonderlijk ingewilligd indien het effluentattest alsnog werd ontvangen door de VLM of het ALV en het effluentattest werd goedgekeurd met een analyse van vóór het uitrijden van het effluent en de landbouwer verder voldeed aan de derogatievoorwaarden.

5 bezwaren van bedrijven die een sanctie derogatie in 2013 kregen omdat de rotatie van de percelen voor de bodemanalyses niet in orde was, werden ingewilligd indien alsnog geldige analyses aan hun bezwaar bijgevoegd waren en hieruit bleek dat zij ofwel in 2011 ofwel in 2012 over voldoende analyses op andere percelen beschikten.

12 bedrijven dienden een bezwaar in tegen een afkeuring derogatie 2012 omdat de aanvraag voor derogatie op dit perceel of de exploitatie via de verzamelaanvraag (ALV) te laat werd ingediend. Hiervan werden de bezwaren ingewilligd wanneer bleek dat op de oorspronkelijke verzamelaanvraag tijdig derogatie werd aangevraagd maar door het foutief splitsen, samenvoegen of verhangen van percelen bij wijziging van de verzamelaanvraag, de derogatie is weggevallen of hierdoor als een laattijdige aanvraag werd aanzien.

7 van de gedeeltelijke en volledige inwilligingen hebben te maken met een administratieve afkeuring op basis van de gewascode, waarbij de landbouwer via zijn bezwaar kon aantonen dat er wel degelijk een voorteelt gras of snijrogge vóór maïs, een niet-vlinderbloemig vanggewas na wintertarwe of triticale, of een derogatiegewas als hoofdteelt is aangeduid op de verzamelaanvraag of alsnog kon aangepast worden. In deze gevallen van mogelijke vergissingen van ALV, Mestbank of de landbouwer zelf, werd het voordeel van de twijfel gegund en werd het bezwaar ingewilligd.

3.3 OPVOLGING VAN DE MESTVERWERKING

3.3.1 Administratieve opvolging van de mestverwerkingsplicht

3.3.1.1 Basis mestverwerkingsplicht in 2011

De basismestverwerkingsplicht is de hoeveelheid mest (uitgedrukt in kg N) die een bedrijfsgroep in een bepaald productiejaar moet verwerken. Deze verwerkingsplicht wordt berekend in functie van het nettostikstofoverschot van de bedrijfsgroep en de gemeentelijke productiedruk van dierlijke mest (uitgedrukt in kg N/ha).

In 2011 zijn 546 bedrijfsgroepen onderhevig aan de basismestverwerkingsplicht. De totale te verwerken hoeveelheid stikstof bedraagt meer dan 6,1 miljoen kg N. Ten opzichte van 2010 is het aantal verwerkingsplichtige bedrijven en de te verwerken hoeveelheid stikstof licht gedaald. De verwerkingsplichtige bedrijven zijn voornamelijk gesitueerd in West-Vlaanderen en Antwerpen (Tabel 45).

Tabel 45 Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijfsgroepen en bijhorende basismestverwerkingsplicht (in kg N) per provincie in productiejaar 2011

| Provincie | Aantal verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen | Basismestverwerkingsplicht (kg N) | % van totale hoeveelheid |
|-----------------|---|-----------------------------------|--------------------------|
| Antwerpen | 158 | 1.621.054 | 26% |
| Limburg | 31 | 271.301 | 4% |
| Oost-Vlaanderen | 98 | 908.814 | 15% |
| Vlaams-Brabant | 6 | 81.341 | 1% |
| West-Vlaanderen | 253 | 3.263.285 | 53% |
| Totaal | 546 | 6.145.795 | |

Net zoals voorgaande jaren had ruim de helft van de verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen een basismestverwerkingsplicht tussen 5.000 en 7.500 kg N voor productiejaar 2011 (Tabel 46). Deze bedrijven moesten samen 30 % van de totale te verwerken hoeveelheid stikstof verwerken in 2011. Om tegemoet te komen aan de schaalnadelen voor kleine familiale bedrijven, zijn bedrijfsgroepen met een te verwerken hoeveelheid van minder dan 5.000 kg N ontheven van de basismestverwerkingsplicht.

Tabel 46 Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijfsgroepen en bijhorende basismestverwerkingsplicht (in kg N) per verwerkingsklasse in productiejaar 2011

| Te verwerken hoeveelheid stikstof (kg N) | Aantal verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen | Te verwerken hoeveelheid (kg N) | % van totale hoeveelheid |
|--|---|---------------------------------|--------------------------|
| 5.000-7.500 | 303 | 1.829.367 | 30% |
| 7.500-10.000 | 90 | 767.851 | 12% |
| 10.000-20.000 | 106 | 1.395.491 | 23% |
| 20.000-50.000 | 39 | 1.153.122 | 19% |
| > 50.000 | 8 | 999.964 | 16% |
| Totaal | 546 | 6.145.795 | |

Begin juli 2013 werd de basismestverwerkingsplicht voor productiejaar 2011 gemeld aan de verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen. Om te voldoen aan de basismestverwerkingsplicht van 2011 moesten deze bedrijfsgroepen ten laatste op 30 september 2013 over de nodige mestverwerkingscertificaten (MVC) beschikken voor productiejaar 2011.

3.3.1.2 Bijkomende mestverwerkingsplicht in 2011 ten gevolge van overnames van NER-D met 25 % mestverwerking

Landbouwers die NER-D overnemen mits mestverwerking, moeten bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht jaarlijks 25 % van de overgelaten NER-D verwerken. De verwerkingsplicht wordt berekend, rekening houdend met de overgelaten NER-D (met eventuele reductie door niet-correcte mestafzet), een bepaalde omrekeningsfactor per diersoort (die de NER-D omzet in kg N), en de overnamedatum (en eventuele datum waarop de NER-D verder werden overgedragen).

De bijkomende mestverwerkingsplicht in 2011 door overnames met mestverwerking, hebben betrekking op overnames die uitgevoerd werden tijdens de periode 2007-2011. In 2011 moest in totaal ongeveer 1,3 miljoen kg N bijkomend verwerkt worden, door 951 landbouwers (Tabel 47). Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2010. De 951 bedrijven die bijkomend moesten verwerken in 2011 ten gevolge van overnames zijn voornamelijk gesitueerd in West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Antwerpen.

Tabel 47 Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijven en bijkomende mestverwerkingsplicht (in kg N) per provincie in productiejaar 2011 tengevolge van overnames van NER-D met 25 % mestverwerking

| Provincie | Aantal verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen | Bijkomende verwerkingsplicht (kg N) | % van totale hoeveelheid |
|------------------------|--|--|---------------------------------|
| Antwerpen | 135 | 265.107 | 21% |
| Limburg | 29 | 46.631 | 4% |
| Oost-Vlaanderen | 229 | 284.799 | 22% |
| Vlaams-Brabant | 28 | 20.942 | 2% |
| West-Vlaanderen | 530 | 674.392 | 52% |
| Totaal | 951 | 1.291.871 | |

Bijna 2/3^{de} van de 951 bedrijven die bijkomend moesten verwerken in 2011 ten gevolge van overnames in het kader van mestverwerking tijdens de periode 2007-2011, moest minder dan 1.000 kg N verwerken. De verdeling van de bedrijven over verschillende klassen van bijkomende verwerkingsplicht ten gevolge van overnames in het kader van mestverwerking, is weergegeven in Tabel 48.

Tabel 48 Aantal en percentage bedrijven per klasse van bijkomende mestverwerkingsplicht in 2011 ten gevolge van overnames van NER-D in het kader van mestverwerking tijdens de periode 2007-2011

| Klasse van bijkomende verwerkingsplicht (kg N) | Aantal landbouwers | % t.o.v. totaal |
|--|--------------------|-----------------|
| 0-500 | 349 | 37% |
| 500-1000 | 240 | 25% |
| 1000-1500 | 124 | 13% |
| 1500-2000 | 56 | 6% |
| 2000-2500 | 42 | 4% |
| 2500-3000 | 30 | 3% |
| 3000-3500 | 19 | 2% |
| 3500-4000 | 28 | 3% |
| >4000 | 63 | 7% |
| Totaal | 951 | |

Begin juli 2013 werd de bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D zonder 25 % reductie in het kader van mestverwerking, voor productiejaar 2011 gemeld aan de verwerkingsplichtige bedrijven. Om te voldoen aan de bijkomende mestverwerkingsplicht van 2011 moesten deze bedrijven ten laatste op 30 september 2013 over de nodige mestverwerkingscertificaten (MVC) beschikken voor productiejaar 2011.

3.3.2 Extra verwerking door uitbreiding na bewezen mestverwerking

3.3.2.1 De extra te verwerken hoeveelheid mest in 2011 ten gevolge van de toegekende uitbreidingen in de periode 2008-2011

Landbouwers die een uitbreiding na bewezen mestverwerking hebben verkregen, moeten bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht en de eventuele bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D in het kader van mestverwerking, jaarlijks minstens 25 % van de aangevraagde uitbreiding verwerken. In het jaar van de aanvraag en het daaropvolgende jaar moet tevens de gerealiseerde uitbreiding volledig verwerkt worden. Vanaf het 2^{de} jaar na de aanvraag moet bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht 125 % van de aangevraagde uitbreiding verwerkt worden om de uitbreiding te behouden. De extra mestverwerking ten gevolge van een uitbreiding na bewezen mestverwerking, moet bewezen worden door de verwerking van mest die afkomstig is van het eigen bedrijf en van de betreffende diersoort. Hiertoe moeten de betrokken landbouwers in het bezit moeten zijn van de vereiste MVC's op hun certificatenrekening. Daarnaast wordt via de transportdocumenten nagegaan of voldoende bedrijfseigen mest en van de betreffende diersoort verwerkt is.

Voor productiejaar 2011 werden in totaal 1.668 uitbreidingsdossiers van 1.444 landbouwers geëvalueerd. De 1.444 geëvalueerde landbouwers met uitbreidingen toegekend voor 2008, 2009, 2010 en 2011, moesten samen ongeveer 9,6 miljoen kg N verwerken in 2011.

⇒ zie 1.1.4.4 voor meer informatie over de evaluatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking in evaluatiejaar 2011

Bij 112 dossiers werd niet voldaan aan alle voorwaarden om de uitbreiding te behouden. Voor deze landbouwers worden de NER-MVW volledig of proportioneel (afhankelijk van het jaar van aanvraag) geannuleerd vanaf 1 januari 2012.

3.3.2.1 De extra te verwerken hoeveelheid mest in 2011 ten gevolge van de aanvragen voor een uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2012

Eén van de voorwaarden voor het verkrijgen van nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) is dat het bedrijf in het kalenderjaar vóór de aanvraag al 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt moet hebben door bedrijfseigen mest te verwerken. Voor de aanvragen van NER-MVW in 2012 betekent dit dus dat het bedrijf in 2011 al 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding moest verwerken. Hiertoe moesten de betrokken landbouwers zorgen dat ze voldoende MVC's op hun rekening hadden staan om deze 25 % extra verwerking te bewijzen.

Tabel 49 geeft een overzicht van de netto-uitbreiding per diersoort en de bijkomende te verwerken hoeveelheid stikstof. In 2011 moest in totaal 397.000 kg N bijkomend verwerkt worden door 285 landbouwers ten gevolge van de toekenning van NER-MVW in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking voor 2012. Deze extra verwerking werd gecontroleerd door de Mestbank, als één van de voorwaarden vooraleer de NER-MVW toegekend werden.

⇒ zie 1.1.4.4 voor meer informatie over de toegekende uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2012

Tabel 49 Netto-uitbreiding per diersoort in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend voor 2012, samen met de te verwerken hoeveelheid N per diersoort in 2011

| Diersoort | Aantal dieren | Netto-N-productie (kg N) | Te verwerken hoeveelheid N in 2011 (kg N) |
|---------------|------------------|--------------------------|---|
| Runderen | 793 | 46.836 | 11.709 |
| Varkens | 106.880 | 711.169 | 177.792 |
| Pluimvee | 1.653.324 | 822.506 | 205.626 |
| Andere dieren | 157 | 6.677 | 1.669 |
| Totaal | 1.761.154 | 1.587.188 | 396.797 |

3.3.3 Terreincontroles van mestverwerkingsinstallaties

Als gevolg van het vaststellen van enkele lozingen bij mestverwerkingsinstallaties tijdens de winter van 2010-2011 (bvb. door een lek in het effluentbekken, opslag, ...) werd er in 2011 extra toezicht gehouden op mestverwerkingsinstallaties. Omdat er bij deze controles problemen vastgesteld werden met de opslag van effluent en mest, werden er in 2012 opnieuw controles uitgevoerd op de opslagbekkens bij mestverwerkingsinstallaties. Voor een aantal van deze controles werd samengewerkt met de afdeling Milieu-inspectie (AMI) van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) van de Vlaamse Overheid.

Door middel van een rondgang op het bedrijf werd nagegaan of de opslagbekkens geplaatst zijn conform de vergunning van het bedrijf, werd de staat van de opvangbekkens nagekeken en werd het risico op overlopen, scheuren of verzakken van de verschillende opslagen beoordeeld. Er werd ook nagegaan of er voldoende voorzorgmaatregelen op het bedrijf aanwezig zijn om het overlopen van de opslagbekkens te voorkomen. Ook werden er stalen genomen van het effluent om na te gaan of

het effluent voldoet aan de voorwaarden van het attest voor een uitzondering op de uitrijverbodsperiode gedurende de winter of voor een uitzondering op de bepalingen in verband met het emissiearm aanwenden van meststoffen. Daarnaast werd nagekeken of de eindproducten voldoen aan de voorwaarden van Verordening (EG) nr. 1069/2009.

In totaal werden in 2012 46 mestverwerkingsinstallaties gecontroleerd, waarvan 18 samen met AMI. De vaststellingen bij deze controles zijn weergegeven in Tabel 50. Bij 39 % van de bedrijven werden geen onregelmatigheden vastgesteld. Hierbij waren er ook 3 bedrijven waar in 2011 een inbreuk was vastgesteld en waar een hercontrole georganiseerd werd. Bij 15 bedrijven werd er een raadgeving geformuleerd voor één of meerdere aandachtspunten. Een drietal van deze bedrijven werd onaangekondigd opnieuw gecontroleerd en daar stelden de toezichthouders vast dat de bedrijfsleiders de raadgevingen goed opgevolgd hadden. Twee bedrijven kregen een aanmaning van AMI om de morsputten van de bekens in orde te stellen. AMI ging bij 1 bedrijf over tot de opmaak van een proces-verbaal omdat er meer verwerkt was dan mocht volgens de vergunning. Op 3 bedrijven werden één of meerdere zware lozingen vastgesteld en werd er een proces-verbaal opgemaakt in combinatie met één of meer bestuurlijke maatregelen. Verder werden nog 8 bevelen opgelegd bij de vaststelling van grote onzorgvuldigheden om de bedrijfsvoerders aan te sporen zich in orde te stellen (bijvoorbeeld laten herstellen van barsten in de wanden van opslagtanks, een vlotter installeren zodat de opslagtank niet overloopt, ...).

Tabel 50 Vaststellingen bij controles van mestverwerkingsinstallaties in 2012

| Vaststellingen | Controles Mestbank | Controles samen met AMI | Totaal aantal controles | % t.o.v. totaal |
|---|--------------------|-------------------------|-------------------------|-----------------|
| In orde | 12 | 6 | 18 | 39% |
| Raadgeving | 10 | 5 | 15 | 33% |
| Aanmaning | | 2 | 2 | 4% |
| Bevel | 5 | 3 | 8 | 17% |
| Proces-verbaal | | 1 | 1 | 2% |
| Proces-verbaal én bestuurlijke maatregel | 2 | 1 | 3 | 7% |
| Totaal | 28 | 18 | 46 | |

Als gevolg van de staalnames van effluënten werden 22 attesten ingetrokken, waarvan 7 attesten voor een uitzondering op de uitrijverbodsperiode gedurende de winter en 15 attesten voor een uitzondering op de bepalingen in verband met het emissiearm aanwenden van meststoffen. Na een nieuwe staalname en analyse werd het verbod voor 13 attesten terug opgeheven. Omdat een attest slechts één jaar geldig is, moeten alle producenten sowieso een nieuwe staalname en analyse laten uitvoeren voor de aanvraag van een nieuw attest.

3.4 OPVOLGING VAN DE MESTTRANSPORTEN

3.4.1 Administratieve opvolging mesttransporten

3.4.1.1 Registratie van mesttransporten bij de Mestbank

Om het transport van mest in goede banen te leiden en te kunnen opvolgen, zijn een aantal regels van toepassing. De basisregel is dat mest vervoerd moet worden door een erkende mestvoerder met een mestafzetdocument (MAD). Sinds 2012 moeten alle transporten door erkende mestvoerders uitgevoerd worden met een AGR-GPS-systeem.

Een aantal mesttransporten hoeft niet door een erkende mestvoerder uitgevoerd te worden. Het gaat hier onder meer over transporten van het type “eigen mest naar eigen grond”, transporten in het kader van een burenregeling, transporten uitgevoerd door geregistreerd verzenders en transporten in het kader van de grensboerregeling.

⇒ Een overzicht van de verschillende types transporten is terug te vinden in 1.2.3

Het transport van mest en mestproducten tussen Europese lidstaten, is geregeld door drie Europese verordeningen. Enerzijds zijn de Verordening (EG) nr. 1069/2009 en de Verordening (EG) nr. 142/2011 betreffende de vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten van toepassing. Anderzijds geldt de Verordening (EG) nr. 1013/2006 betreffende de overbrenging van afvalstoffen (EVOA).

Elk transport door een erkende mestvoerder, een geregistreerde verzender of in het kader van een burenregeling moet vooraf gemeld worden bij de Mestbank. Erkende mestvoerders en geregistreerde verzenders moeten al hun transporten aanmelden via het Mest Transport Internet Loket (MTIL). Daarnaast moeten de transporten vergezeld zijn van een transportdocument, waarop onder meer vermeld wordt wie de aanbieder en de afnemer van de mest is en hoeveel mest er vervoerd wordt. Afhankelijk van het type transport, zijn er een aantal verschilpunten betreffende de te volgen procedure.

3.4.1.2 Evaluatie van het AGR-GPS-systeem

De AGR-GPS-gegevens komen als databerichten op een server van de Mestbank binnen en worden opgeslagen in een centrale databank. De AGR-GPS-gegevens worden regelmatig geëvalueerd opdat het correct gebruik van het AGR-GPS-systeem kan geëvalueerd worden. Hierbij wordt op regelmatige basis een controle uitgevoerd van alle mesttransporten die uitgevoerd werden tijdens een bepaalde evaluatieperiode.

Sinds 2010 wordt het correct gebruik van het AGR-GPS-systeem op regelmatige basis geëvalueerd. In Tabel 51 is een overzicht gegeven van het aantal erkende mestvoerders (EM) en mestafzetdocumenten (MAD) dat geëvalueerd werd tijdens de opeenvolgende evaluatieperiodes. Bij deze evaluaties werd enkel gekeken naar de erkende mestvoerders klasse B en C. Erkende mestvoerders klasse A waren immers niet AGR-GPS-plichtig tot 2012. Sinds 2012 zijn erkende mestvoerders klasse A eveneens AGR-GPS-plichtig, maar als overgangsmaatregel werden ze nog niet meegenomen bij de evaluatie van 2012.

In eerste instantie werd voor elk mestafzetdocument (MAD) nagegaan of er AGR-GPS-signalen ontvangen waren. Vanaf de evaluatieperiode 1/3/2011-31/5/2011 worden bijkomende fouten inzake AGR-GPS opgevolgd.

Tabel 51 Evolutie van het aantal erkende mestvoerders (EM) en mestafzetdocumenten (MAD) en het aantal EM en MAD waarvoor fouten werden vastgesteld bij de opeenvolgende evaluatieperiodes

| Evaluatieperiode | Erkende mestvoerders | | | Mestafzetdocumenten | | |
|---------------------|----------------------|---------------|-----------------|---------------------|----------------|------------------|
| | Totaal EM | EM met fouten | % EM met fouten | Totaal MAD | MAD met fouten | % MAD met fouten |
| 1/1/2010-31/5/2010 | 304 | 277 | 91,1% | 84.681 | 4.684 | 5,5% |
| 1/7/2010-30/9/2010 | 419 | 158 | 37,7% | 33.406 | 1.440 | 4,3% |
| 1/11/2010-31/1/2011 | 376 | 121 | 32,2% | 28.366 | 802 | 2,8% |
| 1/3/2011-31/5/2011 | 396 | 358 | 90,4% | 74.114 | 7.027 | 9,5% |
| 1/7/2011-30/9/2011 | 386 | 285 | 73,8% | 33.636 | 2.274 | 6,8% |
| 15/4/2012-15/7/2012 | 407 | 191 | 46,9% | 19.041 | 1.086 | 5,7% |

De evolutie van het type fouten is weergegeven in Tabel 52. Het percentage MAD's zonder AGR-GPS-signalen is gedaald bij de opeenvolgende evaluatieperiodes, van 5,5 % bij de eerste evaluatieperiode (1/1/2010-31/5/2010) tot 1,8 % bij de evaluatieperiode (1/7/2011 - 30/9/2011). Bij de laatste evaluatieperiode van 15/4/2012 - 15/7/2012 was er opnieuw een toename van het percentage MAD's zonder AGR-GPS-signalen.

Vanaf de evaluatieperiode 1/3/2011-31/5/2011 worden bijkomende fouten inzake AGR-GPS opgevolgd. Een eerste bijkomende opvolging betreft afgelaste MAD's waarvoor toch AGR-GPS-signalen werden ontvangen. Als er toch AGR-GPS-signalen worden ontvangen, kan dit immers betekenen dat deze MAD's onterecht afgelast werden. Tijdens de voorbije drie evaluatieperiodes werd dit vastgesteld bij 0,1 à 0,2 % van het totaal aantal geëvalueerde MAD.

Een tweede bijkomende opvolging betreft laad- en losplaatsen die volgens de AGR-GPS-signalen niet overeenkomen met de gegevens van respectievelijk de aanbieder en de afnemer volgens het MAD. Als hier afwijkingen worden vastgesteld, kan dit immers betekenen dat het laad- of lossignaal op een verkeerde plaats werd ingegeven of dat de laad- of losplaats niet correct vermeld zijn op het MAD. Tijdens de voorbije drie evaluatieperiodes daalde het percentage MAD met deze inbreuk van 6,8 %, over 4,7 %, tot 0,6 %.

Tabel 52 Evolutie van het type fouten bij de opeenvolgende evaluatieperiodes

| Evaluatieperiode | Aantal MAD zonder AGR-GPS-signalen | % t.o.v. totaal | Aantal afgelaste MAD met AGR-GPS-signalen | % t.o.v. totaal | Aantal MAD met afwijking van laad- of losplaats t.o.v. AGR-GPS-signalen | % t.o.v. totaal |
|---------------------|------------------------------------|-----------------|---|-----------------|---|-----------------|
| 1/3/2011-31/5/2011 | 1.870 | 2,5% | 139 | 0,2% | 5.018 | 6,8% |
| 1/7/2011-30/9/2011 | 609 | 1,8% | 79 | 0,2% | 1.586 | 4,7% |
| 15/4/2012-15/7/2012 | 948 | 5,0% | 16 | 0,1% | 122 | 0,6% |

De erkende mestvoerders waarvoor een groot percentage MAD's met fouten werden vastgesteld werden aangeschreven en kregen een waarschuwing of boete opgelegd. Erkende mestvoerders die op regelmatige basis hun AGR-GPS-apparatuur niet gebruiken werden in eerste instantie gewaarschuwd en in tweede instantie beboet. Voor de bijkomende fouten werd er in 2011 en 2012 enkel gewaarschuwd²⁴. Een overzicht van het aantal erkende mestvoerders waarvoor een waarschuwing of boete werd verstuurd voor de opeenvolgende evaluatieperiodes is weergegeven in Tabel 53. Een overzicht van het type fouten waarvoor waarschuwingen of boetes opgelegd werden bij de opeenvolgende evaluatieperiodes is weergegeven in Tabel 54.

In augustus 2012 werd een controle uitgevoerd van de transporten uitgevoerd in de periode april 2012-juli 2012. Er werden waarschuwingen verstuurd naar 4 erkende mestvoerders. Daarnaast kregen 6 mestvoerders die in 2011 reeds een waarschuwing gekregen hadden een boete voor alle MAD's waarvoor geen AGR-GPS-signalen ontvangen werden in de periode april 2012-juli 2012.

Tabel 53 Evolutie van het aantal erkende mestvoerders (EM) en mestafzetdocumenten (MAD) waarvoor waarschuwingen of boetes opgelegd werden bij de opeenvolgende evaluatieperiodes

| Evaluatieperiode | Aantal EM met waarschuwing of boete | % t.o.v. totaal | Aantal EM met waarschuwing | Aantal EM met boete | Aantal MAD | Aantal MAD met fouten | % MAD met fouten |
|---------------------|-------------------------------------|-----------------|----------------------------|---------------------|------------|-----------------------|------------------|
| 1/1/2010-31/5/2010 | 30 | 9,9% | 30 | / | 11.633 | 3.078 | 26,5% |
| 1/7/2010-30/9/2010 | 16 | 3,8% | 11 | 5 | 4.184 | 627 | 15,0% |
| 1/11/2010-31/1/2011 | 9 | 2,4% | 2 | 7 | 1.898 | 252 | 13,3% |
| 1/3/2011-31/5/2011 | 137 | 34,6% | 128 | 9 | 43.636 | 4.436 | 10,2% |
| 1/7/2011-30/9/2011 | 39 | 10,1% | 25 | 14 | 11.748 | 1.060 | 9,0% |
| 15/4/2012-15/7/2012 | 10 | 2,5% | 4 | 6 | 2.549 | 406 | 15,9% |

Tabel 54 Evolutie van het type fouten waarvoor waarschuwingen of boetes opgelegd werden bij de opeenvolgende evaluatieperiodes

| Evaluatieperiode | Aantal MAD zonder AGR-GPS-signalen | % t.o.v. totaal | Aantal afgelaste MAD met AGR-GPS-signalen | % t.o.v. totaal | Aantal MAD met afwijking van laad- of losplaats t.o.v. AGR-GPS-signalen | % t.o.v. totaal |
|---------------------|------------------------------------|-----------------|---|-----------------|---|-----------------|
| 1/3/2011-31/5/2011 | 977 | 2,2% | 92 | 0,2% | 3.367 | 7,7% |
| 1/7/2011-30/9/2011 | 306 | 2,6% | 33 | 0,3% | 721 | 6,1% |
| 15/4/2012-15/7/2012 | 343 | 13,5% | 7 | 0,3% | 47 | 1,8% |

3.4.1.3 Evaluatie van nameldingen op MTIL

Elk transport van dierlijke mest en andere meststoffen dat gereden wordt door een erkende mestvoerder moet eerst aangemeld worden in het digitaal transportloket van de Mestbank (Mest Transport Internet Loket = MTIL). Elk uitgevoerd transport moet ook uiterlijk de zevende dag volgend op de dag waarop het transport plaats vond, nagemeld worden in MTIL. Het is belangrijk dat deze bevestigingen tijdig gebeuren zodat de aanbieder en afnemer van de meststoffen snel deze

²⁴ Vanaf 2013 krijgen de mestvoerders waarvoor regelmatig fouten worden vastgesteld bij de AGR-GPS-evaluatie, eerst een intentieverklaring verstuurd vooraleer een boete opgelegd wordt. Hierdoor worden de betrokken mestvoerders niet meteen geconfronteerd met een hoge boete en kunnen ze reageren vooraleer de boete wordt opgelegd.

transportgegevens kunnen raadplegen op het Mest Internet Locket (MIL) en zo een accurate nutriëntenbalans kunnen opmaken voor hun exploitatie.

Sinds 2011 krijgen mestvoerders een melding op MTIL betreffende eventuele openstaande nameldingen. Op die manier worden de mestvoerders continu gesensibiliseerd. Daarnaast voert de Mestbank jaarlijks administratieve controles uit van de tijdigheid van de nameldingen op MTIL. Bij erkende mestvoerders die na afloop van een jaar en na een waarschuwing nog steeds mestafzetdocumenten niet hebben nagemeld of afgelast wordt de procedure tot schorsing opgestart. In 2012 kregen 16 erkende mestvoerders een dreiging tot schorsing voor het niet melden van MAD's van 2011. Drie erkende mestvoerders werden geschorst maar hebben zich achteraf in orde gesteld.

3.4.2 Opgvolging mesttransporten op terrein

3.4.2.1 Beschrijving van de controleactie

De opvolging van de mesttransporten op het terrein blijft een belangrijke controleactie. De terreincontroles van de mesttransporten worden uitgevoerd door inspecteurs van de Mestbank, in samenwerking met de politiediensten.

Door de AGR-GPS-verplichting bij de erkende mestvoerders, kunnen de controles gericht worden uitgevoerd. De voorwaarden verbonden aan de transporten door erkende mestvoerders laten ook beter toezicht toe. Zo maakt de voormelding van een transport, een terreincontrole op deze transporten goed mogelijk.

Niet enkel de transporten door erkende mestvoerders worden gecontroleerd, maar ook andere transporten met overige transportdocumenten, zoals burenregeling, verzenddocument, ...

3.4.2.2 Terreincontroles van mesttransporten in 2012

Aantal transportcontroles in 2012

In 2012 vonden 1.283 controles van mesttransporten plaats op het terrein. Dit zijn voornamelijk controles van mesttransporten uitgevoerd door erkende mestvoerders met mestafzetdocumenten (79 %) maar ook controles van mesttransporten met andere vervoersdocumenten (zoals burenregeling, verzenddocument, ...) of van transporten van het type "eigen mest eigen grond".

In totaal werden 460 verschillende transporteurs gecontroleerd, waarvan 330 erkende mestvoerders. Tijdens de controle van mesttransporten door erkende mestvoerders kunnen verschillende mestafzetdocumenten gecontroleerd worden. Zo werden in 2012 ongeveer 1.600 mestafzetdocumenten gecontroleerd, waarvan 1.300 op het terrein.

In 2012 werden een 40-tal transportcontroles uitgevoerd in samenwerking met de politiediensten, voornamelijk in West-Vlaanderen. Bij dergelijke gezamenlijke actie wordt de algemene controle van het transport uitgevoerd door de politie en worden de documenten i.v.m. het mesttransport door de toezichthouders van de Mestbank gecontroleerd.

Er worden ook elk jaar een aantal transportcontroles uitgevoerd door politiediensten zonder de medewerking van toezichthouders van de Mestbank. In 2012 ging het over een 100-tal controles. Hierbij worden de verslagen achteraf overgemaakt aan de Mestbank.

Vaststellingen bij de transportcontroles in 2012

In 2012 werden bij 189 terreincontroles van mesttransporten onregelmatigheden vastgesteld i.v.m. de vervoersreglementering. Het aantal terreincontroles waarbij één of meerdere inbreuken werden vastgesteld, vertegenwoordigt 15 % van het totaal aantal terreincontroles. Het inbreukpercentage in 2012 is lager dan in 2011, toen werden bij 22 % van de terreincontroles onregelmatigheden vastgesteld.

Tabel 55 geeft een overzicht van het aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van mesttransporten in 2012. Omdat er meer dan één inbreuk kan vastgesteld worden bij één transportcontrole, is het totaal aantal inbreuken groter dan het totaal aantal transportcontroles waarbij inbreuken werden vastgesteld. In 2012 werden 249 inbreuken vastgesteld bij 120 verschillende transporteurs, waarvan 100 erkende mestvoerders.

De meest voorkomende inbreuken tegen de vervoersreglementering zijn het niet of niet correct gebruiken van AGR-GPS, het rijden zonder in het bezit te zijn van een volledig en correct ingevuld mestafzetdocument of het rijden zonder of met een foutief mestafzetdocument dat niet overeenstemt met het transport (Tabel 55). Deze inbreuken vertegenwoordigen elk jaar ongeveer 70 % van het totaal aantal vastgestelde inbreuken tegen de vervoersreglementering. Hierna volgen het vervoer zonder de vereiste documenten (attesten, vignetten, ...) (16 %), het niet of niet correct voor- of namelden van transporten (10 %), inbreuken tegen de reglementering rond burenenregelingen (3 %) en transporten die niet door een erkend mestvoerder uitgevoerd werden (3 %).

Tabel 55 Aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van mesttransporten in 2012, samen met het relatief aandeel ten opzichte van het totaal aantal inbreuken

| Type inbreuk | Aantal inbreuken | % t.o.v. totaal |
|--|------------------|-----------------|
| Niet of niet correct gebruik AGR-GPS | 66 | 27% |
| Geen volledig of correct ingevuld MAD | 62 | 25% |
| Geen MAD of MAD dat niet overeenstemt met het transport | 41 | 16% |
| Rijden zonder de vereiste documenten (attesten, vignetten,...) | 40 | 16% |
| Niet of niet correct voor- of namelden | 24 | 10% |
| Inbreuken tegen de burenenregeling | 8 | 3% |
| Transport door niet-erkende mestvoerder | 8 | 3% |
| Totaal | 249 | |

Bij ernstige onregelmatigheden wordt een administratieve geldboete opgelegd. Bij de overige onregelmatigheden wordt in de meeste gevallen een aanmaning gegeven. In mindere mate kan ook een bevel worden opgelegd voor het voorkomen van de inbreuk in de toekomst of een raadgeving worden geformuleerd. Voor transporten die uitgevoerd moesten worden door een erkende mestvoerder, kan een proces-verbaal opgesteld worden. In 2012 werd bij 50 % van de inbreuken een aanmaning, bevel of raadgeving gegeven en in de andere gevallen werd een administratieve geldboete opgelegd of proces-verbaal opgemaakt.

Tabel 56 Aantal aanmaningen, bevelen, raadgevingen, geldboetes en PV's opgelegd naar aanleiding van de terreincontroles van mesttransporten in 2012

| Type inbreuk | Aanmaning, bevel of raadgeving | Geldboete | PV | Totaal |
|--|--------------------------------|------------|----------|------------|
| Niet of niet correct gebruik AGR-GPS | 50 | 16 | | 66 |
| Onvolledig of foutief ingevuld MAD | 29 | 33 | | 62 |
| Geen MAD of MAD dat niet overeenstemt met het transport | 14 | 27 | | 41 |
| Rijden zonder de vereiste documenten (attesten, vignetten,...) | 24 | 16 | | 40 |
| Niet of niet correct voor- of namelden | 2 | 22 | | 24 |
| Inbreuken tegen de burenregeling | 3 | 5 | | 8 |
| Transport door niet-erkende mestvoerder | 3 | | 5 | 8 |
| Totaal | 125 | 119 | 5 | 249 |

3.5 OPVOLGING VAN DE MESTSAMENSTELLING

3.5.1 Mestanalyses in 2012

Net zoals in voorgaande jaren, werden ook in 2012 regelmatig staalnames van de mest uitgevoerd bij de terreincontroles van de mesttransporten. Meststaalnames worden onaangekondigd en steekproefsgewijs uitgevoerd, op alle types mesttransporten en verspreid over heel Vlaanderen.

De bemonstering van de mest vindt plaats bij het laden of lossen van een vracht. De analyseresultaten van de staalname worden overgemaakt aan de aanbieder en de afnemer van de mest en aan de mestvoerder. Als de afwijking tussen de analyseresultaten en de samenstelling van de mest zoals doorgegeven op het mestafzetdocument groter is dan 20 %, worden de analyseresultaten in rekening gebracht voor de bemonsterde vracht.

In 2012 werden een 500-tal meststalen genomen, voornamelijk van mengmest en effluenten. Van de meest bemonsterde runder- en varkensmestsoorten en effluent is een overzicht gegeven van het aantal meststalen en van de afwijking van de stikstof- en fosfaatsamenstelling van de mest bepaald op basis van de mestanalyse ten opzichte van deze vermeld op het mestafzetdocument (Tabel 57, Tabel 58 en Tabel 59).

Rundermest

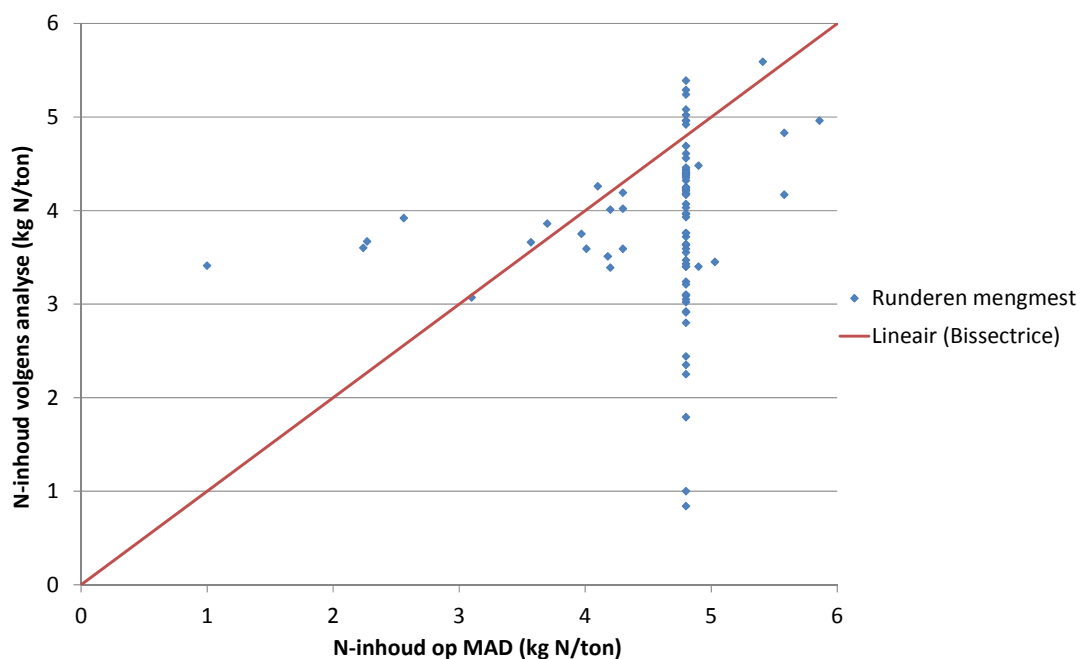
In 2012 werden 82 stalen genomen van rundermengmest (Tabel 57). Bij veel meststalen werd een afwijking van meer dan 20 % vastgesteld voor N of P₂O₅. Het aantal meststalen van rundermengmest met een grote afwijking van meer dan 60 % is beperkt tot zo'n 10 %, wat vergelijkbaar is met de vaststellingen in 2010 en 2011.

Net zoals in voorgaande jaren, bleek ook in 2012 dat de gemiddelde N- en P₂O₅-inhoud van de rundermengmest volgens de mestanalyse iets lager was dan de gemiddelde N- en P₂O₅-inhoud vermeld op het mestafzetdocument (gemiddeld 16 % minder N en 10 % minder P₂O₅ terug gevonden in de meststaal).

Tabel 57 Aantal meststalen van rundermengmest, samen met de afwijking van de analyse ten opzichte van het MAD voor N en/of P₂O₅, en de N-inhoud en de P₂O₅-inhoud van de meststalen, in 2012

| | Rundermengmest |
|--|----------------|
| Aantal meststalen | 82 |
| Afwijking analyse t.o.v. MAD voor N of P ₂ O ₅ | |
| Aantal meststalen met afwijking > 20 % | 45 |
| % meststalen met afwijking > 20 % | 55% |
| Aantal meststalen met afwijking > 60 % | 10 |
| % meststalen met afwijking > 60 % | 12% |
| N-inhoud meststalen | |
| Gemiddelde N-inhoud op MAD (kg N/ton) | 4,59 |
| Gemiddelde N-inhoud analyse (kg N/ton) | 3,84 |
| % verschil t.o.v. gemiddelde N-inhoud op MAD | -16% |
| Forfaitaire N-samenstelling (kg N/ton) | 4,8 |
| % verschil t.o.v. forfaitaire N-samenstelling | -20% |
| P ₂ O ₅ -inhoud meststalen | |
| Gemiddelde P ₂ O ₅ -inhoud MAD (kg P ₂ O ₅ /ton) | 1,41 |
| Gemiddelde P ₂ O ₅ -inhoud analyse (kg P ₂ O ₅ /ton) | 1,28 |
| % verschil t.o.v. gemiddelde P ₂ O ₅ -inhoud op MAD | -10% |
| Forfaitaire P ₂ O ₅ -samenstelling (kg P ₂ O ₅ /ton) | 1,4 |
| % verschil t.o.v. forfaitaire P ₂ O ₅ -samenstelling | -9% |

Figuur 65 geeft de spreiding weer van de N-inhoud van de meststalen van rundermengmest in 2012. De afnemers van rundermengmest ontvangen in werkelijkheid doorgaans minder nutriënten dan wat vermeld staat op het MAD.



Figuur 65 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van rundermengmest in 2012

Varkensmest

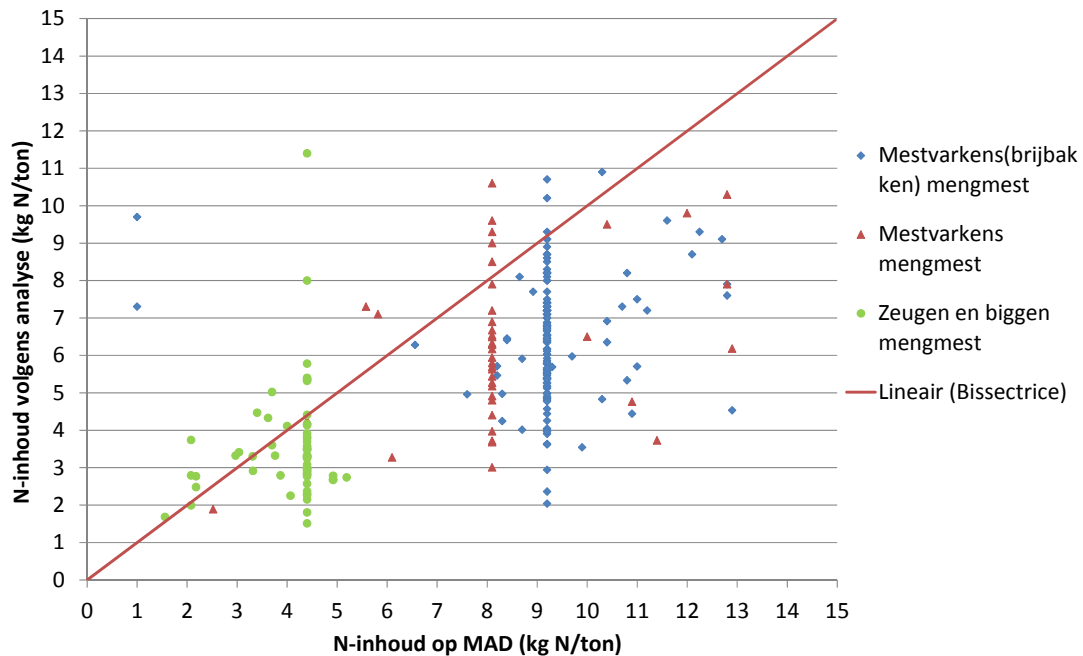
In 2012 werden 148 stalen genomen van mestvarkens(brijbakken)mengmest, 41 stalen van mestvarkensmengmest en 63 stalen van mengmest van zeugen en biggen (Tabel 58). Bij veel meststalen wordt een afwijking van meer dan 20 % vastgesteld voor N of P₂O₅. Het aantal meststalen met een grote afwijking van meer dan 60 % voor N of P₂O₅ varieert van ongeveer 20 % voor mestvarkens(brijbakken)- en mestvarkensmengmest tot 50 % voor mengmest van zeugen en biggen. De afwijkingen zijn vergelijkbaar met de vaststellingen in 2010 en 2011.

Net zoals in voorgaande jaren, bleek ook in 2012 dat de gemiddelde samenstelling van de mengmest van mestvarkens, mestvarkens(brijbakken) en zeugen en biggen volgens de mestanalyse lager was dan de gemiddelde samenstelling vermeld op het mestafzetdocument. Er wordt gemiddeld ongeveer 30 % minder N en P₂O₅ terug gevonden in de stalen van mestvarkens(brijbakken)mengmest dan volgens wat vermeld is op het MAD. Bij de stalen van mestvarkensmengmest werd in 2012 gemiddeld 25 % minder N en P₂O₅ terug gevonden in de stalen van mestvarkensmengmest dan volgens wat vermeld is op het MAD. Voor mengmest van zeugen en biggen werd gemiddeld 15 % minder N en P₂O₅ terug gevonden in de stalen dan volgens wat vermeld is op het MAD. Voor mengmest van mestvarkens en zeugen en biggen werd een kleinere afwijking op de samenstelling waargenomen in 2012 dan in 2011.

Tabel 58 Aantal meststalen per type varkensmest, samen met de afwijking van de analyse ten opzichte van het MAD voor N en/of P₂O₅, en de N-inhoud en de P₂O₅-inhoud van de meststalen, in 2012

| | Mestvarkens (brijbakken) mengmest | Mestvarkens mengmest | Zeugen en biggen mengmest |
|---|---|-------------------------|---------------------------------|
| Aantal meststalen | 148 | 41 | 63 |
| Afwijking analyse t.o.v. MAD voor N of P₂O₅ | | | |
| Aantal meststalen met afwijking > 20 % | 131 | 34 | 58 |
| % meststalen met afwijking > 20 % | 89% | 83% | 92% |
| Aantal meststalen met afwijking > 60 % | 31 | 9 | 32 |
| % meststalen met afwijking > 60 % | 21% | 22% | 51% |
| N-inhoud meststalen | | | |
| Gemiddelde N-inhoud op MAD (kg N/ton) | 9,29 | 8,40 | 4,05 |
| Gemiddelde N-inhoud analyse (kg N/ton) | 6,43 | 6,28 | 3,53 |
| % verschil t.o.v. gemiddelde N-inhoud op MAD | -31% | -25% | -13% |
| Forfaitaire N-samenstelling (kg N/ton) | 9,2 | 8,1 | 4,4 |
| % verschil t.o.v. forfaitaire N-samenstelling | -30% | -22% | -20% |
| P₂O₅-inhoud meststalen | | | |
| Gemiddelde P₂O₅-inhoud MAD (kg P₂O₅/ton) | 4,77 | 4,51 | 2,39 |
| Gemiddelde P₂O₅-inhoud analyse (kg P₂O₅/ton) | 3,26 | 3,27 | 2,00 |
| % verschil t.o.v. gemiddelde P₂O₅-inhoud op MAD | -32% | -27% | -16% |
| Forfaitaire P₂O₅-samenstelling (kg P₂O₅/ton) | 4,9 | 5 | 2,9 |
| % verschil t.o.v. forfaitaire P₂O₅-samenstelling | -33% | -35% | -31% |

Figuur 66 geeft de spreiding weer van de N-inhoud van de meststalen van de verschillende varkensmestsoorten in 2012. Hieruit blijkt duidelijk dat er doorgaans minder N terug gevonden worden in de meststaal dan volgens wat er op het MAD vermeld is. Verder valt op dat varkensmest vaak vervoerd wordt op forfait.



Figuur 66 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van de verschillende varkensmestsoorten in 2012

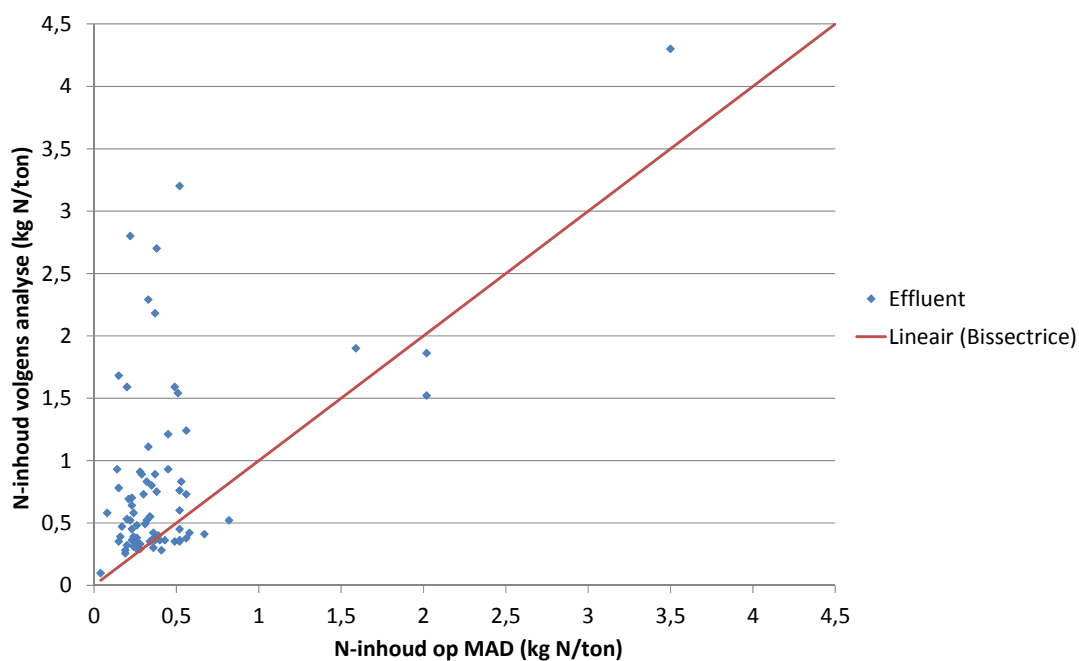
Effluent

In 2012 werden een 70-tal stalen genomen van effluenten. In tegenstelling tot de runder- en varkensmestsoorten, werd voor effluenten aanzienlijk meer N en P_2O_5 gemeten in het meststaal dan wat er vermeld wordt op het mestafzetdocument. De afwijkingen zijn bovendien groot. De afwijking voor N of P_2O_5 bedraagt meer dan 60 % bij 60 % van de bemonsterde effluenten in 2012 (Tabel 59).

Dat de afwijking van de N-inhoud van het effluent volgens de meststaal ten opzichte van wat er vermeld is op het MAD heel groot is, wordt bevestigd door Figuur 67.

Tabel 59 Aantal meststalen van effluent, samen met de afwijking van de analyse ten opzichte van het MAD voor N en/of P₂O₅, en de N-inhoud en de P₂O₅-inhoud van de meststalen, in 2012

| | Effluent |
|--|----------|
| Aantal meststalen | 76 |
| Afwijking analyse t.o.v. MAD voor N of P ₂ O ₅ | |
| Aantal meststalen met afwijking > 20 % | 68 |
| % meststalen met afwijking > 20 % | 89% |
| Aantal meststalen met afwijking > 60 % | 45 |
| % meststalen met afwijking > 60 % | 59% |
| N-inhoud meststalen | |
| Gemiddelde N-inhoud op MAD (kg N/ton) | 0,44 |
| Gemiddelde N-inhoud analyse (kg N/ton) | 0,83 |
| % verschil t.o.v. gemiddelde N-inhoud op MAD | 87% |
| P ₂ O ₅ -inhoud meststalen | |
| Gemiddelde P ₂ O ₅ -inhoud MAD (kg P ₂ O ₅ /ton) | 0,37 |
| Gemiddelde P ₂ O ₅ -inhoud analyse (kg P ₂ O ₅ /ton) | 0,58 |
| % verschil t.o.v. gemiddelde P ₂ O ₅ -inhoud op MAD | 56% |



Figuur 67 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van effluent in 2012

3.6 OPVOLGING VAN DE MESTBALANS

3.6.1 Administratieve opvolging van de mestbalans

3.6.1.1 Beschrijving van de balansactie

Sinds 2006 stelt de Mestbank op basis van de gekende gegevens van elk land- en tuinbouwbedrijf een mestbalans op om na te gaan of de productie, het gebruik volgens de normen, de aanvoer en de afvoer van meststoffen in evenwicht zijn op het bedrijf. Bedrijven met een significante overschrijding van de mestbalans krijgen een administratieve geldboete. De mestbalans wordt voor productiejaar 2011 opgesteld voor zowel stikstof (dierlijke, andere, chemische en totale) als fosfaat. Het maximum van de balansoverschrijding van fosfaat en de verschillende soorten stikstof, bepaalt of een boete wordt opgelegd. Voor derogatiebedrijven gelden strengere criteria.

Bij het opleggen van de administratieve geldboetes werd in het verleden vastgesteld dat administratieve fouten of nalatigheden van de landbouwer vaak aan de basis lagen van hoge boetes. Dit zijn boetes die mits een zorgvuldiger administratie of eenvoudig nazicht konden worden vermeden. Daarom werd bij de balansactie voor productiejaar 2011 voor het eerst gestart met intentieverklaringen tot boeteoplegging. Dit betekent dat elke landbouwer op de hoogte werd gebracht van het voornemen om een boete op te leggen en dat hij de mogelijkheid had om zijn basisgegevens na te kijken en op een eenvoudige manier administratieve fouten kon rechtzetten.

3.6.1.2 Resultaten van de balansactie voor productiejaar 2011

In 2012 werden 643 intentieverklaringen verstuurd naar landbouwers met een overschrijding van de mestbalans voor productiejaar 2011. 362 landbouwers hebben op deze intentie tot boeteoplegging gereageerd met de vraag om één of meerdere basisgegevens aan te passen. Na verwerking van de reacties blijkt dat het versturen van intentieverklaringen aanleiding geeft tot het versturen van ongeveer 30 % minder boetes. Gelet op de positieve reacties vanuit de landbouwsector over deze manier van werken, zal de Mestbank op de ingeslagen weg verder gaan in de toekomst. In 2013 zullen ook voor andere boetes intentieverklaringen tot boeteoplegging worden verstuurd.

Uiteindelijk werden 444 boetes opgelegd aan landbouwers met een significante balansoverschrijding voor productiejaar 2011. De totale balansoverschrijding bedroeg ongeveer 823.000 kg N en 367.000 kg P₂O₅. Hiervan was een kleine fractie van 38.000 kg N en 76.000 kg P₂O₅ toe te schrijven aan in totaal 34 bedrijven met recidivisme. De bedrijven zonder recidivisme kregen een boete van 1 euro per kg stikstof en kg fosfaat balansoverschrijding. Voor de 34 bedrijven waarvoor recidivisme werd vastgesteld, werd de boete verdubbeld.

In totaal werd ongeveer 1,3 miljoen euro boetes opgelegd voor de balansoverschrijdingen in productiejaar 2011. Het gemiddeld boetebedrag opgelegd ten gevolge van een balansoverschrijding bedroeg ongeveer 2.940 euro.

Na het opleggen van de administratieve geldboetes kan een gemotiveerd bezwaarschrift ingediend worden tegen de berekening van de mestbalans. Voor productiejaar 2011 maakten hier 210 landbouwers gebruik van. Dit betekent dat tegen bijna 50 % van de opgelegde boetes een bezwaarschrift werd ingediend. 128 landbouwers hadden eerder al gereageerd op de intentie tot boeteoplegging.

3.7 OPVOLGING VAN HET NITRAATRESIDU

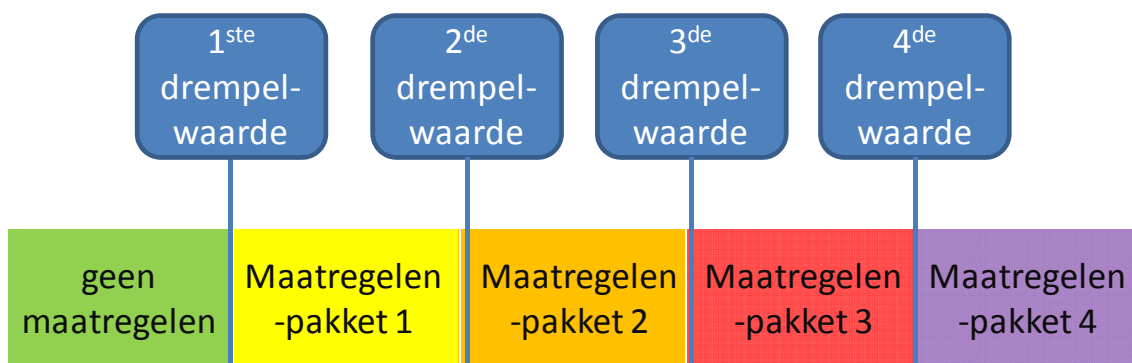
3.7.1 Jaarlijkse nitraatresidumetingen op landbouwpercelen

3.7.1.1 Concept

Op basis van wetenschappelijk onderzoek is bepaald hoe hoog het nitraatresidu mag zijn om de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l in oppervlakte- en grondwater niet te overschrijden. Daaruit werden drempelwaarden voor het nitraatresidu afgeleid. Als die drempelwaarde overschreden wordt, is er sprake van een te hoog nitraatresidu en worden in het volgende kalenderjaar begeleidende maatregelen opgelegd om toekomstige overschrijdingen te vermijden.

De maatregelen variëren naargelang de hoogte van de overschrijding: hoe hoger het nitraatresidu, hoe uitgebreider het pakket van maatregelen die moeten toegepast worden. Daarom wordt gewerkt met een systeem van verschillende drempelwaarden. Bij een overschrijding van achtereenvolgens de 1^{ste}, 2^{de}, 3^{de} en 4^{de} drempelwaarde gelden de maatregelen van respectievelijk de maatregelenpakketten 1, 2, 3 en 4.

Dit begeleidingssysteem is gevisualiseerd in Figuur 68.



Figuur 68 Begeleidingssysteem bij de nitraatresidumetingen

De nitraatresidudrempelwaarden zijn van toepassing op alle landbouwpercelen in Vlaanderen. De resultaten van alle nitraatresidubepalingen worden aan de drempelwaarden getoetst, ook de resultaten van de nitraatresidumetingen voor de BO water.

De BO water is een vrijwillig engagement waarbij de landbouwer een financiële compensatie kan krijgen om minder te bemesten. In ruil voor die financiële compensatie moet het nitraatresidu van percelen onder beheerovereenkomst minstens 4 kg NO₃⁻-N/ha lager zijn dan de 1^{ste} algemeen geldende drempelwaarde.

3.7.1.2 Systeem van gedifferentieerde drempelwaarden

De nitraatresidudrempelwaarde is het maximale nitraatresidu dat in de bodem aanwezig mag zijn om de uitspoeling van nitraat te beperken. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de teelt en het bodemtype een belangrijke invloed hebben op het nitraatresidu. Zo hebben zwaardere bodems een grotere buffercapaciteit en laten bepaalde teelten van nature een hoger nitraatresidu na. In nauw overleg met de landbouw- en milieuorganisaties zijn daarom nitraatresidudrempelwaarden vastgelegd die afhankelijk zijn van het bodemtype en de teelt.

Bij het bodemtype wordt een onderscheid gemaakt tussen zandgronden, zware kleigronden en andere gronden. Bij de teelt²⁵ wordt een onderscheid gemaakt tussen specifieke teelten (zoals groenten, fruit en enkele sierteelten), grasland, bieten, maïs en andere niet-specifieke teelten. Ook aardappelen krijgen de drempelwaarden van specifieke teelten.

Naast de differentiatie naargelang teelt en bodemtype, zijn er ook strengere nitraatresidudrempelwaarden vastgelegd in de zogenaamde focusgebieden. Focusgebieden zijn gebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende verbetert. Op die manier is in een gebiedsgerichte aanpak voorzien om via strengere nitraatresidudrempelwaarden te komen tot een snellere verbetering van de waterkwaliteit in deze focusgebieden. In 2012 is 261.500 ha landbouwgrond afgebakend als focusgebied.

Specifiek voor percelen onder BO water moet het nitraatresidu minstens 4 kg NO₃⁻-N/ha lager zijn dan de eerste drempelwaarde die op die percelen geldt. De drempelwaarde van de beheerovereenkomst (BO-drempelwaarde) dient echter enkel om te bepalen of er een vergoeding kan berekend worden. De begeleidende maatregelen zijn pas van toepassing als de nitraatresiduwaarde de eerste, algemeen geldende drempelwaarde overschrijdt.

3.7.1.3 Drempelwaarden 2012

Op basis van recent wetenschappelijk onderzoek²⁶ werd vastgesteld dat voor bepaalde teelten de veldvariabiliteit hoger is dan oorspronkelijk aangenomen. Daarom werd voor de staalnamecampagne 2012 een correctie doorgevoerd van de 2^{de}, 3^{de} en 4^{de} drempelwaarde. De eerste drempelwaarde bleef behouden. De tweede drempelwaarde werd naar boven gecorrigeerd, rekening houdend met de hogere variabiliteit, zoals bepaald in het onderzoek. De drempelwaarden die gelden bij de staalnamecampagne van 2012 zijn voorgesteld in Tabel 60.

²⁵ De hoofdteelt dient als basis maar als één van de nateelten een specifieke teelt is, zijn de hogere drempelwaarden van de specifieke teelten van toepassing

²⁶ De studie "Statistische evaluatie van de audit analyses uitgevoerd tijdens de nitraatresiducampagne 2011" uitgevoerd door de Vlaamse Instelling voor Technologisch onderzoek (VITO) (te vinden op <http://www.vlm.be/intermediairs/studies/Statistische%20evaluatie%20van%20de%20nitraatresidustaalnames>)

Voor elk perceel waarop een nitraatresidumeting moest gebeuren in 2012, werd één gemeten nitraatresidu weerhouden:

- Voor de percelen die geselecteerd werden door de Mestbank voor een controle-, derogatie- of opvolgstaal, werd enkel het laagste nitraatresidu van de geldige, ontvangen stalen in rekening gebracht.
- Voor de percelen die bemonsterd werden voor de BO water werd contractueel het eerste vastgestelde nitraatresidu aanvaard om te bepalen of er een vergoeding kan berekend worden bij de toetsing aan de BO-drempelwaarde. Voor de toetsing aan de nitraatresidudrempelwaarden werd het laagste nitraatresidu van de geldige, ontvangen stalen in rekening gebracht.

Het weerhouden nitraatresidu werd getoetst aan de drempelwaarden om voor het betreffende perceel het maatregelenpakket te bepalen.

Als op meerdere percelen van een bedrijf de drempelwaarde overschreden was, werden de maatregelen opgelegd op het perceel met het zwaarste maatregelenpakket. Als er meerdere percelen zijn met datzelfde maatregelenpakket, werden de maatregelen opgelegd op het perceel met de hoogste overschrijding van de respectievelijke drempelwaarde. De maatregelen op de overige percelen vervallen.

Landbouwers die de opgelegde maatregelen in 2012, als gevolg van een te hoog nitraatresidu in 2011, niet of onvolledig naleefden, komen in het volgende kalenderjaar automatisch in een hoger maatregelenpakket terecht (zogenaamde “pakketverhoging”). De Mestbank duidt het perceel aan waarop het verhoogde maatregelenpakket moet toegepast worden.

Tabel 60 Gecorrigeerde drempelwaarden 2012 (in kg NO₃⁻-N/ha)

| Teelt | Ligging | Bodemtype | 1ste DW | 2de DW | 3de DW | 4de DW | DW BO |
|---|------------------|------------|---------|--------|--------|--------|-------|
| Niet-specifieke teelten | | | | | | | |
| Grasland, uitsluitend gemaaid | Focusgebied | Zand | 70 | 227 | 242 | 252 | 66 |
| | | Andere | 70 | 227 | 262 | 282 | 66 |
| | | Zware klei | 80 | 242 | 287 | 307 | 76 |
| | Niet-focusgebied | Zand | 90 | 273 | 288 | 298 | 86 |
| | | Andere | 90 | 273 | 308 | 328 | 86 |
| | | Zware klei | 90 | 273 | 318 | 338 | 86 |
| Grasland, begraasd (al dan niet in combinatie met maaien) | Focusgebied | Zand | 75 | 227 | 242 | 252 | 71 |
| | | Andere | 75 | 227 | 262 | 282 | 71 |
| | | Zware klei | 80 | 242 | 287 | 307 | 76 |
| | Niet-focusgebied | Zand | 90 | 273 | 288 | 298 | 86 |
| | | Andere | 90 | 273 | 308 | 328 | 86 |
| | | Zware klei | 90 | 273 | 318 | 338 | 86 |
| Maïs | Focusgebied | Zand | 80 | 160 | 175 | 185 | 76 |
| | | Andere | 85 | 170 | 205 | 225 | 81 |
| | | Zware klei | 85 | 170 | 215 | 235 | 81 |
| | Niet-focusgebied | Zand | 88 | 176 | 191 | 201 | 84 |
| | | Andere | 90 | 180 | 215 | 235 | 86 |
| | | Zware klei | 90 | 180 | 225 | 245 | 86 |
| Bieten | Focusgebied | Zand | 70 | 103 | 118 | 128 | 66 |
| | | Andere | 75 | 110 | 145 | 165 | 71 |
| | | Zware klei | 75 | 110 | 155 | 175 | 71 |
| | Niet-focusgebied | Zand | 88 | 129 | 144 | 154 | 84 |
| | | Andere | 90 | 132 | 167 | 187 | 86 |
| | | Zware klei | 90 | 132 | 177 | 197 | 86 |
| Andere niet-specifieke teelten | Focusgebied | Zand | 75 | 144 | 159 | 169 | 71 |
| | | Andere | 80 | 154 | 189 | 209 | 76 |
| | | Zware klei | 80 | 154 | 199 | 219 | 76 |
| | Niet-focusgebied | Zand | 88 | 169 | 184 | 194 | 84 |
| | | Andere | 90 | 173 | 208 | 228 | 86 |
| | | Zware klei | 90 | 173 | 218 | 238 | 86 |
| Specifieke teelten + aardappelen | | | | | | | |
| Aardappelen | Focusgebied | Zand | 85 | 133 | 183 | 188 | 81 |
| | | Andere | 85 | 133 | 198 | 218 | 81 |
| | | Zware klei | 85 | 133 | 198 | 218 | 81 |
| | Niet-focusgebied | Zand | 90 | 141 | 191 | 196 | 86 |
| | | Andere | 90 | 141 | 206 | 226 | 86 |
| | | Zware klei | 90 | 141 | 206 | 226 | 86 |
| Specifieke teelten | Focusgebied | Zand | 85 | 137 | 187 | 192 | 81 |
| | | Andere | 85 | 137 | 202 | 222 | 81 |
| | | Zware klei | 85 | 137 | 202 | 222 | 81 |
| | Niet-focusgebied | Zand | 90 | 145 | 195 | 200 | 86 |
| | | Andere | 90 | 145 | 210 | 230 | 86 |
| | | Zware klei | 90 | 145 | 210 | 230 | 86 |

3.7.1.4 Overzicht van de maatregelenpakketten 2013

De begeleidende maatregelen die de landbouwers met een te hoog nitraatresidu in 2012 moeten nemen in 2013, zijn opgelijst in Tabel 61. Hoe hoger het maatregelenpakket, hoe meer maatregelen er moeten toegepast worden. Er zijn maatregelen die enkel op het perceel gelden waarop het maatregelenpakket opgelegd wordt. Daarnaast zijn er ook maatregelen op bedrijfsniveau.

Tabel 61 Maatregelenpakketten 2013 als gevolg van een te hoog nitraatresidu in 2012

| Maatregel | Maatregelenpakket | | | |
|--|-------------------|-----------------------------|-----------------------------|-----------------------------|
| | 1 | 2 | 3 | 4 |
| Op het perceel met maatregelen | | | | |
| Stikstofanalyse voorjaar met bijhorend bemestingsadvies | X | X | X | X |
| Bemestingsregister | X | | | |
| Geen derogatie | X | X | X | X |
| Nitraatresidubepaling najaar (opvolgstaal) | X | X + bijkomend perceel | X + bijkomend perceel | X + bijkomend Perceel |
| Nateelt of vanggewas wanneer de teelt het toelaat | | | X | X |
| Geen BO water | | | X | X |
| Verlaging norm dierlijke mest (uitgezonderd begraasd grasland) | | | -20% | -60% |
| Verlaging andere bemestingsnormen - begraasd grasland - andere teelten | | | -30% -30% | -30% -60% |
| Op het bedrijf | | | | |
| Bemestingsplan en -register | | X | X | X |
| Audit door de VLM | | | X | X |
| Bij overschrijding op een groenteperceel: stikstofanalyses met bijhorende bemestingsadviezen voor groentepercelen (groep I of II, uitgezonderd vroege aardappelen en spruitkool) | | | X | X |
| Als meerdere percelen een nitraatresidu boven de 3 ^{de} drempelwaarde hebben: nateelt of vanggewas op alle percelen van het bedrijf als de teelt het toelaat | | | X | X |

- ⇒ Meer informatie over de verschillende maatregelen die opgelegd worden bij overschrijding van de nitraatresidudrempelwaarden is te vinden in de brochure “Begeleidende maatregelen 2013 bij een te hoog nitraatresidu” (op www.vlm.be, onder de rubrieken Mediatheek, Folders en Brochures, Mestproblematiek).

3.7.1.5 Gevolgen bij de nitraatresidumetingen in 2012

Toetsing aan de nitraatresidudrempelwaarden

Tabel 62 geeft een overzicht van de verdeling van de percelen over verschillende nitraatresiduklassen bij de toets van de resultaten van alle bemonsterde percelen aan de gecorrigeerde nitraatresidudrempelwaarden van 2012, in functie van het type staal.

87 % van de bemonsterde percelen voldoet aan de 1^{ste} nitraatresidudrempelwaarde. Bij in totaal 3.055 percelen van 2.742 verschillende landbouwers, was er een overschrijding van de 1^{ste} drempelwaarde. Bij 2.434 percelen was het nitraatresidu gesitueerd tussen de 1^{ste} en 2^{de} gecorrigeerde drempelwaarde, bij 314 percelen tussen de 2^{de} en 3^{de} gecorrigeerde drempelwaarde, bij 59 percelen tussen de 3^{de} en 4^{de} gecorrigeerde drempelwaarde, en bij 247 percelen was het nitraatresidu groter dan de 4^{de} gecorrigeerde drempelwaarde.

Tabel 62 Aantal percelen en procentuele verdeling over verschillende nitraatresiduklassen bij de toets van de resultaten van alle bemonsterde percelen aan de gecorrigeerde nitraatresidudrempelwaarden van 2012, in functie van het type staal

| Type staal | ≤ 1ste DW | > 1ste DW en ≤ 2de DW | > 2de DW en ≤ 3de DW | > 3de DW en ≤ 4de DW | > 4de DW | Totaal |
|----------------------|-----------------------------|----------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------------|---------------|
| Controlestalen | 6.688 83% | 1.052 13% | 172 2% | 35 0% | 117 1% | 8.064 |
| Opvolgstalen | 5.539 82% | 967 14% | 118 2% | 13 0% | 95 1% | 6.732 |
| Derogatiestalen | 1.577 89% | 170 10% | 6 0% | 3 0% | 12 1% | 1.768 |
| Mestbankpercelen* | 13.804 83% | 2.189 13% | 296 2% | 51 0% | 224 1% | 16.564 |
| BO-percelen | 7.399 96% | 260 3% | 20 0% | 8 0% | 23 0% | 7.710 |
| Alle percelen | 20.922 87% | 2.434 10% | 315 1% | 59 0% | 247 1% | 23.977 |

* 297 BO-percelen waren eveneens geselecteerd voor een opvolgstaal en maakten bijgevolg ook deel uit van de groep van Mestbankpercelen

De 3.055 percelen van 2.742 verschillende landbouwers waarbij een overschrijding van de 1^{ste} drempelwaarde werd vastgesteld is niet gelijk aan het uiteindelijke aantal percelen en landbouwers die maatregelen opgelegd kregen. Bij het opleggen van de maatregelen wordt er immers rekening gehouden met het weerhouden van één perceel met maatregelen per landbouwer en met eventuele “pakketverhoging” als gevolg van niet naleving van eerder opgelegde maatregelen.

Er waren in totaal 267 landbouwers waarbij een pakketverhoging werd opgelegd. Van in totaal 237 landbouwers werd geen resultaat ontvangen van een verplichte opvolg- of derogatiestaalname, wat overeen kwam met 343 geselecteerde percelen. Deze krijgen een administratieve boete van 250 euro per niet bemonsterd perceel (500 euro bij recidivisme). De Mestbank verstuurde de boetes pas eind mei 2013, omdat ze eerst alle bezwaren wilde behandelen.

Van de in totaal 14.021 landbouwers die deel uitmaakten van de staalnamecampagne van 2012, waren er uiteindelijk 2.936 landbouwers met maatregelen (21 %). In Tabel 63 wordt de verdeling gegeven van het aantal landbouwers per maatregelenpakket.

Tabel 63 Aantal landbouwers waarop maatregelen opgelegd worden en procentuele verdeling over verschillende maatregelenpakketten bij de toets van de resultaten aan de gecorrigeerde nitraatresidudrempelwaarden van 2012

| | Geen MP | MP 1 | MP 2 | MP 3 | MP 4 | Totaal |
|---------------------------|---------------|--------------|-----------|----------|-----------|--------|
| Aantal landbouwers | 11.085 79% | 2.166 15% | 335 2% | 93 1% | 342 2% | 14.021 |

Van de 2.936 landbouwers met maatregelen, waren er 6 waarbij op 2 of meer percelen een overschrijding van de 3^{de} drempelwaarde werd vastgesteld. Die landbouwers moeten in 2013 op alle percelen van hun bedrijf een nateelt of vanggewas inzaaien waar mogelijk.

Daarnaast waren er 69 landbouwers waarbij op een perceel met een groente (van groep I of II, uitgezonderd spruitkool en aardappelen) als hoofdteelt of nateelt een overschrijding van de 3^{de} drempelwaarde werd vastgesteld. Die landbouwers moeten in 2013 op alle percelen van hun bedrijf waarop ze een groente (van groep I of II, uitgezonderd spruitkool en aardappelen) zullen telen als hoofdteelt of nateelt, een stikstofanalyse met bijhorend bemestingsadvies laten opmaken.

Toetsing aan de grenswaarde bij de beheerovereenkomst verminderde bemesting

Landbouwers die een BO water sluiten met de Vlaamse Landmaatschappij, brengen op bepaalde percelen minder mest op dan toegelaten volgens de mestwetgeving. De landbouwers krijgen een vergoeding als onder meer het nitraatresidu van die percelen kleiner is dan de drempelwaarde van de beheerovereenkomst (BO-drempelwaarde).

Het aantal stalen en de bemonsterde oppervlakte waarvoor het nitraatresidu kleiner of gelijk is aan de grenswaarde of dat de grenswaarde overschrijdt, wordt gegeven in Tabel 64. Voor 95 % van de in totaal 17.307 ha bemonsterde oppervlakte, voldeed het nitraatresidu aan de BO-drempelwaarde.

Tabel 64 Aantal stalen en bemonsterde oppervlakte ≤ en > de BO-drempelwaarde (DW BO) bij de nitraatresidumetingen voor de BO water in 2012

| Toets aan DW BO | Stalen | | Oppervlakte | |
|---------------------------------|---------------|-----------------|---------------|-----------------|
| | Aantal | % t.o.v. totaal | ha | % t.o.v. totaal |
| Nitraatresidu ≤ DW BO | 11.780 | 95% | 16.515 | 95% |
| Nitraatresidu > DW BO | 579 | 5% | 792 | 5% |
| Totaal | 12.359 | | 17.307 | |

Bij 75 % van de in totaal 904 landbouwers waarbij een nitraatresidumeting werd uitgevoerd voor de BO water, voldeed het nitraatresidu van alle bemonsterde bodemstalen aan de BO-drempelwaarde (Tabel 65). Die landbouwers krijgen een vergoeding uitbetaald.

Bij 5 landbouwers, amper 1 % van alle landbouwers waarbij een nitraatresidumeting werd uitgevoerd voor de BO water, werd voor alle stalen een overschrijding van de BO-drempelwaarde vastgesteld (Tabel 65). Van die landbouwers wordt het contract beëindigd.

Daarnaast zijn er 219 landbouwers (24 %) met zowel stalen die voldoen aan de grenswaarde als stalen met een overschrijding van de grenswaarde. Die landbouwers krijgen een korting op hun vergoeding. Als voor meer dan 90 % van de contractoppervlakte een overschrijding van de grenswaarde werd vastgesteld, wordt het contract beëindigd.

Tabel 65 Aantal landbouwers waarvan de stalen \leq of $>$ waren dan de BO-drempelwaarde (DW BO) bij de nitraatresidumetingen voor de BO water in 2012

| Toets aan DW BO | Aantal landbouwers | % t.o.v. totaal |
|---|--------------------|-----------------|
| Alle stalen \leq DW BO | 680 | 75% |
| Zowel stalen \leq DW BO als $>$ DW BO | 219 | 24% |
| Alle stalen $>$ DW BO | 5 | 1% |
| Totaal | 904 | |

Van de in totaal 904 landbouwers die in 2012 stalen moesten laten nemen op percelen met een BO water, waren er 31 landbouwers die onvoldoende stalen hebben laten nemen (overeenkomstig met een totaal van 47 bodemstalen en een oppervlakte van 31 ha).

Naast het nitraatresidu, worden ook de andere voorwaarden van de BO water administratief en op terrein gecontroleerd. Zo wordt onder meer de aanvraag van de BO water via de verzamelaanvraag van het ALV administratief gecontroleerd en wordt het correct bijhouden van het bemestingsregister gecontroleerd op het terrein.

De vergoeding voor de BO water wordt uitbetaald als alle voorwaarden werden nageleefd. De vergoeding verschilt naargelang de teelt waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen akkerland (422 euro/ha), grasland dat enkel gemaaid wordt (494 euro/ha) en grasland dat niet enkel gemaaid wordt (406 euro/ha). Als niet aan alle voorwaarden van de BO water wordt voldaan, wordt een korting op de vergoeding berekend. Daarnaast wordt de vergoeding verminderd met een bepaald bedrag als er een verplichte nitraatresidubepaling moet uitgevoerd worden in het kader van het Mestdecreet. In totaal werd voor de BO water van 2012, 6,3 miljoen euro uitbetaald.

Bezwaarbehandeling bij de staalnamecampagne van 2012

Van de 2.936 landbouwers die voor 2013 een maatregelenpakket opgelegd kregen ten gevolge van de staalnamecampagne van 2012, hebben 342 landbouwers een bezwaar ingediend tegen het opgelegde maatregelenpakket (12 %).

In vergelijking met de staalnamecampagne van 2011 werden beduidend minder bezwaren ingediend. Toen dienden een groot aantal landbouwers (2.029) een bezwaar in omdat de uitzonderlijke weersomstandigheden van 2011 (combinatie van een uitzonderlijk droog voorjaar, gevolgd door een natte zomer en een najaar gekenmerkt door hoge temperaturen) voor sommige teelten aanleiding gegeven hadden tot een onverwacht verhoogde mineralisatie waardoor een deel van het gemeten nitraatresidu kon toegeschreven worden aan de uitzonderlijke weersomstandigheden. Bij de bezwaarbehandeling werd hiermee voor sommige teelten rekening gehouden.

Ook dit jaar waren de ongunstige weersomstandigheden de meest aangehaalde reden voor het te hoge nitraatresidu. In 35 % van de bezwaren werd dit aangehaald. Echter waren de weersomstandigheden in 2012 niet uitzonderlijk. Er werd wel rekening gehouden met een

(gedeeltelijke) oogstmislukking of een overstroming. Hierbij is het mogelijk dat een gedeelte van de toegediende bemesting buiten de wil van de landbouwer niet kan opgenomen worden door het gewas. De oogstmislukking of de overstroming moet gestaafd zijn met een attest van een bevoegde instantie.

Enkele landbouwers haalden in hun bezwaar aan dat ze onvoldoende op de hoogte waren van de uitbreiding van de staalnameperiode voor de tegenstalen ten opzichte van de vorige campagnes. De staalnameperiode voor de tegenstalen werd in 2012 voor het eerst verlengd tot 22 november. De staalnameperiode voor opvolgstalen en derogatiestalen bleef ongewijzigd tot uiterlijk 15 november. De verlenging had dus enkel betrekking op de tegenstalen die de landbouwer op eigen initiatief wou nemen nadat de Mestbank een controlestaal genomen had.

In vergelijking met de staalnamecampagne van 2011 zijn er in 2012 beduidend minder bezwaren waarin twijfels over de correctheid van de staalname of de correctheid van de analyseresultaten aangehaald wordt.

Van de 342 bezwaren die ingediend werden tegen het opgelegde maatregelenpakket, werden:

- 134 bezwaren gegrond beschouwd, waarvan voor 124 bezwaren het opgelegde maatregelenpakket vervalt en voor 10 bezwaren het opgelegde maatregelenpakket werd verlaagd;
- 208 bezwaren als ongegrond beschouwd waardoor het maatregelenpakket ongewijzigd bleef.

Bij de helft van de 124 gegronde bezwaren die leidden tot het wegvallen van het maatregelenpakket, werd een oogstmislukking of een overstroming aanvaard als een geldige reden van het te hoge nitraatresidu. Andere redenen waardoor het opgelegde maatregelenpakket vervalt na bezwaarbehandeling zijn: geldig analyseverslag van een nitraatresidubepaling (vnl. tegenstalen van controlestalen, maar ook enkele opvolg- of derogatiestalen) (23 %), stopzetting van landbouwactiviteiten in 2012 (11 %), geen kennisgeving van de Mestbank ontvangen voor het laten nemen van een opvolg- of derogatiestaal (7 %), geen correcte staalname (6 %).

Bij 6 van de 10 gegronde bezwaren die leidden tot een pakketverlaging, werd alsnog een analyseverslag van een tegenstaal ontvangen waardoor het maatregelenpakket opnieuw bepaald werd. Daarnaast toonden 3 landbouwers in hun bezwaar aan dat ze in 2012 wél de begeleidende maatregelen nageleefd hadden. Eerder kregen ze een verhoogd maatregelenpakket opgelegd omdat na administratieve controle bleek dat ze de maatregelen in 2012 niet nageleefd hadden. Na het bezwaar verviel het verhoogde maatregelenpakket en werd het maatregelenpakket opnieuw bepaald op basis van het gemeten nitraatresidu. Eén deels gegrond bezwaar handelde over een teeltwijziging (die werd doorgegeven door de landbouwer aan ALV) waardoor andere drempelwaarden van toepassing zijn.

Ten slotte werden 208 bezwaren als ongegrond beschouwd waardoor het maatregelenpakket ongewijzigd bleef na het bezwaar. In deze bezwaren halen de landbouwers meerdere argumenten aan, onder meer opbrengstvermindering door de weersomstandigheden, bemest volgens de normen, Bij 31 % van de ongegronde bezwaren werden de weersomstandigheden als belangrijkste argument aangehaald waardoor de oogst geheel of gedeeltelijk mislukt was. De oogstmislukking

werd hier echter niet gestaafd met een attest. Bij 17 % werd het opvolg- of derogatiestaal niet of niet binnen de staalnameperiode genomen. Andere redenen die aangehaald werden bij de ongegronde bezwaren zijn: geen (tijdig) tegenstaal kunnen nemen (14 %), twijfels omtrent de correctheid van de staalname of analyse (6 %), niet verantwoordelijk voor de uitgevoerde bemesting (3 %), specifieke kenmerken van het perceel of de teelt (13 %) en andere redenen (zoals bijvoorbeeld stopzetting, ... samen goed voor 16 %).

Na het afronden van de bezwaarbehandeling verstuurde de Mestbank boetes naar de landbouwers die de opgelegde nitraatresidubepaling in 2012 niet (correct) hebben laten uitvoeren. In totaal kregen 206 landbouwers een boete, voor in totaal 304 percelen. De boete bedraagt 250 euro per perceel. Voor de 17 landbouwers die vorig jaar ook zo'n boete opgelegd kregen, wordt de boete verdubbeld tot 500 euro per perceel.

Tegen de opgelegde boetes werden 23 bezwaren ingediend (12 %). Hiervan werden 6 bezwaren gegrond beschouwd (onder meer omdat ze de kennisgeving van de Mestbank niet ontvangen hebben, ziekte tijdens de staalnameperiode en twijfel omtrent de staalname waarbij het labo bevestigt dat de fout bij hun ligt). Van 6 landbouwers die een te laat opvolg- of derogatiestaal genomen hebben in de periode tussen 15 en 22 november 2012 werd de boete verminderd met de kosten die ze gemaakt hebben voor de staalname. Bij 11 bezwaren werden de aangehaalde redenen als niet gegrond beschouwd.

3.7.2 Controle op de nitraatresidustaalname

De Mestbank voert elk jaar controles uit op de staalnames van het nitraatresidu door de erkende laboratoria. De Mestbank beschikt hierbij over twee instrumenten die een gerichte opvolging van de staalnemers mogelijk maken.

In de eerste plaats is er het "Staalname Melding Internet Locket" of SMIL (<http://smil.vlm.be>), waarin de laboratoria alle staalnames in het kader van het Mestdecreet moeten voormelden. Hierdoor kunnen de inspecteurs de voorgemelde percelen in kaart brengen en gericht controleren.

Daarnaast is het gebruik van de "GPS-data-logger" bij de staalname een belangrijk instrument in de opvolging van de staalnemers. Sinds 2008 moet elke staalnemer een GPS-data-logger gebruiken die het precieze traject vastlegt van de bemonstering het perceel.

3.7.2.1 Administratieve opvolging van de GPS-signalen

Bij de staalnamecampagne van 2012 moesten de staalnemers gebruik maken van een GPS-data-logger die om de 10 seconden een GPS-signaal genereert. Wekelijks worden de data van de GPS-data-loggers overgemaakt aan de VLM. Dit laat enerzijds toe om op een snelle manier vragen van landbouwers over het tijdstip en de plaats van de staalname te verifiëren. Daarnaast werd in 2012 voor het eerst een intensieve screening uitgevoerd van de GPS-signalen. Hierbij werd voor 8.400 percelen (ongeveer 1/3^{de} van het totaal aantal bemonsterde percelen) nagekeken of de GPS-signalen binnen het geselecteerd perceel viel en of het bemonsteringspatroon in orde was. Bij ruim 90 % van de gescreende percelen werden geen anomalieën vastgesteld. Indien nodig werd feedback gegeven aan de betrokken laboratoria met bepaalde vragen tot actie. Als er bijvoorbeeld werd vastgesteld dat een staalname werd uitgevoerd op een ander (niet geselecteerd) perceel werd de opdracht gegeven

om een herstaalname uit te voeren op het juiste, geselecteerde perceel. Dit was het geval bij een 30-tal percelen.

3.7.2.2 Terreincontrole van staalnemers

Tussen 1 oktober en 15 november 2012 werden in totaal 118 staalnemers gecontroleerd. De inspecteurs oefenden toezicht uit terwijl de staalnemers de bodemstalen aan het nemen waren.

Bij de terreincontrole van de staalnemers wordt in eerste instantie gecontroleerd of de staalnemer bereikbaar is en op het juiste perceel aanwezig is. De inspecteur gaat na of er voldoende boringen zijn uitgevoerd en of de boringen gebeurden tot een diepte van 90 cm. Daarnaast wordt ook de spreiding van de deelstalen en het vermijden van extremiteiten bij de bemonstering nagegaan. Verder gaat bijzondere aandacht naar het apart bewaren van de verschillende bodemlagen en het verwijderen van de bovenste laag van 2 cm bij de bemonstering van de 30-60 cm en 60-90 cm bodemlagen. Ten slotte wordt de etikettering en de bewaring in een koelbox tijdens het transport nagegaan.

Wanneer vastgesteld wordt dat de criteria niet nageleefd worden door de staalnemers, dan onderneemt de Mestbank actie. Zo geeft ze de staalnemers bijvoorbeeld een aanmaning of legt hen op om één perceel of alle percelen van een bepaalde dag opnieuw te bemonsteren. Bij zware overtredingen kan de Mestbank ook staalnemers laten schorsen. Hoe zwaar het gevolg is, hangt af van de aard van de inbreuk. Als de Mestbank een inbreuk vaststelt bij herhaling, dan is de sanctie zwaarder dan bij de eerste vaststelling.

In 2012 werden er 12 vaststellingen gedaan. In 4 gevallen werd er geen koelbox of werden er geen koelementen gebruikt, in 2 gevallen werd de bovenste 2 cm niet verwijderd. In 1 geval werd de GPS-logger niet gebruikt. In 2 gevallen werd de verkeerde boor gebruikt. Ook werd er één maal vastgesteld dat er onvoldoende deelstalen genomen werden en waren er 2 verkeerde aanmeldingen in SMIL.

4 OPLEGGEN EN INNEN VAN HEFFINGEN EN BOETES

4.1 OPGELEGDE BOETES IN 2012

In Tabel 66 wordt een overzicht gegeven van het initieel aantal opgelegde boetes voor de periode van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2012, samen met de ontvangsten van de boetes voor de betreffende periode en het openstaande bedrag op 31 december 2012.

Tabel 66 Overzicht van het initieel aantal opgelegde boetes voor de periode van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2012 samen met de opgelegde, ontvangen en openstaande bedragen op 31 december 2012

| Aanslagjaar 2012 | Opgelegd | | Ontvangen | Openstaand |
|--|-----------------|----------------|---------------|---------------|
| | Aantal dossiers | Bedrag (euro)* | Bedrag (euro) | Bedrag (euro) |
| boete verzuim aangifteplicht landbouwers | 1.131 | 326.950 | 240.315 | 86.635 |
| boete verzuim aangifteplicht erkend mestvoerder | 3 | 750 | 750 | 0 |
| boete verzuim aangifteplicht bewerkers/verwerkers | 15 | 5.250 | 4.750 | 500 |
| boete verzuim aangifteplicht andere meststoffen | 9 | 2.750 | 2.750 | 0 |
| boete verzuim aangifteplicht verzamelpunten | 12 | 4.250 | 2.750 | 1.500 |
| boete verzuim aangifteplicht diervoederproducenten | 21 | 5.550 | 4.050 | 1.500 |
| boete nitraatresidu | 155 | 39.250 | 32.600 | 6.650 |
| boete melding/afmelding vervoer | 19 | 1.050 | 900 | 150 |
| boete geen bewijs verzending/overhandiging burenregeling | 3 | 300 | 200 | 100 |
| boete niet afsluiten/melden burenregeling | 4 | 700 | 700 | 0 |
| boete vervoer zonder verplichte documenten | 19 | 2.300 | 1.900 | 400 |
| boete AGR-GPS | 24 | 58.000 | 3.800 | 54.200 |
| boete vervoer zonder juist en volledig mestafzetdocument | 40 | 14.700 | 8.500 | 6.200 |
| boete foutieve aangifte | 13 | 3.300 | 1.800 | 1.500 |
| boete niet bijhouden register | 2 | 500 | 0 | 500 |
| boete mestuitscheidingsbalansen | 10 | 18.152 | 2.919 | 15.233 |
| boete balans stikstof en fosfaat | 679 | 1.609.658 | 517.379 | 1.092.279 |
| boete overbemesting perceel | 33 | 24.558 | 13.895 | 10.663 |
| boete overschrijden nutriëntenemissierechten | 1.592 | 2.010.842 | 1.044.064 | 966.778 |
| boete mestverwerking | 150 | 172.007 | 137.420 | 34.587 |

* Inclusief kwijtscheldingen en verminderingen voor de periode van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2012

4.2 OVERZICHT PER HEFFING OF BOETE

De Mestbank heeft een vrij groot bedrag aan openstaande vorderingen van heffingen en boetes in het kader van het Mestdecreet, namelijk 13,4 miljoen euro (stand van zaken 31 december 2012). Een groot aandeel van het totale openstaande bedrag kan niet binnen de normale termijn, zijnde 1 maand na de oplegging van een boete en 2 maanden na de oplegging van een heffing, worden geïnd. In heel wat dossiers wordt immers de verplichting tot betaling uitgesteld of worden afbetalingsplannen toegestaan. Het uitstel van de verplichting tot betaling is een gevolg van:

- wettelijke bepalingen: uitstel verkregen in het kader van de uitstel- en afstelregeling voor de superheffing mestverwerking, uitstel verkregen in het kader van de compensatie aanvraag voor de administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegekende nutriëntenemissierechten en dossiers in behandeling bij de Rechtbank van eerste aanleg;
- beslissing Mestbank: bezwaar ingediend tegen de boetes en toegestane afbetalingsplannen;
- faillissementen, collectieve schuldenregelingen, gerechtelijke reorganisaties en vereffeningen.

Hieronder is een financieel overzicht gegeven van een aantal belangrijke thema's zoals de superheffing mestverwerking, de superheffing nutriëntenhalte, de boetes voor niet bewezen mestafzet en overbemesting, de boetes wegens het houden van meer dieren dan de toegekende nutriëntenemissierechten, de balansboetes voor stikstof en fosfaat en de boetes wegens het niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht.

De gegevens van faillissementen, collectieve schuldenregelingen, gerechtelijke reorganisaties en vereffeningen zijn niet beschikbaar per thema en worden daarom alleen vermeld in 4.2.3.

4.2.1 Heffingen en boetes opgelegd tot en met aanslagjaar 2011

Het totaal te innen bedrag van de superheffingen en boetes opgelegd tot en met aanslagjaar 2011 bedraagt 51,2 miljoen euro. Hiervan is 42,7 miljoen euro (83 %) geïnd en 8,5 miljoen euro (17 %) openstaand (Tabel 67).

Tabel 67 Overzicht van het te innen, ontvangen en openstaand bedrag (euro) in het kader van de heffingen en boetes opgelegd tot en met aanslagjaar 2011

| | Superheffing | Boete niet bewezen mestafzet en overbemesting | Boete NER | Balansboete | Boete mestverwerkingsplicht | Totaal |
|--|--------------|---|-----------|-------------|-----------------------------|------------|
| Te innen bedrag | 31.526.964 | 8.172.132 | 5.760.448 | 4.609.884 | 1.106.002 | 51.175.430 |
| Totaal ontvangen | 27.561.934 | 5.874.675 | 5.100.297 | 3.299.968 | 870.978 | 42.707.852 |
| Totaal openstaand bedrag | 3.965.030 | 2.297.457 | 660.151 | 1.309.916 | 235.024 | 8.467.578 |
| Gerechtvaardigd openstaand bedrag | 2.314.879 | 1.148.876 | 372.745 | 637.776 | 85.453 | 4.559.729 |
| Waarvan uitstel verkregen in het kader van de uitstel/afstelregeling | 391.029 | - | - | - | - | 391.029 |
| Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog moet behandeld worden | | | | | | |
| Waarvan aanvraag tot compensatie ingediend dat nog moet behandeld worden | | | | | | |
| Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg | 1.340.896 | 1.127.569 | 72.100 | 101.843 | 12.460 | 2.654.868 |
| Waarvan afbetalingsplan lopende | 582.954 | 21.307 | 147.122 | 288.043 | 14.455 | 1.053.881 |
| Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag | 1.650.151 | 1.148.581 | 287.406 | 672.140 | 149.571 | 3.907.849 |

4.2.2 Boetes opgelegd in aanslagjaar 2012

4.2.2.1 Administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegelaten nutriëntenemissierechten

Het totaal te innen bedrag van de administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegekende nutriëntenemissierechten opgelegd in 2012 (voor productiejaar 2011 en voor compensaties voor productiejaar 2010) bedraagt 2,0 miljoen euro. Hiervan is 52 % geïnd (Tabel 68). Er zijn 428 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van ongeveer 750.000 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 77 % van het totaal openstaand bedrag en 37 % van het te innen bedrag.

Tabel 68 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de NER-boete opgelegd in 2012

| | Aantal | Bedrag (euro) | Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%) |
|--|--------|---------------|--|
| Te innen bedrag | - | 2.010.842 | |
| Totaal ontvangen | - | 1.044.064 | 52 |
| Totaal openstaand bedrag | - | 966.778 | 48 |
| Gerechtvaardigd openstaand bedrag | 428 | 746.180 | 37 |
| Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog moet behandeld worden | 23 | 77.850 | 4 |
| Waarvan aanvraag tot compensatie ingediend dat nog moet behandeld worden | 334 | 493.510 | 24 |
| Waarvan afbetalingsplan lopende | 71 | 174.820 | 9 |
| Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag | - | 220.598 | 11 |

4.2.2.2 Administratieve geldboete voor het niet afzetten van de geproduceerde of de ontvangen mest volgens de geldende mestwetgeving

Het totaal te innen bedrag van de administratieve geldboete voor het niet afzetten van de geproduceerde of de ontvangen mest opgelegd in 2012 (voor productiejaar 2010 en 2011) bedraagt 1,6 miljoen euro. Hiervan is 32 % geïnd (Tabel 69). Er zijn 172 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van ongeveer 550.000 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 51 % van het totaal openstaand bedrag en 34 % van het te innen bedrag.

Tabel 69 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting

| | Aantal | Bedrag (euro) | Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%) |
|--|--------|---------------|--|
| Te innen bedrag | - | 1.609.657 | |
| Totaal ontvangen | - | 517.379 | 32 |
| Totaal openstaand bedrag | - | 1.092.278 | 68 |
| Gerechtvaardigd openstaand bedrag | 172 | 552.992 | 34 |
| Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog moet behandeld worden | 149 | 503.603 | 31 |
| Waarvan afbetalingsplan lopende | 23 | 49.389 | 3 |
| Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag | - | 539.286 | 34 |

4.2.2.3 Administratieve geldboete wegens het niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht

Het totaal te innen bedrag van de administratieve geldboete wegens het niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht opgelegd in 2012 (voor productiejaar 2009) bedraagt ongeveer 170.000 euro. Hiervan is 80 % geïnd (Tabel 70). Er zijn 11 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van ongeveer 34.000 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 98 % van het totaal openstaand bedrag en 19,5 % van het te innen bedrag.

Tabel 70 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de boete mestverwerkingsplicht opgelegd in 2012

| | Aantal | Bedrag (euro) | Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%) |
|--|--------|---------------|--|
| Te innen bedrag | - | 172.007 | |
| Totaal ontvangen | - | 137.420 | 80 |
| Totaal openstaand bedrag | - | 34.587 | 20 |
| Gerechtvaardigd openstaand bedrag | 11 | 33.787 | 19,5 |
| Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog moet behandeld worden | 2 | 3.127 | 2 |
| Waarvan afbetalingsplan lopende | 9 | 30.660 | 17,5 |
| Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag | - | 800 | 0,5 |

4.2.3 Conclusies over de openstaande bedragen

Van het totale openstaande bedrag van 13,4 miljoen euro uit heffingen en boetes op 31 december 2012 is er 64 % (8,6 miljoen euro), waarvoor er een gerechtvaardigd uitstel van betaling is. In realiteit is het aandeel nog groter omdat enkel de heffingen en boetes voor belangrijke thema's deel uitmaakten van de analyse. Het grootste aandeel in dit gerechtvaardigd bedrag zijn de superheffingen met 27 % (Tabel 71).

Wanneer een debiteur failliet verklaard is, toegelaten is tot een collectieve schuldenregeling, in gerechtelijke reorganisatie is of in vereffening is, verloopt de inning volgens wettelijk vastgelegde procedures. De Mestbank heeft voor deze dossiers schuldvorderingen ingediend voor een totaal openstaand bedrag van 2,7 miljoen euro.

In vergelijking met de toestand op 31 december 2011 is het aandeel van het gerechtvaardigd openstaande bedrag t.o.v. het totale openstaande bedrag ongeveer gelijk gebleven. Wel is er een verschuiving van het aandeel van de verschillende thema's. Het aandeel superheffingen is gedaald van 43 % naar 27 %; het aandeel van de faillissementen, CSR, gerechtelijke reorganisatie en vereffening is gestegen van 22 % naar 31 %. Voor de overige thema's is het aandeel ongeveer hetzelfde gebleven.

Tabel 71 Overzicht van de gerechtvaardigde openstaande bedragen van de belangrijkste thema's van boetes en heffingen opgelegd tot en met 31 december 2012

| Heffing of boete | Bedrag (euro) | Aandeel (%) |
|--|------------------|-------------|
| Superheffingen | 2.314.879 | 27% |
| Boetes overbemesting en niet bewezen mestafzet | 1.148.876 | 13% |
| Boete overschrijden nutriëntenemissierechten | 1.118.925 | 13% |
| Boete balans stikstof en fosfaat | 1.190.768 | 14% |
| Boete mestverwerkingsplicht | 119.240 | 1% |
| Subtotaal uitstel-afstelregeling, compensatieaanvraag, Rechtbank 1^e aanleg, bezwaarschrift en afbetalingsplannen | 5.892.688 | 69% |
| Faillissement, CSR, gerechtelijke reorganisatie, vereffening | 2.680.961 | 31% |
| Totaal | 8.573.649 | |

Voor de inning van het resterende openstaande bedrag van ongeveer 4,8 miljoen euro worden verschillende invorderingsmethodes toegepast. Na het verzenden van herinneringsbrieven wordt via deurwaarders stappen ondernomen om de openstaande bedragen te innen.

In de periode van 1 januari 2012 tot 31 december 2012 werden er 635 nieuwe dwangbevelen betekend. Deze dwangbevelen geven een uitvoerbare titel, zodat kan overgegaan worden tot in beslagname en verkoop van roerende goederen indien nodig. Voor de periode 2012 werd regeling bekomen voor in totaal 475 dossiers. Het betreft hier alle dwangbevelen die werden opgelegd tot en met 31 december 2012. Voor 120 van de 475 dossiers werd regeling bekomen nadat er een uitvoerend roerend beslag werd gelegd.

Levert bovenstaande procedure nog geen inning op, dan kan de VLM een wettelijke hypotheek nemen op het onroerend goed van de debiteur. Zo waren er op 31 december 2012 28 hypothecaire inschrijvingen (voor vorderingen waar geen procedure werd ingeleid voor de Rechtbank van eerste aanleg) lopende voor een totaal openstaand bedrag van 1,1 miljoen euro. In 2012 werden er 16 inschrijvingen genomen voor een totaal bedrag van ongeveer 320.000 euro. De inschrijving werd tot op heden enkel gebruikt als drukkingsmiddel. Er werd nog niet tot uitvoering overgegaan.

Er kan tevens beslag gelegd worden op de nutriëntenemissierechten van de debiteur. Voor 9 dossiers werd bewarend beslag gelegd op de NER. Hoewel hier nog nooit tot uitvoering werd overgegaan, werd voor 2 gevallen hiermee snel resultaat geboekt (volledige betaling).

BIJLAGEN

Tabel 72 Aantal dieren in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2012

| Diercategorie | Provincie | | | | | Totaal |
|---|-------------------|------------------|------------------|------------------|-------------------|-------------------|
| | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | |
| Vervangingsvee < 1 j | 28.532 | 13.235 | 27.448 | 5.994 | 28.913 | 104.122 |
| Vervangingsvee 1-2 j | 26.971 | 12.518 | 26.233 | 5.798 | 27.319 | 98.839 |
| Melkkoeien | 67.376 | 31.857 | 64.999 | 13.622 | 75.110 | 252.964 |
| Zoogkoeien | 14.069 | 13.792 | 47.432 | 18.945 | 66.852 | 161.090 |
| Mestkalveren | 119.549 | 17.423 | 4.277 | 10.166 | 12.669 | 164.084 |
| Runderen < 1 j | 17.293 | 14.187 | 49.759 | 18.314 | 66.212 | 165.765 |
| Runderen 1-2 j | 15.830 | 12.483 | 49.754 | 16.386 | 64.424 | 158.877 |
| Andere runderen | 28.274 | 17.577 | 53.034 | 17.730 | 65.671 | 182.286 |
| Totaal runderen | 317.894 | 133.072 | 322.936 | 106.955 | 407.170 | 1.288.027 |
| Biggen 7-20 kg | 280.589 | 128.664 | 295.757 | 45.709 | 898.101 | 1.648.820 |
| Beren | 725 | 475 | 1.262 | 218 | 3.269 | 5.949 |
| Zeugen inclusief biggen < 7 kg | 66.074 | 33.521 | 77.538 | 11.583 | 229.698 | 418.414 |
| Andere varkens 20-110 kg | 657.421 | 291.364 | 728.961 | 104.542 | 2.329.385 | 4.111.673 |
| Andere varkens > 110 kg | 11.509 | 6.175 | 13.879 | 2.181 | 40.638 | 74.382 |
| Totaal varkens | 1.016.318 | 460.199 | 1.117.397 | 164.233 | 3.501.091 | 6.259.238 |
| Legkippen | 2.250.474 | 785.178 | 1.118.902 | 104.588 | 2.208.481 | 6.467.623 |
| Legkippen (groot)ouderdieren | 21.336 | 25 | 9.198 | 8.402 | 180.274 | 219.235 |
| Opfokpoeljen van legkippen | 733.227 | 238.313 | 316.793 | 7.169 | 974.796 | 2.270.298 |
| Slachtkuikens | 5.084.453 | 2.344.366 | 3.055.929 | 750.453 | 5.331.151 | 16.566.352 |
| Slachtkuiken ouderdieren | 608.759 | 43.206 | 313.535 | 2.066 | 673.163 | 1.640.729 |
| Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren | 380.387 | 44.123 | 117.022 | 70 | 459.242 | 1.000.844 |
| Struisvogels fokdieren > 14 maanden | 118 | 0 | 39 | 4 | 112 | 273 |
| Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden | 2 | 0 | 41 | 6 | 225 | 274 |
| Struisvogels 0-3 maanden | 10 | 0 | 10 | 8 | 225 | 253 |
| Kalkoenen slachtdieren | 7.413 | 22 | 7.844 | 11 | 213.733 | 229.023 |
| Kalkoenen ouderdieren | 12 | 0 | 22 | 4 | 10 | 48 |
| Ander pluimvee | 1.075 | 7.710 | 13.251 | 211 | 49.927 | 72.174 |
| Totaal pluimvee | 9.087.266 | 3.462.943 | 4.952.586 | 872.992 | 10.091.339 | 28.467.126 |
| Paarden > 600 kg | 833 | 635 | 1.031 | 680 | 992 | 4.171 |
| Paard-pony 200-600 kg | 8.655 | 5.132 | 8.095 | 6.117 | 7.091 | 35.090 |
| Paard-pony < 200 kg | 2.430 | 1.075 | 2.192 | 1.462 | 1.761 | 8.920 |
| Geiten < 1 j | 3.500 | 938 | 1.713 | 268 | 707 | 7.126 |
| Geiten > 1 j | 6.309 | 3.014 | 5.554 | 662 | 2.335 | 17.874 |
| Schapen < 1 j | 2.688 | 2.998 | 3.769 | 4.665 | 7.920 | 22.040 |
| Schapen > 1 j | 5.451 | 4.682 | 6.970 | 5.912 | 12.103 | 35.118 |
| Konijnen gesloten | 4.226 | 1.302 | 486 | 56 | 2.918 | 8.988 |
| Konijnen kwekerij | 1.651 | 0 | 106 | 51 | 129 | 1.937 |
| Konijnen vetmesterij | 6.639 | 10 | 61 | 2.944 | 21 | 9.675 |
| Nertsen gesloten | 7.423 | 745 | 20.273 | 2.400 | 12.356 | 43.197 |
| Nertsen kwekerij | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Nertsen vetmesterij | 0 | 2 | 0 | 0 | 0 | 2 |
| Totaal andere dieren | 49.805 | 20.533 | 50.250 | 25.217 | 48.333 | 194.138 |
| Totaal alle dieren | 10.471.283 | 4.076.747 | 6.443.169 | 1.169.397 | 14.047.933 | 36.208.529 |

Tabel 73 Reële dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2012 in kg N

| Diercategorie | Provincie | | | | | Totaal |
|---|-------------------|-------------------|-------------------|------------------|-------------------|--------------------|
| | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | |
| Vervangingsvee < 1 j | 941.556 | 436.755 | 905.784 | 197.802 | 954.129 | 3.436.026 |
| Vervangingsvee 1-2 j | 1.564.318 | 726.044 | 1.521.514 | 336.284 | 1.584.502 | 5.732.662 |
| Melkkoeien | 7.809.550 | 3.681.893 | 7.411.087 | 1.483.884 | 8.831.450 | 29.217.864 |
| Zoogkoeien | 914.485 | 896.480 | 3.083.080 | 1.231.425 | 4.345.380 | 10.470.850 |
| Mestkalveren | 1.255.265 | 182.942 | 44.909 | 106.743 | 133.025 | 1.722.882 |
| Runderen < 1 j | 385.634 | 316.370 | 1.109.626 | 408.402 | 1.476.528 | 3.696.560 |
| Runderen 1-2 j | 918.140 | 724.014 | 2.885.732 | 950.388 | 3.736.592 | 9.214.866 |
| Andere runderen | 2.177.098 | 1.353.429 | 4.083.618 | 1.365.210 | 5.056.667 | 14.036.022 |
| Totaal runderen | 15.966.045 | 8.317.927 | 21.045.349 | 6.080.138 | 26.118.272 | 77.527.732 |
| Biggen 7-20 kg | 616.121 | 285.354 | 666.993 | 109.667 | 2.096.427 | 3.774.562 |
| Beren | 14.833 | 10.120 | 26.784 | 5.013 | 70.150 | 126.900 |
| Zeugen inclusief biggen < 7 kg | 1.416.047 | 740.925 | 1.630.454 | 261.528 | 4.956.626 | 9.005.579 |
| Andere varkens 20-110 kg | 7.314.486 | 3.361.011 | 8.017.600 | 1.206.598 | 25.949.645 | 45.849.339 |
| Andere varkens > 110 kg | 245.043 | 137.246 | 289.730 | 50.117 | 879.903 | 1.602.040 |
| Totaal varkens | 9.606.530 | 4.534.657 | 10.631.560 | 1.632.922 | 33.952.752 | 60.358.421 |
| Legkippen | 1.782.057 | 632.799 | 885.311 | 85.611 | 1.779.664 | 5.165.442 |
| Legkippen (groot)ouderdieren | 17.282 | 20 | 7.450 | 6.806 | 146.022 | 177.580 |
| Opfokpoeljen van legkippen | 234.275 | 76.551 | 107.855 | 2.437 | 321.214 | 742.332 |
| Slachtkuikens | 2.601.461 | 1.193.122 | 1.684.083 | 404.887 | 2.932.708 | 8.816.261 |
| Slachtkuiken ouderdieren | 687.455 | 49.912 | 345.562 | 1.591 | 770.337 | 1.854.856 |
| Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren | 161.186 | 19.247 | 57.441 | 36 | 202.035 | 439.946 |
| Struisvogels fokdieren > 14 maanden | 2.124 | 0 | 702 | 72 | 2.016 | 4.914 |
| Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden | 17 | 0 | 353 | 52 | 1.935 | 2.356 |
| Struisvogels 0-3 maanden | 35 | 0 | 35 | 28 | 788 | 886 |
| Kalkoenen slachtdieren | 12.602 | 37 | 13.335 | 19 | 363.346 | 389.339 |
| Kalkoenen ouderdieren | 24 | 0 | 44 | 8 | 20 | 96 |
| Ander pluimvee | 258 | 1.850 | 3.180 | 51 | 11.982 | 17.322 |
| Totaal pluimvee | 5.498.776 | 1.973.540 | 3.105.351 | 501.597 | 6.532.067 | 17.611.330 |
| Paarden > 600 kg | 54.145 | 41.275 | 67.015 | 44.200 | 64.480 | 271.115 |
| Paard-pony 200-600 kg | 432.750 | 256.600 | 404.750 | 305.850 | 354.550 | 1.754.500 |
| Paard-pony < 200 kg | 85.050 | 37.625 | 76.720 | 51.170 | 61.635 | 312.200 |
| Geiten < 1 j | 15.260 | 4.090 | 7.469 | 1.168 | 3.083 | 31.069 |
| Geiten > 1 j | 66.245 | 31.647 | 58.317 | 6.951 | 24.518 | 187.677 |
| Schapen < 1 j | 11.720 | 13.071 | 16.433 | 20.339 | 34.531 | 96.094 |
| Schapen > 1 j | 57.236 | 49.161 | 73.185 | 62.076 | 127.082 | 368.739 |
| Konijnen gesloten | 31.357 | 9.661 | 3.606 | 416 | 21.652 | 66.691 |
| Konijnen kwekerij | 5.217 | 0 | 335 | 161 | 408 | 6.121 |
| Konijnen vetmesterij | 4.368 | 7 | 40 | 1.937 | 14 | 6.366 |
| Nertsen gesloten | 17.073 | 1.714 | 46.628 | 5.520 | 28.419 | 99.353 |
| Nertsen kwekerij | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Nertsen vetmesterij | 0 | 1 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| Totaal andere dieren | 780.420 | 444.851 | 754.498 | 499.789 | 720.370 | 3.199.927 |
| Totaal alle dieren | 31.851.772 | 15.270.974 | 35.536.757 | 8.714.446 | 67.323.460 | 158.697.410 |

Tabel 74 Reële dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2012 in kg P₂O₅

| Diercategorie | Provincie | | | | | Totaal |
|---|-------------------|------------------|-------------------|------------------|-------------------|-------------------|
| | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | |
| Vervangingsvee < 1 j | 285.320 | 132.350 | 274.480 | 59.940 | 289.130 | 1.041.220 |
| Vervangingsvee 1-2 j | 517.843 | 240.346 | 503.674 | 111.322 | 524.525 | 1.897.709 |
| Melkkoeien | 2.524.503 | 1.189.089 | 2.388.440 | 476.563 | 2.855.595 | 9.434.188 |
| Zoogkoeien | 393.932 | 386.176 | 1.328.096 | 530.460 | 1.871.856 | 4.510.520 |
| Mestkalveren | 430.376 | 62.723 | 15.397 | 36.598 | 45.608 | 590.702 |
| Runderen < 1 j | 121.051 | 99.309 | 348.313 | 128.198 | 463.484 | 1.160.355 |
| Runderen 1-2 j | 303.936 | 239.674 | 955.277 | 314.611 | 1.236.941 | 3.050.438 |
| Andere runderen | 834.083 | 518.522 | 1.564.503 | 523.035 | 1.937.295 | 5.377.437 |
| Totaal runderen | 5.411.044 | 2.868.187 | 7.378.179 | 2.180.726 | 9.224.433 | 27.062.569 |
| Biggen 7-20 kg | 277.430 | 138.253 | 292.303 | 51.389 | 910.939 | 1.670.314 |
| Beren | 7.780 | 5.458 | 14.204 | 2.818 | 35.711 | 65.971 |
| Zeugen inclusief biggen < 7 kg | 751.573 | 390.557 | 873.003 | 137.409 | 2.609.446 | 4.761.987 |
| Andere varkens 20-110 kg | 2.787.360 | 1.288.767 | 2.965.218 | 452.962 | 9.209.497 | 16.703.805 |
| Andere varkens > 110 kg | 130.862 | 72.517 | 153.517 | 26.578 | 456.413 | 839.887 |
| Totaal varkens | 3.955.005 | 1.895.552 | 4.298.246 | 671.156 | 13.222.005 | 24.041.965 |
| Legkippen | 981.829 | 339.558 | 484.258 | 47.217 | 976.181 | 2.829.043 |
| Legkippen (groot)ouderdieren | 9.601 | 11 | 4.139 | 3.781 | 81.123 | 98.656 |
| Opfokpoeljen van legkippen | 135.115 | 40.296 | 56.636 | 1.290 | 169.473 | 402.810 |
| Slachtkuikens | 942.246 | 435.919 | 875.929 | 153.454 | 1.125.785 | 3.533.332 |
| Slachtkuiken ouderdieren | 375.863 | 26.040 | 182.792 | 868 | 399.883 | 985.445 |
| Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren | 84.296 | 9.891 | 29.091 | 18 | 103.272 | 226.568 |
| Struisvogels fokdieren > 14 maanden | 1.156 | 0 | 382 | 39 | 1.098 | 2.675 |
| Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden | 9 | 0 | 185 | 27 | 1.013 | 1.233 |
| Struisvogels 0-3 maanden | 17 | 0 | 17 | 14 | 383 | 430 |
| Kalkoenen slachtdieren | 7.784 | 23 | 8.236 | 12 | 224.420 | 240.474 |
| Kalkoenen ouderdieren | 18 | 0 | 32 | 6 | 15 | 71 |
| Ander pluimvee | 204 | 1.465 | 2.518 | 40 | 9.486 | 13.713 |
| Totaal pluimvee | 2.538.138 | 853.203 | 1.644.215 | 206.766 | 3.092.129 | 8.334.451 |
| Paarden > 600 kg | 24.990 | 19.050 | 30.930 | 20.400 | 29.760 | 125.130 |
| Paard-pony 200-600 kg | 181.755 | 107.772 | 169.995 | 128.457 | 148.911 | 736.890 |
| Paard-pony < 200 kg | 29.160 | 12.900 | 26.304 | 17.544 | 21.132 | 107.040 |
| Geiten < 1 j | 6.020 | 1.613 | 2.946 | 461 | 1.216 | 12.257 |
| Geiten > 1 j | 26.119 | 12.478 | 22.994 | 2.741 | 9.667 | 73.998 |
| Schapen < 1 j | 4.623 | 5.157 | 6.483 | 8.024 | 13.622 | 37.909 |
| Schapen > 1 j | 22.567 | 19.383 | 28.856 | 24.476 | 50.106 | 145.389 |
| Konijnen gesloten | 20.116 | 6.198 | 2.313 | 267 | 13.890 | 42.783 |
| Konijnen kwekerij | 3.087 | 0 | 198 | 95 | 241 | 3.622 |
| Konijnen vetmesterij | 2.981 | 4 | 27 | 1.322 | 9 | 4.344 |
| Nertsen gesloten | 9.650 | 969 | 26.355 | 3.120 | 16.063 | 56.156 |
| Nertsen kwekerij | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Nertsen vetmesterij | 0 | 1 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| Totaal andere dieren | 331.069 | 185.525 | 317.401 | 206.906 | 304.618 | 1.345.518 |
| Totaal alle dieren | 12.235.256 | 5.802.466 | 13.638.042 | 3.265.554 | 25.843.185 | 60.784.503 |

Tabel 75 Dierlijke mestproductie in Vlaanderen per diercategorie en type uitscheidingsbalans in 2012

| Diercategorie | Balanstype | Aantal dieren | Bruto productie (kg N) | Reële productie (kg N) | Productie per dier (kg N/dier) | Vershil bruto- en reële productie (kg N) | Bruto productie (kg P ₂ O ₅) | Reële productie (kg P ₂ O ₅) | Productie per dier (kg P ₂ O ₅ /dier) | Vershil bruto- en reële productie (kg P ₂ O ₅) |
|--------------------------------|------------------------------------|------------------|------------------------|------------------------|--------------------------------|--|---|---|---|---|
| Vervangingsvee < 1 j | Forfaitair | 104.122 | 3.436.026 | 3.436.026 | 33,000 | 0 | 1.041.220 | 1.041.220 | 10,000 | 0 |
| Vervangingsvee 1-2 j | Forfaitair | 98.839 | 5.732.662 | 5.732.662 | 58,000 | 0 | 1.897.709 | 1.897.709 | 19,200 | 0 |
| Melkkoeien | Forfaitair | 252.964 | 29.217.864 | 29.217.864 | 115,502 | 0 | 9.434.188 | 9.434.188 | 37,295 | 0 |
| Zoogkoeien | Forfaitair | 161.090 | 10.470.850 | 10.470.850 | 65,000 | 0 | 4.510.520 | 4.510.520 | 28,000 | 0 |
| Mestkalveren | Forfaitair | 164.084 | 1.722.882 | 1.722.882 | 10,500 | 0 | 590.702 | 590.702 | 3,600 | 0 |
| Runderen < 1 j | Forfaitair | 165.765 | 3.696.560 | 3.696.560 | 22,300 | 0 | 1.160.355 | 1.160.355 | 7,000 | 0 |
| Runderen 1-2 j | Forfaitair | 158.877 | 9.214.866 | 9.214.866 | 58,000 | 0 | 3.050.438 | 3.050.438 | 19,200 | 0 |
| Andere runderen | Forfaitair | 182.286 | 14.036.022 | 14.036.022 | 77,000 | 0 | 5.377.437 | 5.377.437 | 29,500 | 0 |
| Totaal runderen | | 1.288.027 | 77.527.732 | 77.527.732 | | 0 | 27.062.569 | 27.062.569 | | 0 |
| Biggen 7-20 kg | Forfaitair | 13.479 | 29.384 | 29.384 | 2,180 | 0 | 20.623 | 20.623 | 1,530 | 0 |
| | Conv. enkel P | 143.792 | 313.467 | 313.467 | 2,180 | 0 | 220.002 | 175.504 | 1,221 | 44.498 |
| | Regressierechte | 1.485.394 | 3.238.159 | 3.420.472 | 2,303 | -182.313 | 2.272.653 | 1.470.076 | 0,990 | 802.577 |
| | Andere voeders en voedertechnieken | 6.155 | 13.418 | 11.240 | 1,826 | 2.178 | 9.417 | 4.111 | 0,668 | 5.306 |
| Beren | Forfaitair | 244 | 5.856 | 5.856 | 24,000 | 0 | 3.538 | 3.538 | 14,500 | 0 |
| | Conv. enkel N | 5 | 120 | 118 | 23,500 | 3 | 73 | 73 | 14,500 | 0 |
| | Conv. enkel P | 4 | 96 | 96 | 24,000 | 0 | 58 | 48 | 12,000 | 10 |
| | Conv. Nutriëntenarmvoeder | 388 | 9.312 | 9.118 | 23,500 | 194 | 5.626 | 4.656 | 12,000 | 970 |
| | Regressierechte | 5.296 | 127.104 | 111.463 | 21,047 | 15.641 | 76.792 | 57.528 | 10,863 | 19.264 |
| | Andere voeders en voedertechnieken | 12 | 288 | 250 | 20,829 | 38 | 174 | 128 | 10,702 | 46 |
| Zeugen inclusief biggen < 7 kg | Forfaitair | 3.289 | 78.936 | 78.936 | 24,000 | 0 | 47.691 | 47.691 | 14,500 | 0 |
| | Conv. enkel N | 1.047 | 25.128 | 24.605 | 23,500 | 524 | 15.182 | 15.182 | 14,500 | 0 |
| | Conv. enkel P | 361 | 8.664 | 8.664 | 24,000 | 0 | 5.235 | 4.332 | 12,000 | 903 |
| | Conv. Nutriëntenarmvoeder | 30.550 | 733.200 | 717.925 | 23,500 | 15.275 | 442.975 | 366.600 | 12,000 | 76.375 |
| | Regressierechte | 381.665 | 9.159.960 | 8.152.386 | 21,360 | 1.007.574 | 5.534.143 | 4.316.174 | 11,309 | 1.217.968 |
| | Andere voeders en voedertechnieken | 1.502 | 36.048 | 23.064 | 15,355 | 12.984 | 21.779 | 12.009 | 7,995 | 9.770 |
| Andere varkens 20-110 kg | Forfaitair | 14.678 | 190.814 | 190.814 | 13,000 | 0 | 78.234 | 78.234 | 5,330 | 0 |
| | Conv. enkel N | 345 | 4.485 | 4.095 | 11,870 | 390 | 1.839 | 1.839 | 5,330 | 0 |

| Diercategorie | Balanstype | Aantal dieren | Bruto productie (kg N) | Reële productie (kg N) | Productie per dier (kg N/dier) | Vershil bruto- en reële productie (kg N) | Bruto productie (kg P ₂ O ₅) | Reële productie (kg P ₂ O ₅) | Productie per dier (kg P ₂ O ₅ /dier) | Vershil bruto- en reële productie (kg P ₂ O ₅) |
|--|------------------------------------|------------------|------------------------|------------------------|--------------------------------|--|---|---|---|---|
| | Conv. enkel P | 6.646 | 86.398 | 86.398 | 13,000 | 0 | 35.423 | 31.635 | 4,760 | 3.788 |
| | Conv. Nutriëntenarmvoeder | 276.630 | 3.596.190 | 3.284.507 | 11,873 | 311.683 | 1.474.438 | 1.317.217 | 4,762 | 157.221 |
| | Regressierechte | 3.797.866 | 49.372.258 | 42.181.916 | 11,107 | 7.190.342 | 20.242.626 | 15.241.040 | 4,013 | 5.001.586 |
| | Andere voeders en voedertechnieken | 15.508 | 201.604 | 101.610 | 6,552 | 99.994 | 82.658 | 33.841 | 2,182 | 48.817 |
| Andere varkens > 110 kg | Forfaitair | 519 | 12.456 | 12.456 | 24,000 | 0 | 7.526 | 7.526 | 14,500 | 0 |
| | Conv. enkel N | 213 | 5.112 | 5.006 | 23,500 | 107 | 3.089 | 3.089 | 14,500 | 0 |
| | Conv. enkel P | 10 | 240 | 240 | 24,000 | 0 | 145 | 120 | 12,000 | 25 |
| | Conv. Nutriëntenarmvoeder | 5.488 | 131.712 | 128.968 | 23,500 | 2.744 | 79.576 | 65.856 | 12,000 | 13.720 |
| | Regressierechte | 67.804 | 1.627.296 | 1.450.949 | 21,399 | 176.347 | 983.158 | 761.064 | 11,224 | 222.094 |
| | Andere voeders en voedertechnieken | 348 | 8.352 | 4.421 | 12,705 | 3.931 | 5.046 | 2.232 | 6,415 | 2.814 |
| Totaal varkens | | 6.259.238 | 69.016.057 | 60.358.421 | | 8.657.635 | 31.669.714 | 24.041.965 | | 7.627.750 |
| Legkippen | Forfaitair | 4.269.748 | 3.458.496 | 3.458.496 | 0,810 | 0 | 1.921.387 | 1.921.387 | 0,450 | 0 |
| | Regressierechte | 2.197.875 | 1.780.279 | 1.706.946 | 0,777 | 73.333 | 989.044 | 907.657 | 0,413 | 81.387 |
| Legkippen (groot)ouderdieren | Forfaitair | 219.235 | 177.580 | 177.580 | 0,810 | 0 | 98.656 | 98.656 | 0,450 | 0 |
| Opfokpoeljen van legkippen | Forfaitair | 1.844.318 | 627.068 | 627.068 | 0,340 | 0 | 331.977 | 331.977 | 0,180 | 0 |
| | Regressierechte | 425.980 | 144.833 | 115.264 | 0,271 | 29.569 | 76.676 | 70.833 | 0,166 | 5.844 |
| Slachtkuikens | Forfaitair | 2.842.660 | 1.734.023 | 1.734.023 | 0,610 | 0 | 739.092 | 739.092 | 0,260 | 0 |
| | Conv. enkel P | 152.350 | 92.934 | 92.934 | 0,610 | 0 | 39.611 | 30.470 | 0,200 | 9.141 |
| | Conv. Nutriëntenarmvoeder | 2.091.427 | 1.275.770 | 1.150.285 | 0,550 | 125.486 | 543.771 | 418.285 | 0,200 | 125.486 |
| | Regressierechte | 11.425.173 | 6.969.356 | 5.806.723 | 0,508 | 1.162.633 | 2.970.545 | 2.335.631 | 0,204 | 634.913 |
| | Andere voeders en voedertechnieken | 54.742 | 33.393 | 32.298 | 0,590 | 1.095 | 14.233 | 9.854 | 0,180 | 4.379 |
| Slachtkuiken ouderdieren | Forfaitair | 429.890 | 563.156 | 563.156 | 1,310 | 0 | 296.624 | 296.624 | 0,690 | 0 |
| | Regressierechte | 1.210.839 | 1.586.199 | 1.291.700 | 1,067 | 294.499 | 835.479 | 688.821 | 0,569 | 146.658 |
| Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren | Forfaitair | 273.558 | 142.250 | 142.250 | 0,520 | 0 | 71.125 | 71.125 | 0,260 | 0 |
| | Regressierechte | 727.286 | 378.189 | 297.695 | 0,409 | 80.493 | 189.094 | 155.443 | 0,214 | 33.651 |
| Struisvogels fokdieren > 14 maanden | Forfaitair | 273 | 4.914 | 4.914 | 18,000 | 0 | 2.675 | 2.675 | 9,800 | 0 |
| Struisvogels slachtdieren van 3-14 maanden | Forfaitair | 274 | 2.356 | 2.356 | 8,600 | 0 | 1.233 | 1.233 | 4,500 | 0 |

| Diercategorie | Balanstype | Aantal dieren | Bruto productie (kg N) | Reële productie (kg N) | Productie per dier (kg N/dier) | Vershil bruto- en reële productie (kg N) | Bruto productie (kg P ₂ O ₅) | Reële productie (kg P ₂ O ₅) | Productie per dier (kg P ₂ O ₅ /dier) | Vershil bruto- en reële productie (kg P ₂ O ₅) |
|-----------------------------|------------|-------------------|------------------------|------------------------|--------------------------------|--|---|---|---|---|
| Struisvogels 0-3 maanden | Forfaitair | 253 | 886 | 886 | 3,500 | 0 | 430 | 430 | 1,700 | 0 |
| Kalkoenen slachtdieren | Forfaitair | 229.023 | 389.339 | 389.339 | 1,700 | 0 | 240.474 | 240.474 | 1,050 | 0 |
| Kalkoenen ouderdieren | Forfaitair | 48 | 96 | 96 | 2,000 | 0 | 71 | 71 | 1,470 | 0 |
| Ander pluimvee | Forfaitair | 72.174 | 17.322 | 17.322 | 0,240 | 0 | 13.713 | 13.713 | 0,190 | 0 |
| Totaal pluimvee | | 28.467.126 | 19.378.438 | 17.611.330 | | 1.767.108 | 9.375.910 | 8.334.451 | | 1.041.459 |
| Paarden > 600 kg | Forfaitair | 4.171 | 271.115 | 271.115 | 65,000 | 0 | 125.130 | 125.130 | 30,000 | 0 |
| Paard-pony 200-600 kg | Forfaitair | 35.090 | 1.754.500 | 1.754.500 | 50,000 | 0 | 736.890 | 736.890 | 21,000 | 0 |
| Paard-pony < 200 kg | Forfaitair | 8.920 | 312.200 | 312.200 | 35,000 | 0 | 107.040 | 107.040 | 12,000 | 0 |
| Geiten < 1 j | Forfaitair | 7.126 | 31.069 | 31.069 | 4,360 | 0 | 12.257 | 12.257 | 1,720 | 0 |
| Geiten > 1 j | Forfaitair | 17.874 | 187.677 | 187.677 | 10,500 | 0 | 73.998 | 73.998 | 4,140 | 0 |
| Schape < 1 j | Forfaitair | 22.040 | 96.094 | 96.094 | 4,360 | 0 | 37.909 | 37.909 | 1,720 | 0 |
| Schape > 1 j | Forfaitair | 35.118 | 368.739 | 368.739 | 10,500 | 0 | 145.389 | 145.389 | 4,140 | 0 |
| Konijnen gesloten | Forfaitair | 8.988 | 66.691 | 66.691 | 7,420 | 0 | 42.783 | 42.783 | 4,760 | 0 |
| Konijnen kwekerij | Forfaitair | 1.937 | 6.121 | 6.121 | 3,160 | 0 | 3.622 | 3.622 | 1,870 | 0 |
| Konijnen vetmesterij | Forfaitair | 9.675 | 6.366 | 6.366 | 0,658 | 0 | 4.344 | 4.344 | 0,449 | 0 |
| Nertsen gesloten | Forfaitair | 43.197 | 99.353 | 99.353 | 2,300 | 0 | 56.156 | 56.156 | 1,300 | 0 |
| Nertsen vetmesterij | Forfaitair | 2 | 1 | 1 | 0,700 | 0 | 1 | 1 | 0,400 | 0 |
| Totaal andere dieren | | 194.138 | 3.199.927 | 3.199.927 | | 0 | 1.345.518 | 1.345.518 | | 0 |
| Totaal alle dieren | | 36.208.529 | 169.122.153 | 158.697.410 | | 10.424.743 | 69.453.712 | 60.784.503 | | 8.669.209 |

Tabel 76 Aantal dieren, mestproductie en emissieverliezen per diercategorie, per staltype in 2012

| Diercategorie | Staltype | Aantal dieren | Reële productie (kg N) | Emissieverliezen (kg N) | Netto productie (kg N) |
|--------------------------------|---|------------------|------------------------|-------------------------|------------------------|
| Vervangingsvee < 1 j | Stal waar amper stalrest geproduceerd wordt | 7.115 | 234.795 | 23.480 | 211.316 |
| | Stal waar deels stalrest geproduceerd wordt | 54.841 | 1.809.753 | 271.463 | 1.538.290 |
| | Stal waar uitsluitend stalrest geproduceerd wordt | 41.643 | 1.374.219 | 274.844 | 1.099.375 |
| | Geen staltype vermeld | 523 | 17.259 | 0 | 17.259 |
| Vervangingsvee 1-2 j | Stal waar amper stalrest geproduceerd wordt | 65.921 | 3.823.418 | 382.342 | 3.441.076 |
| | Stal waar deels stalrest geproduceerd wordt | 14.353 | 832.474 | 124.871 | 707.603 |
| | Stal waar uitsluitend stalrest geproduceerd wordt | 17.864 | 1.036.112 | 207.222 | 828.890 |
| | Geen staltype vermeld | 701 | 40.658 | 0 | 40.658 |
| Melkkoeien | Stal waar amper stalrest geproduceerd wordt | 179.786 | 20.965.336 | 2.096.534 | 18.868.802 |
| | Stal waar deels stalrest geproduceerd wordt | 45.158 | 5.269.566 | 790.435 | 4.479.131 |
| | Stal waar uitsluitend stalrest geproduceerd wordt | 26.775 | 2.847.673 | 569.535 | 2.278.138 |
| | Geen staltype vermeld | 1.245 | 135.289 | 0 | 135.289 |
| Zoogkoeien | Stal waar amper stalrest geproduceerd wordt | 16.567 | 1.076.855 | 107.686 | 969.170 |
| | Stal waar deels stalrest geproduceerd wordt | 29.694 | 1.930.110 | 289.517 | 1.640.594 |
| | Stal waar uitsluitend stalrest geproduceerd wordt | 112.342 | 7.302.230 | 1.460.446 | 5.841.784 |
| | Geen staltype vermeld | 2.487 | 161.655 | 0 | 161.655 |
| Mestkalveren | Stal waar amper stalrest geproduceerd wordt | 164.084 | 1.722.882 | 375.752 | 1.347.130 |
| | Stal waar deels stalrest geproduceerd wordt | / | 0 | 0 | 0 |
| | Stal waar uitsluitend stalrest geproduceerd wordt | / | 0 | 0 | 0 |
| | Geen staltype vermeld | / | 0 | 0 | 0 |
| Runderen < 1 j | Stal waar amper stalrest geproduceerd wordt | 4.187 | 93.370 | 9.337 | 84.033 |
| | Stal waar deels stalrest geproduceerd wordt | 18.642 | 415.717 | 62.353 | 353.364 |
| | Stal waar uitsluitend stalrest geproduceerd wordt | 140.761 | 3.138.970 | 627.794 | 2.511.176 |
| | Geen staltype vermeld | 2.175 | 48.503 | 0 | 48.503 |
| Runderen 1-2 j | Stal waar amper stalrest geproduceerd wordt | 10.930 | 633.940 | 63.394 | 570.546 |
| | Stal waar deels stalrest geproduceerd wordt | 20.969 | 1.216.202 | 182.430 | 1.033.772 |
| | Stal waar uitsluitend stalrest geproduceerd wordt | 124.982 | 7.248.956 | 1.449.791 | 5.799.165 |
| | Geen staltype vermeld | 1.996 | 115.768 | 0 | 115.768 |
| Andere runderen | Stal waar amper stalrest geproduceerd wordt | 39.689 | 3.056.053 | 305.605 | 2.750.448 |
| | Stal waar deels stalrest geproduceerd wordt | 29.665 | 2.284.205 | 342.631 | 1.941.574 |
| | Stal waar uitsluitend stalrest geproduceerd wordt | 109.863 | 8.459.451 | 1.691.890 | 6.767.561 |
| | Geen staltype vermeld | 3.069 | 236.313 | 0 | 236.313 |
| Totaal runderen | | 1.288.027 | 77.527.732 | 11.709.350 | 65.818.381 |
| Biggen 7-20 kg | Emissiearme stal mengmest | 295.277 | 673.354 | 76.772 | 596.582 |
| | Emissiearme stal stalrest | 38 | 83 | 15 | 68 |
| | Traditionele stal mengmest | 1.340.193 | 3.070.139 | 696.900 | 2.373.239 |
| | Traditionele stal stalrest | 13.312 | 30.986 | 13.445 | 17.541 |
| | Geen staltype vermeld | / | | | |
| Beren | Emissiearme stal mengmest | 39 | 883 | 190 | 694 |
| | Emissiearme stal stalrest | 3 | 45 | 31 | 14 |
| | Traditionele stal mengmest | 3.891 | 83.596 | 18.910 | 64.686 |
| | Traditionele stal stalrest | 2.016 | 42.376 | 20.785 | 21.591 |
| | Geen staltype vermeld | / | | | |
| Zeugen inclusief biggen < 7 kg | Emissiearme stal mengmest | 61.730 | 1.339.862 | 175.931 | 1.163.932 |
| | Emissiearme stal stalrest | 6.366 | 132.001 | 27.565 | 104.436 |

| Diercategorie | Staltype | Aantal dieren | Reële productie (kg N) | Emissie-verliezen (kg N) | Netto productie (kg N) |
|------------------------------|--|------------------|------------------------|--------------------------|------------------------|
| | Traditionele stal mengmest | 347.083 | 7.461.447 | 1.509.811 | 5.951.636 |
| | Traditionele stal stalrest | 3.235 | 72.269 | 18.795 | 53.474 |
| | Geen staltype vermeld | / | | | |
| Andere varkens 20-110 kg | Emissiearme stal mengmest | 288.926 | 3.216.790 | 456.503 | 2.760.287 |
| | Emissiearme stal stalrest | 4.480 | 49.758 | 10.662 | 39.096 |
| | Traditionele stal mengmest | 3.790.346 | 42.256.251 | 11.181.521 | 31.074.731 |
| | Traditionele stal stalrest | 27.410 | 320.684 | 160.623 | 160.061 |
| | Geen staltype vermeld | 511 | 5.856 | 0 | 5.856 |
| Andere varkens > 110 kg | Emissiearme stal mengmest | 6.979 | 149.289 | 18.634 | 130.655 |
| | Emissiearme stal stalrest | 581 | 11.583 | 2.411 | 9.172 |
| | Traditionele stal mengmest | 66.114 | 1.425.459 | 250.572 | 1.174.887 |
| | Traditionele stal stalrest | 708 | 15.709 | 3.738 | 11.971 |
| | Geen staltype vermeld | / | | | |
| Totaal varkens | | 6.259.238 | 60.358.421 | 14.643.814 | 45.714.607 |
| Legkippen | Batterij emissiearm systeem P 3.1 (legkippen) | 287.301 | 232.714 | 45.394 | 187.320 |
| | Batterij emissiearm systeem P 3.3 (legkippen) | 518.905 | 415.706 | 102.743 | 312.962 |
| | Batterij emissiearm systeem P 3.4 (legkippen) | 264.723 | 212.726 | 47.385 | 165.340 |
| | Batterij emissiearm systeem P 3.5 (legkippen) | 842.711 | 663.934 | 154.216 | 509.718 |
| | Batterij overige staltypes leghennen (legkippen) | 801.803 | 630.119 | 158.757 | 471.362 |
| | Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.1 (legkippen) | 9.679 | 7.840 | 2.304 | 5.536 |
| | Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.2 (legkippen) | 181.645 | 145.969 | 43.231 | 102.738 |
| | Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.3 (legkippen) | 2.627.667 | 2.090.895 | 625.385 | 1.465.511 |
| | Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.6 (legkippen) | 15 | 12 | 4 | 9 |
| | Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.7 (legkippen) | 6.695 | 5.423 | 1.593 | 3.830 |
| | Overige staltypes (legkippen) | 926.248 | 759.917 | 355.679 | 404.238 |
| | Geen staltype vermeld | 231 | 187 | 0 | 187 |
| Legkippen (groot)ouderdieren | Batterij emissiearm systeem P 3.1 (legkippen) | 137.438 | 111.325 | 21.715 | 89.610 |
| | Batterij emissiearm systeem P 3.4 (legkippen) | | | | |
| | Batterij overige staltypes leghennen (legkippen) | 18.391 | 14.897 | 3.641 | 11.255 |
| | Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.3 (legkippen) | | | | |
| | Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.7 (legkippen) | 8.387 | 6.793 | 1.996 | 4.797 |
| | Overige staltypes (legkippen) | 55.019 | 44.565 | 21.127 | 23.438 |
| | Geen staltype vermeld | / | | | |
| Opfokpoeljen van legkippen | Batterij emissiearm systeem P 1.1 (opfokpoeljen van legkippen) | 149.484 | 50.456 | 10.912 | 39.544 |
| | Batterij emissiearm systeem P 1.3 (opfokpoeljen van legkippen) | 384.125 | 130.603 | 37.644 | 92.958 |
| | Batterij emissiearm systeem P 1.4 (opfokpoeljen van legkippen) | 131.216 | 40.206 | 11.285 | 28.921 |
| | Batterij niet-em.arme staltypes (opfokpoeljen van legkippen) | 275.419 | 92.671 | 26.716 | 65.955 |
| | Grondhuisvest. em.arm syst. P 2.1 (opfokpoeljen van legkippen) | 726.852 | 234.809 | 95.218 | 139.591 |
| | Grondhuisvest. niet-em.arme staltypes (opfokpoeljen van legkippen) | 603.145 | 193.569 | 127.867 | 65.703 |
| | Geen staltype vermeld | 57 | 19 | 0 | 19 |
| Slachtkuikens | Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.1 | 295.330 | 147.109 | 39.870 | 107.239 |
| | Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.3 | 574.919 | 299.775 | 77.614 | 222.161 |
| | Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.4 | 445.034 | 234.571 | 60.080 | 174.491 |

| Diercategorie | Staltype | Aantal dieren | Reële productie (kg N) | Emissie-verliezen (kg N) | Netto productie (kg N) |
|---|---|-------------------|------------------------|--------------------------|------------------------|
| | Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.5 | 47.196 | 26.232 | 5.050 | 21.182 |
| | Overige staltypes slachtkuikens | 15.064.978 | 8.038.558 | 2.606.239 | 5.432.319 |
| | Geen staltype vermeld | 138.895 | 70.016 | 0 | 70.016 |
| Slachtkuiken ouderdieren | P5.1: emissiearm groepskooi | 62.149 | 70.957 | 24.860 | 46.098 |
| | P5.4: emissiearm grondhuisvesting mestbeluchting buizen onder roosters | 255.964 | 283.357 | 102.386 | 180.972 |
| | P5.5: emissiearm grondhuisvesting beluchting gedeeltelijk verhoogde rooster | 22.937 | 20.985 | 9.175 | 11.810 |
| | Systeem P-5.6. Grondhuisvesting met dagelijkse mestverwijdering d.m.v. mestschuif | 179.210 | 195.897 | 71.684 | 124.213 |
| | Overige staltypes (slachtkuiken ouderdieren) | 1.120.469 | 1.283.660 | 820.183 | 463.477 |
| | Geen staltype vermeld | / | | | |
| Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren | Emissiearm systeem P 7.2 | 13.530 | 5.548 | 3.017 | 2.530 |
| | Emissiearm systeem P 7.1 | 67.767 | 35.036 | 15.112 | 19.924 |
| | Emissiearm systeem P 7.3 | 101.996 | 37.047 | 22.745 | 14.302 |
| | Emissiearm systeem P 7.4 | 26.927 | 10.073 | 6.005 | 4.068 |
| | Overige staltypes opfokpoeljen slachtkuikenouderdieren | 790.392 | 352.121 | 248.973 | 103.148 |
| | Geen staltype vermeld | 232 | 121 | 0 | 121 |
| Struisvogels fokdieren > 14 maanden | Standaard staltype | 273 | 4.914 | 1.250 | 3.664 |
| Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden | Standaard staltype | 274 | 2.356 | 736 | 1.620 |
| Struisvogels 0-3 maanden | Standaard staltype | 253 | 886 | 186 | 699 |
| Kalkoenen slachtdieren | Standaard staltype | 229.023 | 389.339 | 182.760 | 206.579 |
| Kalkoenen ouderdieren | Standaard staltype | 48 | 96 | 37 | 59 |
| Ander pluimvee | Standaard staltype | 72.174 | 17.322 | 0 | 17.322 |
| Totaal pluimvee | | 28.467.126 | 17.611.330 | 6.192.772 | 11.418.558 |
| Paarden > 600 kg | Standaard staltype | 4.171 | 271.115 | 43.629 | 227.486 |
| Paard-pony 200-600 kg | Standaard staltype | 35.090 | 1.754.500 | 262.122 | 1.492.378 |
| Paard-pony < 200 kg | Standaard staltype | 8.920 | 312.200 | 40.764 | 271.436 |
| Geiten < 1 j | Standaard staltype | 7.126 | 31.069 | 9.905 | 21.164 |
| Geiten > 1 j | Standaard staltype | 17.874 | 187.677 | 59.163 | 128.514 |
| Schapen < 1 j | Standaard staltype | 22.040 | 96.094 | 23.362 | 72.732 |
| Schapen > 1 j | Standaard staltype | 35.118 | 368.739 | 61.457 | 307.283 |
| Konijnen gesloten | Standaard staltype | 8.988 | 66.691 | 27.144 | 39.547 |
| Konijnen kwekerij | Standaard staltype | 1.937 | 6.121 | 2.770 | 3.351 |
| Konijnen vetmesterij | Standaard staltype | 9.675 | 6.366 | 2.516 | 3.851 |
| Nertsen gesloten | Standaard staltype | 43.197 | 99.353 | 64.796 | 34.558 |
| Nertsen kwekerij | Standaard staltype | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Nertsen vetmesterij | Standaard staltype | 2 | 1 | 1 | 0 |
| Totaal andere dieren | | 194.138 | 3.199.927 | 597.628 | 2.602.299 |
| Totaal | | 36.208.529 | 158.697.410 | 33.143.565 | 125.553.845 |

Tabel 77 Aantal dieren en stikstofverliezen (kg N) per diercategorie in 2012, samen met het aandeel van de stikstofverliezen ten opzichte van de reële N-productie (% van reële productie), het aandeel van de diercategorie in de stikstofverliezen per diersoort (% diercategorie N-verlies) en het aandeel van de diersoort in het totale stikstofverlies (% diersoort verlies)

| Diercategorie | Aantal dieren | Reële N-productie | N-verliezen | | | | Netto N-productie |
|---|-------------------|--------------------|-------------------|-------------------|-----------------|-------------|--------------------|
| | | | kg N | % reële productie | % diercategorie | % diersoort | |
| Vervangingsvee < 1 j | 104.122 | 3.436.026 | 569.786 | 17% | 5% | | 2.866.240 |
| Vervangingsvee 1-2 j | 98.839 | 5.732.662 | 714.435 | 12% | 6% | | 5.018.227 |
| Melkkoeien | 252.964 | 29.217.864 | 3.456.503 | 12% | 30% | | 25.761.361 |
| Zoogkoeien | 161.090 | 10.470.850 | 1.857.648 | 18% | 16% | | 8.613.202 |
| Mestkalveren | 164.084 | 1.722.882 | 375.752 | 22% | 3% | | 1.347.130 |
| Runderen < 1 j | 165.765 | 3.696.560 | 699.484 | 19% | 6% | | 2.997.076 |
| Runderen 1-2 j | 158.877 | 9.214.866 | 1.695.616 | 18% | 14% | | 7.519.251 |
| Andere runderen | 182.286 | 14.036.022 | 2.340.126 | 17% | 20% | | 11.695.896 |
| Totaal runderen | 1.288.027 | 77.527.732 | 11.709.350 | 15% | | 35% | 65.818.381 |
| Biggen 7-20 kg | 1.648.820 | 3.774.562 | 787.133 | 21% | 5% | | 2.987.430 |
| Beren | 5.949 | 126.900 | 39.916 | 31% | 0% | | 86.985 |
| Zeugen inclusief biggen < 7 kg | 418.414 | 9.005.579 | 1.732.102 | 19% | 12% | | 7.273.478 |
| Andere varkens 20-110 kg | 4.111.673 | 45.849.339 | 11.809.309 | 26% | 81% | | 34.040.031 |
| Andere varkens > 110 kg | 74.382 | 1.602.040 | 275.355 | 17% | 2% | | 1.326.684 |
| Totaal varkens | 6.259.238 | 60.358.421 | 14.643.814 | 24% | | 44% | 45.714.607 |
| Legkippen | 6.467.623 | 5.165.442 | 1.536.690 | 30% | 25% | | 3.628.751 |
| Legkippen (groot)ouderdieren | 219.235 | 177.580 | 48.480 | 27% | 1% | | 129.100 |
| Opfokpoeljen van legkippen | 2.270.298 | 742.332 | 309.641 | 42% | 5% | | 432.691 |
| Slachtkuikens | 16.566.352 | 8.816.261 | 2.788.852 | 32% | 45% | | 6.027.409 |
| Slachtkuiken ouderdieren | 1.640.729 | 1.854.856 | 1.028.287 | 55% | 17% | | 826.569 |
| Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren | 1.000.844 | 439.946 | 295.852 | 67% | 5% | | 144.093 |
| Struisvogels fokdieren > 14 maanden | 273 | 4.914 | 1.250 | 25% | 0% | | 3.664 |
| Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden | 274 | 2.356 | 736 | 31% | 0% | | 1.620 |
| Struisvogels 0-3 maanden | 253 | 886 | 186 | 21% | 0% | | 699 |
| Kalkoenen slachtdieren | 229.023 | 389.339 | 182.760 | 47% | 3% | | 206.579 |
| Kalkoenen ouderdieren | 48 | 96 | 37 | 38% | 0% | | 59 |
| Ander pluimvee | 72.174 | 17.322 | 0 | 0% | 0% | | 17.322 |
| Totaal pluimvee | 28.467.126 | 17.611.330 | 6.192.772 | 35% | | 19% | 11.418.558 |
| Paarden > 600 kg | 4.171 | 271.115 | 43.629 | 16% | 7% | | 227.486 |
| Paard-pony 200-600 kg | 35.090 | 1.754.500 | 262.122 | 15% | 44% | | 1.492.378 |
| Paard-pony < 200 kg | 8.920 | 312.200 | 40.764 | 13% | 7% | | 271.436 |
| Geiten < 1 j | 7.126 | 31.069 | 9.905 | 32% | 2% | | 21.164 |
| Geiten > 1 j | 17.874 | 187.677 | 59.163 | 32% | 10% | | 128.514 |
| Schape < 1 j | 22.040 | 96.094 | 23.362 | 24% | 4% | | 72.732 |
| Schape > 1 j | 35.118 | 368.739 | 61.457 | 17% | 10% | | 307.283 |
| Konijnen gesloten | 8.988 | 66.691 | 27.144 | 41% | 5% | | 39.547 |
| Konijnen kwekerij | 1.937 | 6.121 | 2.770 | 45% | 0% | | 3.351 |
| Konijnen vetmesterij | 9.675 | 6.366 | 2.516 | 40% | 0% | | 3.851 |
| Nertsen gesloten | 43.197 | 99.353 | 64.796 | 65% | 11% | | 34.558 |
| Nertsen kwekerij | 0 | 0 | 0 | | | | 0 |
| Nertsen vetmesterij | 2 | 1 | 1 | | | | 0 |
| Totaal andere dieren | 194.138 | 3.199.927 | 597.628 | 19% | | 2% | 2.602.299 |
| Totaal alle dieren | 36.208.529 | 158.697.410 | 33.143.565 | 21% | | | 125.553.845 |

Tabel 78 Arealen per teelt, per provincie in 2012 (in ha)

| Gewasgroep | Gewas | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | Totaal |
|-----------------------------|---|---------------|---------------|-----------------|----------------|-----------------|----------------|
| Grasland | Blijvend grasland | 16.805 | 18.631 | 50.211 | 21.500 | 51.420 | 158.567 |
| | Tijdelijk grasland | 34.695 | 13.267 | 15.128 | 6.874 | 21.145 | 91.109 |
| | Grassen in natuurbeheer | 1.127 | 3.114 | 824 | 1.455 | 712 | 7.232 |
| | Weiland met bomen (> 50 bomen per ha) | 114 | 364 | 191 | 161 | 128 | 958 |
| | Graszoden | 180 | 73 | 2 | 15 | 147 | 417 |
| | Totaal Grasland | | 52.921 | 35.449 | 66.357 | 30.005 | 73.552 |
| Maïs | Silomaïs | 28.263 | 16.661 | 33.252 | 9.150 | 33.285 | 120.611 |
| | Korrelmaïs | 9.157 | 9.923 | 18.519 | 11.765 | 16.291 | 65.656 |
| | Totaal Maïs | 37.421 | 26.584 | 51.770 | 20.915 | 49.576 | 186.266 |
| Graangewassen | Andere granen (bv. Mengkoren) | 78 | 45 | 34 | 9 | 26 | 191 |
| | Boekweit | 4 | 7 | 1 | 0 | 0 | 12 |
| | Brouwgerst | 0 | 2 | 1 | 25 | 10 | 38 |
| | Gierst, sorghum, kanariezaad of harde tarwe | 0 | 0 | 2 | 0 | 0 | 2 |
| | Haver | 33 | 67 | 94 | 319 | 69 | 582 |
| | Spelt | 46 | 95 | 187 | 189 | 114 | 630 |
| | Triticale | 648 | 566 | 1.202 | 370 | 781 | 3.569 |
| | Wintergerst | 244 | 2.327 | 1.998 | 5.103 | 2.566 | 12.239 |
| | Winterrogge | 59 | 119 | 45 | 17 | 16 | 256 |
| | Wintertarwe | 1.042 | 9.108 | 14.094 | 18.973 | 31.676 | 74.894 |
| | Zomergerst | 141 | 132 | 215 | 57 | 100 | 645 |
| | Zomerrogge | 7 | 2 | 1 | 0 | 3 | 12 |
| | Zomertarwe | 105 | 83 | 157 | 175 | 82 | 602 |
| Totaal Graangewassen | | 2.408 | 12.552 | 18.031 | 25.235 | 35.446 | 93.671 |
| Aardappelen | Aardappelen (niet-vroege) | 3.465 | 2.130 | 7.654 | 4.284 | 12.422 | 29.954 |
| | Aardappelen (pootgoed) | 46 | 29 | 125 | 37 | 1.082 | 1.319 |
| | Aardappelen (primeur, rooi voor 20/6) | 11 | 0 | 8 | 6 | 68 | 93 |

| Gewasgroep | Gewas | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | Totaal |
|------------------------|--|--------------|--------------|-----------------|----------------|-----------------|---------------|
| | Aardappelen (vroeg, rooi na 19/6) | 340 | 162 | 1.604 | 389 | 4.830 | 7.325 |
| | Totaal Aardappelen | 3.862 | 2.322 | 9.390 | 4.717 | 18.402 | 38.692 |
| Groenten | (Knol)venkel - industrie | 0 | 0 | 0 | 0 | 4 | 4 |
| | (Knol)venkel - vers | 18 | 1 | 5 | 1 | 20 | 46 |
| | Ajuinen (niet vroeg) - vers | 22 | 11 | 123 | 65 | 95 | 316 |
| | Ajuinen (niet-vroeg) - industrie | 23 | 37 | 232 | 131 | 357 | 781 |
| | Ajuinen (vroeg) - industrie | 17 | 6 | 84 | 8 | 6 | 121 |
| | Ajuinen (vroeg) - vers | 14 | 10 | 32 | 4 | 24 | 85 |
| | Andere alternatieve slasoorten - industrie | 3 | 0 | 2 | 0 | 3 | 7 |
| | Andere alternatieve slasoorten - vers | 104 | 0 | 19 | 17 | 40 | 181 |
| | Andere groenten - industrie | 5 | 11 | 30 | 2 | 117 | 166 |
| | Andere groenten - vers | 98 | 25 | 57 | 72 | 173 | 425 |
| | Andere kolen - industrie | 1 | 0 | 0 | 0 | 21 | 21 |
| | Andere kolen - vers | 23 | 0 | 6 | 12 | 22 | 63 |
| | Andijvie - industrie | 4 | 0 | 0 | 3 | 32 | 39 |
| | Andijvie - vers | 7 | 0 | 1 | 17 | 29 | 54 |
| | Asperge - industrie | 1 | 16 | 0 | 0 | 0 | 18 |
| | Asperges - vers | 68 | 144 | 7 | 18 | 20 | 257 |
| | Aubergines - vers | 11 | 0 | 0 | 1 | 4 | 16 |
| | Bladselder - industrie | 0 | 0 | 0 | 0 | 16 | 16 |
| | Bladselder - vers | 0 | 0 | 0 | 0 | 3 | 3 |
| | Bleekselder - industrie | 0 | 0 | 0 | 18 | 72 | 90 |
| | Bleekselder - vers | 9 | 0 | 2 | 2 | 9 | 23 |
| | Bloemkool - industrie | 1 | 4 | 113 | 0 | 2.675 | 2.793 |
| Bloemkool - vers | 265 | 5 | 36 | 21 | 209 | 535 | |
| Boerenkool - industrie | 0 | 0 | 0 | 0 | 31 | 31 | |
| Broccoli - industrie | 3 | 0 | 0 | 0 | 16 | 18 | |

| Gewasgroep | Gewas | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | Totaal |
|------------|---|-----------|---------|-----------------|----------------|-----------------|--------|
| | Broccoli - vers | 32 | 7 | 1 | 3 | 115 | 158 |
| | Chinese kool - industrie | 1 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| | Chinese kool - vers | 7 | 3 | 1 | 0 | 1 | 11 |
| | Courgettes - industrie | 4 | 0 | 0 | 0 | 420 | 424 |
| | Courgettes - vers | 30 | 0 | 0 | 13 | 170 | 213 |
| | Erwten (andere dan droog geoogst) - industrie | 78 | 747 | 365 | 64 | 656 | 1.911 |
| | Erwten (andere dan droog geoogst) - vers | 2 | 83 | 24 | 10 | 54 | 174 |
| | Groene selder - industrie | 0 | 0 | 0 | 4 | 81 | 85 |
| | Groene selder - vers | 3 | 0 | 1 | 15 | 42 | 62 |
| | Ijsbergsla - industrie | 10 | 0 | 0 | 0 | 3 | 13 |
| | Ijsbergsla - vers | 7 | 0 | 0 | 4 | 4 | 15 |
| | Knolselder - industrie | 0 | 0 | 8 | 0 | 565 | 574 |
| | Knolselder - vers | 2 | 4 | 4 | 0 | 173 | 183 |
| | Komkommers - industrie | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 1 |
| | Komkommers - vers | 9 | 0 | 2 | 1 | 20 | 32 |
| | Koolraap - industrie | 0 | 0 | 5 | 1 | 10 | 16 |
| | Koolraap - vers | 0 | 0 | 1 | 0 | 0 | 1 |
| | Koolrabi - industrie | 0 | 0 | 7 | 0 | 90 | 97 |
| | Koolrabi - vers | 1 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| | Kropsla - industrie | 8 | 0 | 0 | 0 | 14 | 23 |
| | Kropsla - vers | 70 | 21 | 26 | 3 | 136 | 255 |
| | Paprika - vers | 78 | 0 | 5 | 5 | 0 | 89 |
| | Pastinaak - industrie | 0 | 14 | 5 | 2 | 4 | 25 |
| | Pastinaak - vers | 5 | 1 | 4 | 4 | 4 | 17 |
| | Pompoenen - industrie | 3 | 92 | 6 | 1 | 1 | 103 |
| | Pompoenen - vers | 18 | 9 | 22 | 20 | 21 | 90 |
| | Prei - industrie | 15 | 30 | 38 | 0 | 1.095 | 1.178 |

| Gewasgroep | Gewas | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | Totaal |
|------------|--|-----------|---------|-----------------|----------------|-----------------|--------|
| | Prei - vers | 220 | 75 | 207 | 39 | 1.475 | 2.016 |
| | Raap - industrie | 0 | 0 | 13 | 1 | 6 | 20 |
| | Raap - vers | 7 | 0 | 25 | 27 | 1 | 61 |
| | Rabarber - industrie | 9 | 0 | 1 | 8 | 21 | 39 |
| | Rabarber - vers | 5 | 1 | 3 | 0 | 26 | 35 |
| | Radijs - vers | 0 | 0 | 0 | 0 | 2 | 3 |
| | Raketsla - industrie | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | Raketsla - vers | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| | Rammenas - industrie | 20 | 1 | 0 | 0 | 0 | 21 |
| | Rammenas - vers | 12 | 0 | 2 | 2 | 0 | 16 |
| | Rode biet - vers | 6 | 0 | 3 | 2 | 2 | 12 |
| | Rode kool - industrie | 19 | 19 | 3 | 0 | 78 | 119 |
| | Rode kool - vers | 3 | 2 | 1 | 2 | 52 | 60 |
| | Savooikool - industrie | 6 | 1 | 0 | 6 | 95 | 108 |
| | Savooikool - vers | 21 | 2 | 2 | 16 | 65 | 107 |
| | Schorseneer - industrie | 67 | 146 | 113 | 0 | 355 | 681 |
| | Schorseneer - vers | 10 | 2 | 10 | 0 | 18 | 40 |
| | Sjalotten - industrie | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 1 |
| | Sjalotten - vers | 1 | 0 | 0 | 0 | 0 | 2 |
| | Spinazie - industrie | 62 | 60 | 84 | 6 | 1.423 | 1.634 |
| | Spinazie - vers | 31 | 6 | 1 | 8 | 8 | 54 |
| | Spruitkolen - vers | 45 | 12 | 8 | 72 | 214 | 350 |
| | Spruitkool - industrie | 1 | 142 | 83 | 29 | 1.627 | 1.882 |
| | Stambonen (bv. bruine bonen) - industrie | 0 | 7 | 78 | 20 | 35 | 141 |
| | Stambonen (bv. bruine bonen) - vers | 19 | 16 | 22 | 1 | 3 | 62 |
| | Stamslabonen - industrie | 37 | 79 | 130 | 73 | 360 | 680 |
| | Stamslabonen - vers | 88 | 9 | 3 | 49 | 18 | 166 |

| Gewasgroep | Gewas | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | Totaal |
|------------|---|------------|--------------|-----------------|----------------|-----------------|---------------|
| | Tomaten - industrie | 1 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| | Tomaten - vers | 332 | 2 | 46 | 0 | 46 | 426 |
| | Tuin- en veldbonen (andere dan droog geoogst) - industrie | 66 | 310 | 234 | 193 | 1.374 | 2.178 |
| | Tuin- en veldbonen (andere dan droog geoogst) - vers | 35 | 45 | 53 | 11 | 105 | 248 |
| | Veldsla - industrie | 0 | 0 | 1 | 0 | 2 | 2 |
| | Veldsla - vers | 6 | 0 | 1 | 2 | 17 | 26 |
| | Vroege bladgroenten - industrie | 0 | 0 | 0 | 0 | 6 | 6 |
| | Vroege bladgroenten - vers | 0 | 1 | 1 | 0 | 1 | 3 |
| | Witloof (voor de wortel) - industrie | 4 | 0 | 29 | 53 | 35 | 121 |
| | Witloof (voor de wortel) - vers | 13 | 8 | 96 | 314 | 179 | 610 |
| | Witloof (voor het loof) - industrie | 0 | 0 | 34 | 25 | 20 | 79 |
| | Witloof (voor het loof) - vers | 20 | 18 | 117 | 260 | 90 | 505 |
| | Witte kool - industrie | 0 | 2 | 0 | 2 | 113 | 117 |
| | Witte kool - vers | 12 | 6 | 2 | 18 | 169 | 207 |
| | Wortel (niet-vroege) (consumptie) - industrie | 111 | 123 | 316 | 152 | 1.310 | 2.012 |
| | Wortel (niet-vroege) (consumptie) - vers | 28 | 59 | 44 | 57 | 59 | 248 |
| | Wortel (vroeg) (consumptie) - industrie | 71 | 86 | 50 | 17 | 133 | 357 |
| | Wortel (vroeg) (consumptie) - vers | 1 | 16 | 12 | 25 | 50 | 105 |
| | Totaal Groenten | | 2.470 | 2.538 | 3.097 | 2.037 | 17.278 |
| Bieten | Suikerbieten | 448 | 4.765 | 3.142 | 5.440 | 7.589 | 21.384 |
| | Voederbieten | 424 | 162 | 856 | 329 | 812 | 2.582 |
| | Totaal Bieten | 873 | 4.927 | 3.997 | 5.769 | 8.401 | 23.966 |
| Fruit | Aardbeien | 534 | 535 | 92 | 52 | 160 | 1.372 |
| | Andere bessen | 1 | 3 | 4 | 2 | 9 | 18 |
| | Andere eenjarige fruitteelten | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 1 |
| | Andere meerjarige fruitteelten | 13 | 66 | 23 | 48 | 39 | 189 |
| | Blauwe bessen | 0 | 41 | 0 | 0 | 24 | 66 |

| Gewasgroep | Gewas | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | Totaal |
|----------------|--|-----------|------------|-----------------|----------------|-----------------|------------|
| | Braambessen | 2 | 7 | 0 | 0 | 1 | 10 |
| | Druiven | 0 | 0 | 0 | 2 | 0 | 3 |
| | Frambozen | 0 | 44 | 1 | 26 | 11 | 82 |
| | Kiwibes | 1 | 0 | 2 | 0 | 11 | 14 |
| | Meerjarige fruitteelten (appel) | 241 | 3.883 | 339 | 1.780 | 195 | 6.438 |
| | Meerjarige fruitteelten (peer) | 124 | 4.285 | 1.040 | 2.303 | 174 | 7.927 |
| | Meerjarige fruitteelten (perzik) | 0 | 0 | 0 | 5 | 0 | 5 |
| | Meerjarige fruitteelten (pruim) | 0 | 8 | 5 | 6 | 1 | 21 |
| | Meerjarige fruitteelten (zoete kers, hoogstam) | 0 | 34 | 0 | 9 | 0 | 44 |
| | Meerjarige fruitteelten (zoete kers, laagstam) | 1 | 482 | 9 | 58 | 5 | 554 |
| | Meerjarige fruitteelten (zure kers) | 0 | 187 | 0 | 43 | 0 | 230 |
| | Rode bessen | 0 | 38 | 1 | 34 | 3 | 76 |
| | Stekelbessen | 0 | 9 | 0 | 1 | 1 | 10 |
| | Wijnstokken | 2 | 37 | 1 | 20 | 13 | 73 |
| | Zwarte bessen | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 1 |
| | Totaal Fruit | | 919 | 9.659 | 1.518 | 4.391 | 648 |
| Voedergewassen | Andere voedergewassen | 2 | 8 | 16 | 43 | 3 | 71 |
| | Eenjarige grasklaver | 355 | 142 | 314 | 123 | 626 | 1.560 |
| | Eenjarige klaver | 2 | 2 | 5 | 1 | 6 | 15 |
| | Eenjarige luzerne | 11 | 7 | 5 | 3 | 13 | 40 |
| | Meerjarige grasklaver | 2.146 | 1.019 | 761 | 488 | 1.026 | 5.440 |
| | Meerjarige klaver | 0 | 6 | 38 | 1 | 0 | 45 |
| | Meerjarige luzerne | 9 | 23 | 38 | 29 | 100 | 199 |
| | Mengsel van gras en vlinderbloemigen (andere dan grasklaver) | 10 | 28 | 40 | 30 | 49 | 157 |
| | Mengsel van vlinderbloemigen | 1 | 9 | 2 | 0 | 1 | 14 |
| | Voederkool (bladkool) | 1 | 0 | 2 | 0 | 10 | 13 |
| Voederrapen | 3 | 0 | 1 | 1 | 3 | 8 | |

| Gewasgroep | Gewas | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | Totaal |
|-------------------------|---|--------------|--------------|-----------------|----------------|-----------------|--------------|
| | Voederwortelen | 1 | 4 | 8 | 1 | 0 | 14 |
| | Totaal Voedergewassen | 2.540 | 1.248 | 1.230 | 719 | 1.839 | 7.575 |
| Sierteelt | Andere sierplanten | 85 | 45 | 201 | 15 | 117 | 463 |
| | Azalea | 5 | 0 | 259 | 0 | 0 | 264 |
| | Begonia's voor de knol | 0 | 0 | 62 | 0 | 0 | 62 |
| | Bloeiende kamerplanten (kalanchoë, ...) | 3 | 0 | 11 | 0 | 8 | 22 |
| | Bloembollen en -knollen, andere dan begonia | 22 | 12 | 83 | 5 | 0 | 122 |
| | Boomkweek - andere | 250 | 126 | 171 | 25 | 85 | 657 |
| | Boomkweek - bosplanten | 166 | 5 | 299 | 0 | 155 | 625 |
| | Boomkweek - fruitplanten | 23 | 46 | 92 | 115 | 2 | 279 |
| | Boomkweek - sierplanten | 588 | 166 | 845 | 53 | 208 | 1.859 |
| | Chrysanten | 51 | 9 | 28 | 10 | 203 | 301 |
| | Groene kamerplanten (ficus, ...) | 10 | 0 | 14 | 0 | 1 | 25 |
| | Kerstbomen | 68 | 15 | 61 | 24 | 42 | 211 |
| | Perk- en balkonplanten | 12 | 3 | 16 | 7 | 20 | 59 |
| | Rozelaars | 0 | 0 | 93 | 1 | 20 | 114 |
| | Sierbomen en -struiken | 300 | 111 | 189 | 158 | 51 | 810 |
| | Snijbloemen - andere dan rozen | 13 | 0 | 15 | 14 | 1 | 43 |
| | Snijbloemen - rozen | 7 | 0 | 0 | 0 | 8 | 15 |
| | Snijplanten | 4 | 0 | 0 | 3 | 0 | 7 |
| | Vaste planten | 12 | 7 | 10 | 7 | 17 | 53 |
| | Winterbloeiende halfheesters | 0 | 0 | 5 | 0 | 0 | 5 |
| Winterharde sierplanten | 67 | 27 | 102 | 5 | 22 | 223 | |
| | Totaal Sierteelt | 1.684 | 573 | 2.559 | 444 | 960 | 6.219 |
| Houtachtige gewassen | Andere bebossing | 321 | 199 | 297 | 231 | 200 | 1.248 |
| | Bebossing (korte omlooptijd) | 12 | 32 | 34 | 5 | 8 | 92 |
| | Bebossing loofbomen-ecologisch | 68 | 38 | 53 | 9 | 25 | 194 |

| Gewasgroep | Gewas | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | Totaal |
|--------------------|---|--------------|--------------|-----------------|----------------|-----------------|--------------|
| | Bebossing loofbomen-economisch | 1 | 20 | 1 | 11 | 0 | 33 |
| | Bebossing naaldbomen | 9 | 0 | 1 | 0 | 0 | 10 |
| | Bebossing populieren | 0 | 16 | 9 | 6 | 0 | 32 |
| | Heide in natuurbeheer | 1.445 | 1.719 | 3 | 56 | 0 | 3.223 |
| | Wijmenaanplantingen | 0 | 5 | 14 | 0 | 6 | 26 |
| | Totaal Houtachtige gewassen | 1.857 | 2.030 | 412 | 318 | 240 | 4.857 |
| Vlas en hennep | Andere hennep dan vezelhennep | 3 | 2 | 0 | 0 | 1 | 6 |
| | Vezelhennep (bestemd voor vezelproductie) | 1 | 0 | 0 | 10 | 13 | 25 |
| | Vezelvlas (bestemd voor vezelproductie) | 0 | 322 | 380 | 468 | 1.605 | 2.775 |
| | Totaal Vlas en hennep | 4 | 324 | 380 | 478 | 1.620 | 2.806 |
| Oliehoudende zaden | Andere oliehoudende zaden | 0 | 0 | 3 | 1 | 3 | 7 |
| | Sojabonen | 0 | 3 | 1 | 0 | 0 | 3 |
| | Winterkoolzaad | 4 | 106 | 44 | 259 | 231 | 643 |
| | Winterraapzaad | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | Zomerkoolzaad | 7 | 0 | 10 | 3 | 1 | 22 |
| | Zonnebloempitten | 1 | 0 | 8 | 0 | 0 | 10 |
| | Totaal Oliehoudende zaden | 12 | 109 | 66 | 263 | 236 | 686 |
| Kruiden | Andere kruiden - industriële verwerking | 55 | 21 | 0 | 0 | 25 | 101 |
| | Andere kruiden - vers | 110 | 1 | 2 | 44 | 8 | 165 |
| | Basilicum - industriële verwerking | 26 | 21 | 0 | 3 | 1 | 50 |
| | Basilicum - vers verbruik | 2 | 0 | 0 | 0 | 0 | 2 |
| | Bieslook - industriële verwerking | 0 | 0 | 0 | 0 | 28 | 28 |
| | Engelwortel - industriële verwerking | 0 | 5 | 0 | 9 | 14 | 28 |
| | Geneeskrachtige en aromatische planten en kruiden | 1 | 0 | 3 | 0 | 8 | 11 |
| | Kervel - industriële verwerking | 0 | 6 | 0 | 0 | 0 | 6 |
| | Peterselie - industriële verwerking | 98 | 7 | 0 | 22 | 21 | 148 |
| | Peterselie - vers | 0 | 0 | 2 | 45 | 12 | 60 |

| Gewasgroep | Gewas | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | Totaal |
|-------------------------|---|------------|------------|-----------------|----------------|-----------------|------------|
| | Wortelpeterselie - industriële verwerking | 0 | 5 | 0 | 0 | 0 | 5 |
| | Wortelpeterselie - vers verbruik | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 1 |
| | Totaal Kruiden | 291 | 65 | 7 | 123 | 117 | 604 |
| Eiwit-houdende gewassen | Erwten (droog geoogst) | 3 | 49 | 27 | 11 | 13 | 103 |
| | Niet-bittere lupinen | 48 | 0 | 0 | 1 | 0 | 49 |
| | Tuin- en veldbonen (droog geoogst) | 3 | 101 | 16 | 18 | 29 | 167 |
| | Totaal Eiwit-houdende gewassen | 55 | 150 | 43 | 30 | 41 | 320 |
| Overige groenbedekkers | Andere niet-vlinderbloemige groenbedekker | 4 | 7 | 14 | 4 | 3 | 32 |
| | Andere vlinderbloemige groenbedekker | 0 | 2 | 1 | 0 | 0 | 3 |
| | Festulolium | 0 | 0 | 0 | 0 | 2 | 2 |
| | Gele mosterd | 17 | 5 | 9 | 27 | 8 | 66 |
| | Lupinen | 0 | 1 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| | Phacelia | 2 | 0 | 1 | 6 | 2 | 11 |
| | Snijrogge | 1 | 5 | 5 | 0 | 2 | 14 |
| | Tagetes (Afrikaantje) | 5 | 0 | 38 | 0 | 2 | 46 |
| | Totaal Overige groenbedekkers | 28 | 20 | 69 | 38 | 19 | 175 |
| Zaad- en plantgoed | Aardbeiplanten | 56 | 4 | 4 | 1 | 14 | 78 |
| | Jongplanten voor de sierteelt | 1 | 0 | 9 | 0 | 2 | 11 |
| | Plantgoed van niet-vlinderbloemige groenten | 6 | 12 | 2 | 2 | 54 | 77 |
| | Totaal Zaad- en plantgoed | 63 | 16 | 15 | 3 | 70 | 166 |
| Noten | Hazelnoten | 0 | 3 | 0 | 0 | 0 | 3 |
| | Walnoten | 0 | 2 | 7 | 7 | 1 | 17 |
| | Totaal Noten | 0 | 5 | 7 | 7 | 1 | 20 |
| Overige gewassen | Andere bedekking | 35 | 54 | 28 | 17 | 15 | 149 |
| | Champignons (loods) | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 2 |
| | Cichorei (inuline) | 11 | 650 | 101 | 231 | 29 | 1.023 |
| | Cichorei (koffiesurrogaat) | 0 | 21 | 10 | 0 | 7 | 38 |

| Gewasgroep | Gewas | Antwerpen | Limburg | Oost-Vlaanderen | Vlaams-Brabant | West-Vlaanderen | Totaal |
|---------------|--------------------------------|----------------|----------------|-----------------|----------------|-----------------|----------------|
| | Faunamengsel | 6 | 78 | 12 | 51 | 14 | 161 |
| | Hop | 0 | 0 | 11 | 4 | 149 | 165 |
| | Niet-eetbare tuinbouwgewassen | 1 | 0 | 7 | 3 | 8 | 20 |
| | Olifantegras, mariadistel | 9 | 5 | 13 | 3 | 2 | 32 |
| | Tabak | 0 | 0 | 1 | 0 | 46 | 46 |
| | Niet nader omschreven gewas | 1.315 | 998 | 1.268 | 424 | 1.034 | 5.040 |
| | Totaal Overige gewassen | 1.379 | 1.808 | 1.452 | 734 | 1.305 | 6.677 |
| Totaal | | 108.794 | 100.384 | 160.391 | 96.222 | 209.747 | 675.539 |



Vlaamse Landmaatschappij
Gulden Vlieslaan 72, 1060 Brussel
Tel: 02 543 72 00 – Fax: 02 543 73 99

www.vlm.be